ONVPHRII . PANVINII VERONENSIS . FRATRIS EREMITAE . AVGVSTINIANI

IMPERIVM ROMANVM

PARISIIS,

Apud Egidium & Nicolaum Gillios, via D. Ioannis Lateranenſis, ſub ſigno trium coronarum

M.D.LXXXVIII

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IMP. CAESARI. FERDINANDO

AVSTRIO. PIO. FELICI

PERPETVO. AVGVSTO

ONVPHRIVS. PANVINIVS. VERONENSIS

FRATER. EREMITA

AVGVSTINIANVS. S. P. D

QANTA fuit Romani imperij Caeſar Auguſte maieſtas, & magnitudo, rerumque geſtarũ populi Romani gloria, vt quamquam prope infiniti praeclaris ingeniis praediti viri, tam noſtra & auorum, quam priſca illa aetate fuerint, qui vel omnes eius res geſtas, vel earum partem monumẽtis litterarum conſignare ſtuduerint; pleraque tamen leuiter perſtrinxerint, aut omnino praeterierint. Vnde mirari omnes deſinant, ſi hoc ſaeculo, quo poſt antiquorũ memoriam nullum bonis artibus edendis feracius fuit, multi in omni doctrinarum genere excellentes, de iis ipſis rebus ſibi ad ſcribendum proponant. Quare & ego, quem cum his, vel propter rerũ ignorationem, vel exiguam in dicendo facul-

tatem, nulla ratione comparãdum eſſe exiſtimo, eorum ipſorum hominum exemplo, eiuſque imperij praeclaris inſtitutis accenſus, mihi ipſi conſtitui commentarij more, breuiſſime totũ eius reip. corpus perſtringere; & quibus ego diſcendis quattuordecim annos inſudaui, aliis nullo negocio intelligenda aperire. Atque quum primo libro vrbem, id eſt aedificia, ſecũdo ciuitatem, tuis auſpiciis iam euulgauerim, tertio hoc libro populi Romani imperium, hoc eſt eius extra vrbem per Italiam, & reliquas prouincias geſta deſcribere decreui. In quo quanta breuitate fieri poſſe intelligam, Romanum illud imperium toto terrarũ orbe celebratum exponam; quo tempore, quibus ducibus, & bellis, quibuſque bellorum cauſſis Italia omnis primum, deinde reliquae orbis terrarum prouinciae, & regna in eius ditionem venerint, & vnum quaſi corpus conſtituerint; quibus magiſtratibus adminiſtrarẽtur, quot municipia, quot Coloniae, quae praecipua eius imperij praeſidia fuere, quae tã intra quam extra Italiam deductae ſunt; quo tempore, & quibus occaſionibus Italia omnis, & reliquus orbis Romanus ciuitate donatus ſit, atque ex orbe vrbs vna facta fuerit, vt Rutilius his verſibus elegantiſſime ſcribit

Feciſti patriam diuerſis gentibus vnam
Profuit iniuſtis te dominante capi
Dumque offers victis proprij conſortia iuris
Vrbem feciſti, quod prius orbis erat

Poſtremo quo etiam tempore, a quibus barbaris, & quas ob cauſſas praeſtantiſſimus ille orbis terrarum conſenſus, in vnum quaſi corpus diu ante coalitus, iterũ in plura membra, tanto imperio exciſo redactus fuerit, aperiam. Quae omnia non minus his quae ſupra dixi, cognitu digna ſunt. Hunc vero librum ceterorum exemplo, in cuius potiſſimum nomine dignius publicare poſſem, quam Maieſtatis tuae, neminem inueni, quae Caeſaris, & Auguſti tanti imperij auctorum ſucceſſor eſt, & probitate, doctina, animi magnitudine, excellentique in omni genere virtute reliquos omnes Romanos principes longe poſt ſe reliquit.

Venetiis Kal. Auguſtis ∞ D L V I I I

ONVPHRII . PANVINII VERONENSIS . FRATRIS EREMITAE . AVGVSTINIANI

IMPERIVM . ROMANVM

Qua ratione imperium Romanum ab exilibus principiis ortum, omnium maximum euaſerit

DIONYSIVS Halicarnaſſeus grauis in primis certiſsimuſque hiſtoriae Romanae ſcriptor, inter reliqua praeclara Romuli inſtituta, quibus Romana reſp. fundata, ei ad certiſsimum exterarum omnium gentium ac populorum bello paceque principatum peruenire non difficile fuit, omnium praeſtantiſsimum, & optimum eſſe exiſtimauit: Quod nec bello captas vrbes funditus exciderit, vel eis in ſeruitutē redactis, earum agrum pecori paſcua reliquerit, ſed deductis colonis eas colonias Romanas fecerit, atque quaſdam etiam ciuitate donatas, reip. participes admiſerit. Quibus inſtitutis breui tempore magnam vrbem ex parua reddidit. Nā qui quum vrbem condidit, vix tria peditum millia trecentoſque equites habuit, idem moriens peditum ſex & quadraginta millia, & mille equites reliquiſſe traditur. Cuius exemplum ceteri reges primum, deinde cos. ſequuti, Romanum imperium omnium maximum ac potentiſsimum effecerunt. Quod libro II.

his verbis ipſe exponit: *His acceſſit tertium Romuli inſtitutum, quod maxime a Graeci generis hominibus exerceri decuit, vt omnium longe praeſtantiſſimũ, & vt mea fert opinio, libertatis Romanae fundamẽtum firmiſſimum, atque ad futurum imperium momentum non minimum; quo videlicet puberes omnes in bello captis vrbibus necari vetuit, aut ſub haſta venundari; ſicut nec agros earum relinqui voluit compaſcuos, ſed in partem agri ſorte diuidendi colonos Romanos mitti, nonnullas vero admitti in ius ciuitatis etiam. His illo atque eiuſmodi aliis inſtitutis, vrbem ex parua magnam reddidit; id quod res ipſa indicat. qui enim vna cum illo vrbe habitare coeperunt, non multo plures erant ter mille peditibus, & pauciores trecentis equites: quando autem ex mortalium numero ſublatus eſt, peditum reliquit* XLVI. *millia, & mille ferme equites. Atque haec ipſius inſtituta quum regni ſucceſſores ſeruauerunt, tum poſt illos magiſtratus annui, addentes & alia quaedã, ita vt Romana ciuitas nulli genti, vel populoſiſſimae, numero hominum cederet. Quibus ſi Graecorum mores conferam, non poſſum laudare Thebanos, & Lacedaemonios, Athenienſeſue opinione ſapientiae celebres, qui ob retinendam nobilitatem generis, vel nullos, vel raros in ius ciuitatis admittebant: vt interim taceam morem pellendi hoſpites, nec ipſorum iactantiae conuenientem, & damnoſum etiam in rebus pleriſque. Spartani certe poſt acceptam ad Leuctra cladem, amiſſoſque* ∞ DCC. *viros nunquam poſtea potuerunt ciuitatem ſuam in integrum reſtituere, ſed turpiter amiſerunt imperium. Itidem Thebani, atque Athenienſes vnico proelio victi ad Chaeroneam a Macedonibus, mulctati ſunt libertate ſimul, & principatu Graeciae. At Romani Hiſpanicis atque Italicis bellis impliciti, & Siciliam cũ Sardinia ſub ſuam ditionem retrahentes, nec immunes interim a bellis Graecorum ac Macedonum, Carthagine rurſus*

affectante imperium, Italia non ſolum deficiente ad hoſtem, ſed accerſente bellum, quod Hannibalis ductu geſtum eſt, vno eodemque tempore tot periculis expoſiti, adeo non ſuccubuerunt aduerſis in eo bello caſibus, vt vires illorum auctae ſint etiam, militũ numero ſufficiente ad excipiendos impetus omnium, non vt quidam opinantur, fortunae indulgentia. Nam quod ad hanc quidem attinet, vel vna Cannenſis clades corũ opprimere poterat, quando e ſex millibus equitum CCCLXX tantum ſuperfuerunt reliqui, & ex LXXX ∞ copiis paulo plures quam ter mille manſerunt incolumes. Haec ſunt quae in hoc viro admiror, atque inſuper quae mox dicturus ſum, &c. Eadem propemodum refert Ti. Claudius Caeſar Romanus princeps in oratione, quam quum cenſurã gereret, in ſenatu habuit, de admittendis ad honores vrbanos Gallis tranſalpinis, quae a Tacito libro XI. hiſtoriae Auguſtae refertur. Qui ita ſcribit. *A. Vitellio, L. Vipſanio coſ. quum de ſupplendo ſenatu agitaretur, primoreſque Galliae quae Comata appellatur, foedera & ciuitatẽ Romanam pridem aſſequuti, ius adipiſcendorum in vrbe honorũ expeterẽ; multus ea ſuper re variuſque rumor, & ſtudiis diuerſis apud principem certabatur, aſſeuerantium: Non adeo aegram Italiam, vt ſenatum ſuppeditare vrbi ſuae nequiret: ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populis, nec poenitere veteris reip. Quin adhuc memorari exempla, quae priſcis moribus ad virtutem & gloriam Romana indoles prodiderit. An parum quod Veneti & Inſubres curiam irruperint, niſi coetus alienigenarum velut captiuitas inferatur? Quem vltra honorem reſiduis nobilium, aut ſi quis pauper e Latio ſenator foret? oppleturos omnia diuites illos, quorum aui proauique hoſtilium nationum duces exercitus noſtros ferro ignique ceciderint, diuum Iulium apud Alexiam obſederint. Recentia haec, quid ſi memoria eorum inoſtretur, qui Capitolio & ara*

Romana, manibus eorumdem proſtratis: fruerentur ſane vocabulo ciuitatis: inſignia patrum, decora magiſtratuum ne vulgarent. His atque talibus haud permotus princeps, etiam ſtatim contra diſſeruit, & vocato ſenatu ita exorſus eſt: Maiores mei (quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabinus ſimul in ciuitatem Romanam, & in familias patriciorum adſcitus eſt) hortantur vti paribus conſiliis remp. capeſſam, transferēdo huc quod vſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tuſculo; & ne vetera ſcrutemur, Etruria Lucaniaque, & omni Italia in ſenatum accitos: poſtremo ipſam ad alpes promotam, vt non modo ſinguli viritim, ſed terrae genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & aduerſus externa floruimus, quum Tranſpadani in ciuitatem recepti, quum ſpecie deductarum per orbem terrae legionum, additis prouincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubuentum eſt. Num paenitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros ex Gallia Narbonenſi tranſiiſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedaemoniis, & Athenienſibus fuit, quamquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſtri Romulus tantum ſapientia valuit, vt pleroſque populos eodem die hoſtes, dein ciues habuerit. Aduenae in nos regnauerunt, libertinorum filiis magiſtratus mandati, non vt plerique falluntur, recens, ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnauimus. Scilicet Volſci & Aequi nunquam aduerſam nobis aciem inſtruxere. Capti a Gallis ſumus, ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitium iugum ſubiuimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum breuiore ſpatio, quam aduerſus Gallos confectum. Continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitati-

bus noſtris mixti, aurum & opes ſuas inferant potius, quam ſeparati habeant. Omnia P.C. quae nunc vetuſtiſſima credũtur, noua fuere: plebei magiſtratus poſt patricios, Latini poſt plebeios, ceterarum Italiae gentium poſt Latinos. Inueteraſcet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. Orationem principis ſequuto patrum conſulto, primi Edui ſenatorum in vrbe ius adepti ſunt: datũ id foederi antiquo, & quia ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano vſurpant. Iiſdem diebus in numerum patriciorum adſciuit Caeſar vetuſtiſſimum quemque e ſenatu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerant, exhauſtis etiam quas dictator Caeſar lege Caſſia, & princeps Auguſtus lege Saenia ſublegere. & cet. Ex his igitur Dionyſij & Taciti teſtimoniis reip. Romanae cõſuetudo, & qualia eius inſtituta fuerint, intelligere poſsimus, quibus nixa totius orbis terrarum imperio potita eſt. Quod quemadmodũ acciderit ſingillatim demonſtraturus, ante omnia qua ratione Italiam omnem quingentorum annorum interuallo nimium admodum reluctantem imperata facere coegerit, aperiam, deinde quot colonias, municipia, & praefecturas, & quo tempore in ea fecerit, quae ſingulorum iura & leges fuerint, ad haec quomodo ceteras prouincias bello acquiſierit, atque quot in eas colonias deduxerit, legioneſque cõſtituerit; poſtremo quo tempore, & a quibus barbaris tantum imperium exciſum fuerit, oſtendam. ita enim tertium hunc librum recte conſtitui poſſe iudicaui.

Quod Romanum imperium ſub VII. *regibus fuerit*
Romulus rex

Cuius rei initium a Romulo rege primo, & tãti imperij auctore ſumendum eſt. Is enim vrbe condita, parum agri Albani in Latio ab auo Numitore rege, qui primo populo Romano ſufficeret, impetrauit. Tranſtiberim enim in Tuſcia ſecundum Tiberim a monte Vaticano vſque ad mare omnia ſub Tuſcorum Veiẽtium ditione erãt. Romuli ager in Latio, vt Strabo lib. v. docet, vix ſex millibus paſſuum ab vrbe, qua longiſſime aberat, ſe extendebat. Nam ab occidente Tiberi terminabatur; a ſeptemtrione Aniene amne, vrbibuſque Fidenis, Cruſtumeria, Antemnis, & Caenina; ab oriente Pedano, Tiburtino, Gabino, & Praeneſtino agris; a meridie mare verſus Tellenis, Politorio, Ficanaque, earumque agris finem habebat. Cuius rei ita Strabo meminit: *Intra quinctum igitur & ſextum lapidẽ,* (ſic enim milliaria deſignabantur) *locus erat Feſti appellatus, vbi Romani tunc terminus monſtrabatur agri. Sacerdotes & hic, & aliis in locis perinde ac in finibus eadem die ſacrificium abſoluunt, quod Ambarvale vocant.* Ficanam in Latio via Oſtienſi ad lapidem xi. olim fuiſſe ſic tradit Sex. Pompeius: *Rudia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecũdum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana, via Oſtienſi ad lapidem vndecimũ.* Romulũ vero agrum vaticanũ vſque ad mare de Veientibus cepiſſe, paulo poſt ex Dionyſio oſtendam. Is igitur primus fuit Romuli ager. Quẽ bello primo Sabino, Caenina, Antemnis, & Cruſtumeria, & poſt bello Latino Cameria, & Fidenis captis, atq; in colonias Romanas deductis, agrique parte mulctatis, quam ſuis diuiſit, in Latio auxit, vt Dionyſius tradit. Ceterum quum Veientes (nobiliſsimi hi erant & potentiſsimi Etruriae

populi)tertium bellum contra Romanos pro Fidenatium clade vindicanda praepararēt,legatis miſsis, poſtulabant, vt Romani Fidenis praeſidium abducerēt, & agrum ademptum reſtituerent antiquis dominis: quo non impetrato validum in agrum Romanū educunt exercitum. Qui a Romulo victi & fugati, & magna clade affecti,pacem a Romulo petierunt. Qui illā eis his conditionibus conceſsit: Vt agrum Tiberi cōtiguum, qui vocatur Septem pagi,Romanis traderēt, vtque ſalinis abſtinerent, quae ſunt circa fluminis oſtia: Et ad tollendam renouandi belli ſuſpicionem, quinquaginta obſides adducerent. Quas cum accepiſſent, in columnam inſcripſit condiciones icti cum eis foederis. & cet. Ex Dionyſij itaque auctoritate Romulum cognouimus veterem agrum Romanum Trāſtiberim, Anienem prope, & in Latio Cameriam verſus propagaſſe. Illud ſcitu dignum, fere ſemper vbi triumphos actos reperimus,ab eo quoque duce imperium auctum. Nam Romulum ter triumphaſſe conſtat,de Sabinis,Fidenatibus,& Veientibus. Quos omnes populos agri parte ſpoliatos didicimus

Tullus Hoſtilius rex

Sic Tullus Hoſtilius Alba euerſa, Albaniſque in ciuitatem adſcitis Albanū agrum Romano adiecit. Fidenates & Sabinos iterum rebellantes domuit, atque de iis triumphauit. Idem rex bellum cum omnibus Latinis ſuſcepit, qui xxx. vrbium conuentu regebantur, in cuius apparatu moriens Ancum regni & belli Latini heredem reliquit

Ancus Martius rex

Hic Politorium, Tellenas, Ficanam priſcorum Latinorum vrbes cepit,& diruit, homines Romam trāſ-

duxit,eorum agros Romano adiecit;Medulliam,quae a Romulo capta Romana colonia facta fuerat, atque ad Latinos defecerat,denuo cepit. Fidenates, & Sabinos qui rebellauerant, bis vicit,de iiſque triumphauit. Nec vrbs tãtum ſub Marcio rege creuit, ſed etiam ager fineſque,ſilua Maeſia Veiẽtibus,qui bellum mouerant, victis adempta, tam in Tuſcia,quam in Latio, Ficana diruta, imperium prolatum, & in ore Tiberis Oſtia vrbs cõdita, & ſalinae circa factae. Bellum Volſcis Veliternis primo indictum.

L. Tarquinius Priſcus rex

L. Tarquinius Priſcus bellum primum cum Latinis geſsit,& oppidum ibi Appiolas vi cepit,diruit, & incendit,eius agrum Romano adiunxit.Cruſtumeriam, Medulliam, Fidenas & Cameriam Romanas colonias a Romulo factas, quae rebellauerant; Nomentum, Collatiam,Ficulneam veterem,Corniculum, Scaptiã, a qua tribus nomen accepit,Pitulum,Tifata,Ameriolam Latinorum,& Sabinorum vrbes vicit, agrũ Collatinum Sabinis ademit,vniuerſum poſtremo Latium ingentibus proeliis ſuperatum, domuit: vrbibuſque omnibus nominis Latini in deditionem acceptis,foedereque cum iis facto,eas ſuis legibus viuere permiſit. Sabinos, & Etruſcos qui Latinis auxilio venerant, proeliis aliquot victos fugauit, deque iis duos triumphos egit. Cum pleriſque Tuſcis ciuitatibus foedus fecit

Ser. Tullius rex

Ser. Tullius regnum adeptus bellum viginti annorum cum Etruſcis, qui Veientibus, Tarquinienſibus, & Caeretanis auctoribus, arma Romanis intulerant,

geſsit,ter de iis triumphauit. Nouiſsime cũ XII. Etruriae populis pace facta belli auctores Veientes, Tarquinienſes,& Caeretanos agri parte mulctauit, iiſque qui Romam ad habitandum venerant diſtribuit. Hic vniuerſum agrum Romanum qui a Romulo vſque ad ſua tempora a ceteris regibus,Sabinis,Latinis, & Tuſcis ademptus fuerat,in XVII. partes,quas tribus appellauit,diuiſit.is ager Romanus poſtea appellatus eſt,de quo ſatis ſupra diſputaui

L. Tarquinius Superbus rex

L. Tarquinius Superbus poſt Tulliũ rex Sabinos vicit,de iis triumphauit. Cum Latinis foedus renouauit. Iuſtũ bellum primus Volſcis intulit. Sueſſamque Pometiam de iis vi cepit,ac diruit. Gabios dolo Sexti filij in deditionẽ accepit. In agro Volſcorum quos deuicerat, colonias deduxit Signiam & Circeios. Ardeam obſedit,in cuius obſidione,regno Bruti opera,cum filiis exactus eſt.Sub regibus igitur VII.annorum CCXLIIII.interuallo,ita Romanum propagatum imperium eſt,quod primorum conſulum anno non amplius quã ad XVIII.ab vrbe lapidem,vt auctor eſt Sex. Rufus,quũ finitimae circum ciuitates premerent,ſe extendit.Cuius termini ab oriente quidem Tibur Praeneſte, agerque Albanus erat;a meridie Oſtia & mare;ab occidente ager vaticanus Tranſtiberim, qui olim Veientum fuerat, Septempagi appellatus; a ſeptemtrione vero Fidenae, Cruſtumeria, & Anio amnis. Nam reliquae Latij,Tuſciae,& Sabinorum vrbes quas a Romanis regibus victas animaduertimus, vel intra huius agri terminos fuerunt, vel liberae ſuis legibus, amicitia tantum & foederibus populo Romano coniunctae viue-

bant, praeter Signiam Circeioſque Romanas colonias,quae longiſsime ab vrbe aberant.Atque hoc erat Romanorum,quando reges pulſi ſunt,imperiũ.Nunc reliquum eſt vt diſſeram quo tempore poſt reges exactos libertateque parta, & quibus bellis, ducibuſque vrbes primo, deinde integrae prouinciae, & populi, & poſtremo Italia omnis in populi Romani ditionem redacta ſint

Qua ratione Italia omnis in populi Romani poteſtatem venerit

Poſt reges exactos ſub conſulibus, inter quos nonnumquam & dictatores fuerunt,per trecentos propemodum annos populus Romanus cum finitimis Sabinis primum,Latinis,Volſceis,Herniceis, Tuſcis deinde,Campanis,Gallis,Samnitibus,Vmbris,Tarẽtineis, Lucaneis,Brutiis,Sallentineis,Meſſapieis,Picentibus, & reliquis Italiae populis bella continua geſsit. Quibus victis centum poſterioribus annis cum Siculis, Poenis,Sardis,Corſis,Gallis ciſpadanis, & tranſpadanis,Boiis ſcilicet & Coenomaneis, Inſubribus, Liguribus quoque,Iſtris,& Iapidibus,& Salaſsis,gentibuſque alpinis bellatum eſt. Qui omnes populi poſtea Italiae ſub nomine redacti ſunt: quũ Italia primo amnibus Arno & Rubicone terminaretur. Poſt reliquo terrarum orbi arma illata, vt ſingillatim exponam. Quorum bellorum tempora & cauſſas nunc breuiſsime aperiam

Aurunci, & Fidenates domiti

Primi poſt reges exactos Aurunci bello domiti in ditionem populi Romani venerunt anno vrbis CCLII a Sp.Caſsio & Opitre Virginio cos.

Liuio libro II.auctore, Pometia eorum vrbe capta, & funditus exciſa,debellati. Hi autem vetuſtiſsimi Latij populi erant,vt Plinius lib.III.cap.V. tradit

Fidenates Romanam coloniam a Romulo deductã ſaepe victos, poſtremo Mam. Aemilius Mamercinus dictator III.anno vrbis CCCXXVIII. deleuit. De qua re ita ſcribit Liuius: *Vni Fidenatium populo rebellare placuit, & tanquam niſi ab ſcelere bellum ordiri nefas eſſet, ſicut legatorum antea, ita tunc nouorum colonorum caede imbutis armis, Veientibus ſeſe coniungunt.* Quum ergo Fidenates iterũ rebellaſſent,ſeque Veientibus qui in armis erant coniunxiſſent,Fidenae ſedes belli capta eſt. in eos dictator exercitu abducto, caſtra vrbemque eorum cepit,atque diripuit; quumque exercitum victorẽ opulentumque praeda triumphans Romam reduxiſſet,die XV. ſe abdicauit

Veientes victi

Poſt diuturnum, varium,& multiplex inter Romanos Veiẽteſque bellum, Mam. Aemilius Mamercinus dictator III. anno CCCXXVIII. Veientium opes ita afflixerat, vt poſtero anno inducias in XX. annos petierint. Anno autem CCCXLVII. quum (vt inquit Liuius) induciarum tempus exiiſſet, Veientes a ſenatu impetrarunt,quia ipſi diſcordia inteſtina laborarent,ne res ab ſe repeterentur. In ſequenti ergo anno bellum veiens motum ob ſuperbum reſponſum Veientis ſenatus,legatis Romanis res repetentibus datum.Id patres aegre paſsi, decreuere vt primo quoque tempore tribuni militum de bello Veientibus indicendo ad populum ferrent. Ac cum primum ſtipendio de publico militibus decreto, latum eſt.Ita inſequenti anno qui fuit vrbis conditae CCCXLIX circumſeſsi primum Veij ſunt,

ſunt, atque inde per nouem annos vario euentu a tribunis militum res cum Veientibus geſta eſt, donec anno CCCLVIII. M. Furius Camillus dictator dictus, mag.equitum P.Scipionem cooptauit. Is Faliſcis primum,ac Capenatibus fuſis, & caſtris exutis,ad Veios profectus,cuniculo in arcem hoſtium acto,vrbem ipſam decimo eius belli anno cepit, ac maxima praeda potitus, Iunonis etiam ſignum, Romam delatum in Auctino,extructo ibi templo, locauit; quum clariſsimum de Veientibus in vrbem triumphum equis albis vecto curru,inuexiſſet. Atque ita vrbs veij, quae CCCL. annis Romanis negociũ fecerat,capta eſt. Liuius, Plutarchus, Diodorus, Valerius, & alij plerique auctores

Latini, & Campani in deditionem accepti

Quum Praeneſtini Latini populi bellum Romanis intuliſſent, T. Quinctius Cincinnatus dictator, & A. Sempronius Atratinus magiſter equitũ aduerſus eos creati, ipſis ad Alliam fuſis fugatiſque, & Praeneſte capta, triumphum de iis dictator nobiliſsimũ egit. Oppidum foederatum fuit, & ei ſuis legibus viuere conceſſum anno vrbis CCCLXXIIII

Galli Senones qui vrbem incenderant, poſtquam a Camillo caeſi ſunt, reparatis viribus multa cum Romanis vario euentu bella geſſere. Ceterum quum Tiburtes Gallis ſe cõiunxiſſent, aliquoties victi, & triũphati ſunt. Poſtremo anno vrbis CD. cum Tiburtibus a M. Fabio Ambuſco III. cos. ad deditionem pugnatũ; Saſſula ex his vrbs capta, & gẽs vniuerſa poſitis armis in fidem conſulis venit: qui etiam de his, auctore Liuio, triumphauit. Triburtes, vt Praeneſtini, ſuis legibus viuere permiſsi, foeduſque cum his ictum. Porro

autem quum xv. anno poſt, adiunctis Pedanis, a Romanis rebellaſſent, L. Furius Camillus cos. ad Pedum cum iiſdem maxime valido exercitu, maiore mole, quamquam aeque proſpero euentu pugnauit. Praeſidiis inde diſpoſitis per recepta oppida, Romam ad deſtinatum omnium conſenſu triumphum deceſsit. Ita Liuius

Anno vrbis CDXI. M. Valerio Coruo III. & A. Cornelio Coſſo cos. Quum Campani bello a Samnitibus vrgerētur, auxilio aduerſus eos a ſenatu petito, quum id non impetrarent, vrbem atque agros populo Romano dediderunt: ob quam cauſſam ea quae populi Romani facta eſſent, defendi bello aduerſus Samnites placuit. Campani poſt rebellionem Latinorū, de qua mox dicam, diu in fide populi Romani permanſerunt. Bello vero Punico ſecundo poſt acceptam cladē Cannenſem, quum ad Hannibalem defeciſſent, quinquēnio poſt a Q. Fuluio proconſule Capua recepta eſt, atque in Campanos acriter ſaeuitum: Seruitia deinde Romanorum fuere Campani

Anno vrbis CDXIIII. T. Manlio Torquato & P. Decio Mure cos. omne Latinum nomen hac ratione domitum eſt. Latini poſt L. Tarquinij Superbi regnum, a quo ingentibus proeliis afflicti pacis conditiones, & foedera Romana petere coacti fuerant, in fide Romana vſque ad annū vrbis CCLXIII. permanſerunt. (Praeſertim quum a Tarquinio Superbo arctioribus amicitiae vinculis, ſanctioribuſque foederibus populo Romano coniuncti fuiſſent.) Quo anno Octauio Mamilio Tuſculano Tarquinij Superbi regno Romano exacti genero duce, arma Romanis intulerūt. Quibus ab A. Poſtumio Albo dictatore ad lacum Regillū victis,

foedus & ſocietas antiqua a Romanis reddita eſt. Qui in amicitia & fide populi Romani annos amplius CL. permanſerunt. Verum quum Campanis, Sidicineis, & Auruncеis adiunctis bellum Sãnitibus fœderatis populi Romani mouiſſent, atque a ſenatu Romam euocati, arma ponere iuberentur, feroci reſponſo, quo alterum conſulem e Latio fieri petierunt, bellũ Romanum in ſe conuertere. Quos proelio ad Veſerim fluuiũ commiſſo victos T. Manlius cõſul in deditionem accepit, atque de Latinis, Campaneis, Sidicineis, Auruncеiſque triumphauit. Nam eius collega P. Decius eo proelio ſe pro legionibus Romanis deuouerat. Poſt hoc bellum Latium omne biennij interuallo a Q. Publilio Philone dictatore, L. Furio Camillo, & C. Maenio cos. domitũ, deinceps perpetua atque egregia in Romanos fide ſemper fuit. In quo aliquot coloniae deductae, aliquot municipia etiam partim cum ſuffragij iure, partim ſine ſuffragio facta ſunt, vt infra aperiam. Paulo poſt bellum Latinum, & Campanum confectum, Auſones qui adhuc in armis erãt, Calibus eorum vrbe a M. Valerio Coruo capta domiti, in populi Romani ditionem venerunt. Liuius

Volſci, Opici, Hernici, & Aequi ſubacti

Volſci, qui bellum cum Romanis ſub L. Tarquinio Superbo inchoatum per ducentos prope annos incredibili pertinacia, & continuis motibus protraxerant, de quibus ſupra XII. triumphi acti fuerunt, poſtremo anno vrbis CDXXV diuturno bello feſsi, Priuerno capto, a conſulibus L. Aemilio Mamercino II. & C. Plautio Deciano domiti, & ſubacti in ditionem populi Romani venerunt. Liuius

Q. Publilius Philo primus proconſul anno vrbis CDXXVIII. Palaepoli capta, Opicos ſubegit. Hi populi loca vbi Cumae, Baiae, Puteoli, & Neapolis ſunt, coluerunt. Liuius

Hernicos cum quibus populus Romanus T. Sicinio, & C. Aquillio cos. bellare coepit, variaque cũ iis fortuna pugnauit, tandem anno vrbis CDXLVIII. Q. Marcius Temulus cos. Anagnia capta, debellauit. Liuius

Aequi quoque qui adiunctis Volſcis multa bella cũ populo Romano poſt reges exactos geſſerunt, anno vrbis CDLI. a C. Iunio Bubulco Bruto dictatore non ſolum victi & ſubacti ſunt, ſed eorum etiam nomen ad interricionem vſque prope deletum eſt. Liuius

Sabini victi

Impero populi Romani Campaniam verſus prorogato, Sabini, & Tuſci finitimi in deditionem redegendi ſupererant. Quum huic rei ſors occaſionẽ praebuit. Nam P. Cornelio Rufino, & M'. Curio Dentato cos. anno vrbis CDLXIII. Populus Romanus poſt Latinos, gentem Sabinorum aggreſſus eſt: qui immemores factae ſub T. Tatio affinitatis, populum Romanũ ſub regibus, deinde eis exactis ſaepe laceſſerant, triũphatique potius quam victi fuerãt, & poſtremo quodam contagio belli ſe Latinis adiunxerant. Eos M'. Curius Dentatus cos. intra eum tractum qua Nar ambit, fonteſque Velini Hadriatico tenus mari igne ferroque vaſtauit. Qua victoria tantum hominum, tantũ agrorum redactum in poteſtatẽ, vt in vtro plus eſſet, ne ipſe poſſet exiſtimare qui vicerat. Et Oroſius: *Cum Sabinis Curio Cons. bellum geſtum eſt, vbi quot millia hominum interfecta, quot capta ſint, ipſe conſul oſtendit, qui quum*

in ſenatu magnitudinem acquiſiti agri Sabini, & multitudinem capti populi referre vellet, numerum explicare non potuit. Et Frōtinus libro 1. *M'. Curius aduerſus Sabinos, qui ingenti exercitu conſcripto relictis finibus ſuis noſtros occupauerant, occultis itineribus manum miſit, quae deſolatos agros eorum, vicoſque per diuerſi incenđit. Sabini ad arcendam domeſticam vaſtitatem re eſſerunt Curio contigit, & vacuo infeſtare hoſtium fines, & exercitum ſine proelio auertere, ſparſumque caedere.* Ex quibus vebis intelligimus Sabinos hoc anno omnino debellatos fuiſſe. Quod innuere videtur Paterculus, qui hoc anno Sabinis ciuitatem datam ſine ſuffragio ſcribit. Quare hoc anno in magiſtatu M'. Curium ter triumphaſſe omnes auctores ſunt, de Samnitibus, Sabinis, & de Lucanis iis aliquot annis poſt ciuitatem cum ſuffragio datam ſcribit Velleius

Galli Senones, & Picenum in deditionem accepti

Multas Gallorum manus, vt Inſubres, Caenomanos, Boios, Geſſatas, & nouiſsime Senonas, dulcedine frugum, maximeque vini noua tum voluptate captos, alpes trāſiiſſe, agroſque ab Etruſcis ante cultos poſſediſſe, & eam Italiae partem tenuiſſe, quae poſtea Gallia Ciſalpina appellata eſt, accurate a Liuio libro primo refertur. Ex quibus Inſubres & Caenomani Trāſpadum; Boij, Geſſatae, & Senones Ciſpadum loca obtinuerunt. In his Senones aduenarum recentiſsimi eā partem Italiae Tuſcis & Vmbris antiquis incolis eripuerunt, quae inter amnes Rubiconem, & Aeſim ſita eſt, quorum praecipua ciuitas Sena fuit. Hi & vrbem Romam captam incenderunt, & multa poſt id tempus adiunctis Tuſcis, vmbris, Latinis, & Samnitibus bella

vario Marte & periculoſa geſſerunt. De his victis poſt Camillum dictatorem T. Quinctius, C. Sulpicius, C. Poetelius, M. Popillius, Q. Fabius cõſules, & plerique alij Romanorum duces triumpharunt. Poſtremo anno vrbis CDLXXI. omnes eorum reliquias in Etruria ad lacum Vadimonis P. Cornelius Dolabella deleuit (quem ob eam potiſsimum cauſſam Maximi cognomen inueniſſe opinor) ne quis extaret in ea gente, qui incenſam a ſe Romam vrbem gloriaretur. Ita vt hodie nulla Senonum veſtigia ſuperſint. Haec Florus. Senonibus caeſis eorum prouincia in ditionem Romanam venit, quae mari Tuſcia & Vmbria, amnibuſque Rubicone & Aeſi includebatur. Quo tempore etiam Italia, quae Aeſim fluuium non excedebat, ad Rubiconem vſque extenſa eſt, Senonumque regio, vt inquit Strabo, Vmbris attributa

Tuſci debellati

Poſt Senones Tuſci, cum quibus iam inde a Romuli tempore populus Romanus bellum gerere coeperat, perpetuoque temporum tractu geſſerat, anno vrbis CDLXXIIII. Vulſinienſibus & Vulcientibus Etruſcorũ florentiſsimis populis victis, per Ti. Coruncanium conſulẽ Romano imperio adiecti ſunt, atque ea parte imperium ad Arnum vſque propagatum. Neque enim poſt id tempus cum Tuſcis iuſtum bellum vllum geſtum fuiſſe memoratur. Nam Vulſinij a ſeruis oppreſſi, xv. anno poſt a M. Fuluio Flacco cos. in libertatem vendicati ſunt. Iuſtum enim id bellum dici nõ poteſt, quod cum ſeruis, & non pro acquirendo, ſed recuperando imperio geſtum eſt

Samnites, Tarentini, Bruttij, & Lucani ſubacti

Cum Samnitibus Campanorum cauſſa populus Romanus primo bellum ſuſcepit, quod triumphorũ amplius xxx. materies annis LXX. perdurauit. Samnitico bello vigente, iis contra Romanos Tarentini ſe coniunxerunt. Vnde bellum Tarentinum dictum. Quod vnum quidem titulo & nomine, ſed victoria multiplex fuit. Hoc enim Lucanos, Apulos, Bruttios, Picentes, Sallentinos, & caput belli Tarentinos, idem totam Italiam, & cum iſtis omnibus Pyrrhum clariſſimum Graeciae regẽ vna veluti ruina pariter inuoluit, vt vno tempore & Italiam conſummaret, & tranſmarinos triumphos auſpicaretur. Hoc bellum paucis verbis refert Florus in epitoma libri XII. *Quum a Tarentinis claßis Romana direpta eſſet, II. viro qui praeerat claßi occiſo, legati ad eos a ſenatu, vt de iis iniuriis quererentur, miſsi, pulſati ſunt: ob id bellum iis indictum eſt. Samnites defecerunt. Aduerſus eos & Lucanos, & Bruttios aliquot proeliis a C. Fabricio, Q. Marcio, Ti. Coruncanio, & L. Aemilio, C. Iunio, Q. Gurgite, M'. Curio, L. Cornelio, & C. Canina bene pugnatum eſt. Pyrrhus Epirotarum rex, vt auxilium ferret Tarentinis, in Italiam venit.* Curius Dentatus cos. Pyrrhum vicit, & Italia expulit. Poſtremo Tarentinis, Lucanis, Samnitibus, Bruttiiſque a L. Papirio Curſore II. & Sp. Caruilio Maximo II. cos. victis, pax data eſt. Quo anno bellum Samniticum & Tarentinũ confectum eſt. Scribit enim Liuius libro XXIIII. Papirium & Caruilium conſules aduerſus Samnites, Bruttioſque, & Lucanum cum Tarentino populum declaratos eſſe. De Tarento a Papirio Curſore capto mentionem facit Frontinus libro III. Papi-

rium & Caruilium conſulem de iis populis triumphaſſe fragmenta triumphalia Capitolina docet. Hac victoria omnis fere Italia in populi Romani poteſtatem redacta eſt,victis praeſertim Tarentinis,Samnitibus,Bruttiis,Lucanis, & paulo ante quoque Etruſcis, & Senonibus.Soli tantum Picentes,Sallentini,& vmbri ſubigendi ſupererant. De triumpho M'. Curij de Pyrrho bello Tarentino acto ſic ſcribit Florus: *Nec enim vllus pulchrior in vrbem, aut ſpecioſior triumphus intrauit,quum ante hunc diem,nihil niſi pecora Volſcorũ,greges Sabinorum,carpenta Gallorum,fracta Samnitium arma vidiſſet. Tum ſi captiuos aſpiceres,Moloſſi, Theſſali, Macedones,Bruttius,Apulus,atque Lucanus. Si pompas, aurum, purpura,ſigna,tabulae,Tarentinaeque deliciae. ſed nihil libentius populus Romanus aſpexit,quam illas bellnas, quas timuerat cum turribus ſuis,quae nõ ſine ſenſu captiuitatis ſubmiſſis ceruicibus,victores equos ſequebantur*

Picentes,Sallentini,& Vmbri domiti

Omnis Italia pacem habebat,quis enim domitis Tarentinis quid molire auſus eſſet? niſi quod vltro perſequi ſocios hoſtium placuit. Domiti deinde Picentes qui cum reliquis Italicis rebellauerant, & caput gentis Aſculum a conſulibus P. Sempronio, & Ap. Claudio

Sallentini Picentibus additi,caputque regionis Brũduſium inclyto portu celebre,a M. Atilio & L. Iulio cos.vexatum.Quos anno ſequenti D.Iunius,& N.Fabius in poteſtatem redegerunt

Soli omnium Italicorum Vmbri relicti fuerunt, ad quos arma Romana non pertinuerant : qui quum rebellaſſent,ab iiſdem conſulibus a quibus Sallentini, Saſsina capta, domiti ſunt. Atque demum anno vrbis

C .

CDXXCVIII. Italia omnis a freto Siculo ad Rubiconẽ, & Arnum, Tuſco ſque extremos Liguribus cõfines, in populi Romani ditionem deuenit. Quae omnis fere foederata ſine magiſtratu Romano ſuis legibus libere viuere permiſſa eſt. Quae quamquam omnis foederata eſſet, variis tamen conditionibus foedera adepti ſunt. Quidam enim municipia cum ſuffragij iure facti, quibuſdam ciuitas ſine ſuffragio data, Latinis ius quoddam quod ciuitati proximum fuit permiſſum, in aliquibus coloniae Latinae, vel ciuium Romanorum deductae, quidam ſtipendiarij, quidam vectigales, quidam omnino liberi relicti fuerunt. Quae omnia accuratius paulo infra aperiam

Ceterum quũ a Rubicone amne Polam Iſtriae vſque, item a flumine Arno ad Varum amnem Italia poſtea per Alpiũ radices prolata fuerit, quae ante prouinciae Ligures, Gallia, Veneti, Carni, Iapudes, & Iſtri fuerãt, & omnes quae in ea quae poſtea Italia appellata fuit, colonias, municipia, & praefecturas enumerare conſtituerim, conueniens eſſe exiſtimaui ante ſingillatim demonſtrare, quanam ratione in poteſtatem populi Romani hae gentes venerint, atque in prouinciarum formam redactae, poſtea Italiae attributi fuerint, deinde eas, quae in ſingulis coloniae fuerunt, digerere

Quo tempore Gallia Ciſalpina prouincia facta fuerit

Bellum igitur Gallicum Ciſalpinum initum eſt anno vrbis DXXIX. C. Atilio, & L. Aemilio cos. Hoc lex C. Flaminij tribuni plebis excitauit, quam ille vel octauo, vt ait Polybius, ante anno M. Lepido, & M.

Poblicio cos.vel quinto , vt Cicero , Q. Fabio Maximo II. & Sp. Caruilio cos. de agro Piceno,& Gallico, vnde pulſi Senones a Dolabella fuerant , viritim diuidendo,tulit. Nam quum reliqui Galli , ac maxime finitimi, Boij,Senonum caſu perculſi rebus ſuis timerent , inita cum Inſubribus ſocietate, Gallos eos, qui trans Alpes ad Rhodanum accolunt, atque a mercede qua ducti militant,Geſſatae dicuntur,aduocarũt. Itaque quum reges eorum Congolitanus,& Aneroeſtus magnis inducti pecuniis cum ingentibus copiis,alpes in Italiam traieciſſent , ac ſe cum Boiis & Inſubribus coniunxiſſent(Veneti enim ac Caenomani a Romanis per legatos ſolicitati quieuerant) peditũ ad quinquaginta millia,equitũ ad viginti adducentes in Etruriam inruperunt,octauo,vt ſcribit Polybius,poſt agri Piceni diuiſionem anno,L. Aimilio,C. Atilio cos. in quem etiam annum bellum Gallicum Ciſalpinum a M. Verrio Flacco in tabulis Capitolinis collatum eſt. Romani autem Gallorum tumultu nũtiato maximas, ſi quando vnquam alias, copias compararunt. Tota etiam tum Italia enixe pro imperio Romano laborauit. Summa peditum Romanorum ac ſociorum fuit ſupra quingenta millia, equitum ſupra ſexaginta, auctore Polybio. Itaque Plinius libro tertio, *L. Aemilio Paullo & C. Atilio Regulo cos.* inquit, *Italia nuntiato Gallico tumultu ſola ſine externis vllis auxiliis,atque etiam tunc ſine Trãſpadanis,equitum LXXX. millia,peditum DCC. armauit.* Caenomanos autem & Venetos tranſpadanos intelligit,qui ex Gallis ſoli pro Romanis ſtabant. Cũ harum igitur copiarum parte,L. Aimilius conſul Ariminum,vt Gallorum tranſitum impediret,contendit; alteram praetor in Etruriam,quod C. Atilius cos. al-

ter iam in Sardiniam nauigarat, adduxit. Iam Cluſium Galli peruenerant, praetor ad Feſulas collatis ſignis fugatus in collem editum ſe receperat: cuius quũ obſidionem Galli pararent, Aemilius conſul Apennino ſuperato improuiſo aduenit. is igitur Gallos cũ praeda abeuntes ab vna parte, ab altera Atilius iam ex Sardinia reuocatus adorti, ita pugnarunt, vt Gallorũ quadraginta millia caeciderint, decem millia ceperint. Atilius in proelio, & rex Congolitanus occiſus eſt. Aneroeſtus ſemetipſum in fuga occidit. Aemilius vaſtato Boiorum agro Romam triumphãs rediit, ac Capitolium armis, & torquibus Gallorum exornauit. ita Polybius, Florus, & Eutropius. Anno ſequenti ex re bene geſta Romani in ſpem adducti Gallos Italia expellendi non quieuerunt: Q. enim Fuluium & T. Mãlium conſules in Galliam cum legionibus miſerunt, qui prouinciam ingreſsi, Boiorum gente deuicta, quũ ad reliquos Gallos bellum transferrent, imbrium vi, ac peſtilentiae magnitudine deteriti ſunt. Ita Polybius. Hos primum tranſpadum legiones Romanas duxiſſe tradit Oroſius. Altero anno C. Flaminius & P. Furius cõſules Inſubres tranſpadũ inſigni victoria deuicerunt. Quarto eius belli anno Inſubres acciſis opibus ſuis pacem petẽtes M. Claudius Marcellus, & Cn. Cornelius cõſules eductis repẽte aduerſus eos copiis, ad arma capiẽda inuitos cõpulerunt. Marcellus Gallorũ Geſſatarũ exercitũ rege illorũ Virdumaro interfecto fudit, fugauit, & cepit, Acerras Gallorum oppidũ occupauit. Ambo conſules Mediolanum, quod Inſubrum caput erat, Gallis ſupremo proelio victis, expugnarunt: quo facto Inſubres deſperatis rebus ſuis, ſe Romanis dediderunt, atque ita bellum con-

fectum eſt. Marcellus in vrbem reuerſus de Gallis Inſubribus triumphauit, ſpolia opima regis interfecti tertius retulit. Ita Polybius, Plutarchus, & Eutropius. Hoc bello confecto Ciſalpinam Galliam prouinciam primum factam fuiſſe a Marcello ex eo liquet, quod coloniae plures annis proximis eo deductae ſint, & Romanis conſulibus Gallia deinceps prouincia in annum decerni ſolita. Hoc ipſo tempore Veneti & Caenomani a legatis per Romanos ſolicitati quieuerunt, eiſque ſociis & foederatis Galli oppreſsi ſunt. Bello Punico ſecundo confecto, cum Inſubribus, Comenſibus, & Boiis rebellantes Coenomanos, aliquot duces Romani magnis cladibus affectos eos tandem in deditionem acceperunt, Galliamque omnem ciſalpinam quietam habuerunt. Inſubres, Caenomanos, & Comenſes Gallos tranſpadanos cum ciſpadanis ſaepe rebellantes L. Furius Purpureo praetor, & C. Cornelius Cethegus cos. vicerunt, & poſtremo M. Marcellus cos. eius qui primo Galliam prouinciam fecerat filius, caſtellis duodetriginta in deditionem acceptis, eos debellauit anno vrbis DLVIII. Boios, hi Galli ciſpadani ſunt, qui ſaepiſsime cum tranſpadanis iam victis rebellauerant, iidem duces ceciderunt, eoſque demum magnis cladibus afflictos P. Cornelius Scipio Naſica cos. domuit, anno DLXIII. deque iis in magiſtratu triumphauit. Veneti diu in fide populi Romani permanſerunt. Cum Carnis, Iapudibus, & Iſtris C. Claudius Pulcher conſul anno vrbis DLXXVII. bellum primo ſuſcepit, quod Aetolis contra Romanos ſubſidia tulerant: cum iis vario Marte pugnatum; eos poſtremo domuit, & in populi Romani ditionem C. Sempronius Tuditanus cos. vt auctor eſt Plinius, re-

degit,anno dcxxv. de iiſque triumphauit

Quo tempore Ligures domiti fuerint

Bello Punico primo vix finito,ſtatim Ligures,Galli,& Illyrij ad exercendã Romanam virtutem noui hoſtes ſurrexere. L.Cornelio , & Q.Fuluio , anno vrbis DXVII. Liguribus primũ arma illata ſunt : quod bellum intra Italiam latrocinia Ligurum excitarunt. De quibus ſic ſcribit Florus : *Ligures imis alpium iugis adhaerentes inter Varum & Macram flumen , implicitos dumis ſilueſtribus,maior aliquanto labor erat inuenire , quam vincere. Tutum locis & fuga,durum,atque velox genus, ex occaſione magis latrocinia quam bella faciebat, itaque quum diu multumque eliderent ſaltu,viis,latebris Salyes , Deceates,Oxybij tranſalpini,citra vero Vagienni,Statyelli,Caſmonates,Eburiates,Veleates,Iagauni, tandem Fuluius latebras eorum igni ſepſit.* Significat autẽ Florus victoriam , quã Q.Fuluius Flaccus ex his retulit. Victi autẽ hoc primum anno a conſulibus ſunt,eorumque XXIIII.millia interfecta, V. millia capta, & de iis triumphatum. Eos deinde ſaepiſsime rebellantes plures Romani duces magnis cladibus per XXC.annos,vt Strabo , vel vt ego obſeruaui,per CXXII. affecerunt,triumphi de iis & finitimis populis Vocontiis,Contrubeis, & Gatiſcis ſupra xviii. acti. Quos demum M. Aemilius Scaurus cos.anno dcxxxix in dèditionem accepit , latrocinia eorum coercuit,effecitque poſtremo vt publice permeantibus via ad ſtadiorum xii.latitudinem laxaretur· Ac vt Strabo ſcribit ·, vniuerſis fractis terrore incuſſo gubernandi formulas iis Scaurus impoſuit.

Hic eſt ille Scaurus qui conſul , cenſor , & princeps

ſenatus fuit,atque de Liguribus & Gatiſceis poſtremus omnium triumphauit,quique per Piſas & Lunam vſque Sabatios, domitis Liguribus, viam ſtrauit Aemiliam,& hinc per Derthonam. Salaſſos & gentes alpinas Ap. Claudius pulcher cos.anno DCXI. bello vicit. Auguſtus poſtea Caeſar ipſos non quieſcentes deleuit

Italia ad Alpes producta, & in XI regiones diuiſa

Atque hac ratione vniuerſa quae nunc appellatur Italia, ſexcentorum annorum interuallo Romanum iugum ſuſcepit. Quae quum ante a ſupero mari Aeſi, ab infero vero Macra fluminibus terminaretur,victis &deletis Gallis Senonibus,vſque ad Rubiconem proceſsit. Is enim poſterior terminus Italiae fuit. Poſtremo triumuiri R.P.C.ne proconſul vllus cum exercitu intra alpes eſſet, Galliam omnem Ciſalpinam Italiae adiunxerunt, eamque vſque ad alpium radices protulere. Eiuſque termini a mari ſupero Iſtri, oppidũ Pola,fluuiuſque Arſia,ab infero,omnis Varus, qui a Liguribus Galliam Narbonenſem diuidit,facti. In mediterraneis vero alpiũ radices eius fines eſſe voluerũt. Quã Caeſar Auguſtus rerum potitus, quũ Romani imperij nouam formã conſtitueret,in vndecim regiones,vt libro tertio tradit Plinius, diſtribuit. Quarum prima Latium vetus,nouumque,& Campania fuit. II. Picentes. III. Lucani, Bruttij,Sallentini,Apuli. IIII. Frẽtani,Marrucini,Peligni,Marſi,Veſtini, Samnites, & Sabini. V. Picenum. VI. Vmbri. VII. Etruria. VIII. Gallia ciſpadana. IX. Ligures. X. Venetia,Carni,Iapudes,Iſtrique. XI. Gallia tranſpadana. In quibus regio-

nibus quot coloniae,municipia, & praefecturae fuerint explicaturus , vt apertius ſingularum iura , leges, & diſcrimina cognoſcantur, ex antiquitatis obſeruatione pauca ante ſubiicere placet de ciuitatis Romanae, Latij,& Italiae iure

De iure ciuitatis Romanae

Praeſtantiſsimum Romuli inſtitutum omnes , vt principio vidimus,auctores fuiſſe referunt, quod victas gẽtes,non vt Athenienſes olim & Lacedaemones pro alienigenis arcuiſſet, ſed eas in populi Romani amicitiam,& ciuitatem ipſam etiam adſciuerit,vel colonias Romanas deduxerit. Quod a ſequentibus regibus,& conſulibus ſtudioſiſsime obſeruatum, tãti imperij praecipua cauſſa fuit. Porro autem quemadmodum externae gentes vel victae , vel ſponte in Romani populi amicitiã,aut foedera, & deditionem admiſſae,varij generis ac conditionis pro earundẽ erga rẽp. meritis vel demeritis erant , vt aliae omnino liberae, aliae foederatae,aliae ſtipendiariae,aliae fundi populi,aliae Latinae,aliae ciuitatem Romanã adeptae fuiſſe reperiuntur;ita varij generis fuiſſe ciues Romanos obſeruaui,ita vt alij eſſent ciues Romani pleno iure, ideſt cum iure ſuffragij,alij ſine ſuffragio,alij municipes,alij coloni,alij ex praefecturis,alij vero ſine ciuitatis iure nonnulla habuerint ciuitatis Romanae priuilegia.

De quibus omnibus verba facturus a primo ciuis Romani perfecto iure exordium ſumam. Nam qui ex nullo municipio , ex nulla colonia , praefecturaue, vel ex alia foederata ciuitate erant , ſed vel in vrbe, agroue vrbis ſuburbano nati, vel ex ſeruis Romanorum libertate , aut ex aliis gentibus externis ſpe-

ciali priuilegio in vrbem vocati,& ciuitate donati eſſent,primum genus ciuis Romani conſtituebant. Ex his fuerunt,primi vrbis cultores,eorum filij, & nepotes:poſt eos Sabini,qui ſub T.Tatio, Tuſci & Latini, qui ſub Romulo,Albani & reliqui Latini,qui ſub ceteris regibus,gens Claudia,& plerique alij populi,qui quum ſub conſulibus Romam commigraſſent, & poſtremo omnium eorum ſerui,quiquum manumiſsi eſſent, ciuitatem Romanã cũ ſuffragij iure adepti ſunt. Hic autem ciuis Romanus,qui perfecto iure ciuisRomanus dicebatur, erat homo liber (ſerui enim ciues eſſe non poterant) qui comitiis curiatis in curia , centuriatis in centuria , & tributis in vna XXXV. tribuum ſuffragium ferre poſſet. Inter multa enim horum ciuium Romanorum priuilegia illud ſupremum erat, vt eſſent in tribu & centuria a cenſoribus relati, in qua & ſuffragium ferrẽt,& iiſdem ſuffragiis ad magiſtratuspublicaſque ceteras adminiſtrationes ac dignitates peruenirent:quod in Verrinas docet Aſconius. Ceterum quum ius ciuitatis non vna quadam in re conſiſteret,ſed multis ac diuerſis velut praerogatiuis conſtaret,non omnibus omnia iura concedebantur, vnde efficiebantur variae conditionis ciues Romani. Ex his qui ſuffragij ius habebant , omnia etiam cetera priuilegia , quae haec erant , habebant. Ac primum quidem ciuibus Romanis poſt ſuffragij lationem, ius erat per leges Porciam & Semproniam, vt nec virgis caedi , nec vinculis coerceri,nec omnino capite plecti , niſi populi ipſius iudicio poſſent. Idcirco Cicero in Verrem ; qui P. Gauium municipem Conſanum virgis caeciderat , exclamat , quum ait : *Caedebatur virgis in medio foro Meſſanae ciuis Romanus : o lex Porcia,*

lex Porcia, legeſque Semproniae. & cet. De iis enim qui ciues non eſſent, nil horum cautum erat, poterantque a magiſtratibus non ſolum peregrini, ſed Latini etiam ipſi, quorum priuilegia maxime ad ciuitatem Romanam accedebant, non conſulto populo ſeruili ſupplicio affici. Nam Saluſtius in Iugurthino, quemdam T. Turpilium Silanum commemorat, qui quum ſocium praefectus eſſet, tribunoſque, & centuriones ſub ſe haberet, condemnatus tamen, verberatuſque capitē poenas ſoluit. nā is (inquit) ciuis ex Latio erat. Ceterū hoc priuilegium ciuibus omnibus Romanis tam his qui cum ſuffragio ciuitatem habebant, quam his qui ſine eo erant, commune fuiſſe ex eo mihi perſuadeo, quod & municipes ſine ſuffragio in legione, vt tradit Feſtus, merebant; qui autem in legione militabāt virgis caedi nō poterant. Tertium ciuium Romanorum priuilegium erat, quod ſolis ciuibus Romanis in legione Romana militare ius erat. Ideoque ſoli ciues ad aerariū in beneficiis deferri ab Imperatoribus, & beneficiarij milites fieri poterant. Nam hoc fuiſſe proprium ciuium Romanorum eodem illo loco Cicero pro Archia oſtendit. Horum beneficiorum meminit etiam in epiſt. xx. lib. vi. epiſt. fam. Liberos porro in poteſtate habere, proprium erat ius ciuis Romani, vt ait Iuſtinianus I. Inſt. tt. de patria poteſtate. Erat poſtremo ius adoptionum, gentilitatis, & togae ferendae, quod proprium ciuium Romanorum erat. Atque haec omnia priuilegia nō niſi ciuibus Romanis communia erant tam iis qui vrbem incolerent, quam municipibus, & coloniis ciuium Romanorum. Municipia vero quibus ſine ſuffragio data ciuitas fuiſſet, illo vno ſuffragij iure priuabantur, in reliquis conuenie-

bant. Sextum autem ius quod omnibus Romanis ciuibus commune fuit, erat vt ſoli teſtamento ciuis Romani hereditatem capere poſſent, neque enim vllus peregrinus poterat hereditatem ciuis Romani adire; & teſtamenta fiebant Romanis ciuibus praeſentibus. Quod Cicero oſtendit pro Archia poeta, vbi probat Archiam ſe pro ciue geſsiſſe hoc argumẽto, quod ſaepe adiiſſet hereditates ciuium Romanorum. Et pro Caecina, Aebutius Caecinae aduerſarius, negat poſſe heredem Ceſenniae eſſe Caecinam Volaterranum, quod ciuitas Volaterranis adempta eſſet a L. Sylla dictatore, ideoque ciuis Romanus non eſſet Caecina. Quum pro argumento accipiat Archiam ſe pro ciue geſsiſſe, quia ſaepe teſtamenta legibus Romanis feciſſet. Huius iuris partem Romani ciues cum Latinis cõmunicabant. Nam quamquam Latini omnino heredes eſſe non poſſent, legati tamen inſtitui ex hereditate poterant, vt paulo poſt oſtendam. Ius etiam alienandi per nexum proprium fuiſſe ciuium Romanorum ex eo intelligi poteſt, quod omnes inter quos iuris huius ſolemnitas tranſigebatur, ciues eſſe oportebat, vt ait Boetius in commentariis Topicorum. Hoc priuilegium etiam Latinis cum ciuibus Romanis commune erat. Vtranque rem Cicero pro Caecina refert. Nam quum Aebutius Caecinae aduerſarius negaret Caecinam Volaterranum, ciuitate iis adempta a L. Sulla, ciuem Romanum eſſe, & propterea hereditatem Ceſenniae capere non potuiſſe, ei ita reſpondet Cicero: *Sulla ipſe ita tulit de ciuitate, vt non ſuſtulerit horum nexa, atque hereditates. Iubet enim eodem iure eſſe quo fuerint Ariminenſes: quos quis ignorat* XII. *coloniarum fuiſſe, atque* (non *a populo Romano*, vt in vulgatis codicibus, ſed *a*

C. R. vt in antiquis manuſcriptis, ideſt) *à ciuibus Romanis hereditates capere potuiſſe?* Quum autem ex xxx. coloniis quaedam Latinae, quaedam ciuium Romanorũ vocentur, Liuius lib. xxix. xii. colonias inobedientes Latinas appellat. Ex quibus verbis illud intelligi poteſt, Latinos aliqua ratione ciuium Romanorũ heredes eſſe potuiſſe, & commercia cum ciuibus Romanis per nexum habuiſſe. Quod idem referre videtur Vlpianus titulo xix. Inſtit. quum ait: *Mancipatio locum habet inter ciues Romanos, & Latinos colonianos, Latinoſque Iunianos, eoſque peregrinos, quibus commercium datum eſt.* Commercium eſt emendi vendendique inuicem ius. Sub hoc priuilegio continentur omnia commerciorũ genera, vt nexa, ſtipulationes, mancipationes, ſacramenti contentiones, in iure ceſsiones, & alia, quibus perfecto iure poſſeſsio rei acquirebatur, vel quibus iure ciuium Romanorum dominus fiebat. Ius igitur commercij, quod olim inter ciues Romanos tantum erat, Latinis quoque cõmunicatum erat. Vnde Liuius lib. VIII. *Ceteris Latinis populis connubia commerciaque & conſilia interſe adempta.* Erat poſtremo ius connubiorũ olim ciuibus Romanis proprium, quia tantum ciues cum ciuibus matrimonium contrahere poterant, ita vt ſi pater aut mater peregrini eſſent, non legitimae erant nuptiae. Lex enim erat, vt nuptiae tantum eſſent inter ciues Romanos, inter quos ſolos connubij ius erat. Filij ex eo matrimonio nati ſoli iuſti ſunt, & in poteſtate parentum, & hi ſuccedunt parentibus. Hoc ius Latinis & Campanis communicatum olim fuiſſe refert Liuius. Atque haec erant omnia ciuibus Romanis qui vrbem agrumue colebant priuilegia, quorum quaedam iis tantum erant propria, quaedam cum

municipiis & Latinis communia, vt abunde demonſtraui

De iure municipum cum ſuffragio

Parum vel nihil ab iis ciuibus Romanis qui vrbem agrumue incolerent, differebat ciuium Romanorum alterum genus, qui in municipiis, quibus cum ſuffragij latione ciuitas data erat, commorabãtur. Hi enim omnibus ciuium Romanorum priuilegiis potiebantur, vno vt exiſtimo excepto, quod in curias Romanas deſcripti non erant, atque ob eam cauſſam Curiatis comitiis, in quibus tamen parum momẽti erat, excludebantur. Curiae enim tantum eorum qui vrbem incolerent, erãt. Nam qui in municipiis vel coloniis ciues Romani habitabant, ſua quaedam in ſuis vrbibus ſacra habebant, quae municipalia dicebantur, erãtque iis perinde ac Romanis curiae. Quod vel inde apparet, quod Milo legitur ad prodendum flaminem Lanuuium profectus fuiſſe, pridie quam Clodium occidit. Nec erat neceſſe ſua ſacra eos relinquere, qui ciuitate donabantur, niſi in vrbem migrarent. Nam quos ſub regibus migraſſe Romam reperimus, vt Sabinos, Tuſcos, Latinos, & Albanos, eos ſimul per curias Romanas deſcriptos fuiſſe ex Dionyſio aperte intelligitur. Qui vero ad vrbem non migrabant, ſuis ſacris vacare opus erat, quae (vt dixi) municipalia vocantur. De quibus ſic ſcribit Feſtus: *Municipalia ſacra vocãtur, quae ab initio habuerũt ante ciuitatem Romanam acceptam, quae obſeruare eos voluerunt pontifices, & eo more facere quo feciſſent antiquitus*: Ceterum quum ciuium Romanorũ qui extra vrbem habitarent, duo genera fuerint, ideſt

municipes,& coloni, quid vtrunque fuerit, ex Gellio demonſtrare non alienum ab hoc inſtituto erit. Is. n. libro XVI.cap.XIII.ſic ait. *Municipes ſunt ciues Romani ex municipiis ſuo iure, & legibus ſuis vtentes, muneris tantum cum populo Romano honorarij participes, a quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque vlla populi Romani lege adſtricti, quum nunquam populus eorum fundus factus eſſet. Sed coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non. n. veniunt extrinſecus in ciuitatem, nec ſuis radicibus nituntur, vt municipia, ſed ex ciuitate quaſi propagatae ſunt, & iura inſtitutaque omnia populi Romani, non ſui arbitrij habent.* Haec Gellius. Ita vt municipia cum ciuitatis quidem Romanae priuilegiis & iure, ſuas leges, ſuos magiſtratus, & ſua tam publica quam priuata inſtituta retinerēt, vt cuique municipio antiquitus mos erat. Coloniae vero alia ratione, vt poſt oſtendam, remp.gerebant

De municipiis ſine ſuffragio

Municipiorum autem duo erant genera, quaedam quae omnia ciuitatis priuilegia habebant, praeter ſuffragij lationem, quaedam quae ciuitatem ipſam cum ſuffragio obtinuerant. Primi omnium qui municipes facti ſunt, ſine ſuffragij latione fuerunt. Hi fuerunt Caerites. *Hoc illis* (inquit Gellius) *conceſſum, vt ciuitatis Romanae honorem quidem caperent, ſed negotiis tamen atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtodiſiſque. Hinc tabulae Caerites appellatae verſa vice, in quas cenſores referri iubebant quos notae cauſſa ſuffragio priuabant.* Idem tradit Aſconius. De his municipiis loquēs Sex. Pompeius ita ſcribit. *Municipes erant, qui quum ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent* (hoc eſt, vt ego interpre-

tor, ciuitate donati eſſent) *eis non licebat magiſtratum capere; ſed tantum muneris partem.* At Seruius aiebat initio fuiſſe qui ea conditione ciues Romani fuiſſent, vt ſemper remp. ſeparatim a populo Romano haberent, qui aeque ciues Romani erant, & in legione merebāt, ſed dignitates non capiebant. *Municipium id genus hominum dicitur, qui quum Romam veniſſent, neque ciues Romani eſſent; participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cum Romanis ciuibus, praeterquam de ſuffragio ferendo, aut magiſtratu capiendo.* Quae autē eiuſmodi municipia fuerint, paulo poſt exponam. Hi omnia ciuitatis priuilegia praeter ſuffragij lationē, & magiſtratus capeſſendi poteſtatem habebant. Municipes vero cum ſuffragij iure, omnia priuilegia ciuium Romanorum vrbem incolentium habebant praeter curias, in quas, quemadmodum qui Romae habitabant, diſtributi non erant, ac per hoc curiatis comitijs excluſi. De municipibus ſic ſcribit Vlpianus libro 1. l. *Municipes aut natiuitas facit, aut manumiſſio: aut adoptio: & proprie quidem municipes appellātur muneris participes, recepti in ciuitatem vt munera nobiſcum facerent.* Ceterū omnium municipiorum cum iure ſuffragij primum fuit Tuſculum. Quae reliqua fuerint poſt aperiam.

De iure coloniarum

Quae autem coloniae fuerint, ex Gellio vidimus, quarum, vt idem inquit, conditio, quum magis quam municipiorum obnoxia, & minus libera eſſet, potior tamen & praeſtabilior exiſtimabatur, propter amplitudinem maieſtatemque populi Romani, cuius coloniae quaſi effigies paruae erant; & ſimul quia obſcura oblitterataque erant municipiorū iura, quibus vti per

ignorantiam nequibant. Deducendarum vero coloniarũ mos a Romulo inſtitutus,frequentiſsimus apud Romanos fuit. Nam hoſtibus laceſſentibus victis,agrique & regionis parte mulctatis, in agris de eis captis, quo imperium Romanum ſtabilirent, vel nouas vrbes condebant,vel in antiquitus conditas,veteribus incolis ex iis pulſis,nouos ex vrbe ciues per III. viros ad id creatos eo deducebant,quotquot agro capto colendo ſufficere poſſent,quem nouis colonis diuidebant. Hi ſtatim in coloniam deducti nouã adminiſtrãdae reip. rationem Romanae more conſtituebant.Nam vt Romae erat populus & ſenatus,ſic hi nouos colonos in decuriones &plebem diuidebant;decuriones ſenatus, plebs populi Romani imaginem referebant: ex decurionibus ſingulis annis duo vel quattuor viri creabantur iuxta coloniae magnitudinem vel paruitatem, qui II.viri, vel IIII. I. D. id eſt iuridicundo vocabantur. Hi conſulum Romanorum ſpeciem repraeſentabant. Creabantur inſuper Aediles,qui viarum,aedificiorum publicorum,annonae, & locandorum reddituum publicorum,item quaeſtor qui aerarij publici curam habebat, atque hi erant praecipui coloniae magiſtratus: in ceteris omnibus more,legibus,& inſtitutis Romanis viuebant. Quarum coloniarum duo genera erant, vt tradit Aſconius, quaedam ciuium Romanorum, & quaedam Latinae. Coloniae ciuium Romanorũ praeter ſacra omnia iura habebant quae ciues Romani obtinebant, quemadmodum & municipes cum ſuffragij iure. Coloniae vero Latinae erant quae ius Latij habebent. Quid autem ius Latij fuerit, nunc exponam

De iure Latij

Populus Romanus ſociis nominis Latini, quod a Tiberis oſtiis Circeios vſque ſe extendebat, antiquae cognationis iure multa tribuit priuilegia, quibus ius Latij continebatur: quorũ antiquiſsimum fuit, vt eo iure quod Latini a populo Romano habuiſſent, coloniae omnes vterẽtur, quae idcirco Latinae dictae ſunt, quum colonias ciuium Romanorum deducere adhuc mos non eſſet; ad quarum poſtea diſcrimen quae deduci coeptae ſunt, reliquae tam antiquae quam recentiores coloniae, quae ciuium Romanorum nõ eſſent, Latinae dictae ſunt. Latij. n. ius proxime ad ciuitatem Romanam accedebat. Quod, vt dixi, multiplex fuit. Primo enim ſolis Latinis poſt ciues Romanos in comitiis, ferendis ſuffragiis ſi ab vno magiſtratuum inuitati eſſent, nec ab alio prohibiti, poteſtas erat. Qui quum in nulla tribu eſſent, ſortitione opus erat, vt appareret in qua tribu ſuffragium ferrent. Hoc illis conceſſum fuiſſe in foedere, quod cum iis ictum fuiſſe Cicero pro Balbo ſcribit Sp. Caſsio & Poſtumo Cominio coſ. anno vrbis CCLXI. liquet. De quo foedere Dionyſius libro VIII. ita loquentem Sp. Caſsium introducit: *Latinos Romanorum conſanguineos, vrbis tamen Romae dominationem & gloriã iniquo ſemper animo ferentes in amicitiam adduxi, conceſſa eis ciuitatis adminiſtrãdae parte, vt iam non aduerſam ſibi Romam vocent, ſed patriam.* Et paulo poſt: *Sp. Caßius quã plurimos potuit Latinorũ & Hernicorum euocauit ad ſuffragium ferendum, qui frequentes conuenerunt, vt propemodum plena peregrinis eſſet ciuitas, quo a Virginio animaduerſo, iußit per compita proclamari, vt omnes peregrini Roma exirent, dato ad id perexiguo tempore. Tum Caßius contra edicto iußit eos omnes in vrbe manere, quibus conceſſa erat ciuitatis adminiſtrandae*

pars,(id eſt ſuffragij ferendi ius) *donec lex perlata eſſet.* Ex quibus Dionyſij verbis intelligi poteſt, foedere cõceſſam Latinis communem & parem cum Romanis reip.gerendae curam. Ex Dionyſij, & his Liuij libro xxv. verbis: *Teſtulis datis tribuni populum ſummouerunt: ſitellaque allata eſt, vt ſortirentur vbi Latini ſuffragium ferrēt:* primum colligo, Latinos cum Romanis ferēdi ſuffragij poteſtatem habuiſſe. neque enim ſortiēdum eſſet, vbi Latini ſuffragium ferrent, ſi omnino ſuffragio excluſi fuiſſent. Deinde id illis beneficio tantú permiſſu & liberalitate eorum magiſtratuum qui haberent comitia, licuiſſe. Quod ex C. Gracchi hiſtoria confirmatur. In qua legimus ſocios Latinos, vrbe exire iuſſos, ne tum Romae eſſent, quando legibus Gracchi ferẽdis tribus in ſuffragium vocarentur. Quo pertinet illud Ciceronis pro Sextio: *Nihil acerbius ſocij Latini ferre ſoliti ſunt, quam id quod perraro accidit, ex vrbe exire a conſulibus iuberi.* Neque enim edicto conſules tollere poterant, quod legibus cõtra cautum eſſet. Itaque ſi per leges Latini ius habuiſſent ſuffragij, nec conſules ſuis edictis illos ſuffragio priuare potuiſſent, nec Latinos legum praeſidio munito ſuos iure cedere paſſus eſſet C. Gracchus, vt contra quam legibus licitum eſſet ſuffragio priuarentur ſocij, quos ipſe euocaſſet. Si ergo id contra leges factum non eſt a C. Fannio conſule, vt edicto iuberet Latinos vrbe exire, ne legibus Gracchi ferendis adeſſent, neceſſario efficitur Latinos in comitiis non habuiſſe ius ſuffragij, qui tamen Romanorum magiſtratuum benignitate admitti ſolebant, id tribuentium ſocietati antiquae, & conſanguinitati Latinorum, qui tum forte Romae eſſent, quum haberentur comitia. Eos autem omnibus comitiorum

generibus admitti ſolere, quum beneficij hoc eſſet, non iuris, quod Latini admitterentur ad ſuffragium, nulla videtur cauſſa, cur ceteris comitiis ea benignitas adſtricta eſſet, praeſertim quum Latinorum ſuffragiũ hoc modo in vnam quandam tribum ſorte contractũ nullius prope momenti futurum eſſet, quum interim magno honori id ducerent, quod ſuffragium cum ciuibus dicerent. Quamquam vero non cenſerentur Romae Latini, ſed in ſuis ciuitatibus, poterant tamen ad centurias ſe adiungere vnius cuiuſdam tribus cui ſorte obtigiſſent, vt Latini in ea ſuffragium dicerent, vt cum primae claſsis centuriis hi ſuffragium ferrent, qui erant primi cenſus apud Latinos, cum centuriis ſecundae claſsis, qui erant apud eos ſecundi cenſus, & ita deinceps, aut vero in vnam centuriam ſorte ductã omnes Latini nulla habita ratione cenſus coniici, quo modo in tributis comitiis in vnam tribum coniiciebantur. Sed quoniam hae probabiles potius coniecturae ſunt, quam neceſſariae rationes, de his finem ſcribendi faciam. Antiquiſsimum igitur Latinorum ius erat, vt cum ciuibus Romanis ad ſuffragium ferendum admitterẽtur. Qui quoniam in nulla certa tribu erant, antequam ad ſuffragium tribus vocarentur, ſortitio fiebat in qua tribu ſuffragium dicturi eſſent. Alterum porro Latinorum ius erat, quod ciues Romani viritim etiam fieri poterãt: ciuitas enim eo iure aliis populis non patebat. Eam autem multis rationibus conſequi poterant. Prima eſt cuius meminit Appianus libro 11. bellorum ciuilium, vbi ait: *Latinitatis ius hoc fuiſſe, vt ciues Romani fierent, qui in Latinis coloniis magiſtratum geſſiſſent.* Quamquam ergo Ro-

mani ciues amitterent ciuitatem, ſi in Latinam coloniam nomina dediſſent, vt docet Cicero pro Caecina, & pro domo ſua: hoc tamen iure poterant in ciuitatẽ redire, ſi magiſtratum in ea colonia Latina geſsiſſent. Adiicit Cicero ibidem, quod qui ciues Romani in colonias Latinas proficiſcebantur, fieri non poterãt Latini, qui non erant auctores facti, nomenque dederãt. Alia ratio erat de qua mentionem facit Liuius libro XLI. Lex ſociis nominis Latini qui ſtirpem ex ſe domi reliquiſſent, ac Romam ad habitandum veniſſent, dabat vt ciues Romani fierẽt. Verba Liuij ſunt haec: *Mouerunt ſenatum & legationes ſocium nominis Latini, quae & cenſores & priores conſules fatigauerant, tandem in ſenatum introductae. Summa querelarum erat, ciues ſuos Romae cenſos pleroſque Romam commigraſſe: quod ſi permittatur, perpaucis luſtris futurum, vt deſerta oppida, deſerti agri, nullũ militem dare poſſent. Genera autem fraudis duo mutandae viritim ciuitatis inducta erant. Lex ſociis nominis Latini qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat vt ciues Romani fierent. Ea lege male vtendo, alij ſociis, alij populo Romano iniuriam faciebant. Nam & ne ſtirpem domi relinquerent, liberos ſuos quibus quibus Romanis in eam conditionem vt manumitterentur, mancipio dabant, libertinique ciues eſſent; & quibus ſtirpes deeſſet quam relinquerent, vt ciues Romani fiebant. Poſtea his quoque imaginibus iuris ſpretis, promiſcue ſine lege, ſine ſtirpe in ciuitatem Romanam per migrationem, & cenſum tranſibant. Haec ne poſtea fierent, petebant legati, & vt redire in ciuitates iuberent ſocios. Deinde vt lege cauerent, ne quis quem ciuitatis mutãdae cauſa ſeruũ faceret, neue alienaret. & ſi quis ita ciuis Romanus factus eſſet, ciuis nõ eſſet: haec impetrata a ſenatu.* Tertia itẽ ratio fuit

per legem Seruiliam, qua Latinis ius erat ciuitatem aſſequi in locum eius quem accuſando damnaſſent repetundarum. Hanc legem tulerat C. Seruilius Glaucia, vt docet Aſconius pro Scauro. Hac lege duo Latini Tiburtes apud Ciceronem pro Balbo ciuitatē adepti ſunt, quum duos ſenatores Coelium, & Maſonem accuſaſſent, & damnaſſent repetundarum. Quod vero ea lege Latini aſſequerentur ciuitatem, his verbis eo loco oſtendit Cicero: *An accuſatori maiores noſtri maiora praemia, quam bellatori eſſe voluerunt? Quod ſi acerbiſſima lege Seruilia principes viri ac grauiſſimi & ſapientiſſimi ciues hanc Latinis, id eſt foederatis, viam ad ciuitatem populi iuſſu patere paſſi ſunt.* Alias vero etiam leges fuiſſe, quibus Latinis praemij loco ciuitas propoſita eſſet, paulo poſt idem Cicero indicat iis verbis: *Num fundos igitur factos populos arbitramur, aut Seruilia lege, aut ceteris quibus Latinis hominibus erat propoſitum aliqua ex re praemium ciuitatis*

Refertur ab Vlpiano in titulo III. quoddam libertorum genus, qui Latini Iuniani appellabantur, Latij ius lege Iunia Norbana ſub Auguſto adepti, quos ciuitatem Romanam, & ius Quiritiū multis modis adipiſci poſſe ſcribit. In his erant, beneficio principis, liberis, iteratione, militia, naue, aedificio, piſtrino, & ſi ter mulier enixa fuerit. Hi dum viuerent, quamquam ſe quaſi pro ciuibus gererent, tamen ius teſtamenti faciendi non habebant, & dominus eorum morientium hereditatem capiebat, niſi prius ius ciuitatis vel Quiritium adepti eſſent. Ius autem Quiritium idem fere quod ius ciuium Romanorum eſſe exiſtimo, ab Auguſto excogitatum, quo antiquos ciues Romanos & nobiles, a nouis ciuibus libertinis, & peregrinis diſcer-

neret,qui ciuitate donati, ius quidem ciuitatis Romanae habebant,ſed non ius Quiritium, quod erat paulo excellentius,puta,tanto tributo non grauari, eadē priuilegia habere,quae vetuſtiſsimi ciues vrbem incolentes haberent. Nam poſt legem Iuliam qua Italiae omni ciuitas data eſt,& omnibus aequata ſuffragia, vt ciuesRomani noui & inferioris gradus a vetuſtiſsimis priuilegiis &dignitate diſcernerentur,his vocibus iure Quiritium,& ciuitate Romana, ab aliquo imperatorum diſtincti ſunt. Ius ergo Quiritium erat aliquid dignius quam ciuitas Romana:nam quibuſdam libertis ciuitatem Romanam apud Plinium in epiſtolis, a Traiano concedi legimus, ius vero Quiritium non. Item quibuſdam ciuibus Romanis iam factis ius Quiritium addi. Quam tamen differentiam ante Caeſaris dictaturam non inueniri opinor, quum ciuis Romanus cum ſuffragio factus perfecto & optimo iure ciuis eſſet. Ceterum poſt Auguſti tempora de his rebus verba facere haud operaepretium eſſe exiſtimo,quum ea omnia, vt reliqua vrbis Romae inſtituta, corrupta fuerint & deformata. Atque haec ſunt quae de iure Latii,populis & coloniis Latinis qui eodem iure vtebantur,inueni

De praefecturis

Erat &aliud ciuium genus,qui in Italiae praefecturis manebant,deteriori quam municipia & coloniae iure vtentium,quorum diſcrimen a reliquis intelligetur, ſi quid eſſent praefecturae , explicauero. Erant igitur praefecturae , oppida Italiae , in quibus qui habitabant nec ſuis legibus , vt municipes viuebant , nec vllos de ſuo corpore magiſtratus creare poterant, vt coloni, ſed a magiſtratibus Roma miſsis regeban-

tur,iis legibus quas Romanus magiſtratus dixiſſet:qui quoniam praefectus vocabatur, idcirco praefecturae dicebātur. Huius generis erat Capua poſt bellum Punicum ſecundum, ante coloniam eo a Caeſare deductam,vt conſtat ex II. oratione in Rullum,& ex Liuio libro XXVI. vbi ita de Capua ſcribit: *De vrbe agroque reliqua conſultatio fuit,quibuſdam delendam cenſentibus vrbem praeualidam,propinquam,inimicam. Ceterum praeſens vtilitas vicit. Nam propter agrum, quem omni fertilitate terrae ſatis conſtabat primum in Italia eſſe, vrbs ſeruata eſt, vt eſſet aliqua aratorum ſedes. Vrbi frequentandae multitudo incolorum libertinorumque,& inſtitorum opificumque retenta. Ager omnis & tecta publica populi Romani facta. Ceterum habitari tantum,tanquam vrbem, Capuam, frequentarique placuit,nullum corpus ciuitatis,nec ſenatus, nec plebis concilium,nec magiſtratus eſſe. Sine conſilio publico, ſine imperio,multitudinem nullius rei inter ſe ſociam ad conſenſum inhabilem fore. Praefectum ad iura reddenda Roma quotannis miſſuros.* Quibus igitur oppidis Italiae huius generis praefecti Roma miſsi ius reddebant, praefecturae dicebantur. De praefecturis ſic ſcribit Sex. Pōpeius: *Praefecturae hae appellatur in Italia,in quibus & ius dicebatur,& nundinae agebantur,& erat quaedam earum reſpublica,neque tamen magiſtratus ſuos habebant. In quas legibus praefecti mittebantur quotannis qui ius dicerent. Quarum genera fuere duo. alterum,in quas ſolebant ire praefecti decem populi ſuffragio creati, & erant haec oppida: Capua,Cumae,Caſilinum,Vulturnum,Linternum,Puteoli, Acerrae, Sueſſula, Atella, Calatia: alterum, in quas praetor vrbanus quotannis praefectos ex legibus mittebat, vt Fundi,Formiae,Caere,Venafrum,Alliſas,Priuernum,Anagnia,Fruſino,Reate,Saturnia,Nurſia,Arpinum,& alia cō-*

plura. Praefecturae igitur deteriore quam coloniae conditione erant. Quae vero neque municipia,neque coloniae,neque praefecturae erant oppida, hae foederatae ciuitates vocabantur, vt Tibur, & Praeneſte in Latio, Neapolis,& pleraeque aliae, quae ſuis legibus &magiſtratibus viuebant,diuerſisque foederibus aut ſponſione,aut pactione,vario iure amicitiàm cum populo Romano contraxerant. Aliquae enim erant omnino liberae,aliquae vectigales,aliquae ſtipendiariae,aut plus vel minus grauatae,vt populo Romano viſum fuiſſet. Atque Italia omnis in horum ciuium & oppidorum genera ante legem Iuliam,&bellum Marſicum diuiſa fuit:nullum enim praeterea ſuperererat ciuium vel oppidorum genus:quorum quaedam dicebantur fundi populi. Quod quidem nomen diſcriminis non eſſet,quemadmodū liberorum & ſtipendiariorum:ſed hi fundi populi dicebantur,auctore Cicerone,qui quotieſcūque Romae lex aliqua fieret,quae de iure publico non eſſet, ſed de rebus priuatis, vt de teſtamentis,vel de mancipiis,eam ſuſcepiſſent tanquā propriam : tuncque eius legis fundus populus dicebatur,perinde ac ſi diceretur: Is populus eam legem tanquam propriam ſuſcepit. hoc idem de municipiis dicit Gellius. Adiicit Cicero pro Balbo,quod qui fundi populi facti non eſſent, ciuitatem non haberent; in qua re magna contentio Heraclienſium, & Metapontinorum fuit. Haec igitur omnia quae de Italiae municipiis, coloniis, praefecturis, & oppidis foederatis, itemque varij generis & iuris ciuibus Romanis dixi, tantum ante bellum Marſicum & legem Iuliam locum habent; qua quum Italiae omni ciuitas data fuiſſet, omnes pari iure in ciuitatem adepti ſunt.

Hoc autem ex eo liquet,quod omnes in comitiis centuriatis ius tempore Ciceronis haberent. Quod ipſe oſtendit in oratione poſt reditum ad Quirites, vbi de comitiis centuriatis , quibus ab exilio reuocatus eſt, loquens,ita ſcribit: *Nullus in eorum reditu motus municipiorum & coloniarum factus, at me in patriam ter ſuis decretis Italia cuncta reuocauit.* Et pro Seſtio : *Nullum erat Italiae municipiū,nulla colonia,nulla praefectura , nulla Romae ſocietas,nullum collegium,aut cōcilium,aut aliquod omnino commune conſilium,quod tum non honorificentiſſime de mea ſalute decreuiſſet.* Quod idem ex multis aliis eius locis pro Muraena,pro Sulla,& pro Plācio intelligi poteſt. Nam quod Tranquillus in Caeſare ſcribit,ipſum quaeſtura finita colonias Latinas de ciuitate petenda agitantes adiiſſe,de Tranſpadanis intelligi debet,quibus bello Marſico,quum Italiae omni vſque ad Rubiconem & Arnum,item Galliae Ciſpadanae ciuitas lege Iulia data eſſet,a Pompeio Strabone, vt in officio continerentur,ius Latij datum fuerat. Quibus poſtea Caeſar dictator factus , additis(vt exiſtimo)Inſubribus,Liguribus,Venetis & Carnis,id eſt vniuerſae Galliae Tranſpadanae ciuitatem Romanam dedit. Quum vero a III. viris Italia ad Varum & Arſiam fluuios Liguriae & Iſtriae promota fuiſſet,iis omnibus ius ciuitatis etiam datum eſt. Quamquam porro municipia,coloniae,& praefecturae omnes aequo iure ciuitatē adeptae eſſent,ſaepeque deinde omnia haec nomina confundantur, quum quae fuerant coloniae & praefecturae , a Cicerone praeſertim,& aliis illorum tēporum ſcriptoribus municipia appellētur; retinuerunt tamen vetuſtatis memoria antiqua nomina , & veterem reip. rationem non mutarunt.Haec itaque

ſunt,

de iure ciuitatis Romanae in vetuſtis auctoribus collegi

De coloniis

Quum abunde ſupra quot coloniarum genera,quae earundem iura, atque quod inter eas, municipia, & praefecturas diſcrimen fuerit,demonſtrauerim;nunc quo imperium Romanum,quod hoc libro diſcribendum ſuſcepi, illuſtrius quantum in me eſt & clarius reddam,res ipſa poſtulare videtur,vt coloniarum omnium ſeriem, quae a Romulo rege vſque ad Imperatorem Caeſarem Veſpaſianum Auguſtum intra Italiam,ex S.C.vel populi iuſſu deductae fuerint,digerā: ita enim quod mihi ipſi conſtitui, facile conſequi potero

I.*colonia Caenina Aboriginum*

Prima omnium colonia a Romulo facta eſt bello primo Sabino Caenina, Graeci generis non ignobilis vrbs. Trecenti eo deducti ciues coloni fuerunt, anno ab vrbe condita I I I. Dionyſius libro II

II. *colonia Antemnae Aboriginum*

Haec eodem anno quo Caenina bello primo Sabino finito colonia a Romulo deducta fuit. Vrbs fuerat Graecorum Aboriginum,qui Siculos expulerant, quemadmodum Caenina. Trecenti eo etiam ciues coloni deducti anno vrbis conditae IIII. Dionyſius libro II

III. *Colonia Cruſtumerium Albanorum*

Cruſtumerium, quae antea colonia Albanorum fuerat,eodem bello victa, a Romulo Romana colonia facta fuit,anno vrbis I I I I. Dionyſius libro I I. & I I I

IIII.*colonia Médullia Latinorum*

Medullia aliaeque vrbes Latinae audita Romuli virtute ſe ipſae ei tradidere, ſuntque hae coloniae Romanae factae anno vrbis v. Dionyſius libro II. & libro III. Medullia olim colonia a Romulo deducta ad ſuos deſecit ſub Tullo Hoſtilio rege

V. Colonia

Ex Dionyſio. Cum Medullia deducta anno vrbis v

VI. Colonia Cameria Albanorum

Romulus & Tatius reges quum bello Camerinos viciſſent, Cameriam, quae colonia Albanorum fuerat, coloniam Romanam deduxerunt, anno vrbis conditae v

VII. *Colonia Fidenae Albanorum*

Romulus Fidenatibus inſigni proelio ſuperatis, vrbeque eorum capta, Fidenas coloniam Romanam fecit Idibus Aprilis anno vrbis XIII. duobus millibus & quingentis colonis eo deductis. Haec vrbs olim Albanorum colonia fuerat, deducta a maximo natu ex tribus fratribus Albanis, quorum alter Cruſtumeriam, alter Nomentum colonias fecerant. Dionyſius libro II. & Plutarchus. Liuius vero libro IIII. A. Cornelio Coſſo, T. Quinctio Penno cos. anno vrbis CCCXXVI. *Fidenis colonorum additus numerus, agerque iis bello interemptorum aſsignatus.* Biennio vero poſt, noui coloni a Fidenatibus occiſi vrbi excidium attulerunt

VIII. *Colonia Oſtia*

Anco Marcio rege ſilua Maeſia Veientibus adempta, vſque ad mare imperium prolatum, & in ore Tiberis Oſtia colonia condita. Dionyſius libris I. & III.

Liuius libro I.itē lib.XXVII. *Ea die hi populi in ſenatū venerunt, Oſtienſis, Alſiēſis, Antias, Anxuras, Minturnenſis, Sinueſſanus & a ſupero mari Senenſis. Quū vacationes ſuas quiſque populus recitaret, nullius, quum in Italia hoſtis eſſet, praeter Antiatem Oſtienſemque, vacatio obſeruata eſt. Et earum coloniarum iuniores iureiurando adacti, ſupra dies triginta non pernoctaturos ſe eſſe extra moenia ſuae coloniae, donec hoſtis in Italia eſſet.* Idem libro XXXVI. *Senatus decreuit vacationem rei naualis his colonis non eſſe. Oſtia, & Fregenae, & Caſtrum nouum, & Pyrgi, Antium, Tarracinae, Minturnae, & Sinueſſa fuerunt.* Florus ex Liuio lib. LXXIX *Oſtiam coloniam Marius expugnauit, & crudeliter diripuit.* De hac quoque colonia mentionem faciunt Eutropius libro I. Plinius libro III. cap. V. & antiquus lapis ita

DECVRION I. SPLENDIDISSIMAE
COLONIAE OST

IX. *Colonia Latina Signia*

Superbus Tarquinius colonias deduxit Signiam, & Circeios. Illā caſu, dū milites caſtris hybernis retinet; Circeios ductus loci oportunitate. In qua Titum, in illa Sextum filios praefecit. Dionyſius libro IIII. Et Liuius libro I. *Tarquinius Superbus rex Signiam Circeioſque colonos miſit praeſidia vrbi futura, terra marique.* Et libro II. Ap. Claudio, & Seruilio cos. anno vrbis CCLVIIII. *Signia colonia, quam rex Tarquinius deduxerat, ſuppleto numero colonorum iterum deducta eſt.* Sex. Iulius Frontinus in libro de coloniis: *Signia muro ducta colonia a militibus & III. viris munita. Iter populo non debetur. Ager eius militibus Auguſteis in nominibus eſt adſignatus.* Haec vna ex XIIX. coloniis bello Punico ſecundo populo Romano fidelibus fuit. *Quum enim*

xxx. tum eſſent coloniae populi Romani, xii. ex his negauerunt eſſe vnde milites pecuniamque darent: xiix. vero coloniae, milites ex formula paratos eſſe, & ſi pluribus opus eſſet, plures daturos, & quicquid aliud imperaret velletque populus Romanus, enixe facturos pollicitae ſunt. Ne nunc quidem poſt tot ſaecula ſileantur fraudenturue laude ſua: Signini fuere, & Norbani, Saticulani, Brunduſini, Fregellani, Lucerini, Venuſini, Adriani, Firmani, & Ariminenſes, & ab altero mari Pontiani, Paeſtani, & Coſſani; & mediterranei Beneuentani, Aeſernini, Spoletani, Placentini, & Cremonēſes. Harum coloniarum ſubſidio tum imperium populi Romani ſtetit. ita Liuius lib. xxvii. De hac colonia Strabo libro v. & vetus haec inſcriptio meminerunt

L. VOLVMNIO. L. F. POMP. IVLIANO
SEVERO . IIII . VIRO . COL . SIGN
PATRONO. COLONIAE . SVAE
SENATVS . POPVLVSQ . SIGNINVS

x. *Colonia Latina Circei*

Huius coloniae praeter ſupra citata auctorum loca meminerunt Cicero libro iii. de natura deorum: *Circem* (inquit) *coloni noſtri Circeienſes religione colunt.* Dionyſius libro viii. vbi Coriolani exulis Romani facta contra Romanos deſcribit. item Liuius libris ii. xxvii. & xxix. & Plutarchus in Coriolano. Hae autem ſunt ſub regibus deductae coloniae

xi. *colonia Ecetrae*

Ap. Claudio & P. Seruilio cos. anno vrbis cclix Volſcis a Seruilio victis, in agrum de eis captum Ece-

tras colonos miſſos fuiſſe tradit libro VI. Dionyſius, quos quum Aurunci pellere voluiſſent, bellum Romanum in ſe conuerterunt

XII. *colonia Velitrae*

Bello Volſco anno ſequenti, poſtquam Ecetrae colonia facta fuerat, A. Virginio, T. Vetuſio cos. *Volſcis deuictis Veliternus ager eſt ademptus: Velitras coloni ab Vrbe miſsi, & colonia deducta.* Ita Liuius libro II. Idem, T. Geganio & P. Minucio cos. *Veliteris auxere numerum colonorum Romani.* Et Dionyſius libro VII. *Iiſdem cos. iterum coloni miſsi* III. *viris creatis Velitras Volſcorum Vrbem.* Frontinus de coloniis: *Velitrae oppidum lege Sempronia fuerat deductum, poſtea Claudius Caeſar agrum eius limitibus Auguſteis cenſitum militibus eum adſignari iuſsit*

XIII. *colonia Norba*

T. Geganio, P. Minucio cos. anno vrbis CCLXII. *Norbam in montes nouam coloniam, quae arx in Pomptino eſſet, miſerunt.* Et Dionyſius libro VII. *Norbam deducta colonia Latinorum Vrbem non incelebrem.* & Liuius iterũ libro VII. *Priuernates etiam Norbam atque Setiam finitimas colonias Romanas incurſione ſubita depopulati ſunt.* Idem de ea libro XXVII. ſcribit.

XIIII. *colonia ciuium Romanorum Antium*

Liuius libro III. Ti. Aemilio II. & Q. Fabio cos. anno vrbis CCXCVI. Antium coloniam deduxere III. viri T. Quinctius, A. Virginius, & P. Furius. Idem anno CCXC. A. Poſtumio Albo. Sp. Furio. cos. colonia Antium ſuſpecta ad Aequos tranſiiſſe. Et libro VIII. L. Furio Camillo, C. Maenio cos. anno CDXVI. *Antium noua colonia miſſa, cum eo vt Antiatibus permit-*

teretur, ſi & ipſi adſcribi coloni vellent. Naues inde longe abactae, interdictumque mari Antiati populo eſt, & ciuitas data. Haec omnium prima ex Latina, ciuium Romanorum colonia facta eſt. Frontinus: *Antium populus deduxit, iter populo non debetur. Ager eius in lacineis eſt adſignatus.* Tranquillus in Nerone cap IX. *Antium coloniam deduxit adſcriptis veteranis e praetorio, additisque per domicilij tranſlationem ditiſsimis primipilarium, vbi & portum operis ſumptuoſiſsimi fecit.* Hoc anno vrbis DCCCIIII. Nerone IIII. & Coſſo Cornelio cos. factum fuiſſe tradit libro XV. Tacitus, vbi ita eo anno ait; *Veterani Tarentum, & Antium adſcripti.* Plinius lib. III. cap. IIII. *In Latio* (inquit) *quondam Aphrodiſium, nūc Antium colonia.* Florus ex Liuio in epitoma libri XXC. C. *Marius Antium, Ariciam, & Lauinium colonias deuaſtauit.* De ipſa colonia Liuius libris XXVI. & XXXVI. meminit.

Colonia XV. *Vitellia*

Quo potiſsimum anno colonia in Aequos deducta fuerit Vitellia, ab auctoribus non traditur. Ego eam domitis Aequis praeſidij cauſſa circa annũ vrbis CCXCV factam fuiſſe opinor, quo tempore aliquot de victis Aequis triumphi primum acti ſunt. Huius coloniae Liuius libro V. L. Lucretio Flauo, & Ser. Sulpicio Camerino anno vrbis CCCLXI. ita meminit: *Vitelliam coloniam Romanam in ſuo agro Aequi expugnant.* Vitelliam etiam coloniam Tranquillus in Vitellio capite primo commemorat

Colonia XVI. *Latina Ardea*

M. Fabio Vibulano, Poſtumo Aebutio Cornicine cos. anno vrbis CCCXII. S. C. factum, *vt quoniam ciuitas Ardeatium inteſtino tumultu redacta ad paucos eſſet,*

coloni eo praeſidij cauſſa aduerſus Volſcos ſcriberentur. Hoc palam relatum in tabulas, vt plebem tribunoſque falleret, iudicij reſcindendi conſilium initum. Conſenſerant autem, vt multo maiore parte Rutulorum colonorum, quam Romanorum ſcripta, nec ager vllus diuideretur, niſi is qui interceptus iudicio infami erat: nec vlli prius Romano ibi, quam omnibus Rutulis diuiſus eſſet, gleba vlla agri aſsignaretur. Sic ager ad Ardeates rediit. Triumuiri ad coloniam Ardeam deducendam creati Agrippa Menenius, T. Cloelius Siculus, M. Aebutius Elua. ita Liuius libro IIII. Frontinus de coloniis: *Ardea oppidum Imp. Hadrianus cenſuit. Iter populo non debetur, ager eius in lacineis eſt adſignatus.* Liuius lib. XXVII. Q. Fabio Maximo V. Q. Fuluio Flacco IIII. cos. *XXX* (inquit) *tum coloniae populi Romani erant. Ex his XII. quum omnium legationes Romae eſſent, negauerunt conſulibus eſſe vnde milites pecuniamque darent. Haec fuere Ardea, Nepet, Sutrium, Circeij, Alba, Carſeoli, Sueſſa, Sora, Setia, Cales, Narnia, Interamna.* Eaſdem lib. XXX. Liuius colonias Latinas vocat, quas ob id punitas fuiſſe refert acerbiore delectu, & cenſu, tributoque ſtipendij nomine indicto

Colonia XVII. *Lauici*

Liuius lib. IIII. Anno vrbis CCCXXXVI. *ſenatus frequens cenſuit, coloniam Lauicos deducendam. coloni ab vrbe mille & quingenti miſsi, bina iugera acceperunt.* Lauici oppidum in Latio Praeneſte verſus erat, a quo via Lauicana, quod Cicero pro Plancio municipiũ vocat. Hae vero ſunt coloniae omnes populi Romani deductae poſt reges exactos ante vrbem a Gallis Senonibus captam CXX. annorũ interuallo, quas (vt opinor) Sex. Pōpeius priſcas Latinas colonias vocat, vt diſtinguerentur a nouis quae poſtea a populo deductae ſunt

Colonia XVIII Satricum. C.R

Liuius libro VI. Anno vrbis CCCLXX. *Largitor voluntarius repente ſenatus factus, Satricū coloniā duo millia ciuium Romanorū deduci iuſſit: bina iugera, et ſemiſſes agri adſsignati.* Haec colonia in Latio fuit vt idem Liuius tradit

Colonia XIX. Latina Sutrium, alias Iulia Sutrina

Paterculus libro I. *Poſt ſeptem annos quam Galli vrbem ceperunt* (is fuit annus vrbis CCCLXXI) *Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum Setia.* Feſtus Sutrium municipium ſui iuris vocat. Frontinus: *Colonia Sutrium ab oppidanis eſt deducta ante limites,* &c. Plinius libro III. cap. V. *In regione VII. Tuſcia coloniae Ruſellana, Senēſis, Sutrina.* De hac colonia Liuius libris XVII. & XXIX. & vetuſta haec epigrammata meminerunt

PONTIFICES . A. COLONIA
CONIVNC . IVLIA . SVTRINA
item
Q. FLAVIVS . Q. F. POLLINVS
PONT . COL . SVTRINAE

Colonia XX. Latina Setia, alias Setina

Haec Velleio auctore anno poſt Sutrium colonia facta eſt. Frōtinus: *Setia muro ducta colonia, triumuirali lege eſt munita, iter populo debetur P. XXXV. Ager eius in abſoluto ex ocupatione a militibus tenebatur.* De hac Liuius libris VII. XXVII. & XXIX. mentionem facit

Colonia XXI. Latina Nepet

Paterculus libro I. *Poſt ſeptem annos quam Galli vrbem ceperunt, Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum Setina, nouemque interiectis annis Nepet.* is igitur fuit annus

vrbis CCCXXCI. Frontinus de coloniis: *Colonia Nepenſis, alias Nepis, eadem lege ſeruatur, qua & ager Faliſcorū.* Nepet autem legendum eſſe ex Priſciano liquet. Hāc coloniam Liuius libris XXV. & XXIX. commemorat, & Feſtus municipium ſui iuris fuiſſe refert

Colonia XXII. Latina Cales Auſonum

Liuius libro VIII. M. Valerio Coruo IIII. & M. Atilio Regulo cos. anno vrbis CDXX. Ti. Veturius, Sp. Poſtumius cos. deſignati, *retulerunt de colonia Cales deducenda. Factoque S.C. vt duo millia quingenti homines eo ſcriberentur, III. viros coloniae deducendae, agroque diuidundo creauerunt K. Duiliū, T. Quinctium, & M. Fabium.* Paterculus lib. I. *Sp. Poſtumio, Veturio Caluino cos. Cales deducta colonia.* De ea Liuius libris XXVII. & XXIX. ſcribit. Hanc coloniam Cicero in Rullum municipium vocat

Colonia XXIII. Anxur Tarracinae

Liuius libro VIII. L. Aemilio Mimercino, C. Plautio Deciano cos. anno vrbis conditae CDXXV. *Anxur trecenti in coloniam miſſi ſunt: bina iugera agri acceperunt.* Paterculus lib. I. *Inſequentibus conſulibus a Sp. Poſtumio, & Philone Publilio cenſoribus, Acerranis data ciuitas: & poſt triennium Tarracinas deducta colonia.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXXVI. & vetuſtae hae inſcriptiones mentionem faciunt

ROMAE. ET. AVGVSTO. CAESARI
DIVI. F. COLONIA. ANXVR

item

TI. IVLIO. TI. F. STEL. PAETINO
BASSIANO. PATRONO. COLON

Colonia XXIIII. Fregellae Volſcorum

Liuius libro VIII. *P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula cos.* anno vrbis CDXXVI. *Fregellas (Signiorum is ager, deinde Volſcorum fuerat) colonia deducta.* De eadem libris XXVII. & XXIX. meminit

Colonia XXV. Luceria Samnitium

Liuius libro IX. M. Poetelio Libone, C. Sulpicio Longo III. cos. *Luceriam colonia deducta, duo millia & quingenti coloni miſsi:* erat annus vrbis is CCCCXL. Paterculus libro I. eam decennio ante deductam fuiſſe ſcribit ſic: *Poſt triennium Tarracinas deducta colonia, interpoſito quadriennio Luceria.* Fuit is annus vrbis CDXXIX. Plinius libro III. cap. II. *Dauniorum praeter ſupradicta coloniae Luceria, Venuſia.* Polybius libro III. *bello Punico ſecundo Hannibal Dauniam populatur, & in ea coloniã Romanã Luceriam.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXVI. Latina Sueſſa Aurunca

Liuius libro IX. L. Papirio Curſore V. C. Iunio Bubulco II. Cos. anno CDXLI. *Sueſſa & Pontia coloniae deductae ſunt. Sueſſa Auruncorum fuerat.* Paterculus libro I. *Ac deinde interiecto triennio Sueſſa, Aurunca, & Saticula.* Frontinus. *Sueſſa, quae & Aurunca dicitur, muro ducta, lege Sempronia eſt deducta. Iter populo non debetur, ager eius pro parte limitibus interceſsiuis, & in lacineis eſt adſignatus.* Plinius libro III. cap. I. *in regione prima Italiae ex deſcriptione Auguſti coloniae Capua, Aquinũ, Sueſſa, Venafrum* Hanc coloniam Cicero in Rullum municipium vocat. De hac Liuius libris XXVII. & XXIX. & vetuſta haec epigrammata meminerunt

ROMANVM
IN . COLONIA . SVESSA
ET.ORDO.DECVRIONVM
E T . AVGVSTALIVM . ET
PLEBS. VNIVERSA

Colonia XXVII. Saticula

Paterculus libro I. *Interpoſito quadriennio Luceria , ac deinde interiecto triennio Sueſſa Aurunca, & Saticula.* Anno vrbis DDXLI. Sex. Pompeius : . . . *in Sati. . . . . . in Samnio captum eſt, quo* (poſtea coloniam) *eam deduxerunt* III. *Viri M. Valerius Coruus, Iunius Scaeua,* P. *Fuluius Longus ex* S.C. *Kal. Ianuariis L. Papirio Curſore, C. Iunio* II *cos.* De eadem Liuius libro XXVII.& XXIX

Colonia XXVIII. *Pontia*

Haec eodem anno quo Sueſſa, auctore Liuio, colonia deducta eſt. Qui ita ait: *Sueſſa & Pontia coloniae deductae ſunt. Volſci Pontias inſulam ſitam in conſpectu littoris ſui incoluerant.* De eadem meminit libro XXVII

Colonia XXIX. *Latina Interamna*

Paterculus libro I. *Interiecto triennio, Sueſſa Aurunca, & Saticula, Interamnaque poſt biennium.* Liuius libro IX. *Interamnam & Caſinum vt deducerentur coloniae,* S.C. *factum eſt. Sed triumuiros creauere, ac miſere colonorum quattuor millia inſequentes conſules M. Valerius,* P. *Decius:* anno vrbis CDXLII. Idem libro x. L. Poſtumio Megello, M. Atilio Regulo cos. *Samnites Interamnam coloniã Romanam, quae via Latina eſt, occupare conati.* Fuit enim & aliud oppidum Interamna in Vmbria. De eadem Liuius libris XXVIII. & XXIX. & vetus haec inſcriptio meminerunt

P. TVRCIO. P. F. STEL. SEVERO
II.VIRO.CVRAT.REIP.INTERAMNAT
LIRIN.EORVMDEM.PATRONO.COL
CASSINATES

Colonia xxx. Caſsinum

Eodem anno quo Interamna,deducta colonia fuit Caſsinum,vt tradit Liuius: quam Cicero pro Plancio municipiũ vocat. De qua in vetuſtis hiſce inſcriptionibus mentio eſt

CVRATORI. REIPVBL
COL. CASSINATIVM

item

L.LVCCEIO.L.F PAL. VMMIDIO
SECVNDO.DECVR.PATRONO.COL

Colonia XXXI. L. Sora

Liuius libro x. L.Genucio,Ser.Cornelio cos.anno vrbis CDLI.*Soram atque Albam coloniae deductae. Sora agri Volſci fuerat,ſed poſſederant Samnites:eo quattuor millia hominum miſſa.* Paterculus libro I. *Decem deinde hoc munere anni vacauerunt. Tunc Sora atque Alba deductae coloniae.* Frontinus de coloniis:*Sora muro ducta colonia, deducta iuſſu Caeſaris Auguſti.iter populo debetur pedum XV. Ager eius limitibus Auguſteis veteranis eſt adſignatus.* Plinius libro III.cap.V. *Regio ea a Tiberi prima Italiae ſeruatur ex inſcriptione Auguſti. Intus coloniae,Capua, Aquinum,Sueſſa, Venafrum,Sora,Theanum.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX. Soram Cicero pro Plancio m[illegible]nium nominat

Colonia XXXII. *L. Alba*

Liuius libro x *Sorã, & Albam coloniae deductae. Albam in Aequos ſex millia colonorum ſcripta.* Florus ex Liuio in epitoma libri LXX. I. *Aeſernia & Alba coloniae ab Italicis obſeſſae ſunt.* de eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXIII. L. Carſeoli

Liuius libro x. M. Liuio Dentre, C. Aemilio cos. anno vrbis CDLII. *Marſorum agrum vi tueri, in quem colonia Carſeoli deducta erat, quattuor millibus hominum ſcriptis.* Velleius libro I. *Sora atque Alba deductae coloniae, & Carſeoli poſt biennium.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXIIII. L. Narnia Nequinum

Liuius libro x. M. Fuluio Paetino, T. Manlio Torquato cos. anno vrbis CDLV. *Nequinum in ditionem populi Romani venit: colonia eo aduerſus Vmbros miſſa, a flumine Narnia appellata.* Plutarchus in T. Quinctio: *Colonias deduxit ante conſulatum Narniam, & Conſam.* De eadem libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXV. Sinueſſa

Liuius libro x. *Tum de praeſidio regionis depopulatae a Samnitibus agitari coeptum. Itaque placuit, vt duae coloniae circa Veſtinum & Falernum agrum deducerentur. Vna ad oſtium Liris fluuij, quae Minturnae appellata: altera in ſaltu Veſtino, Falernum contingente agrum, vbi Synope dicitur Graeca vrbs fuiſſe; Sinueſſa deinde ab colonis Romanis appellata. Tribunis plebis negocium datum eſt, vt plebiſcito iuberetur P. Sempronius praetor triumuiros in ea loca colonis deducendis creare. Nec qui nomina darent, facile inuenieban-*

tur:quia in ſtationem ſe prope perpetuam infeſtae regionis,nō in agros mitti rebantur. Hoc autem Ap. Claudio II. & L. Volumnio II. cos. factum eſt anno vrbis CDLVIII. Eas vero non niſi anno ſequenti deductas his verbis refert Velleius: *At Fabio V. Decio Mure IIII. cos. quo anno Pyrrhus regnare coepit, Sinueſſam, Minturnaſque miſſi coloni.* De Colonia Sinueſſa Liuius lib. XXVII. & XXXVI

Colonia XXXVI. *Minturnae*

Haec Liuio & Velleio auctoribus, eodem anno quo Sinueſſa colonia deducta eſt. De qua ſic ſcribit Frontinus: *Minturnae muro ducta colonia, deducta a C. Caeſare. Iter populo non debetur, eius ager pro parte in iugeribus eſt adſignatus, ceterum in abſoluto eſt relictus.* Plinius libr. III. *Colonia Minturnae Liri amne diuiſa, Glanico appellato. Oppidum Sinueſſa extremum in adiecto Latio.* De hac colonia Cicero pro Planco, Dionyſius libro I. Liuius libris XXVII. & XXXVI. & Ptolemaeus mentionem faciunt

Colonia XXXVII. *Venuſia*

Paterculus libro I. *Sinueſſam Minturnaſque coloni miſſi: poſt quadriēnium Venuſiam*: anno vrbis CDLXIII. Liuius libro XXXI. P. Sulpicio Galba II. C. Aurelio Cotta cos. anno vrbis DLIIII. III *Viri creati ad ſupplendum Venuſinis colonorum numerum, quod bello Hannibalis attenuatae vires eius coloniae eſſent, C. Terentius Varro, T. Quinctius Flaminius, P. Cornelius Cn. F. Scipio. Hi colonos Venuſiam adſcripſerunt.* Plinius libro III. cap. XI. *Dauniorum praeter ſupradictas colonia Venuſia.* De eadem Liuius libro XXVII

Colonia XXXVIII. *Sena*

Florus ex Liuio: *Coloniae deductae ſunt Caſtrum, Sena,*

Hadria. anno CDLXV. Hoc ego magis factum fuiſſe anno vrbis CDLXXI. quo Senonibus a P. Dolabella ad internicionem caeſis, hae in eorundem agris coloniae deductae ſunt. Hanc autem in Senonum agro ſupero mari adiacente deductam fuiſſe ſic ex Liuio libro XXVII. intelligitur: C. Claudio Nerone, M. Liuio Salinatore II. cos. *Colonos maritimos, qui ſacroſanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant, nullius obſeruata. Oſtienſis, Alſienſis, Antias, Anxuras, Minturnenſis, Sinueſſanus, & a ſupero mari Senenſis.* De colonia Senẽſi mentionem facit Tacitus libro XXI

Colonia XXXIX. *Hadria*

Haec eodem anno quo Sena deducta colonia fuit auctore Liuio, de qua idem etiam meminit libro XXVII

Colonia XL. *Coſſa, alias Conſa*

Paterculus libro I. *Coſſam & Paeſtum Fabio Dorſone, & Claudio Canina* (anno vrbis CDXXCI.) *coloniae deductae*. Florus ex Liuio in epitoma libri XIIII. *coloniae deductae ſunt Poßidonia & Conſa*. Plinius libro III. cap. V. In regione VII. *Etruriae ab eo tractu Vmbria, portuſque Telamon, Coſſa Volcientium a populo Romano deducta.* Victi enim aliquot annis antea fuerant Volcientes, & Vulſinienſes, a Ti. Coruncanio, de quibus etiam triũphauit. Liuius libro XXXIII. L. Furio Purpureone M. Claudio Marcello cos. *Coſſanis poſtulantibus vt ſibi colonorum numerus augeretur, mille adſcribi iußi, dum ne quis in eorum numero eſſet, qui poſt L. Cornelium, & Ti Sẽpronium cos. hoſtis fuiſſet.* Plutarchus in T. Quinctio refert, eum adoleſcentem & Narniam & Coſſam colonias deduxiſſe. Coſſam Cicero in Verrem municipiũ vocat. De eadem Liuius libro XXVII. Haec noſtra aetate Orbetellum dicitur

Colonia .XLI Paeſtus, alias Poſsidonia

Paeſtus, quae & Poſsidonia dicta eſt, eodem anno quo Coſſa colonia deducta fuit, vt ex Velleio & Liuio vidimus. De ea etiam ita ſcribit Liuius libro xxvii. *Et ab altero mari Pontiani, Paeſtani, & Coſſani.* Strabo lib. v. *Picentes ex Hadria Romani colonos in Poſsidoniatem ſinũ deduxere. Vrbs Poſsidonia Paeſtus dicta eſt, in medio ſinu collocata ab Sybaritis, quos Lucani, Lucanos Romani expulere. Inſalubris vrbs ob amnem in paludes diffuſum*

Colonia XLII. Ariminum

Florus ex. Liuio libro xv. *Coloniae deductae Ariminum in Piceno, Beneuentum in Samnio.* Paterculus libro i. *P. Sempronio Sopho & Appio Caeci F. cos.* (anno CDXXCI.) *Ariminum Vmbrorum colonia, vt Rauenna, vtraque Romanos habet inquilinos.* Plinius libro iii. cap. xv. *Octaua regio determinatur Arimino, Pado, Apennino. In ora fluuius Cruſtumium, Ariminum colonia, cum amnibus Arimino & Apruſa. Fluuius hinc Rubicon quondam finis Italiae.* Eutropius libro ii. *P. Sempronio Sopho, & Ap. Claudio cos. conditae a Romanis ciuitates, Ariminum in Gallia, Beneuentum in Samnio.* De eadem colonia Cicero pro Caecina, Liuius libris xxvii. & xxix. & vetus haec inſcriptio meminerunt

PATRONO. COL. AVG. ARIMIN

Colonia XLIII. Beneuentum Concordia

Haec colonia eo anno quo Ariminum Liuio, Velleio, & Eutropio auctoribus deducta eſt. De qua ſic ſcribit Frontinus in libro de coloniis: *Beneuentum muro ducta colonia, Concordia dicta, deduxit Nero Claudius*

Caeſar,

Caeſar, iter populo non debetur, ager eius lege III. virali veteranis eſt adſignatus. Caudinum alias Caudium oppidum muro ductum iter populo debetur pedu L. A Caeſare Auguſto coloniae Beneuentanae cum territorio ſuo eſt adiudicatum. Ager eius veteranis fuerat adſignatus, poſtea menſuratus limitibus, & cenſitus. Sex Pompeius: *Beneuentum* (inquit) *colonia quum deduceretur, appellari coeptum eſt melioris ominis cauſſa, namque eam vrbem antea Graeci incolentes Maleuentum appellarunt.* Et Plinius lib. III. cap. XI. *Cetera intus in ſecunda regione, Hirpinorũ colonia vna Beneuentum, auſpicatius mutato nomine, quae quondam appellata Maleuentum.* Polybius libro III. *Hannibal Beneuentum coloniam diripuit.* De eadem Liuius lib. XXVII. & vetuſta haec epigrammata meminerunt

IMP. CAESARI. AVGVSTO
ET. COLONIAI. BENEVENTANAI
item
PATRONO. COLONIAE. BENEVENTANE

Colonia XLIIII. Firmum

Haec eodem anno quo Caſtrum, Velleio auctore, initio primi belli Punici, deducta colonia eſt. De qua Liuius libro XXVII. & vetus haec inſcriptio meminerunt

T. APPATIO. T. F. VEL. ALFINIO
PATRONO. COLONIAE

Colonia XLV. Caſtrum Nouum

Florus ex Liuió in epitoma libri XI. *Coloniae deductae ſunt Caſtrum, Sena, Hadria.* Hoc autem factum eſt anno vrbis CDLXV. Paterculus libro I. longe poſt

deductam ſcribit:ait enim. *Initio primi belli Punci Firmū & Caſtrū colonis occupata.* Is annus vrbis fuit CDXXCIX. Liuius libro xxxvj. *Senatus decreuit vacationem rei naualis non eſſe colonis maritimis. Oſtia, Fregenae, Caſtrum nouum, Pyrgi.* Vellei vt approbem ſententiam potius quā Liuij, facit quod Tuſci nondum victi erant, vt in his coloniae adhuc deducerentur

Colonia XLVI. Aeſernia

Velleius libro I. *Initio primi belli Punici Firmum & Caſtrum colonis occupata, & poſt annum Aeſernia.* ergo anno vrbis CDXCj. Florus ex Liuio libro XVI. *Colonia Aeſernia deducta eſt.* Frōtinus de coloniis. *Aeſernia colonia deducta lege Iulia. Iter populo debetur pedum X. ager eius limitibus Auguſteis eſt adſignatus.* Florus in epitoma libri LXXII *Aeſernia, & Alba coloniae ab Italicis obſeſſae ſunt.* Idem libro LXXIII. *Aeſernia colonia cum M. Marcello in poteſtatem Samnitiū venit.* De eadem Liuius libro XXVII

Colonia XLVII. *Alſium*

Paterculus libro I. *poſt XXII. annos Aeſulū, & Alſiū colonis occupata ſunt.* Liuius libro XXVII. *Colonis maritimis vacatio obſeruata non eſt. Oſtienſis, Alſienſis, Antias, Anxuras, Minturnenſis, Sinueſſanus, & Senenſis*

Colonia XLVIII. *Aeſulum*

Haec auctore Velleio eodem anno quo Alſium colonia deducta eſt. fuit is annus vrbis conditae DVII

Colonia XLIX. Fregenae

Florus ex Liuio in epitoma lib. XIX. *Coloniae deductae ſunt Fregenae, in agro Sallētino Brūduſiū.* Paterculus lib. I. *Fregenas poſt bienniū colonia deducta eſt.* Liuius lib. XXXVI. *ſenatus decreuit colonias maritimas vocationem rei naualis non habere. Oſtia, Fregenae, Caſtrum nouum, Pyrgi, &c.*

Colonia L. Brunduſium

Paterculus: *Fregenae poſt biennium, proximoque anno Torquato Sempronioque coſ. Brunduſium.* Anno vrbis DX. Florus: *Coloniae deductae ſunt Fregenae, & in agro Sallentino Brunduſium.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia LI. Latina Spoletium

Florus in epitoma libri XX. Vmbris victis, *Spoletium colonia deducta eſt.* Paterculus lib. I. *Brunduſium, & poſt triennium Spoletium coloniae deductae ſunt. Quo anno Floralium ludorum factum eſt initium.* Liuius libro XXII. *Hānibal interim recto itinere per Vmbriam, vſque ad Spoletiū venit, inde repulſus, coniectans ex vnius coloniae viribus, quanta moles Romanae vrbis eſſet.* Et Cicero pro Balbo: *Spoletinus T. Macrinus vnus ex his, quos C. Marius ciuitate donaſſet, dixit cauſſam ex colonia Latina, in primis firma & illuſtri.* & paulo poſt: *ſed quum lege Appuleia coloniae nō eſſent deductae, qua lege Saturninus C. Mario tulerat, vt in ſingulas colonias ternos ciues Romanos facere poſſit.* De eadem Liuius lib. XXVII. & haec inſcriptio meminerunt

M. IVNIVS. M. F. HOR. FLAVOS
PATRONO. COL. L. D. D. D

Colonia LII. Vibo Valentia

Paterculus: *Torquato, Sempronioque coſ. Brunduſium; & poſt triennium Spoletium, poſtque biennium deducta Valentia.* Anno vrbis DXV. Liuius libro XXXV. de eiuſdem coloniae reſtitutione (vt puto loquēs) ita ait: L. Quinctio, Cn. Domitio coſ. anno vrbis DLXVII. *Vibonem colonia deducta eſt ex S. C. plebiſque ſcito, tria millia & ſeptingenti pedites ierunt, CCC. equites. III. viri deduxerunt eos Q. Naeuius, M. Minucius, M. Fu-*

rius Craſſipes, quinadena iugera agri data in ſingulos pedites ſunt, duplex equitibus. Bruttioru͂ proxime fuerat ager, Bruttij ceperant de Graecis. Strabo libro VI. *Poſt Coſentiam Hipponium eſt Locrorum aedificium, quod Bruttiis eripuere Romani, & Vibonem Valentiam appellauere*

Colonia *LIII. Latina Placentia*

Q. Aſconius Pedianus in Piſonianam: *In annalibus eorum qui Punicum bellum ſecundum ſcripſerunt, tradi video Placentiam coloniam deductam prid.* Kal. *Ianuarij, Ti. Sempronio Longo, & P.* Cornelio *Scipione patre Africani cos. primo anno eius belli, Vrbis DXXXVI. Sex millia hominum noui coloni deducti ſunt, in quibus equites. deducendi fuit cauſſa, vt opponeretur Gallis qui eã partem Italiae tenebant. Deduxerunt III. viri P.* Cornelius *Aſina, P. Papirius, Maſo, &* Cn. *Pompeius, alias* Cn. *Cornelius Scipio.* EAMQVE. COLONIAM. LIII. DEDVCTAM. ESSE. INVENIMVS. *Deducta eſt autem* LATINA. Florus libro XX. in epitoma: *Coloniae deductae ſunt in agro de Gallis capto Placentia, &* Cremona. Paterculus libro I. *Sub aduentu in Italiã Hannibalis* Cremona *atque Placentia deductae coloniae.* Polybius libro III. ſic ſcribit: *P. Scipione. Ti. Sẽpronio cos. Cremonam tranſpadum, & Placentiam citra Padum deduxere* C. *Lutatius vir conſularis, aliique duo praetorij III. viri, quos Boij fugarunt, & Mutinam compulere. deducta ſunt ſex millia ciuium, intra trigeſimum diem adeſſe iuſſa.* Plut. in Hannibale: *Romani Placentiam Cremonamque colonos deduxere.* Plinius libro III. cap. xv. *In octaua regione Italiae, coloniae Parma & Placentia.* De eadem Liuius lib. xxxi. & Tacit' lib. xiix. mẽtionẽ faciũt. Hãc Cicero in Piſonẽ municipiũ, & Feſtus municipiũ ſui iuris vocãt,

Colonia LIIII. Latina Cremona

Haec eodem anno quo Placentia Polybio, Liuio, Velleio, & Plutarcho auctoribus deducta eſt. De qua ſic ſcribit Cornelius Tacitus libro XIX. *Hic exitus Cremonam habuit anno* CCXXCVI. *a primordio ſui. Cõdita erat Ti. Sempronio, & P. Cornelio cos. ingruente in Italiã Hannibale, propugnaculum aduerſus Gallos Tranſpadum agentes, & ſi qua alia vis per alpes irrueret. Igitur numero colonorum, oportunitate fluminum, vbere agri annexu, connubiſque gentium adoleuit, floruitque; bellis externis intacta, ciuilibus infelix.* Liuius libro XXXI. *Galli Placentiam inuaſerant, & direpta vrbe traiecto Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. vicinae vrbis audita clades, ſpacium colonis dedit ad claudendas portas. Duarum coloniarum alteram captam, alteram oppugnari.* Idem libro XXXIII. *Cremonenſium, & Placentinorum colonorum turba, qui pileati ſequebantur Cornelium Cethegum conſulem triumphãtẽ de Gallis Inſubribus & Coenomaneis.* Et lib. XXXVII. *Cremona & Placentia colonis auctae.* Plinius libro III. cap. XIX. *In mediterraneo regionis X. coloniae Cremona, Brixia Coenomanorũ agro, Venetorũ Ateſte.* Ptolemaeus libro III. c. I. *Coenomanorum qui ſub Venetia ſunt, ciuitates Cremona colonia*

Colonia LV. Puteoli ciuium Romanorum

Liuius libro XXXIIII. P. Africano maiore II. & Ti. Sempronio cos. anno D L X. *coloniae ciuium Romanorum deductae ſunt Puteolos: Vulturnum, Linternum. Triceni homines in ſingulas.* Paterculus libro I. *Eodem temporũ tractu, quanquã apud quoſdã ambigitur, Puteolos, Salernũque, atque Buxentũ miſsi coloni.* Rurſum Liuius lib. XXXIIII. *Puteolos, Salernumque, & Buxentum adſcripti*

coloni;qui nomina dederãt,quum ob id ſe pro ciuibus Romanis ferrent,ſenatus iudicauit,nõ eſſe eos ciues Romanos. Frõtinus:*Puteoli colonia Auguſta,Auguſtus deduxit,iter vno latere populo debetur* P.xxx. *Ager eius in iugeribus veteranis,& tribunis legionariis eſt adſignatus.* Feſtus Puteolos vnam ex his praefecturis aliquando fuiſſe dicit, in quas praefecti populi Romani ſuffragiis creati mittebantur. Tacitus libro xiiii. *Vetus oppidum Puteolis ius coloniae,& cognomẽtum a Nerone adipiſcitur.* Strabo lib. v. *Puteoli Cumanorum emporium bello Hannibalis a Romanis incolis auctum nomen accepit a puteis vel a putore,antea Dicaearchia dicebatur.* Huius coloniae haec vetuſta epigrammata meminerunt

AB.COLONIA.DEDVCTA . ANNO.XC
N.FVFIDIO.N.F.M.PVLLIO.DVO.VIR
P. RVTILIO . CN . MALLIO . COS
OPERVM. LEX. II

item

AEDIL. COLON. PVTEOLANORVM

item

DEO . MAGNO. GENIO. COLONIAE
PVTEOLANORVM

Colonia LVI. *Salernum ciuium Romanorum*

Liuius libro xxxiiii. P. Cornelio Scipione Africano ii. Ti. Sempronio Longo cos.anno DLX. *Coloniae ciuium Romanorum deductae ſunt Puteolos, Vulturnum, Liternum triceni homines in ſingulas. Item Salernum, Buxentumque coloniae ciuium Romanorum deductae ſunt. deduxere* III. *viri Ti. Sempronius Longus,qui tum cos.erat,M. Seruilius,C.Minucius Thermus.ager diuiſus eſt,qui Campanorum fuerat.* Eadem Paterculus lib. I. Strabo libro v.

Romani Salernum cuſtodiae gratia munierunt. De ea & Appianus libro I.bellorum ciuilium

Colonia LVII.*Buxentum C.R*

Eodem anno quo Puteolos Salernumque, & Buxẽtum colonia deducta,vt Liuius & Paterculus tradunt. De eadem Liuius libro xxxix. Sp. Poſtumio Albino, Q. Marcio Philippo cos.anno vrbis DLXVIII. *Triũuiri ad colonos ſcribendos Sipontum mari ſupero, Buxentum infero deſertas colonias ab T. Maenio Pr. vrbis creati ſunt L. Scribonius, M. Tuccius, Cn. Baebius Tamphilus*

Colonia LVIII.*Vulturnum* C.R

Haec cum tribus ſupraſcriptis colonia deducta eſt. De qua Frontinus ſic ſcribit: *Vulturnum muro ducta colonia, iuſſu imp. Caeſaris eſt deducta, iter populo debetur pedum* XX.*ager eius in nominibus villarum, & poſſeſſorum eſt adſignatus.* Varro libro IIII.de lingua Latina: *Nam & colonia noſtra Vulturnum, & deus Tiberinus.* Haec colonia inter eas praefecturas a Feſto refertur, in quas praefecti a populo Romano creati mittebantur

Colonia LIX.*Linternum* C.R

Et haec cum Vulturno & tribus reliquis,eodem anno colonia facta.De qua ita ſcribit Frontinus: *Linternum muro ductum, colonia ab Auguſto deducta, iter Populo debetur P.*CXX. *Ager eius in iugeribus veteranis eſt adſignatus.* Haec eodem iure praefectura aliquando fuiſſe a Feſto refertur,quo Vulturnum

Colonia LX. *Sipontum* C.R

Liuius libro XXXIIII.Scipione Africano II.& Sempronio Longo cos. *Sipontum, in agrum qui Hirpino-*

rum fuerat, coloniam ciuium Romanorum III. viri D. Iunius Brutus, M. Baebius Tamphilus, & M. Heluius deduxerunt. Haec eodem Liuio auctore, deſerta colonia cum Buxento reſtituta eſt

Colonia LXI. Tempſa C. R.

Liuius: Eodem anno quo Sipontum, Tempſam item & Crotonem ciuium Romanorum coloniae deductae ſunt. Tēpſanus ager de Bruttiis captus erat. Bruttij Graecos expulerant. Tempſam L. Cornelius Merula & C. Salonius deduxerunt

Colonia LXII. Croton. C. R.

Liuius libro XXXIIII. Africano II. & Longo cos. anno D L X. *Tempſam & Crotonem ciuium Romanorum coloniae deductae.* Crotonem *Graeci habebant. III. viri* CN. *Octauius, L. Aemilius Paullus,* C. *Plaetorius* Crotonem *deduxerunt*

Colonia LXIIII. Pyrgi

Haec eodem anno colonia deducta eſt quo ſuperiores, de qua ſic ſcribit libro XXXVI. Liuius: P. Scipione Naſica, M'. Acilio Glabrione cos. *ſenatus decreuit colonias maritimas vacationem rei naualis non habere. Oſtia, Fregenae,* C*aſtrum nouum, Pyrgi, Antium, Tarracinae, Minturnae, Sinueſſaque*

Colonia LXIII. Latina Bononia

Liuius libro xxxvii. M. Fuluio Nobiliore, & CN. Manlio Vulſone cos. anno DLXV. *Ante diem III. Kal. Ianuarias, Bononiam Latinam coloniam, ex* S.C. L. *Valerius Flaccus, M. Atilius Serranus, L. Valerius Tappo III. viri deduxerunt. Tria millia hominum ſunt deducta, equitibus*

ſeptuagena iugera, ceteris colonis quinquagena ſunt data. Ager captus de Gallis Boiis fuerat: Galli Tuſcos expulerãt. Paterculus libro I. CN. *Manlio Vulſone, M. Fuluio Nobiliore cos. Bononia deducta colonia.* Feſtus Bononiã municipium ſui iuris appellat. Plinius libro III. cap.XV. In regione VIII. *quae determinatur Arimino, Pado, Apẽnino; intus coloniae, Bononia Felſina vocitata, quum princeps Etruriae eſſet, Brixillum, Mutina, Parma, Placentia.* Põponius Mela libro II. cap.II. *Vrbiũ quae procul a mari habitantur, opulentiſſimae ſunt, ad ſiniſtram Patauium Antenoris, Mutina, & Bononia Romanae coloniae*

Colonia LXV. *Piſaurum*

Liuius libro XXXIX. P. Claudio Pulchro, L. Porcio Licino cos. anno DLXX. *coloniae duae, Pollentia in Picenum, Piſaurum in Gallicum agrum deductae ſunt: ſena iugera in ſingulos data, diuiſerunt agros, colonoſque deduxerunt iidẽ III. viri, Q. Fabius Labeo, M. & Q. Fuluij Flaccus, & Nobilior.* Paterculus libro I. *Quadriennium poſt Bononiã Piſaurũ ac Potentia coloniae deductae:* Plutarchus in Antonio: *Prodigia ante bellum Actiacum fuere. Piſaurum vrbem non longe ab Hadria, in quam Antonius colonos deduxerat, hiatu terrae abſorptum periiſſe*

Colonia LXVI. *Potentia, alias Pollentia*

Haec eodem anno cum Piſauro colonia deducta eſt, vt Liuius & Velleius tradunt

Colonia LXVII. *Mutina* C.R

Liuius libro XXXIX. Q. Fabio Labeone, M. Claudio Marcello cos. anno DLXXI. *Mutina & Parma coloniae Romanorum ciuium ſunt deductae. Bina millia hominum in agro, qui proxime Boiorum, ante Tuſcorum fuerat;*

octogena iugera Parmae , quina Mutinae acceperunt. Deduxerunt III. viri M. Aemilius Lepidus, T. Aebutius Carus, L. Quinctius Criſpinus. De hac colonia Polybius libro III. Cicero Philippica VII. Plinius libro III. cap. XV. & Pomponius Mela libro II. cap. II. mentionem faciũt

Colonia LXVIII. Parma C. R

Haec eodem anno quo Mutina colonia facta eſt, vt paulo ante vidimus

Colonia LXIX. Saturnia C. R

Liuius libro XXXIX. Q. Labeone, & M. Marcello cos. *Saturnia colonia ciuium Romanorum in agrum Caletranum eſt deducta. deduxerunt III. viri Q. Fabius Labeo , C. Afranius Stellio, Ti. Sempronius Gracchus.* Ptolemaeus libro III. cap. I. *Tuſcorum mediterraneae Saturnia colonia.* Hanc coloniam inter eas praefecturas Feſtus enumerat, in quas praefecti quotannis a praetore vrbis mitti ſolebant

Colonia LXX. Latina Aquileia

Liuius libro XXXIX. Q. Labeone & M. Marcello cos. *illud agitabant in ſenatu, vti colonia Aquileiam deduceretur. nec ſatis conſtabat, vtrum Latinam an ciuium Romanorum deduci placeret. Poſtremo Latinam potius coloniã deducendam patres cenſuerunt. III. viri creati ſunt P. Scipio Naſica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus.* Et libro XL. P. Cornelio Cethego, M. Baebio Tãphilo cos. anno vrbis DLXXIII. *Aquileia colonia Latina in agro Gallorum eſt deducta. Tria milli a peditum quinquagena iugera, centuriones centena, centena quadragena equites acceperunt. III. viri deduxerunt, qui ſupra.* Velleius: *Interiectoque triẽnio Aquileia, & Grauiſcae.* Plinius libro III. cap. XVIII. In X. *regio-*

ne Italiae Venetia, Natiſo cum Turro praefluentes Aquileiã coloniam, XII. millia paſſuum a mari ſitam: Carnorum haec regio. Strabo libro V. & Ptolemaeus libro III. cap. I. eius coloniae meminerunt

Colonia LXXI. Grauiſcae

Liuius libro XL. P. Cornelio Cethego, M. Baebio Tamphilo cos. *Colonia Grauiſcae deducta eſt in agrũ Etruſcum de Tarquinienſibus quondam captum: quina iugera agri data. III. viri deduxerũt C. Calpurnius Piſo, P. Claudius Pulcher, & C. Terentius Iſter.* Eiuſdem meminit Velleius, & Frõtinus ſic: *Colonia Grauiſcae ab Auguſto deduci iuſſa eſt, nam ager in abſoluto tenebatur: poſtea imperator Ti. Caeſar iugerationis modum ſeruandi cauſſa lapidibus immenſis reip. loca adſignauit*

Colonia LXXII. Latina Piſae

Liuius libro xl. A. Poſtumio Albino, C. Calpurnio Piſone cos. anno DLXXIIII. *Piſanis agrum pollicentibus, quo Latina colonia deduceretur, gratiae ab ſenatu actae. III. viri creati ad eam rem Q. Fabius Buteo, M. & P. Popillij Laenates.* Ptolemaeus libro III. eius coloniae meminit. Feſtus Piſas municipium ſui iuris fuiſſe ſcribit

Colonia LXXIII. Luca C. R.

Liuius libro xli. C. Claudio Pulchro, Ti. Sempronio Graccho cos. anno vrbis DLXXVII. *Lucam colonia ∞ ∞ ciuium Romanorũ ſunt deducta. III. viri deduxerũt P. Aelius, L. Aegilius, Cn. Sicinius Quinquagena & ſingula iugera & ſemiſſes agri in ſingulos dati ſunt. De Ligure captus is ager erat. Etruſcorum antequam Ligurum fuerat.* Paterculus. *Et poſt quadriennium Luca colonia deducta.* Plinius libro III. cap. v. In regione VII. *Primum Etru-*

riae oppidum Luna portu nobile, colonia Luca a mari recedẽs. quam Feſtus municipium ſui iuris vocat

Colonia LXXIIII. *Auximum*

Paterculus libro I. *Auximum mißi coloni in Picenum ante triennium, quam Caßius cenſor a Lupercali in Palatiũ verſus Theatrum facere inſtituit, cui in demoliendo eximia ciuitatis ſeueritas, & cos. Caepio reſtitere.* Fuit is annus vrbis DXCVII. Sex. Iulio Caeſare, L. Aurelio Oreſte cos. Huius coloniae multae antiquae inſcriptiones meminere ſic

III. VIR. IN. COL. AVXIM. BIS

Item

M. OPPIO . CAPITONI
PATRONO. COL. AVXIM

Colonia LXXV. *Fabrateria*

Paterculus libro I. *Caßio Longino & Sextio Caluino cos.* (anno vrbis DCXXX.) *Fabrateria colonia deducta eſt.* Frontinus de Coloniis: *Fabrateria muro ducta. Iter populo non debetur. Ager eius iure ordinario eſt diuiſus*

Colonia LXXVI. *Scylacium*

Paterculus libro I. *Caßio Longino & Sextio Caluino cos.* (anno DCXXX.) *Fabrateria deducta colonia eſt. Et poſt annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque in Africa prima extra Italiam colonia condita eſt. De Dertona ambigitur*

Colonia LXXVII. *Mineruium*

Eodem anno quo Scylacium, auctore Velleio, deducta colonia anno vrbis DCXXXI. Q. Caecilio Metello Balearico, T. Quinctio Flaminino cos

Colonia LXXVIII. *Tarentum*

Et haec cum Scylacio & Mineruio colonia, vt tradit Velleius, deducta eſt. De qua Plutarchus in Gracchis ita ſcribit: C. *Gracchus tribunus plebis legem promulgauit, vt Tarentum & Capua coloniae deducerentur;* Druſus vero eius collega, vt XII. *fierent, quod ſenatus probauit.* Tacitus libro XIIII. Nerone IIII. & Coſſo Cornelio cos. *Veterani Tarentum, & Antium adſcripti. Non enim, vt olim, vniuerſae legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & ſuis cuiuſque ordinis militibus.* Strabo libro VI. *Tarentum* (inquit) *Romanorum colonia*

Colonia LXXIX. *Neptunia*

Cum Scylacio, Mineruio, & Tarento colonia, auctore Velleio, deducta anno vrbis DCXXXI

Colonia LXXX. *Iulia Dertona*

Et haec circa haec tempora, vt tradit Paterculus, colonia facta eſt; de qua Plinius libro III. cap. V. *Ab altero Apennini latere ad Padum amnem Italiae ditiſſimum omnia nobilibus oppidis nitēt, Liburna, Dertona colonia, Iria. Haec regio ex deſcriptione Auguſti* IX. *eſt.* Vetus lapis

ORIVNDO ET. ITALIA. IVL. DERTONA

Colonia LXXXI. *Nola*

Anno vrbis DCXXXI. Q. Baleari co & T. Quinctio Flaminino cos. quo C. Gracchus primum tribunatum geſſit, XII. vt ait Plutarchus, vel X. vt Appianus, lege Druſi tribuni plebis coloniae factae, in quarum ſingulas tria millia ciuium deducta, quibus deducendis ipſe praeeſſe noluit, ſed alios praefecit. Adiicit Florus ex Liuio in epitoma libri LX. C. *Gracchus tribunus plebis continuato in alterum annū tribunatu, legibus*

agrariis latis effecit, vt complures coloniae in Italia deducerentur, & vna in ſolo dirutae Carthaginis, quo idem ipſe III. *Vir creatus coloniam deduxit.* Idem refert Appianus lib. I. bellorum ciuilium. Quae autem fuerint, ab auctoribus non produntur. Ego has fuiſſe opinor, Scylaciũ, Mineruium, Tarentum, Neptuniam, Dertonam, quas Velleius ſcribit hoc anno deductas fuiſſe; item Nolã, Ariciam, Lauinium, Abellinum, Ferentinum, Tarquinios, & extra Italiam Carthaginem. Nam has omnes vrbes paulo poſt colonias fuiſſe legimus, nec quando deductae fuerint apparet. Quae quum ante haec tempora factae non ſint, reliquum eſt vt eas hoc anno legibus Sẽpronia, & Liuia deductas dicamus, quarum vna fuit Nola. De qua ſcribit ex Liuio Florus in epitoma libri LXXXIII. L. *Caeſar conſul male aduerſus Samnites pugnauit. Nola colonia in poteſtatem Samnitium cum L. Poſtummio prouenit, qui interemptus eſt.* Feſtus Nolam municipium ſui iuris fuiſſe tradit. Frontinus de coloniis: *Nola muro ducta colonia Auguſta, Veſpaſianus Auguſtus deduxit, iter populo debetur P. CXX. ager eius militibus Sullanis fuerat adſignatus, poſtea interciſiuis menſuris colonis vt familiae eſt adſignatus.* Plinius libro III. cap. v. *Regio ea a Tiberi prima Italiae ſeruatur ex deſcriptione Auguſti: intus coloniae Capua, Aquinum, Sueſſa, Venafrum, Sora, Theanum, Nola.* Antiquus lapis

T. TETTIENVS. T. F. FELIX
PATRON. COL. NOLANAE

Item

L. SICINIO . L. F. SER . VALENTI
PATRONO. MVNICIPI. CVRAT
REIP. NOLANORVM . S. P. Q. NOLANVS
D. P.

Colonia XXCII. *Aricia* C. R

Florus ex Liuio in epitoma libri LXXX. *Marius Antium, Ariciam, Lauinium colonias deuaſtauit.* Aricia autem ex antiquo municipio colonia facta fuerat

Colonia XXCIII. *Lauinium*

Haec(vt puto) vna ex XII. coloniis hoc anno deductis fuit, de qua bello Marſico meminit ex Liuio Florus libro LXXX

Colonia XXCIIII. *Abellinum*

Abellinum (inquit Frontinus) *muro ducta colonia lege Sempronia. Iter populo non debetur. ager eius veteranis eſt adſignatus.* Velleius libro II. de C. Sempronio Graccho loquens; C. *Gracchus tribunatum ingreſſus longe maiora & acriora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italis, extendebat eam paene vſque ad alpes, diuidebat agros, vetabat quemquam ciuem plus quingentis iugeribus habere, noua cōſtituebat portoria, nouis coloniis replebat prouincias, iudicia a ſenatu transferebat ad equites, frumentum dare inſtituerat.* Ex quibus verbis intelligo Abellinum & reliquas colonias, quas Frontinus lege Sempronia deductas ſcribit, ex his XII. fuiſſe, quae hoc anno ab ipſo & Druſo tribunis plebis deductae ſunt

Colonia XXCV. *Ferentinum*

Frontinus in libro de coloniis: *Ferentinenſis colonia lege Sempronia eſt adſignata, ſed quod ante limitibus cēturiatis fuerat adſignata, poſtea deficientibus veteranis iuxta fidē poſſeſſionis eſt recenſita, numeris vncialibus termini ſunt cōſtituti.* Liuius libro XXXIIII. *Nouum ius eo anno a Ferentinatibus tentatum, vt Latini qui in coloniam Romanam nomina dediſſent, ciues Romani eſſent.* Sed hic de populis loquitur, non de hac colonia

Colonia XXCVI. *Tarquinij*

Tarquinij colonia lege Sempronia eſt adſignata, cuius agri menſuram in trigono, variis locis eſt contecta. Ita Frontinus de coloniis. Hanc coloniam Cicero pro Caecina municipium appellat

Colonia XXCVII. *Eporedia*

Paterculus libro I. *Narbo Marcius in Gallia M. Porcio, & Q. Marcio cos.* (anno vrbis DCXXXVI.) *deducta colonia eſt. Poſt tres & viginti annos in Bacienmis Eporedia, Mario VI. Valerioque Flacco cos.* anno vrbis DCLIIII. *Neque facile memoriae mandauerim, quae, niſi militaris, colonia poſt hoc tempus deducta ſit.* Plinius libro III. cap. XVII. In regione XI. Tranſpadana *Auguſta praetoria iuxta geminas Alpium fauces Graias atque Poeninas: his Poenos, Graiis Herculem tranſiſſe memorant. Oppidum Eporedia ſibyllinis libris a populo Romano condi iuſſum. Eporedicas Galli bonorum equorum domitores vocant*

Colonia XX~VIII. *Alba Pompeia*

Anno ab vrbe condita DCLXIIII. L. Iulio Caeſare, P. Rutilio cos. qui primus belli Marſici fuit, quum lege Iulia Latinis, Tuſcis, & Vmbris primum ipſo anno, deinde anno ſequenti Cn. Pompeio Strabone, & L. Porcio Catone cos. Gallis ciſpadanis ciuitas data fuiſſet, Tranſpadani indignati eorum rationem in iure ciuitatis Romanae habitam non fuiſſe, tumultuari coeperunt. Quibus tumultibus ſedandis a ſenatu cura data eſt Pompeio conſuli. Is Gallis quidem ciſpadanis

danis ciuitate donata, vt Trāſpadanos quietaret, eos iure Latij honorauit, aliquotque tam citra, quam vltra Padum colonias deduxit. Citra Padum quidem colonias Romanas, vltra vero Latinas eas fecit. In his quae cis Padum fuerunt, Alba Pompeia vt opinor colonia fuit ab ipſo vocata, vt Laus Pompeia vls Padum. Neque enim vllus praeterea Pompeius in hiſce regionibus quid geſsiſſe legitur. An colonias vero cis Padum deduxerit, vt veriſimile, ita obſcurum eſt

Colonia XXCIX. *Auguſta Verona*

Pedianus in Piſonianam ita ſcribit, vbi de Placentia loquitur: *Neque illud dici poteſt, ſic eam coloniam eſſe deductam, quemadmodum poſt plures aetates Cn. Pōpeij magni Tranſpadanas colonias deduxerat. Pompeius enim non nouis colonis eas conſtituit, ſed veteribus incolis manentibus ius dedit Latij, vt poſſent habere ius, quod caeterae Latinae coloniae, ideſt vt gerendi magiſtratus gratia ciuitatem Romanam adipiſcerentur. Porro duo genera earum coloniarum quae a populo Romano deductae ſunt, fuerunt * itaque aliae Latinorum eſſent* de ſe autem &c.* Hic locus mutilus eſt vt apparet, quem ego ſic reſtituerem: *vt aliae ciuium Romanorum, aliae Latinorū eſſent.* Ex his Pediani verbis illud, quod dixi, colligimus, deductis aliquot coloniis, ipſum Tranſpadanis iūs Latij ciuitati Romanae proximum dediſſe, poſtquam ciuitas reliquis Italicis populis (quos enumeraui) data eſſet a ſuperioribus conſulibus Iulio & Rutilio. Porro autem inter Trāſpadanas Latinas colonias a Pompeio deductas fuiſſe opinor (nullus enim de his aperte quod ſciam ſcriptor tradit) Veronam & Ateſte Venetorum, Brixiā, & Comū Coenomanorū, Laudem Pōpei Inſubrū. Nā Ve-

neti, quamquam eos nunquam legamus a Romanis victos,vel ſubactos,aut triumphatos(ex quo enim in amicitiam & foedus Romanum, bello Gallico Ciſalpino,auctoreStrabone,venerunt,diu in populi Rom. amicitia libere egere)poſtea tamen in conſuetudinem parendi,Romanis clemẽter prouocantibus,& ipſi venerũt,omnibus praeſertim circũ finitimis nationibus & gẽtibus,vt Inſubribus,Caenomanis,Carnis,Iapudibus, Iſtris, & Boiis multis proeliis bello ſuperatis, ac in ditionem populi Romani redactis. De his coloniis Tranſpadanis meminit Tranquillus in Caeſare, vbi eas colonias Latinas vocat ſic: *Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit. Et ad audendum aliquid concitaſſet,niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones pauliſper ob id ipſum retinuiſſent.* Veronam vero vnam ex his colonis Latinis Tranſpadanis a Pompeio Strabone deductis fuiſſe refert incertus auctor in Panegyrico ad Conſtantinum Imperatorẽ ſic:*Pugnaciſsimo praefecto;vt quam coloniam Cn.Pompeius aliquando deduxerat, Pompeianus euerteret, o miſerabilem Veronenſium calamitatem.*&c. Tacitus libro XIX. *Quaeſitum inde quae ſedes bello legeretur, Verona potior viſa patẽtibus circum campis ad pugnam equeſtrem, qua praeualebant: ſimul coloniam copijs validam auferre Vitellio in rem famamque videbatur.* Antiqua haec inſcriptio Veronae eam coloniam Auguſtam vocat ita

COLONIA AVGVSTA . VERONA , NOVA . GAL-
LIENIANA · VALERIANO . II. ET . LVCILLO
COSS . MVRI . VERONENSIVM . FABRICATI
EX. DIE . III . NONARVM . APRILIVM . DEDI-
CATI. PRID . NON . DECEMBRIS ;. IVBENTE

SANCTISSIMO . GALLIENO . AVGVSTO . N . INSITIENTE . AVRELIO . MARCELINO . V P DVC . DVC . CVRANTEIVLIO . MARCELLINO

Deducta igitur fuit Latina colonia Verona cum reliquis Tranſpadanis Cn. Pōpeio Strabone & M. Porcio Catone cos. anno vrbis cōditae DCLXV. Cui poſtea, & reliquis coloniis Tranſpa danis C. Caeſar dictator creatus ciuitatem Romanam donauit. Non piguit autem in patriae deſcriptione diutius immorari

Colonia XC. *Ateſte Venetorum*

Haec procul dubio vna ex Trãſpadanis coloniis fuit a Cn. Pompeio cum Verona & reliquis deducta, de qua ſcribit Plinius libro III. cap. XIX. *In mediterraneo regionis x. coloniae Cremona, Brixia Coenomanorum agro, Venetorum autem Ateſte*

Colonia XCI. *Brixia Coenomanorum*

Haec & ipſa ab eodem Cn. Pompeio Strabone Latina colonia deducta eſt, atque poſtea cum reliquis coloniis Tranſpadanis a C. Caeſare dictatore ciuitate donata. De cuius magiſtratibus Quaeſtore, Aedili, IIII. Viris iuri dicundo, IIII. Viris quinquennalibus, VI. Viris auguſtalibus multa mentio eſt in antiquis eius vrbis epigrammatibus, haud multo tempore ante effoſsis

Colonia XCII. *Comum, alias Nouocomum*

Strabo libro V. *Comum mediocris colonia erat, ſed Pompeius Strabo Magni pater colonos reſtituit; eam Rhetii vaſtauerant. C. Scipio tria millia hominum addidit, Caeſar quinque millia, ex quibus quingenti Graeci ciuitate donati. Hi Nouum Comum vocauere.* Appianus lib. II. Bellorum ciuilium, *Caeſar Nouumcomum condidit in Alpibus, & qui illic magiſtratum geſsiſſent, ciues Romanos eſſe voluit*

Colonia XCIII. *Laus Pompeia*

Huius coloniae, quamquam nullus quod ſciam vetuſtus auctor mentionem faciat, proculdubio tamen a Cn. Strabone Latina colonia & ipſa tranſpadum deducta eſt, a quo & cognomen accepit

Colonia XCIV. *Arretium*

Haec colonia ante Ciceronis tempora, & forte a Sulla militaris deducta fuit, de qua idem Cicero pro L. Muraena ſic ſcribit: *Catilinam circunfluente colonorum Arretinorum & Feſulanorum exercitu alacrem incedere.* L. Florus libro LXXVII. *L. Sulla ciuitatis ſtatum ordinauit: exinde colonias deduxit.* Frontinus: *Arretium muro ducta colonia lege* III. *Virali. iter populo non debetur, ager eius limitibus eſt adſignatus.* Et alibi. *Colonia Arretina lege Auguſta cenſita limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas ſpectabant, poſtea per cardines decimano & duodecimano eſt adſignata, & numerus centuriarum manet.* &c. Haec colonia in veteri inſcriptione municipium dicitur ſic

L. AVSIMVS. L. F. PVB. FARRIANVS
C. C. MVNICIP. ARRETIN

Colonia XCV. *Feſulae*

Et haec (vt exiſtimo) a L. Sulla dictatore colonia deducta eſt, de qua Cicero pro Muraena meminit. Quãdoquidem ex Liuio Florus eum in cõſulatu colonias deduxiſſe ſcribit

Colonia XCVI. *Bouilla*

Bouilla lege Sullana eſt circundatum, iter populo non debetur, agrũ eius ex occupatione milites veterani tenuerũt in ſortẽ. Frõtinus. Hãc Cicero Philip. II. appellat municipiũ

Colonia XCVI. *Sueſſula*

Oppidum muro ductum, lege Sullana eſt deducta, iter populo non debetur, ager eius veteranis militibus Sullanis in iugeribus eſt adſignatus. Frontinus. Haec vetus praefectura, & municipium ſuffragij iure fuit

Colonia XCII. *Pompei*

De hac colonia Cicero pro Sulla ſic mentionem facit: *Diſiunxit Pompeianos a colonis, vt hoc diſsidio ac diſſenſione facta, oppidum in ſua poteſtate eſſet, & Pompeianos haberet; quum ob hoc illa colonia deducta ſit, & quum commoda colonorum a fortunis Pompeianorum P. R. fortuna diuiſerit, ita carus vtriſque eſt.* Has autem quinque colonias a Sulla deductas fuiſſe opinor, quod is multas colonias militares feciſſe tradatur, atque hae ante Ciceronis aetatem iam coloniae factae fuerint. Florus libro LXXVII. *L. Sulla cos. colonias deduxit.* Et lib. XXCIX. *Sulla Nolam in Samnio recepit. XLVII. legiones in agros captos deduxit, & eos iis diuiſit.* Multiſque municipiis, vt tradit Cicero pro Caecina, ciuitatem ademit

Colonia XCIIX. *Capua Iulia Felix*

Paterculus: *Caeſar in conſulatu* (is eum geſsit anno vrbis DCXCV. cum M. Bibulo) *legem tulit, vt ager Campanus plebei diuideretur, ſuaſore legis Pompeio. Ita circiter XX. millia ciuium eo deducta, & ius his reſtitutum poſt annos circiter CLII. quam bello Punico a Romanis Capua in formã praefecturae redacta erat.* Frontinus de coloniis: *Capua muro ducta colonia Iulia Felix iuſſu Imp. Caeſaris a XX. viris eſt deducta. Iter populo debetur P. C. Ager eius lege Sullana fuerat adſignatus, poſtea Caeſar Auguſtus in iugeribus militi pro merito diuidi iuſsit. Calatia oppidum muro ducta, iter populo debetur P. LX. Coloniae Capuenſi cum territorio ſuo*

a Sulla Felice adiudicata olim ob hoſtium pugnam. Cicero in Rullum II. *Neque te P. Rulle omina illa M. Bruti atque auſpicia a ſimili furore deterrent; nam & ipſe qui deduxit, & qui magiſtratum Capuae ceperunt, & qui aliquam partē illius deductionis, honoris, muneris attigerunt, omnes acerbiſſimas impiorum poenas pertulerunt*: idem: *Quum veniſſem Capuam coloniam deductam L. Conſidio, & Sex. Saltio, quemadmodum ipſi loquebātur, praetoribus, nam quum ceteris in coloniis duumuiri appellentur, hi ſe praetores appellari volebant.* Et paulo poſt: *Huc iſti decemuiri quum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerunt, centum decuriones, decem augures, ſex pontifices conſtituerunt: quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam eſſe putatis?* Idem Philippica II. *Conſuluiſti me per litteras de Capua tu quidē, ſed idem de Caſilino reſpondiſſem, poſſes ne vbi colonia eſſet, eo coloniam nouam inde ducere? negaui in ea coloniam quae eſſet auſpicato deductam, dum eſſet incolumis, coloniam nouā iure deduci, colonos nouos adſcribi poſſe reſcripſi.* Plin. lib. III. cap. V. *Regio ea a Tiberi prima Italiae ſeruatur ex deſcriptione Auguſti. Intus coloniae Capua, a Capi dicta, Aquinum,* &c.

Colonia Bouianum Vetus

Et haec a Caeſare (vt puto) iam dictatore deducta eſt (nullus enim deinceps ita in eis digerendis temporis ordo accuratus ſeruari poterit) De qua ſic ſcribit Frōtinus: *Bouianum oppidum lege Iulia milites deduxerunt ſine colonis, iter populo amplius non debetur quam P. X. Ager eius per centurias & ſcamna eſt adſignatus.* Plinius libro III. cap. XII. In regione IIII. Italiae *Samnitium, quos Sabellos, & Graeci Saunitas dixere, colonia Bouianum Vetus, & alterum cognomine Vndecumanorum*

Colonia Veij

Veij colonia priuſquam oppugnaretur. Ager eius militibus eſt adſignatus ex lege Iulia. Poſtea deficientibus his ad Vrbanam ciuitatem adſociandos cenſuerat diuus Auguſtus: nam variis temporibus, & a diuis Imperatoribus agri ſunt adſignati. Frontinus in libro de coloniis

Colonia Auſidena

Auſidena muro ducta colonia. iter populo debetur P. X. milites eam lege Iulia ſine colonis deduxerunt

Colonia Caſilinum

Cicero Philippica II. in M. Antonium: *Deduxiſti coloniam Caſilinum, quod Caeſar ante deduxerat, omni auſpiciorum iure turbato, Caſilinum coloniam deduxiſti, quo erat paucis annis ante deducta, vt vexillum videres, & aratrũ circunduceres, cuius quidem nomine portam Capuae paene perſtrinxiſti, vt florentis coloniae territorium minueretur.* Haec auctore Feſto vetus praefectura fuit

Colonia Calatia

Et haec a C. Caeſare deducta fuit, vt ex his Velleij verbis intelligitur libro II. Vbi de Auguſto loquitur ſic: *Primumq; a Calatia, mox Caſilino veteranos exciuit paternos, quorum exemplum ſequuti alij breui in formam iuſti coiere exercitus*

Colonia Lanuuium

Lanuuiũ colonia ex municipio vetere facta eſt a C. Caeſare dictatore, vt tradit Frontinus ſic: *Lanuuium muro ductum, colonia deducta a diuo Iulio. Ager eius in limitibus Auguſteis pro parte eſt adſignatus militibus veteranis, & pro parte virginum Veſtalium lege Auguſtana fuit adſignatus. Sed poſtea Imp. Hadrianus colonis ſuis agrũ adſignari iuſſit*

Colonia Forum Iuli

Haec (vt exiſtimo) a Caeſare etiam deducta fuit, quod nomen ipſum declarat, de qua Ptolemaeus lib. III. cap. I. ſic meminit; *Carnorum mediterraneae coloniae, Forum Iulij*, &c.

Colonia Iulia Hiſpella

Hanc quoque a Caeſare deductam nomen ipſum indicat. Cuius vetus haec inſcriptio meminit

C.ALFIVS.C . F . LEM . RVFVS
II.VIR.QVIN.COL.IVL. HISPELL

Haec etiam municipium dicitur, vt hic

GENIO. MVNICIPI. HISPEL.SACR

Colonia Pola, alias Pietas Iulia

Et hanc ex nomine a Caeſare deductam opinor · de qua ſic ſcribit Plinius libro tertio, cap. XIX. *In decima regione oppida Iſtriae ciuium Romanorum Aegida, Parentium, colonia Pola, quae nunc Pietas Iulia, quondam a Colchis cōdita; abeſt a Tergeſte centum millia paſſuum: mox oppidum Neſactium.* Hae autem ſunt omnes coloniae militares, quas a Caeſare dictatore deductas, vel inuenerim, vel coniectura conſequi potuerim

Colonia Aquinum

Nunc eas colonias adiiciam, quas a triũuiris R.P.C. Lepido, Antonio, & Caeſare deductas fuiſſe inuenerim. Quarum prima ordine alphabetico eſt Aquinũ, de qua ita ſcribit Frontinus: *Aquinum muro ducta colonia, lege triumuirali deducta, iter populo debetur p.* XXC. *Ager eius perennis militibus eſt adſignatus*. Plinius libro tertio, cap. quinto. *In regione prima Italiae coloniae Capua, Aquinum, Sueſſa, &c.* Tacitus libro decimoſeptimo, ſub Othone, *ſepoſitus per eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem.* Haec colonia municipium

vocatur a Cicerone in oratione pro Plancio. Nã ante coloniam a triumuiris deductam, municipium lege (vt opinor) Iulia factum fuerat

Colonia Iunonia Faliſca Etruſcorum

Frontinus: *Colonia Iunonia, quae appellatur Faliſca, a triumuiris eſt adſignata, & modus iugerationis eſt datus, in qua limites interciſiui ſunt, directi lege agraria.* Plinius libro III. cap. v. in regione VII. Tuſcia, *intus coloniae Faliſca Argis orta, vt auctor eſt Cato, quae cognominatur Etruſcorum, Lucus Feroniae, & cet.*

Colonia Florentia

Frontinus: *Florentina colonia deducta a triumuiris, adſignata lege Iulia centuriis* Caeſariana *iugera* CC. *per cardines, & decumanos.* Huius coloniae meminit Tacitus

Colonia Foedaturae

Colonia Foedaturae, ea lege qua ager Florentinus, in centuriis ſingulis iugera CC. termini lapidei, alij ſextales, alij molares. Frontinus

Colonia Formiae

Frontinus: *Formias oppidum triumuiri ſine colonis deduxerunt. Iter populo non debetur. Ager eius in abſoluto reſedit, pro parte in lacineis eſt adſignatus. Finitur terminis ſiliceis, & Tiburtinis.* Haec ante vetus municipium, & praefectura fuit

Colonia Teleſia

Teleſia muro ducta colonia, a triumuiris deducta. Iter populo debetur P. triginta. Ager eius limitibus Auguſteis in nominibus eſt adſignatus. Frontinus

Colonia Tuder Fida

Tuder Fida colonia ea lege, qua & ager Florentinus in cẽturiis ſingulis iugera CC. *Termini lapidei, alias ſaxei, alias molares.* Frontinus. Et vetus lapis

IMPERIVM
PRO. SALVTE. COLONIAE
ET·ORDINIS.DECVRIONVM
ET. POPVLI. TVDERTIS

Colonia Venafrum

Frontinus: *Venafrum* (inquit) *oppidum triumuiri deduxerunt ſine colonis. iter populo debetur p.xx. Ager eius in lacineis limitibus intercifiuis eſt adſignatus, ſed ſumma mõtium iure templi deae ab Auguſto ſunt conceſſa.* Plinius libro III. cap.v. In regione prima Italiae, *intus coloniae, Capua, Aquinum, Sueſſa, Venafrum, Sora, &c.* Venafrũ vero vna ex his antiquis praefecturis a Feſto fuiſſe refertur, in quas praefectos quotannis praetor mittere ſolebat

Colonia Volaterrae

Volaterrae colonia lege III. virali eſt, adſignata in centurias ſingulas iugera ducenta, decimanis cardinibus eſt adſignata, quam omnes veterani, in portionibus diuiſam pro parte habuerunt. Frontinus

Colonia Vlubra

Vlubra oppidum a III. viris erat deductum, poſtea a Druſo Caeſare extructũ, ager eius in omnibus eſt adſignatus: iter populo non debetur. Frontinus

Colonia Rhegium

Nunc colonias quas Auguſtus Caeſar deduxit exponam, quarum forte prima fuit Rhegium, de qua Strabo libro v. ſic ſcribit: *Caeſar Auguſtus fugato ex Sicilia Sex. Pompeio, quum deſertam vrbem Rhegium reperiiſſet, permultos ex claſſe eius ibidem fecit colonos.* Haec in vetuſta hac inſcriptione municipium appellatur

TI.EFRVENVS.TI.F.SABINVS.TESTAMENTO
LEGAVIT. MVNICIPIBVS. RHEGINIS

Colonia Acerrae

Acerrae muro ducta colonia, diuus Auguſtus deduci iuſſit. iter populo debetur P. *LXXX. Ager eius in iugeribus eſt adſignatus*. Frontinus Haec colonia vetus municipiū, & praefectura fuit

Colonia Alatrum

Alatrum muro ducta colonia. Auguſtus deduxit.iter populo non debetur. ager eius per centurias & ſtrigas eſt adſignatus. Frontinus. Haec etiam municipium in antiquis inſcriptionibus appellatur ſic

C. IVLIO.AVG.L.HELENO .EX.DECRETO
DECVR . MVNICIPI. ALETRINATIS. ET
POLLICITATIONE.SEVIR.ET.MVNICIPVM
E T . INCOL . OB . M E R I T A . E I V S

Colonia Atella

Frontinus:*Atella muro ducta colonia,deducta ab Auguſto. Iter populo debetur* P. CXX. *Ager eius in iugeribus eſt adſignatus*. Atella vetus ante tum municipium, tum praefectura fuit

Colonia Auguſta Taurinorum

Hanc cum Auguſta praetoria Salaſſorum ab Auguſto Caeſare deductam exiſtimo,quando ipſe,auctore Strabone,egregia contra Salaſſos victoria potitus eorum prope nomen deleuerit.De quibus ſic libro III. cap.XVII. ſcribit Plinius In Tranſpadana regione XI. *coloniae ab alpium radicibus Auguſta Taurinorum antiqua Ligurum ſtirpe,inde nauigabili Pado,dein Salaſſorū Auguſta praetoria,iuxta geminas alpiū fauces,Graias atque Poeninas*

Colonia Auguſta Praetoria Salaſſorum

De hac praeter Plinium meminit Ptolemaeus libro III.cap.I.ſic:*Salaſſorum qui ſub Inſubribus ſunt ciuitates, Auguſta praetoria colonia*

Colonia Bouianum Vndecumanorum

Huc vndecimam legionem poſt bella ciuilia ab Auguſto deductam coloniam fuiſſe innuere videtur Plinius libro III.cap.III.

Colonia Copiae, alias Thurij

Strabo libro VI. *Thurios Tarentini euerſere, Romani colonos paucos deduxere, Copiaſque coloniam appellauerunt.* Hanc ab Auguſto deductam opinor, poſt bellum Siculum

Colonia Cortona

Dionyſius qui ſub Auguſto vixit: *Croton colonia Romanorum, Cortona nuper appellata eſt.* Haec in Tuſcia erat

Colonia Cumae

Cumae muro ducta colonia, ab Auguſto deducta, iter populo debetur pedes LXXV. Ager eius in iugeribus veteranis pro merito eſt adſignatus iuſſu Claudi Caeſaris. Frontinus. Vetus aliquando municipium, aliquando praefectura haec colonia fuit Feſto & Liuio auctoribus

Colonia Fanum Fortunae, alias Iulia Faneſtris

Hanc ab Auguſto deductam nomen declarat, quando is Tranquillo auctore, duodetriginta colonias deduxerit. Plinius libro III.cap.XIIII: *In regione ſexta colonia Fanum Fortunae, Piſaurum.* Pomponius Mela libro II.cap.II. *A Pado ad Anconam, tranſitur Rauennam, Ariminum, Piſaurum, Faneſtris colonia, flumen Metaurus, atque Aeſis.* Vetus lapis

L.OPPIVS.SEX.F.L.N.BARBATVS
PROC. COL. FAN
item
II.VIR.Q.Q. CORP.DENDROPHOROR
COLON. FANESTRIS. D. D

item

Q. DIVINIVS. Q. F. APPIO
TABVLARIVS.CORPOR.DENDROPHOR
COL. IVL. FANESTRIS

Colonia Nuceria

Nuceria Conſtantina muro ducta colonia : deducta iuſſu imp. Auguſti, iter populo debetur P. LX. Ager eius limitibus Iulianis lege Auguſtana militibus eſt adſignatus, & alibi in abſoluto reſedit. Liuius libro XXVII. *Nucerini quaerentes vbi habitarent Nuceria deleta, Atellam, quia id maluerant, Atellanis Calatiam migrare iuſſis, transducti M. Marcello, & M. Laeuino cos.* Ptolemaeus libro III. ca. I. *Vmbrorum qui ſunt ſupra Tuſcos Nuceria colonia, poſtea Picentinorum Nuceria colonia*

Colonia Orientium

Orientiũ colonia lege Auguſti cenſita eſt limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas ſpectant, poſtea per cardines decumanos & duodecumanos adſignata eſt. Frontinus

Colonia Priuernum

Priuernum oppidum muro ductum coloniam militibus deduxit imp. Caeſar ſine colonis. Iter populo debetur P. XXX Ager eius pro parte cultus iugeribus eſt adſignatus. Ceterum in lacineis vel in abſoluto remanſit. Frontinus. Priuernum vetus municipiũ & praefectura ante fuit, auctore Feſto

Colonia Rauenna

Strabo libro V. *Ariminum Vmbrorum colonia, vt Rauenna, ſed vtraque Romanos habet inquilinos,* Haec ab Auguſto inſtituta eſt, quum claſſem in eius portu inſtruxit, quae Hadriatico ſinu tuendo excubaret

Colonia Aſculum

Plinius libro III.cap.XIII. In quinta regione Piceni *Cupra oppidum, caſtellum Firmanorum, & ſupra id colonia Aſculum Piceni nobiliſſima.* Aſculum Cicero pro Sulla municipium vocat. Vetus epigramma

DECVRIONES. ET. PLEBS
COLONIAE. ASCVLANORVM

Colonia Aſta

Ptolemaeus libro III.cap.I. *In Liguria Aſta colonia*

Colonia Brixillum

Plinius libro III.cap.XV. In octaua regione *coloniae Bononia, Brixillum, Mutina.* De hoc oppido plura ſcribit Tacitus libris XVII. & XIX. clade Othonis inſigne

Colonia Caedicia

Vetus epigramma tantum quod ſciam, hanc coloniam commemorat ita

DVOVIR . MVLSVM . E T . CRVSTVM
COLONIS. SENVISSANIS. ET . CAEDICIANIS

Colonia Capis

Capis coloniae pro aeſtimo ubertatis, & naturae locorum ſunt agri adſignati, nam termini in uariis locis ſunt poſiti. Frontinus

Colonia Concordia

Plinius libro III. cap. xiix. In decima regione Venetia, *colonia Concordia.* Ptolemaeus lib. III. cap. 1. *Carnorũ mediterraneae coloniae, Forũ Iulij, Cõcordia, Aquileia*

Colonia Gabij

Lapis vetus extat Zagaroli, quod oppidum olim Gabios fuiſſe creditur; ſic exaratus: Hanc Cicero Philippica II. municipium vocat

CN. ARRIO . CN. F. PVB. AXIMIO
PATRNO . ORDIN . ET . COLON

Colonia Iſtonium

Huius coloniae mẽtio eſt in vetuſta quadam, quam ſupra retuli, inſcriptione

Colonia Laurolauinium

Laurolauinium lege & conſecratione veteri manet. Ager eius ab Imperatoribus Veſpaſiano, Traiano, & Hadriano in lacineis eſt adſignatus. iter populo non debetur. Frontinus de coloniis

Colonia Lucus Feroniae

Plinius libro IIII. cap. V. In regione VII. *intus coloniae Faliſca Etruſcorũ, Lucus Feroniae, Ruſellana, Senẽſis, Sutrina*

Colonia Lupia

Vetus inſcriptio

PATRONO. COL. LVPIENSIVM
PATRONO . MVNICIPI

Colonia Neapolis

Vetuſta epigrammata

PATRONO.COLONIAE.NEAPOLITANAE

item

GENIO . COLONIAE. NEAP

item

ORDO. ET. POPVLVS. NEAPOLITANVS

neti, quamquam eos nunquam legamus a Romanis victos,vel ſubactos,aut triumphatos(ex quo enim in amicitiam & foedus Romanum, bello Gallico Ciſalpino,auctoreStrabone,venerunt,diu in populi Rom. amicitia libere egere)poſtea tamen in conſuetudinem parendi,Romanis clemẽter prouocantibus,& ipſi venerũt,omnibus praeſertim circũ finitimis nationibus & gẽtibus,vt Inſubribus,Caenomanis,Carnis,Iapudibus, Iſtris, & Boiis multis proeliis bello ſuperatis, ac in ditionem populi Romani redactis. De his coloniis Tranſpadanis meminit Tranquillus in Caeſare, vbi eas colonias Latinas vocat ſic: *Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit. Et ad audendum aliquid concitaſſet,niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones pauliſper ob id ipſum retinuiſſent.* Veronam vero vnam ex his colonis Latinis Tranſpadanis a Pompeio Strabone deductis fuiſſe refert incertus auctor in Panegyrico ad Conſtantinum Imperatorẽ ſic: *Pugnaciſsimo praefecto; vt quam coloniam Cn. Pompeius aliquando deduxerat, Pompeianus euerteret, o miſerabilem Veronenſium calamitatem.* &c. Tacitus libro xix. *Quaeſitum inde quae ſedes bello legeretur, Verona potior viſa patẽtibus circum campis ad pugnam equeſtrem, qua praeualebant: ſimul coloniam copijs validam auferre Vitellio in rem famamque videbatur.* Antiqua haec inſcriptio Veronae eam coloniam Auguſtam vocat ita

COLONIA AVGVSTA . VERONA , NOVA . GAL-
LIENIANA · VALERIANO . II. ET . LVCILLO
COSS . MVRI . VERONENSIVM . FABRICATI
EX. DIE . III . NONARVM . APRILIVM . DEDI-
CATI. PRID . NON . DECEMBRIS :. IVBENTE

SANCTISSIMO . GALLIENO . AVGVSTO . N . INSITIENTE . AVRELIO . MARCELINO . V P DVC . DVC . CVRANTEIVLIO . MARCELLINO

Deducta igitur fuit Latina colonia Verona cum reliquis Tranſpadanis Cn. Pōpeio Strabone & M. Porcio Catone cos. anno vrbis cōditae DCLXV. Cui poſtea, & reliquis coloniis Tranſpa danis C. Caeſar dictator creatus ciuitatem Romanam donauit. Non piguit autem in patriae deſcriptione diutius immorari

Colonia XC. *Ateſte Venetorum*

Haec procul dubio vna ex Trāſpadanis coloniis fuit a Cn. Pompeio cum Verona & reliquis deducta, de qua ſcribit Plinius libro III. cap. XIX. *In mediterraneo regionis x. coloniae Cremona, Brixia Coenomanorum agro, Venetorum autem Ateſte*

Colonia XCI. *Brixia Coenomanorum*

Haec & ipſa ab eodem Cn. Pompeio Strabone Latina colonia deducta eſt, atque poſtea cum reliquis coloniis Tranſpadanis a C. Caeſare dictatore ciuitate donata. De cuius magiſtratibus Quaeſtore, Aedili, IIII. Viris iuri dicundo, IIII. Viris quinquennalibus, VI. Viris auguſtalibus multa mentio eſt in antiquis eius vrbis epigrammatibus, haud multo tempore ante effoſsis

Colonia XCII. *Comum, alias Nouocomum*

Strabo libro V. *Comum mediocris colonia erat, ſed Pompeius Strabo Magni pater colonos reſtituit; eam Rheti vaſtauerant. C. Scipio tria millia hominum addidit, Caeſar quinque millia, ex quibus quingenti Graeci ciuitate donati. Hi Nouum Comum vocauere.* Appianus lib. II. Bellorum ciuilium, *Caeſar Nouumcomum condidit in Alpibus; & qui illic magiſtratum geſsiſſent, ciues Romanos eſſe voluit*

Colonia XCIII. *Laus Pompeia*

Huius coloniae,quamquam nullus quod ſciam vetuſtus auctor mentionem faciat, proculdubio tamen a Cn.Strabone Latina colonia & ipſa tranſpadum deducta eſt,a quo & cognomen accepit

Colonia XCIV. *Arretium*

Haec colonia ante Ciceronis tempora , & forte a Sulla militaris deducta fuit, de qua idem Cicero pro L.Muraena ſic ſcribit: *Catilinam circunfluente colonorum Arretinorum & Feſulanorum exercitu alacrem incedere.* L.Florus libro LXXVII. *L. Sulla ciuitatis ſtatum ordinauit: exinde colonias deduxit.* Frontinus: *Arretium muro ducta colonia lege* III. *Virali. iter populo non debetur, ager eius limitibus eſt adſignatus.* Et alibi. *Colonia Arretina lege Auguſta cenſita limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas ſpectabant, poſtea per cardines decimano & duodecimano eſt adſignata, & numerus centuriarum manet.* &c. Haec colonia in veteri inſcriptione municipium dicitur ſic

L.AVSIMVS.L.F.PVB.FARRIANVS
C. C. MVNICIP. ARRETIN

Colonia XCV. *Feſulae*

Et haec(vt exiſtimo)a L. Sulla dictatore colonia deducta eſt,de qua Cicero pro Muraena meminit.Quãdoquidem ex Liuio Florus eum in cõſulatu colonias deduxiſſe ſcribit

Colonia XCVI. *Bouilla*

Bouilla lege Sullana eſt circundatum, iter populo non debetur, agrũ eius ex occupatione milites veterati tenuerũt in ſortẽ. Frõtinus. HãcCicero Philip. II. appellat municipiũ

Colonia XCVI. *Sueſſula*

Oppidum muro ductum, lege Sullana eſt deducta, iter populo non debetur, ager eius veteranis militibus Sullanis in iugeribus eſt adſignatus. Frontinus. Haec vetus praefectura, & municipium ſuffragij iure fuit

Colonia XCII. *Pompei*

De hac colonia Cicero pro Sulla ſic mentionem facit: *Diſiunxit Pompeianos a colonis, vt hoc diſsidio ac diſſenſione facta, oppidum in ſua poteſtate eſſet, & Pompeianos haberet; quum ob hoc illa colonia deducta ſit, & quum commoda colonorum a fortunis Pompeianorum P. R. fortuna diuiſerit, ita carus vtriſque eſt.* Has autem quinque colonias a Sulla deductas fuiſſe opinor, quod is multas colonias militares feciſſe tradatur, atque hae ante Ciceronis aetatem iam coloniae factae fuerint. Florus libro LXXVII. *L. Sulla coſ. colonias deduxit.* Et lib. XXCIX. *Sulla Nolam in Samnio recepit.* XLVII. *legiones in agros captos deduxit, & eos iis diuiſit.* Multiſque municipiis, vt tradit Cicero pro Caecina, ciuitatem ademit

Colonia XCIIX. *Capua Iulia Felix*

Paterculus: *Caeſar in conſulatu* (is eum geſsit anno vrbis DCXCV. cum M. Bibulo) *legem tulit, vt ager Campanus plebei diuideretur, ſuaſore legis Pompeio. Ita circiter* XX. *millia ciuium eo deducta, & ius his reſtitutum poſt annos circiter* CLII. *quam bello Punico a Romanis Capua in formã praefecturae redacta erat.* Frontinus de coloniis: *Capua muro ducta colonia Iulia Felix iuſſu Imp. Caeſaris a* XX. *viris eſt deducta. Iter populo debetur P. C. Ager eius lege Sullana fuerat adſignatus, poſtea Caeſar Auguſtus in iugeribus militi pro merito diuidi iuſsit. Calatia oppidum muro ducta, iter populo debetur P.* LX. *Coloniae Capuenſi cum territorio ſuo*

a Sulla Felice adiudicata olim ob hoſtium pugnam. Cicero in Rullum II. *Neque te P. Rulle omina illa M. Bruti atque auſpicia a ſimili furore deterrent; nam & ipſe qui deduxit, & qui magiſtratum Capuae ceperunt, & qui aliquam partē illius deductionis, honoris, muneris attigerunt, omnes acerbiſsimas impiorum poenas pertulerunt*: idem: *Quum veniſſem Capuam coloniam deductam L. Conſidio, & Sex. Saltio, quemadmodum ipſi loquebātur, praetoribus, nam quum ceteris in coloniis duumuiri appellentur, hi ſe praetores appellari volebant.* Et paulo poſt: *Huc iſti decemuiri quum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerunt, centum decuriones, decem augures, ſex pontifices conſtituerunt: quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam eſſe putatis?* Idem Philippica II. *Conſuluiſti me per litteras de Capua tu quidē, ſed idem de Caſilino reſpondiſſem, poſſes ne vbi colonia eſſet, eo coloniam nouam inde ducere? negaui in ea coloniam quae eſſet auſpicato deductam, dum eſſet incolumis, coloniam nouā iure deduci, colonos nouos adſcribi poſſe reſcripſi.* Plin. lib. III. cap. V. *Regio ea a Tiberi prima Italiae ſeruatur ex deſcriptione Auguſti. Intus coloniae Capua, a Capi dicta, Aquinum,* &c.

Colonia Bouianum Vetus

Et haec a Caeſare (vt puto) iam dictatore deducta eſt (nullus enim deinceps ita in eis digerendis temporis ordo accuratus ſeruari poterit) De qua ſic ſcribit Frōtinus: *Bouianum oppidum lege Iulia milites deduxerunt ſine colonis, iter populo amplius non debetur quam P. X. Ager eius per centurias & ſcamna eſt adſignatus.* Plinius libro III. cap. XII. In regione IIII. Italiae *Samnitium, quos Sabellos, & Graeci Saunitas dixere, colonia Bouianum vetus, & alterum cognomine Vndecumanorum*

Colonia Veij

Veij colonia priuſquam oppugnaretur. Ager eius militibus eſt adſignatus ex lege Iulia. Poſtea deficientibus his ad Vrbanam ciuitatem adſociandos cenſuerat diuus Auguſtus: nam variis temporibus, & a diuis Imperatoribus agri ſunt adſignati. Frontinus in libro de coloniis

Colonia Auſidena

Auſidena muro ducta colonia. iter populo debetur P.X. milites eam lege Iulia ſine colonis deduxerunt

Colonia Caſilinum

Cicero Philippica II. in M. Antonium: *Deduxiſti coloniam Caſilinum, quod Caeſar ante deduxerat, omni auſpiciorum iure turbato, Caſilinum coloniam deduxiſti, quo erat paucis annis ante deducta, vt vexillum videres, & aratrũ circunduceres, cuius quidem nomine portam Capuae paene perſtrinxiſti, vt florentis coloniae territorium minueretur.* Haec auctore Feſto vetus praefectura fuit

Colonia Calatia

Et haec a C. Caeſare deducta fuit, vt ex his Velleij verbis intelligitur libro II. Vbi de Auguſto loquitur ſic: *Primumq; a Calatia, mox Caſilino veteranos exciuit paternos, quorum exemplum ſequuti alij breui in formam iuſti coiere exercitus*

Colonia Lanuuium

Lanuuiũ colonia ex municipio vetere facta eſt a C. Caeſare dictatore, vt tradit Frontinus ſic: *Lanuuium muro ductum, colonia deducta a diuo Iulio. Ager eius in limitibus Auguſteis pro parte eſt adſignatus militibus veteranis, & pro parte virginum Veſtalium lege Auguſtana fuit adſignatus. Sed poſtea Imp. Hadrianus colonis ſuis agrũ adſignari iuſſit*

Colonia Forum Iuli

Haec (vt exiſtimo) a Caeſare etiam deducta fuit, quod nomen ipſum declarat, de qua Ptolemaeus lib. III. cap. I. ſic meminit; *Carnorum mediterraneae coloniae, Forum Iulij*, &c.

Colonia Iulia Hiſpella

Hanc quoque a Caeſare deductam nomen ipſum indicat. Cuius vetus haec inſcriptio meminit

C.ALFIVS.C . F . LEM . RVFVS
II.VIR.QVIN.COL.IVL. HISPELL

Haec etiam municipium dicitur, vt hic

GENIO. MVNICIPI. HISPEL.SACR

Colonia Pola, alias Pietas Iulia

Et hanc ex nomine a Caeſare deductam opinor: de qua ſic ſcribit Plinius libro tertio, cap. XIX. *In decima regione oppida Iſtriae ciuium Romanorum Aegida, Parentium, colonia Pola, quae nunc Pietas Iulia, quondam a* Col*chis cōdita; abeſt a Tergeſte centum millia paſſuum: mox oppidum Neſactium.* Hae autem ſunt omnes coloniae militares, quas a Caeſare dictatore deductas, vel inuenerim, vel coniectura conſequi potuerim

Colonia Aquinum

Nunc eas colonias adiiciam, quas a triũuiris R.P.C. Lepido, Antonio, & Caeſare deductas fuiſſe inuenerim. Quarum prima ordine alphabetico eſt Aquinũ, de qua ita ſcribit Frontinus: *Aquinum muro ducta colonia, lege triumuirali deducta, iter populo debetur p.* XXC. *Ager eius perennis militibus eſt adſignatus*. Plinius libro tertio, cap. quinto. *In regione prima Italiae coloniae* Ca*pua, Aquinum, Sueſſa, &c.* Tacitus libro decimoſeptimo, ſub Othone, *ſepoſitus per eos dies* Cornelius *Dolabella in coloniam Aquinatem.* Haec colonia municipium

vocatur a Cicerone in oratione pro Plancio. Nā ante coloniam a triumuiris deductam, municipium lege (vt opinor) Iulia factum fuerat

Colonia Iunonia Faliſca Etruſcorum

Frontinus: *Colonia Iunonia, quae appellatur Faliſca, a triumuiris eſt adſignata, & modus iugerationis eſt datus, in qua limites interciſiui ſunt, directi lege agraria.* Plinius libro III. cap. V. in regione VII. Tuſcia, *intus coloniae Faliſca Argis orta, vt auctor eſt Cato, quae cognominatur Etruſcorum, Lucus Feroniae, & cet.*

Colonia Florentia

Frontinus: *Florentina colonia deducta a triumuiris, adſignata lege Iulia centuriis* Caeſariana *iugera* CC. *per cardines, & decumanos.* Huius coloniae meminit Tacitus

Colonia Foedaturae

Colonia Foedaturae, ea lege qua ager Florentinus, in centuriis ſingulis iugera CC. termini lapidei, alij ſextales, alij molares. Frontinus

Colonia Formiae

Frontinus: *Formias oppidum triumuiri ſine colonis deduxerunt. Iter populo non debetur. Ager eius in abſoluto reſedit, pro parte in lacineis eſt adſignatus. Finitur terminis ſiliceis, & Tiburtinis.* Haec ante vetus municipium, & praefectura fuit

Colonia Teleſia

Teleſia muro ducta colonia, a triumuiris deducta. Iter populo debetur P. triginta. Ager eius limitibus Auguſteis in nominibus eſt adſignatus. Frontinus

Colonia Tuder Fida

Tuder Fida colonia ea lege, qua & ager Florentinus in cēturiis ſingulis iugera CC. *Termini lapidei, alias ſaxei, alias molares.* Frontinus. Et vetus lapis

IMPERIVM
PRO. SALVTE. COLONIAE
ET·ORDINIS.DECVRIONVM
ET. POPVLI. TVDERTIS

Colonia Venafrum

Frontinus:*Venafrum*(inquit)*oppidum triumuiri deduxerunt ſine colonis. iter populo debetur p.xx. Ager eius in lacineis limitibus interciſiuis eſt adſignatus,ſed ſumma mõtium iure templi deae ab Auguſto ſunt conceſſa.* Plinius libro III.cap.v. In regione prima Italiae, *intus coloniae, Capua, Aquinum, Sueſſa, Venafrum, Sora, &c.* Venafrũ vero vna ex his antiquis praefecturis a Feſto fuiſſe refertur,in quas praefectos quotannis praetor mittere ſolebat

Colonia Volaterrae

Volaterrae colonia lege III. virali eſt,adſignata in centurias ſingulas iugera ducenta,decimanis cardinibus eſt adſignata,quam omnes veterani,in portionibus diuiſam pro parte habuerunt. Frontinus

Colonia Vlubra

Vlubra oppidum a III. viris erat deductum,poſtea a Druſo Caeſare extructũ,ager eius in omnibus eſt adſignatus: iter populo non debetur. Frontinus

Colonia Rhegium

Nunc colonias quas Auguſtus Caeſar deduxit exponam,quarum forte prima fuit Rhegium, de qua Strabo libro v. ſic ſcribit:*Caeſar Auguſtus fugato ex Sicilia Sex. Pompeio, quum deſertam vrbem Rhegium reperiiſſet, per multos ex claſſe eius ibidem fecit colonos.* Haec in vetuſta hac inſcriptione municipium appellatur

TI.EFRVENVS.TI.F.SABINVS.TESTAMENTO
LEGAVIT. MVNICIPIBVS. RHEGINIS

Colonia Acerrae

Acerrae muro ducta colonia, diuus Auguſtus deduci iuſſit. iter populo debetur P. *LXXX. Ager eius in iugeribus eſt adſignatus*. Frontinus Haec colonia vetus municipiũ, & praefectura fuit

Colonia Alatrum

Alatrum muro ducta colonia. Auguſtus deduxit. iter populo non debetur. ager eius per centurias & ſtrigas eſt adſignatus. Frontinus. Haec etiam municipium in antiquis inſcriptionibus appellatur ſic

C. IVLIO. AVG. L. HELENO. EX. DECRETO
DECVR. MVNICIPI. ALETRINATIS. ET
POLLICITATIONE. SEVIR. ET. MVNICIPVM
E T. INCOL. OB. MERITA. E I V S

Colonia Atella

Frontinus: *Atella muro ducta colonia, deducta ab Auguſto. Iter populo debetur* P. CXX. *Ager eius in iugeribus eſt adſignatus*. Atella vetus ante tum municipium, tum praefectura fuit

Colonia Auguſta Taurinorum

Hanc cum Auguſta praetoria Salaſſorum ab Auguſto Caeſare deductam exiſtimo, quando ipſe, auctore Strabone, egregia contra Salaſſos victoria potitus eorum prope nomen deleuerit. De quibus ſic libro III. cap. XVII. ſcribit Plinius In Tranſpadana regione XI. *coloniae ab alpium radicibus Auguſta Taurinorum antiqua Ligurum ſtirpe, inde nauigabili Pado, dein Salaſſorũ Auguſta praetoria, iuxta geminas alpiũ fauces, Graias atque Poeninas*

Colonia Auguſta Praetoria Salaſſorum

De hac praeter Plinium meminit Ptolemaeus libro III. cap. I. ſic: *Salaſſorum qui ſub Inſubribus ſunt ciuitates, Auguſta praetoria colonia*

Colonia Bouianum Vndecumanorum

Huc vndecimam legionem poſt bella ciuilia ab Auguſto deductam coloniam fuiſſe innuere videtur Plinius libro III.cap.III.

Colonia Copiae, alias Thurij

Strabo libro VI. *Thurios Tarentini euerſere, Romani colonos paucos deduxere, Copiaſque coloniam appellauerunt.* Hanc ab Auguſto deductam opinor, poſt bellum Siculum

Colonia Cortona

Dionyſius qui ſub Auguſto vixit: *Croton colonia Romanorum, Cortona nuper appellata eſt.* Haec in Tuſcia erat

Colonia Cumae

Cumae muro ducta colonia, ab Auguſto deducta, iter populo debetur pedes LXXV. Ager eius in iugeribus veteranis pro merito eſt adſignatus iuſſu Claudi Caeſaris. Frontinus. Vetus aliquando municipium, aliquando praefectura haec colonia fuit Feſto & Liuio auctoribus

Colonia Fanum Fortunae, alias Iulia Faneſtris

Hanc ab Auguſto deductam nomen declarat, quando is Tranquillo auctore, duodetriginta colonias deduxerit. Plinius libro III.cap.XIIII: *In regione ſexta colonia Fanum Fortunae, Piſaurum.* Pomponius Mela libro II.cap.II. *A Pado ad Anconam, tranſitur Rauennam, Ariminum, Piſaurum, Faneſtris colonia, flumen Metaurus, atque Aeſis.* Vetus lapis

L.OPPIVS.SEX.F.L.N.BARBATVS
PROC. COL. FAN
item
II.VIR.Q.Q. CORP.DENDROPHOROR
COLON. FANESTRIS. D. D

item

Q. DIVINIVS. Q. F. APPIO
TABVLARIVS.CORPOR.DENDROPHOR
COL. IVL. FANESTRIS

Colonia Nuceria

Nuceria Conſtantina muro ducta colonia : deducta iuſſu imp. Auguſti, iter populo debetur P. LX. Ager eius limitibus Iulianis lege Auguſtana militibus eſt adſignatus, & alibi in abſoluto reſedit. Liuius libro XXVII. *Nucerini quaerentes Vbi habitarent Nuceria deleta, Atellam, quia id maluerant, Atellanis Calatiam migrare iuſſis, transducti M. Marcello, & M. Laeuino cos.* Ptolemaeus libro III. ca. I. *Vmbrorum qui ſunt ſupra Tuſcos Nuceria colonia, poſtea Picentinorum Nuceria colonia*

Colonia Orientium

Orientiũ colonia lege Auguſti cenſita eſt limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas ſpectant, poſtea per cardines decumanos & duodecumanos adſignata eſt. Frontinus

Colonia Priuernum

Priuernum oppidum muro ductum coloniam militibus deduxit imp. Caeſar ſine colonis. Iter populo debetur P. XXX Ager eius pro parte cultus iugeribus eſt adſignatus. Ceterum in lacineis Vel in abſoluto remanſit. Frontinus. Priuernum vetus municipiũ & praefectura ante fuit, auctore Feſto

Colonia Rauenna

Strabo libro V. *Ariminum Vmbrorum colonia, Vt Rauenna, ſed Vtraque Romanos habet inquilinos,* Haec ab Auguſto inſtituta eſt, quum claſſem in eius portu inſtruxit, quae Hadriatico ſinu tuendo excubaret

Colonia Tergeſte

Haec,vt ex hac antiqua Tergeſtina inſcriptione liquet,IMP.CAESAR.COS.DESIG·TERT.III.VIR. R.P.C.ITER.MVRVM.TVRRESQVE.FECIT ab Auguſto deducta eſt.De qua Plinius li.III.ca.XVIII. In x. regione Italiae, *Tergeſtinus ſinus,colonia Tergeſte* XXXIII. *mille paſſuum ab Aquileia.* Ptolemaeus libro III. cap.I. *Iſtriae poſt flexum intimi Hadriatici ſinus,Tergeſte colonia*

Colonia Theanum Sidicinum

Frontinus:*Theanum,quod & Sidicinum,colonia deducta a Caeſare Auguſto.iter populo debetur* P.XXCV. *Ager eius limitibus metricis omnibus eſt adſignatus.* Plinius libro III. cap. V. In regione prima Italiae, *coloniae Capua, Aquinum,Sueſſa,Venafrum,Sora,Theanum Sidicinum, & Nola.* Hae autem ſunt coloniae quas pro conſtanti Auguſtum Caeſarem deduxiſſe inueni. Sequuntur hae tres praeterea coloniae a Nerone Claudio fratre, & Druſo Caeſare filio Tiberij imperatoris factae, de quibus ſcribit Frontinus

Colonia Atina

Atina muro ducta colonia;deduxit Nero Claudius.iter populo non debetur. Ager eius pro parte in lacineis,& ſtrigis eſt adſignatus. Frontinus

Colonia Anagnia

Haec ex municipio a Druſo Caeſare deducta colonia eſt.De qua ita ſcribit Frontinus: *Anagnia muro ducta colonia Druſi Caeſaris:populus dederat,iter populo non debetur,ager eius per ſtrigas eſt adſignatus.* Haec colonia municipium vetus,& praefectura ante fuerat

Colonia Calagna

Calagna muro ducta colonia iuſſu Druſi Caeſaris populus deduxit. iter populo non debetur. ager eius veteranis eſt adſignatus. Frontinus de coloniis

Coloniae incerto tempore deductae

Colonia Abella

Abella municipium coloniae, vel familiae imp. Caeſaris Veſpaſiani iuſſu acceperunt, poſtea in lacineis ager eius in iugeribus militi eſt adſignatus, iter populo debetur

Colonia Aeſis

Huius coloniae non niſi in vetuſtis his epigrãmatibus mentionem extare dedici ſic

PATRONO. COL . AESIS
item
PATRONO . COL . AVXIM
ET . COL . AESIS
ET . MVNIC . NVMANAT
item
PLEBS . COLON . AESIS

Colonia Ancon, alias Ancona

Plinius libro III. cap. XIII. Quarta regione Piceni *Numana a Siculis condita. Ab eiſdem colonia Ancon appoſita promontorio Cumero in ipſo flectentis ſe orae cubito.* Vetus inſcriptio

DECVRIONES . ET . PLEBS
COLONIAE ANCONITANORVM

Colonia Apuleſium

Huius coloniae tantum vetus hic lapis meminit

P. AELIO. P. F. PAPIR. MARCELLO
PATRONO. ET. DECVRIONI
COLONIAE. APVLESIVM

Colonia Aſculum

Plinius libro III.cap.XIII. In quinta regione Piceni *Cupra oppidum, caſtellum Firmanorum, & ſupra id colonia Aſculum Piceni nobiliſsima.* Aſculum Cicero pro Sulla municipium vocat. Vetus epigramma

DECVRIONES. ET. PLEBS
COLONIAE. ASCVLANORVM

Colonia Aſta

Ptolemaeus libro III.cap.I. *In Liguria Aſta colonia*

Colonia Brixillum

Plinius libro III.cap.XV. In octaua regione *coloniae Bononia, Brixillum, Mutina.* De hoc oppido plura ſcribit Tacitus libris XVII. & XIX. clade Othonis inſigne

Colonia Caedicia

Vetus epigramma tantum quod ſciam, hanc coloniam commemorat ita

DVOVIR . MVLSVM . E T . CRVSTVM
COLONIS. SENVISSANIS. ET . CAEDICIANIS

Colonia Capis

Capis coloniae pro aeſtimo vbertatis, & naturae locorum ſunt agri adſignati, nam termini in variis locis ſunt poſiti. Frontinus

Colonia

Colonia Concordia

Plinius libro III. cap. XIIX. In decima regione Venetia,*colonia Concordia*. Ptolemaeus lib. III. cap. I. *Carnorū mediterraneae coloniae,Forū Iulij,Cōcordia, Aquileia*

Colonia Gabij

Lapis vetus extat Zagaroli,quod oppidum olim Gabios fuiſſe creditur;ſic exaratus:Hanc Cicero Philippica II. municipium vocat

CN. ARRIO . CN. F. PVB. AXIMIO
PATRNO . ORDIN . ET . COLON

Colonia Iſtonium

Huius coloniae mētio eſt in vetuſta quadam, quam ſupra retuli,inſcriptione

Colonia Laurolauinium

Laurolauinium lege & conſecratione veteri manet. Ager eius ab Imperatoribus Veſpaſiano, Traiano, & Hadriano in lacineis eſt adſignatus. iter populo non debetur. Frontinus de coloniis

Colonia Lucus Feroniae

Plinius libro IIII.cap.V.In regione VII.*intus coloniae Faliſca Etruſcorū,Lucus Feroniae,Ruſellana,Senēſis,Sutrina*

Colonia Lupia

Vetus inſcriptio

PATRONO.COL.LVPIENSIVM
PATRONO . MVNICIPI

Colonia Neapolis

Vetuſta epigrammata

PATRONO.COLONIAE.NEAPOLITANAE

item

GENIO . COLONIAE. NEAP

item

ORDO. ET. POPVLVS. NEAPOLITANVS

item

S. P. Q. NEAPOLITANVS. DD
L. BAEBIO. L. F. GAL. COMINIO
PATRONO . COLONIAE

Colonia Pampia

Vetus inſcriptio

CENAM . COLONIS
SENVISSANIS. ET. PAMPIIS

Colonia Praeneſte

A Gellius libro XVI. cap. XIII. *D. Hadrianus in oratione quam de Italicenſibus, vnde ipſe ortus fuit, in ſenatu habuit, Praeneſtinos refert maximopere a Tiberio Imp. petiiſſe, oraſſeque vt ex colonia in municipij ſtatum redigerentur, idque illis Tiberium pro referenda gratia tribuiſſe, quod in eorum finibus ſub ipſo oppido, ex capitali morbo reualuiſſet.* Feſtus Praeneſte municipium ſui iuris vocat. Vetus inſcriptio

PATRONO . COLONIAE
PRAENESTINORVM

Colonia Regium Lepidi

Ptolemaeus libro III. cap. I. *In Gallia Togata Regium Lepidi colonia*

Colonia Ruſellana

Plinius libro III. cap. V. huius coloniae in Tuſcia mentionem facit

Colonia Saepinum

Saepinum oppidum muro ductum, colonia ab imp. Nerone Claudio *eſt deducta, iter populo debetur P. L. ager eius in Auguſteis centuriis eſt adſignatus.* Frontinus

Colonia Salpis

Huius coloniae meminit Frontinus in libro de coloniis: *Salpis muro ducta colonia, & cet*

Plinius libro III.cap. V.In regione VII. Etruriae *colonia Faliſca,lucus Feroniae,Ruſellana,Senenſis, Sutrina*

Colonia Senuiſa

Antiqua inſcriptio

DVOVIR.MVLSVM.ET CRVSTVM
COLONIS. SENVISSANIS
ET. CAEDICIANIS

Item

CAENAM.COLONIS
SENVISSANIS.ET.PAMPIIS

Colonia Tolentinum

Tolentini vetus inſcriptio haec adhuc extat.

MAVORTI.ET.GENIO.COLONIAE

item

T. FLAMINIO
PONTIFICI.TOLENTIN

Tolentinatium in Piceno meminit Plinius libro III

Colonia Verulae

Verulae oppidum muro ductum, ager eius limitibus Gracchanis in nominibus eſt adſignatus ab imp. Nerua colonis eſt redditus. Frontinus in libro de Coloniis

Atque haec ſunt omnium coloniarum ciuium Romanorum,Latinarum,& militarium nomina, quas a Romulo vſque ad imperij excidium deductas fuiſſe intra Italiam apud veteres auctores, vel inſcriptiones inuenerim. Quarum pars maior ordine temporum ſeruato,digeſta eſt. Has vero poſteriores,quarum tempora inuenire non potui,vna ordine alphabetico ſubiũxi. Nunc quae antiqua municipia, vel praefecturae fuerint ante legem Iuliam,exponam

DE. MVNICIPIIS

Municipiorum (vt dixi) duo genera fuerunt, alterum quod ius ciuitatis ſine ſuffragio habebat,alterum

vero, cui cum ſuffragij latione ciuitas data eſt. Primi omnium municipes,&ſine ſuffragij iure facti fuerunt Caerites,quibus pro ſacris Romanis bello Gallico receptis,cuſtoditiſque, cõceſſum eſt vt ciuitatis Romanae honorem quidem caperent, ſed negociis tamen atque oneribus vacarent, vt tradit Gellius libro xvi. cap.xiii.Hinc tabulae Caerites appellatae, in quas cẽſores referri iubebãt, quos notae cauſſa ſuffragiis priuabant,vt Aſconius in Verrineis prodidit. Caere autẽ municipium haud longe poſt vrbem a Gallis captam, annumque vrbis ccclxiii.factum eſt

Municipium Caere

Caerites primos municipes & eos ſine ſuffragij iure fuiſſe ſupra ex Aſconio & Gellio demonſtraui. Hoc municipium inter eas praefecturas refert Feſtus, in quas praetor vrbanus praefectos creare ſolebat. Huic municipio ante legem Iuliam ciuitatẽ cum ſuffragio datam fuiſſe Feſtus aperte innuere videtur, quum illud eo iure quo Aricini fuerunt donatum ſcribat, & Aricinos ex Liuio, ciues Romanos fuiſſe conſtet cum ſuffragij latione. Vetus lapis

IMP. CAESARI. DIVI. F. AVGVSTO
PONTIF. MAXIM. S. P. Q. CAERES

Item

L.VILLONIO . ASELLO . AVGVRI
CENS. MVNICIPES . ET.INCOL

Item

SOLI. SANCTISSIMO . C . AEMILIVS
C. F . SCAPT. PROCVLEIANVS
SECVNDVS.DECVRIO.MVNICIP.CAER

Municipium Tuſculum

Primum omnium municipium cum ſuffragij latione fuit Tuſculum,cui quum(vt inquit Sex.Pompeius) primo ſine ſuffragio ciuitas data eſſet, poſt aliquot annos pleno iure ciues Romani Tuſculani facti ſunt. Eius rei ita meminit libro vi.Liuius: *Tantum fere verborum a Tuſculanis in ſenatu factum. Pacem in praeſentia, nec ita multo poſt,ciuitatem impetrauerunt. Ab Tuſculo legiones deductae.* Hoc autē factum eſt anno vrbis ccclxxiii.Ciuitatem vero Romanam(vt opinor)ſine ſuffragij iure eos adeptos fuiſſe quadriennio poſt refert idem Liuius. *Incenſos Latinos ea rabie impetus Tuſculum tulit,ob iram quod deſerto communi concilio Latinorum, non in ſocietatem modo Romanam,ſed etiam in ciuitatem ſe dediſſent.* Hoc factū eſt anno vrbis ccclxxvii. Tuſculanos vero ſuffragij ius haud longe poſt primum cōſulem e plebe creatū ex his Imp.Claudij verbis apud Tacitum intelligo.*Plebeij*(inquit)*magiſtratus poſt patricios, Latini poſt plebeios, ceterarum Italiae gentium poſt Latinos.* Neque enim aequum videbatur plebē Romanam magiſtratibus capiendis excluſam, alienigenas vero admiſſos fuiſſe. Eos vero ſuffragij iure a populo donatos,in tribum Papiriam:vt Liuius libro viii.vel Popilliam, vt Valerius libro ix. cap. x.tradunt,a cenſoribus relatos fuiſſe conſtat. Adiicit libro viii. Liuius poſt bellum Latinum,quo Latium omne domitum eſt, anno vrbis cdxvi.L.Furio,C.Maenio cos.*Tuſculanis ciuitas ſeruata quam habebant, crimenque rebellionis a publica fraude in paucos auctores verſum.* Ex Tuſculo celebres familiae quae Romae ſummos honores adeptae ſunt, prodierunt,Porcij,& Coruncanij, vt Cicero & Tacitus tradunt, quamquam Tacitus Coruncanios non

Tuſculo,ſed Cameria oriundos ſcribat. De municipio Tuſculo meminit Cicero pro Plancio

Municipium Lanuuium

Anno vrbis cõditae CDXVI. L. Furio Camillo, C. Maenio cos. reliquiis omnibus belli Latini extinctis, Latioque omni ab his cos. in deditionem populi Romani accepto, Camillus de Latinis populis ad ſenatũ retulit. Patreſque hortatus eſt, vt hoſtes victos more maiorum pro ciuibus haberent, eoſque in ciuitatem, quo illos in perpetuum fideles haberent, acciperent. Principes ſenatus relationem conſulis de ſumma rerũ laudare, ſed quum aliorum alia cauſſa eſſet, ita expediri poſſe conſiliũ dicere, vt pro merito cuiuſque ſtatueretur, ſi de ſingulis nominatim referrent populis. Relatum igitur de ſingulis, decretumque. Lanuuinis ciuitas data, ſacraque ſua reddita, cum eo vt aedes lucuſque ſoſpitae Iunonis communis Lanuuinis municipibus cũ populo Romano eſſet. Sex Pompeius: *Seruius filius aiebat, Municipes initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Romani fuiſſent, vt ſemper Remp. ſeparatim a populo Romano haberent* (ideſt qui ſuis legibus viuerent) *Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui aeque ciues Romani erant, & in legione merebant. Municipium id genus hominũ dicitur, qui quum Romam veniſſent, neque ciues Romani eſſent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cum Romanis ciuibus, praeterquam de ſuffragio ferendo, aut magiſtratu capiendo, ſicut fuerunt quondam Fũdani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, Tuſculani, qui poſt aliquot annos ciues Romani effecti ſunt.* De Lanuuino municipio mentionẽ facit Cicero pro Muraena, quod poſtea a Caeſare dictatore ex municipio colonia facta eſt

Municipium Aricia

Suggerit Liuius libro VIII. *Aricini, Nomentanique, & Pedani, eodem iure quo Lanuuini in ciuitatem accepti.* Et Velleius libro I. *Deinde interpoſitis duobus & triginta annis Aricini in ciuitatem recepti.* Sex Pompeius: *Alio modo municipium dicitur, quum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuerſa in ciuitatem Romanam venerit, vt Aricini, Caerites, Anagnini.* Aricia poſtmodum ex municipio colonia facta eſt exoleſcentibus(vt ſcribit Gellius)municipiorum iuribus, & priuilegiis. Eam enim Florus ex Liuio in epitoma libri LXXX. coloniã vocat. Ceterum quum tam de municipiorum numero, quàm de iis qui cũ ſuffragio ciuitatem adepti ſunt, inter Liuium, Velleium, & Feſtum controuerſia ſit, ego hic Liuium ſequi decreui, qui mea ſententia accuratius hãc rem tractauit. Ne vero Velleius & Feſtus a Liuio diſſentiãt, quantum a me fieri poterit, operam dabo, atque eorum repugnantiam, ſi quae vlla tamen ſit, tollere curabo. Quamquam non ignorem Feſti locum vbi de municipiis loquitur, corruptum eſſe, aliquotque verba Feſti ipſius, aliquot vero Epitomiſtae eſſe, quae inuicem inſerta rem ipſa valde obſcurã reddunt. Ego tamen ex Feſto nõ niſi municipiorum nomina excipere volui; nam triplicem quam eorum diſtinctionem facit, me ſatis non intelligere fateor. Ex Liuio enim & Gellio aperte colligitur duo potiſsimũ municipiorum genera, quemadmodum ego initio dixi, tantum fuiſſe

Municipium Nomentum

Aricini (inquit Liuius libro VIII) *Nomentani, Pedani, eodem iure quo Lanuuini in ciuitatem accepti*, anno vrbis CDXVI. L. Furio, C. Maenio cos

Municipium Pedum

Pedani cum Nomentanis & Aricinis eodẽ iure quo Lanuuini, ciues Romani facti. Pedum autem Latij oppidum haud procul a Tibure fuit. Ceterũ Lanuuinos, Aricinos, Nomẽtanos, & Pedanos municipes hoc anno cum colonis Antiatibus ciuitate a populo Romano ex S.C. donatos cenſores, qui proxime creati ſunt, Q. Publilius Philo, & Sp. Poſtumius in duas nouas tribus propter eos additas cenſuerunt Maeciam & Scaptiam. Quarum Maecia a caſtro Latij Maecio dicta eſt, de quo ſic ſcribit libro VI. Liuius: *Tertiam partem dictator Camillus ad Volſcos duxit, nec procul ab Lanuuio, ad Maecium (is locus dicitur) caſtra oppugnare eſt adortus.* Scaptia vero a Latij vrbe Scaptia dicta eſt, de qua Plinius libro III. cap. V. meminit

Municipium Fundi

Eodem anno poſt bellum Latinum, L. Furio & C. Maenio cos. *Fundanis Formianiſque, quod per fines eorum tuta pacataque fuiſſet via, ciuitas ſine ſuffragio data.* Ita libro VIII. Liuius. Paterculus vero: *Interiecto triennio Fũdani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipſo anno quo Alexandria condita eſt.* Addit idem Liuius libro XXXIIX. M. Valerio Meſſalla & C. Liuio Salinatore cos. anno vrbis DLXV. *De Fundanis Formianiſque municipibus, & Arpinatibus C. Valerius Tappo tribunus plebis promulgauit, vt iis ſuffragij latio (nam antea ſine ſuffragio habuerant ciuitatem) eſſet. Huic rogationi quattuor tribuni plebis, quia non ex auctoritate ſenatus ferretur, quum intercederent, edocti populi eſſe, non ſenatus ius, ſuffragium quibus vellet impartiri, deſtiterunt incoepto. Rogatio perlata eſt, vt in Aemilia tribu Fundani, & Formiani, in Cornelia Arpinates ferrent. atque*

in his tribubus tum primum ex Valerij plebiſcito, a cenſoribus qui eo anno erant, T. Quinctio Flaminino, & M. Claudio Marcello, cenſi ſunt.

Municipium Formiae

Idem ius quod municipes Fundani, habuerũt etiam iis vicini Formiani. Longo tempore poſt Formiae a III. viris ex municipio colonia facta eſt. Municipia Fundos & Formias inter praefecturas eas refert Feſtus, in quas praetor vrbanus ſingulis annis praefectos ab vrbe mittebat

Municipium Cumae

Liuius libro VIII. L. Furio, C. Maenio cos. *Campanis equitibus honoris cauſſa, quia cum Latinis rebellare noluiſſent ciuitas ſine ſuffragio data*, *Cumanos Sueſſulanoſque eiuſdem iuris conditioniſque cuius Capuam eſſe placuit.* Et libro XXIII. *De CCC. equitibus Campanis, qui in Sicilia cũ fide ſtipendiis emeritis Romam venerant, delatum ad populũ vt ciues Romani eſſent, item vti municipes Cumani eſſent pridie quam populus Campanus a populo Romano defeciſſet.* Idem libro XL. *Cumanis petentibus permiſſum, vt publice Latine loquerentur, & praeconibus Latine vendẽdi ius eſſet.* Hoc municipium a Feſto inter ea refertur, quibus poſtea ciuitas cum ſuffragio data eſt. Inter eas quoque praefecturas illud enumerat, in quas praefecti a populo mittebantur, quod poſtea Auguſtus Caeſar coloniam militarem fecit. Cumis vetus lapis

PILVMO. SANCTISSIMO
GENIO. MVNICIPI. SACRVM
P. IVBENTIVS.. ANCHARIVS. II. VIR

Municipium Acerrae

Liuius libro VIII. Anno vrbis CDXXII. A Cornelio II.& Cn.Domitio cos. *Cenſus actus, nouique ciues cenſi: tribus propter eos additae Maecia, & Scaptia.* addiderunt cenſores *Q. Publilius Philo, Sp. Poſtumius. Romani facti Acerrani, lege ab L. Papirio praetore lata, qua ciuitas ſine ſuffragio data.* Et Velleius, *Inſequētibuſque cōſulibus a Sp. Poſtumio & Philone Publilio cenſoribus Acerranis data ciuitas.* Hoc municipium a Feſto inter ea refertur, quibus primo ſine ſuffragio, poſt cum ſuffragij iure ciuitas data eſt. De qua re nihil Liuius ſcribit. Hanc Feſtus inter eas praefecturas etiam enumerat, in quas a populo praefecti mittebātur. Quam vel ex praefectura, vel ex antiquo municipio Auguſtus poſtea coloniam deduxit

Municipium Priuernum

Victis Priuernatibus, ex auctoritate patrum latum ad populum eſt, vt. Priuernatibus ciuitas daretur. Hoc factū eſt, auctore Liuio libro VIII. anno vrbis CDXXV. L. Aemilio Mamercino II. C. Plautio Deciano cos. Hoc municipium inter eas praefecturas refert Feſtus, in quas praetor vrbanus quotannis praefectos mittebat. Haec poſtea colonia facta eſt,

Vetus Lapis

C. ARRIO. C. F. COR. CLEMENTI
CVRATORI. MVNIC. PRIVERNATIS

Item

PATRONO. MVNICIPI. CVRATORI
REIP. DECVRIONES. ET. VI. VIRI. AVG
MVNICIP . PRIVERN . D D

Municipium Anagnia

Liuius libro IX. anno vrbis conditae CDXLVIII. Q. Marcio Tremulo, P. Cornelio Aruina cos. *Hernicorum tribus populis, Alatrinati, Verulano, Ferentinati, quia maluerunt, quam ciuitatem, ſuae leges redditae, connubiumque inter ipſos, quod aliquandiu ſoli Hernicorum habuerunt, permiſſum. Anagninis, quique arma Romanis intulerant, ciuitas ſine ſuffragij latione data, concilia connubiaque adempta, & magiſtratibus, praeterquam ſacrorum curatione, interdictū.* De municipio Anagnino meminit Cicero pro domo. An vero huic municipio ciuitas cum ſuffragio vnquã data fuerit, ante legem Iuliam, incompertum. Feſtus quum inquit, *Alio modo municipium diſinitur id genus hominum eſſe, quorum ciuitas vniuerſa in ciuitatem Romanam venit, vt Aricini, Caerites, Anagnini;* aperte ſignificare videtur, Caere, & Anagniam ſuffragij ius quemadmodum Aricinos habuiſſe. Qui etiam Anagniam inter praefecturas enumerat, in quas praetoris vrbani auctoritate praefecti ibant. Frontinus vero eã a Druſo Caeſare coloniam deductam fuiſſe tradit. Vetus lapis

M. RVBRIO. L. F. PROCVLO
PR. AED. Q. PONT. SALIO
MVNIC. ET. IN. COL

Municipium Arpinum

Liuius libro x. L. Genucio, Ser. Cornelio cos. anno vrbis CDLI. *Arpinatibus Trebulaniſque ciuitas data* Vt autem ſine ſuffragio intelligi debeat, idem facit, qui libro XXXIIX. refert Arpinatibus ciuitatem cum ſuffragio datam fuiſſe. De municipio Arpino meminit Cicero pro Plancio, & de claris oratoribus. Feſtus Arpinum inter eas praefecturas

enumerat, in quas praetor vrbanus ſingulis annis praefectos mittebat. Itemque inter ea municipia quae ſui iuris erant. Atque haec ſunt omnia municipia quibus ciuitatem cũ ſuffragio datam fuiſſe apud Liuium inueni. Adiicit Velleius libro 1. *M. Curio, & Cornelio Rufino cos.* (anno vrbis CDLXIIII) *Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas. Sempronio vero Sopho & Appio Caeci filio cos.* (anno vrbis CDXXCVI.) *ſuffragij ferẽdi ius Sabinis datum.* Quod ſi hoc verum eſt, Sabini primi fuerunt quibus integrae prouinciae ciuitas data ſit, quod tamen creditu difficile eſt. Nam iis poſt legem Iuliam cum Latinis, Vmbris, Tuſcis, & Gallis Ciſpadanis datam fuiſſe exiſtimo

Municipium Atella

Hoc municipium etiam a Feſto refertur inter ea, quibus ciuitas poſtea cum ſuffragij iure data eſt. Et in libro decimoquarto, id vnum ex his praefecturis ſcribit, in quas praefecti populi ſuffragiis creati, mittebantur. Vtrunque enim eſſe poteſt, vt primo municipium, poſt bello Punico ſecundo, cum reliquis quas ſupra enumeraui, praefectura facta ſit. Illud Auguſtus, vt pleraque alia, coloniam deduxit

Equites Campani

Liuius libro octauo: *Equitibus Campanis honoris cauſſa: quia cum Latinis rebellare noluiſſent, ciuitas ſine ſuffragio data.* Monumentoque vt eſſet, aeneã tabulam in aede Caſtoris, Romam fixerunt. Velleius: *Sp. Poſtumio, Veturio Calvino cos. Campanis data eſt ciuitas, partique Samnitium ſine ſuffragio*

Municipium Sueſſula

Sueſſulam & Trebulam, quamquàm vetuſta municipia, poſt omnia tamen collocaui, quod iis ante legē Iuliam ciuitatem cum ſuffragio datam fuiſſe non inuenerim: quod eo honore, illa quae ſupra retuli, affecta, vel aperte intelligatur, vel ex ſcriptorum verbis eliciatur. De municipio porro Sueſſula Liuius libro VIII. Bello Latino finito, *Cumanos Sueſſulanoſque eiuſdē iuris conditioniſque, cuius Capuam eſſe placuit.* Hanc praefecturam refert Feſtus, ex his in quas populus Romanus praefectos quotannis mittebat. Quod Sulla coloniam, vt ſupra vidimus, militarem deduxit

Municipium Trebula

L. Genucio, Ser. Cornelio cos. *Arpinatibus, Trebulaniſque ciuitas data.* ita Liuius libro decimo. Eam autem ſine ſuffragio iis conceſſam fuiſſe, ex eo patet, quod multo tempore poſt Liuius refert Arpinates cum ſuffragio ciuitatem adeptos fuiſſe: de Trebulanis vero nullam mentionem facit

Alia quaedam municipia

Feſtus libro XI. *Tertio municipium definitur, quum id genus hominum, qui ad ciuitatem Romanam ita venerūt, vt municipia eſſent, vt ſua cuiuſque ciuitatis & coloniae iura eſſent, vt Tiburtes, Praeneſtini, Piſani, Arpinates, Nolani, Bononienſes, Placentini, Nepeſini, Sutrini, Lucenſes.* Ex his Tibur & Praeneſte, quae ciuitates foederatae Latinae erant, & Arpinum municipium ſuis legibus relictae ſunt, Piſae, Nola, Bononia, Placentia, Nepet, Sutrium, Luca coloniae deductae

Memorantur a Cicerone municipia aliquot praeter ea quae dixi, quae haud dubie poſt legem Iuliam facta

ſunt,vt Aſculum in oratione pro Sulla,Aquinum, Labici,Gabij, Bouillae in ſecũda Philippica; Larinum in oratione pro Cluentio;Ameria,pro Sex. Roſcio;Tarquinij pro Caecina,& quaedam alia

Tacitus quoque libro xvii.municipia Tranſpadana, Mediolanum, Nouariam, Vercellas, & Eporediam nominat

In vetuſtis epigrammatibus municipiorum Italicorum Seguſini,Interamnatis,Nabartis, Caſuentinorũ, Vindenatium, Ocricolani, Surrentini, Rhegini, Tiburtis,Hidruntini,Saepinatis,Sueſſani, Fori Sempronij,Corani, Nolani, Aletrinatis, Alliſani, Amerini, Blerani,Arretini, Cluſini, Tifernatis, Maeuaniae, & Maeuaniolae,Capaenatis,Vrbini, Saſſinatis, Caſſinatis,Hiſpelli,Foro Flaminij,Numanatis, Aſiſinatis, & aliorum multorumque frequens mentio eſt. Atque hactenus de municipiis

De praefecturis

Quae & quot genera praefecturarum eſſent, ſupra docui. Illud tantum ſcitu dignũ ex praefecturis quaſdam fuiſſe,quae ius ciuitatis & ferendi ſuffragij haberent,quaſdam non, quemadmodum de municipiis & coloniis dixi. Sex. Põpeius libro decimoquarto, duas & viginti praefecturas enumerat, in his decem fuiſſe ſcribit,in quas praefecti populi ſuffragiis creati mittebãtur,vt hae,Capua,Cumae, Caſilinum, Vulturnũ, Linternum,Puteoli,Acerrae,Sueſſula,Atellae, & Calatia,duodecim vero,in quas vrbanus praetor pro ſuo arbitrio praefectos mittebat.hae fuerunt Fundi, Formiae,Caere, Venafrum, Allife, Priuernum, Anagnia, Fruſino,Reate, Saturnia,Nurſia, & Arpinum. Quae fere omnes,aut ex coloniis& municipiis praefecturae

factaeſunt,aut ex praefecturis in colonias, & municipia redactae. Ex his Capua praefectura fuit a bello Punico ſecundo ad conſulatum C. Caeſaris, a quo colonia deducta eſt. Cumae, Acerrae, Sueſſula, Atella, Formiae,Priuernum,& Anagnia,tum municipia,tum coloniae: Fundi vero, Caere, & Arpinum municipia tantum aliquando fuere,Caſilinum,Vulturnum,Linternum,Puteoli, & Saturnia coloniae. Calatia vero, Venafrum,Alliſe, Fruſino, Reate, & Nurſia praefecturae,dū libertas populi Romani ſtetit, ſemper fuere. Nam quum poſt legem Iuliam, aequatis omnium ſuffragiis,ciuitas Italiae omni data fuiſſet,municipiorum,coloniarum, & praefecturarum iura oblitterata ſunt,nominaque haec confundi coepta, vt & colonia pro municipio,& municipium pro colonia,& praefectura,aliquādo accepta ſunt. Cicero enim Placentiam in L.Piſonem;Soram, & Caſſinum pro Plancio; Calenum in Rullum;Sueſſam in ep.ad Atticum; Coſsam in Verrem municipiavocat,quas colonias deductas fuiſſe oſtendi. Ad haec praefecturae ipſae, & municipia, itēque veteres coloniae,deductis militibus, coloniae omnes denuo a Sulla primum,deinde Caeſare, triumuiris,& Auguſto factae ſunt, vt latius ſupra demonſtraui.Praeter eas praefecturas, quas ex Feſto digeſsi, Corae praefecturae Strabo libro quinto, Claudiae, Plinius libro tertio,cap.quinto, Atinatis Cicero pro Plancio, Reatinae idem de natura deorum mentionē faciunt

Cetera omnia (vt dixi) Italiae oppida, quae coloniae, municipia, & praefecturae non erant, foederatae ciuitates vocabantur, vt Tibur, Praeneſte, Neapolis,

& pleraque alia. hoc autem ante legem Iuliam, & bellum Marſicum intelligo, nam poſt ea tempora, omnes Italiae ciuitates, quibus ius ſuffragij datum erat, municipia appellari poterant. Atque hactenus de praefecturis

PROVINCIAE. POPVLI. ROMANI EXTRA. ITALIAM

Italia omni accurate deſcripta, atque eiuſdem coloniis, municipiis, & praefecturis enumeratis, nũc idem de aliis prouinciis faciundum eſſe videtur, quas populus Romanus poſt Italiam in fidẽ acceptam, eius praecipue auxilio ſubiugauit. Quarum omnium Sicilia prima prouincia populi Romani ſtatim poſt confectum bellum Punicum primum, hac ratione facta eſt.

PROVINCIA. SICILIA

Pro defenſione Siculorum primum cum Poenis bellum ſuſceptum eſt anno vrbis CDXC. Ap. Claudio, & Q. Fuluio cos. Quod vario euentu per annos tres & viginti perductum eſt. Poſtremo A. Poſtumio, C. Lutatio cos. anno vrbis DXII. Romani reparata claſſe, quam aliquot annis ante naufragio amiſerant, C. Lutatium conſulem aduerſus Poenos miſerunt. Qui cum claſſe CCC. nauium in Siciliam tranſuectus eſt. Huic, quum iam Drepani portum, ceteraſque quae circa Lilybaeum ſunt ſtationes in poteſtatem redegiſſet, Anno claſsis praefectus ad Hamilcarem Poenorũ ducem nauigans, cum CCC & ipſe nauibus occurrit: ſummo commiſſo proelio ad Aegates inſulam, res Romana ſuperior fuit. Anno victus nauem auertit, & dux fugae primus fuit. Aliquanta cum eo pars exercitus ſui Africam petunt, alij Lilybaeum confugere. Naues Poenorum ſubmerſae quinquaginta,

captae

captae LXX. reliquae Hieroneſum refugerunt. Viui capti amplius decem millia hominum. Vel (vt Oroſius tradit) Punicae naues captae ſunt LXIII. CXXV. demerſae, XXII. millia hominũ capta, caeſa XIII. millia. Romanorum autem XII. naues demerſae ſunt. Lutatius deinde ad Erycinam ciuitatem, quam Poeni tenebant, venit, ibique duo millia Carthaginenſium conſerta pugna interfecit. Ita Polybius, Liuius, Florus, Eutropius, & Oroſius. Anno vero ſequenti Q. Lutatio, & A. Manlio cos. victis ad Aegates inſulam Carthaginienſibus pax his conditionibus data eſt: Poeni Sicilia, & omnibus inſulis, quae inter Italiam & Africam ſunt, excedunto. Duo millia & CC. talenta in annos XX pendunto, in praeſens mille. Captiuos Romanos ſine pretio reddunto. Vtriuſque populi ſocij, apud vtrumque populum, tuti ſunto. Alterius ſocios neuter in amicitiam recipito. Neuter in alieno imperio imperato, neue milites conducito. Graues has leges impoſitas Carthaginienſibus Hamilcar Poenorũ imperator moerens accepit. Quare Poeni Sicilia & Sardinia exceſſere, & ſe vectigales ac ſtipẽdiarios fieri paſſi ſunt, anno eius belli vigeſimo quarto, in quo C. Lutatius pro cõſule, & Q. Valerius Falto propraetore celeberrimos de Poenis egerunt triumphos. Eodemque anno bello Punico primo confecto Siciliam primam prouinciam populi Romani, regno Hieronis Syracuſani excepto, fecit magna ex parte C. Catulus. Quod Cicero IIII. in Verrem refert, qui Siciliam, quod omnium exterarum nationum principem ſe ad amicitiam fidemq; populi Romani applicuiſſet, eam primam omnium prouinciam appellatam eſſe prodit. Aliquot vero annis poſt captis Syracuſis vniuerſam in

populi Romani poteſtatem redactam M. Claudius Marcellus bello Punico ſecundo, aut certe qui ei ſucceſsit M. Valerius Laeuinus prouinciam fecit. Nam de Marcello Velleius ita tradit: *Primus in Siciliam traiecit exercitum cos. Claudius, & prouinciam eam poſt annos ferme* LII. *captis Syracuſis fecit Claudius Marcellus.* Quam ob rem is Papirij Maſonis exemplū ſequutus in monte Albano triumphum de Siculis egit, vrbēque ouans ingreſſus eſt, anno vrbis DXLIII. Debellatum vero in Sicilia a Laeuino conſule potius, quam a Marcello, & Cicero in Verrem, & Liuius ſignificant. Is anno vrbis DXLIIII. cum M Marcello cos. creatus, occupatis in Sicilia Agrigento, & aliis Siciliae oppidis, Poeniſque expulſis, omnino Siciliam debellauit. Itaque Cicero in Verrem, trium Siculorum bellorum confectores nominans ait: *Qui M. Laeuino, aut P. Rupilio, aut M. Aquillio praetoribus in eam prouinciam ſucceſſerunt.* Vnde Sex. Rufus, *prima prouinciarum* (inquit) *facta eſt Sicilia.* Haec a praetoribus primo recta eſt, quorum primus fuit C. Flaminius creatus anno vrbis DXXVII. P. Valerio, M. Atilio cos. vt ſcribit Solinus. Poſtea ab Auguſto (vt opinor) eſt commiſſa praeſidibus, demum a conſularibus adminiſtrata eſt. Quos Cōſtantinus imperator cōſtituit. Saepe enim ius antiquis monumētis conſularis Siciliae mētio eſt. Siculis ius Latij Caeſar dictator, ciuitatem vero M. Antonius conſul donauit, vt auctor eſt Cicero libro decimoquarto epiſtolarum ad Atticum. Haec in imperatoris occidentalis primum, deinde Gothorum regum, poſt imperatoris orientalis poſſeſsione, vſque ad Caroli magni tempora perdurauit, in quibus a Sarracenis occupata eſt. Quod qua tatione factum fuerit, poſt exponam

PROVINCIAE. SARDINIA. ET CORSICA

T.Manlio Torquato, C.Atilio Bulbo cos. anno vrbis DXIX. Bellum cum Sardis initum. Carthaginienſes enim, quum bellũ reparare tentarẽt, Sardos qui ex cõditione pacis Romanis parere debebant, ad bellum impulerunt. Quare quum auctoribus Poenis rebellaſſent, miſſus contra eos T. Manlius cos. ipſos deuicit, de iiſque triumphauit. ita Eutropius, & Oroſius. Quod Liuius libro vigeſimo primo ſic cõmemorat: *Sardinia inter motum Africae fraude Romanorum ſtipendio etiam ſuperimpoſito intercepta.* Et Velleius: *Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum ductu T. Manlij cos. certum recepit imperij iugum.* Eam tamen non omnino a T.Manlio ſubactam fuiſſe indicant ſequentes triumphi. nam anno ſequenti Sp. Caruilius Maximus, & biennio poſt M'. Pomponius Matho conſules de Sardis triumpharunt, vt ex tabulis Capitolinis cõſtat. Quum autem M'. Pomponij vltimus actus ſit de Sardis hoc tempore triumphus, profecto Sardi ipſi a Põponio conſule pacati vidẽtur anno vrbis DXXI. Hãc vero primam populi Romani prouinciam hoc tempore factam eſſe miſsis ad eam componendam decem legatis, quod in faciẽdis prouinciis poſtea obſeruatũ eſt, quidã opinantur: nã Sicilia quamquam ante victa fuerit, tamẽ non niſi Syracuſis a Marcello captis prouinciae formã tota redacta eſt. Biennio poſt C.Papirio, & M.Pomponio cos. bellum cum Corſis geſtum eſt, vt ex verbis epitomae libri XX. & triũpho C. Papirij Maſonis conſulis apparet, quem de Corſis primus in monte Albano Verrio Flacco, Plinio, Valerio, & Feſto auctoribus egit. Corſicam igitur vicit,

& prouinciam fecit C.Papirius Maſo conſul,qui quũ bene geſta rep.in Corſica, triumphum a ſenatu non impetraſset, ipſe de ſua ſententia in monte Albano triumphauit primus anno vrbis DXXIII. Huius prouinciae & Sardiniae adminiſtratio primũ iuncta fuit. Vtráſque enim inſulas ſemper vnus rexit praetor, quorum primus fuit M. Valerius. Nam Florus & Põponius auctores ſunt,anno vrbis DXXVII. quattuor primum praetores factos fuiſſe,vt duo ex his,vrbanus & peregrinus,in vrbe manerent, duos vero, vt in Siciliam Sardiniamque nouas prouincias mitterentur. Hos vero fuiſſe M.Valerium,& C. Flaminium oſtendit Solinus capite de Sicilia,quum inquit: *Sardinia & Sicilia vtraque inſula in Romanam poteſtatem redacta iiſdem temporibus prouincia facta eſt: cum eodem anno Sardiniã M. Valerius, alterã C. Flaminius praetores ſortiti ſunt.* Sardiniae porro & Corſicae adminiſtrationem iunctam,atque eidem praetorio traditam fuiſſe ex Rufo oſtendi.Poſt Auguſti tempora earũdem adminiſtratione diuiſa ſingulae a praeſidibus rectae ſunt. Sardi quum rebellaſſent, a Ti. Graccho perdomiti ſunt, totque captiuorum ab eo ducti,vt prouerbium fuerit celebratum,Sardi venales. Quum iterum Sardi rebellaſſent,poſtremo a M. Metello domiti ſunt, atque ab eo de eis triumphatum.Corſi quoque quum rebellaſſent,a C. Cicereio praetore ſubacti ſunt. Qui quum triumphum non impetraſſet, in monte Albano triũphauit anno vrbis D X X C I I. Eas Sarraceni Romanis Imperatoribus eripuerunt,ab Hiſpanis nunc poſſidentur

HISPANIAE DVAE PROVINCIAE CITERIOR . ET . VLTERIOR

In Hiſpaniam primi omnium duxere exercitus contra Afros Cn.& P.Scipiones belli Punici ſecundi initio. Qui octauo eius belli anno a Poenis caeſi ſunt. Poſt eos eo P. Cornelius Scipio Africanus maior miſſus, multa proſpere geſsit, primuſq; ibidem prouinciam fecit L.Veturio, Q. Caecilio cos.anno vrbis DXLVIII.Qui Aſdrubale & Magone acie ad Baetulam vrbem fugatis, atque inde ex tota Hiſpania pulſis,vindicatiſq;armis Hiſpaniis,in Africam profectus amicitiam cum Syphace Maſsylorum rege icto foedere firmauit. Paulo poſt rebellantes Hiſpaniae populos ad deditionem compulit, foedereque cum Maſiniſſa Maſaeſulorum rege, & Gaditanis facto , prouincia L.Lentulo & L. Manlio Acidino tradita, Romam reuerſus eſt.Hinc Marcellinus libro XXV.Hiſpaniam primam continentis prouinciam factam eſſe ſcribit.Factam autem hac victoria Scipionis Liuius,& Rufus,& alij prodiderunt. Quae tamen nón hoc anno,ſed anno DLVII. ordinata poſtea fuit, tum quum praetores duo,qui in eam quotannis mitterẽtur, primum creati, atque ipſae terminatae Hiſpaniae ſunt, auctore Liuio.Poſt Scipionem eam L. Cornelius Lẽtulus pro cos.obtinuit,qui rebus fortiter feliciterque geſtis,ouans vrbem ingreſſus eſt, anno vrbis DLIIII. Triennio poſt C.Cornelio Cethego Q.Minucio cos. Hiſpaniae tum primum terminatae ſunt, atque in eas primum duo noui praetores, qui ad quattuor additi fuerant,miſsi, C. Sempronius Tuditanus in citeriorem, & M.Heluius Blaſio in vlteriorem. Blaſio pro-

uincia decedens ob res bene in Hiſpania cum Celtiberis geſtas, vbem ouans iniuit. Verum quum tantum gliſceret in Hiſpania bellum, vt iam conſulari, & duce, & exercitu opus eſſet, placuit patribus conſules Hiſpaniam citeriorem ſortiri. M. Cato conſul ſortitus eſt. Qui bello quod ab Emporiis orſus eſt, totam citeriorem Hiſpaniam, quae rebellauerat, pacauit, atque pro conſule ex ea triumphauit anno DLX. Poſt Catonis victoriam Hiſpaniae variae poſſeſſae, & (vt ait Velleius) ſaepe amiſſae partibus: ita vt ſupra XXX. triũphi poſtea ex his relati memorentur. Certa ac ſtabilis eſſe populi Romani poſſeſsio, ſtipendiũque pendere non prius quam Auguſto principe coeperunt. Qui quum Hiſpaniam omnem pacaſſet, eam conſtituit, atque in tres prouincias, Baeticam, Luſitaniã, & Tarraconenſem, vt poſt oſtendam, diuiſit. Vnde ita ſcribit Sex. Rufus: *Hiſpanis primum auxilium aduerſus Afros per Scipionem tulimus. Rebellantes Luſitanos in Hiſpania per D. Brutum qui Callaicus appellatus eſt, obtinuimus, & vſque ad Gades & Oceanum peruenimus.* De his Brutus anno vrbis DCXVIII. pro cos. triumphauit. *Poſt ad Hiſpanos tumultuãtes D. Silanus miſſus, eos vicit* anno vrbis DCLIIII. *Celtiberi in Hiſpania ſaepe rebellabant: ſed miſſo minore Scipione cum excidio Numantiae ſubacti ſunt. Omnes paene Hiſpaniae occaſione belli Sertoriani per Q. Metellum Pium, & Cn. Pompeium in deditionẽ acceptae ſunt, de iiſque hi duces triumpharunt: poſtea prorogato imperio in quinquennium a Pompeio perdomitae ſunt. Ad extremum quoque a Caeſare Auguſto Cantabri & Aſtures, qui freti montibus reſiſtebant, deleti ſunt.* Liuius libro XXVIII. de Hiſpania loquens: *Itaque* (inquit) *Romani prima inita prouinciarum quae quidem continentis ſunt, poſtrema omniũ*

noſtra demum aetate, ducta auſpicioque Caeſaris Auguſti perdomita eſt. Et Velleius libro II. *Hiſpaniae, nunc ipſius Auguſti prouincia, nūc Agrippae, quē vſque in tertiū conſulatū, & mox collegium tribuniciae poteſtatis amicitia principis euexerat, multo varioque Marte pacatae. In quas prouincias quum initio Scipione & Sempronio Longo coſ. primo anno ſecundi belli Punici, Romani exercitus miſsi eſſent, ducibus P. & Cn. Scipionibus Africani patre & patruo, per annos* CC. *in his multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, vt amiſsis praetoriis, imperatoriisque exercitibus, ſaepe cōtumelia, nonnunquam etiam periculum Romano inferretur imperio. Illae enim prouinciae Scipiones conſumpſerunt, illae contumelioſo* XX. *annorum bello duce Viriato maiores noſtros exercuerunt, illae terrore Numantini belli populum Romanum concuſſerunt. In illis turpe Q. Pompeij foedus, turpiuſque Mancini ſenatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit. Illa tot conſulares, tot praetorios abſumpſit duces, patrumque aetate in tantum Serorrium armis extulit, vt per quinquennium diiudicari non potuerit, Hiſpanis Romanis ne in armis plus eſſet roboris, & vter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffuſas, tam frequentes, tam feras ad eam pacē perduxit Caeſar Auguſtus, vt quae maximis bellis nunquam vacauerant, eae ſub* C. *Antiſtio, ac deinde P. Silio legato, ceteriſque poſtea etiam latrociniis vacarent.* &c. Quum eam omnem (vt tradit Plutarchus in Scipione) Auguſtus in prouinciae formam redegiſſet. Vniuerſae Hiſpaniae (vt refert Plinius libro III. cap. III.) imperator Veſpaſianus Auguſtus iactatus procellis reip. Latij ius tribuit, ciuitatem vero Antoninus Caracallus Seueri Auguſti filius dedit

L. Quinctio,& Cn. Domitio coſ. anno vrbis DLX-II. Antiochus Magnus Syriae rex bellum Romanis intulit: regem mouere partim Thoas Aetoliae princeps, qui Aetolos populi Romani ſocios, haud ſatis dignis praemiis bello Macedonico confecto a Romanis affectos querebatur, partim Hãnibal Poenus, qui in Africa victus,& profugus, & pacis impatiens hoſtẽ populo Romano toto orbe quaerebat. Intulit autem nimia opum ſuarum fiducia adductus, ſpecie Lyſimachiae repetendae, quam a maioribus ſuis in Thracia conditam Romani poſsidebant, ſtatimque Graeciam ac inſulas eius occupauit. Primus aduerſus eum miſſus eſt M'. Acilius Glabrio cos. Durauit hoc bellum annos tres. Primo anno M'. Glabrio cos. Antiochum bello victum apud Thermopylas Graecia expulit, atque Aetolos deuicit. Altero anno L. Scipio Africani frater, quum in conſulatu Aſiam & bellum cõtra Antiochum regem obtinuiſſet, eo cum Africano fratre legato profectus, regem ipſum, Eumene Pergami rege adiuuante, apud Sipylum montem ad Magneſiam acie vicit, ac bellum confecit. Aſiaticuſque appellatus eſt. Antiocho pacem petenti his conditionibus data eſt, vt Europa abſtineret, Aſiaque omni quae cis Taurũm eſt decederet, pro impenſis in bellum factis xv. millia talentorum Euboicorum traderet, mille talentum per xii. annos penderet, Eumeni cccc. talenta redderet. Cum Aſiaticis autem ita pactum, vt cis Taurum mõtem quae intra regni Antiochi fines fuiſſent, Eumeni attribuerentur praeter Lyciam Cariamque vſque ad Meandrum amnem, ea Rhodiorum eſſent. Liberae

omnes ciuitates quae Attali ſtipēdiariae fuiſſent,eadem Eumeni vectigal penderent;quae vectigales Antiochi fuiſſent , eae liberae atque immunes eſſent,Eumeni Phrygia vtraque,& Myſia reſtituta. Triumphauit L. Scipio ex Aſia & rege Antiocho anno vrbis DLXV. Poſt Eumenem,eam beneficio S.P.Q.R. poſſedit Attalus eius filius. Is anno vrbis DCXXI. ſine liberis moriens populum Romanum regni reliquit heredē. Verum Ariſtonicus Eumenis filius non iuſto matrimonio ex pellice natus,poſt mortem Attali velut paternum regnum inuaſit Aſiam,Craſſum Mucianū cōſulem aduerſus ſe miſſum cepit,& occidit. Quam rem ita tradit Florus in epitoma libri LIX. *Ariſtonicus regis Eumenis filius Aſiam occupauit,quum teſtamento Attali regis legata populo Romano libera eſſe deberet, aduerſus eum P. Licinius Craſſus cos. profectus,proelio victus, & interemptus eſt.* Craſſo in Aſiam conſul Perperna ſucceſſit. Qui Ariſtonico acie victo, captoque bellum confecit. Ante tamen mortuus quam Romā rediret,triūphare non potuit. Perpernae M'. Aquillius cōſul ſucceſſor fuit. Qui Aſiatici belli reliquias finiuit. Cuius belli occaſione Lydiam ſedem antiquam regnorum , Cariam,Ioniam,Myſiam,Helleſpontum , ac Phrygiae partem in poteſtatem populi Romani deditione veniſſe,Rufus & Iornandes produnt. Phrygiam vero ab Aquillio Mithradati regi Pontico pecunia accepta conceſſam,ipſum eo nomine Romae poſtulatum , ſenatum Phrygiam liberam eſſe iuſiſſe tradit Appianus libro 1. bellorum ciuilium, Iuſtinus adiicit libro XXXVII. Phrygíam Mithradati patri, Ariarathis Cappadociae regis,qui in hoc bello ceciderat,filiis, Lycao-

niam & Ciliciam datas. Ceterum more maiorum in conſtituenda Aſia, eaque in prouinciae formam redigenda, cum M'. Aquillio cos. decem legati miſsi ſunt. Ita Strabo. Triumphauit poſt ex Aſia M'. Aquillius anno vrbis DCXXVIII. Hac rem breuiſsime ita tradit Velleius: *Aſiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, ſed beneficio S. P. Q. R. mox ab Attalis poſſeſſam regibus M. Perperna capto Ariſtonico fecit tributariam.* Et Sex. Rufus: *Aſia ſocietate Attali regis nota Romanis eſt. Eamque Attali teſtamento relictam hereditario iure poßidemus. Ne quid tamen populus Romanus non viribus partum haberet, armis per nos ab Antiocho rege Syrorum maxime eſt vẽdicata. Eademque occaſione, Lydia ſedes antiqua regnorum, Caria, Helleſpontus, ac Phrygia in poteſtatem populi Romani iuncta deditione venerunt.* Et Plinius libro XXXIII. *Aſia* (inquit) *primum deuicta, luxuriam miſit in Italiam. Si quidem L. Scipio tranſtulit in triumpho argenti caelati põdo millia CCCCL. vaſorum aureorum pondo millia centum, anno vrbis DLXV. Eadem Aſia domita multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorque victoria illa hereditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim haec emendi Romae in auctionibus regiis verecũdia exempta eſt, vrbis anno DCXXVI. mediis LVI. annis erudita ciuitate amare etiam, non ſolum admirari opulentiam externam, immenſo & Achaicae victoriae momento ad interpellendos mores, quae & ipſa hoc interuallo anno vrbis DCVIII. parta ſigna & tabulas pictas inuexit.* Quam vero Aſiae diſpoſitionem fecerit Auguſtus, quum imperium conſtitueret, infra aperiam. Haec prouincia modo a proconſulibus, modo a pro praetoribus adminiſtrata eſt

PROVINCIA AETOLIA

Quum Aetoli ab amicitia populi Romani defeciſſent,ſe Antiocho regi Syriae coniunxerunt. Qui bello Graeciae illato plures vrbes occupauerat. Itaque aduerſus eum M'. Acilius Glabrio conſul rege Philippo Macedonum adiuuante , apud Thermopylas proſpere pugnauit,eumque victum Graecia expulit, atque Aetolos deuicit. Eos poſtremo non quieſcentes M.Fuluius Nobilior conſul Ambracia Aetolorum vrbe nobiliſsima capta,ad pacis conditiones petendas compulit. Pacis conditiones fuerunt hae : Imperium maieſtatemque populi Romani gens Aetolorum ſine dolo malo conſeruato. Ne quem exercitum qui aduerſus ſocios amicoſque eorū ducitur, per fines ſuos tranſire ſinito , neue vlla ope iuuato , hoſtes eoſdem habeto,quos populus Romanus,armaque in eos ferto, bellumque pariter gerito,obſides XL.arbitratu cōſulis Romani dato,Cephalenia extra pacis leges eſto. De pecuniae ſumma,quam penderent , penſionibuſque eius nihil ex eo,quod cum conſule conuenerat , mutatum. Fuluius poſtea Cephaleniam transgreſſus omnes ciuitates in deditionem ſine proelio vllo accepit. Samij ſoli obſidione in poteſtatem venerunt.Romam Nobilior reuerſus nobiliſsimum de Aetolis & Cephalenia triumphum egit anno DLXVII

GALLI. ASIATICI. VICTI

Eodem anno Cn. Manlius M.Nobilioris collega ad ordinandam Scipionis Aſiatici prouinciam, & foedus cum Antiocho ſcribendum miſſus, quum Epheſum in Aſiam traieciſſet,bellum Gallis Aſiaticis,quod eos Antiochum auxiliis iuuiſſe diceret , mouit ; atque ad ſingula eorum oppida Attalo rege ducente ,

arma circumtulit, Piſidaſque, Gallograecos, Toliſtobogios, Tectoſagas, & Trocinos, qui Breno duce in Aſiam tranſierant, quum ſoli citra Taurum montem non parerent, adortus, bello ſine S.C. aut iuſſu populi ſuſcepto, in poteſtatem adduxit, & de iis triumphauit. Rufus: *Gallograeciam* (inquit) *id eſt Galatiam, ſunt enim, vt nomen reſonat, ex Gallis Galatae, quod Antiocho contra Romanos auxilium praebuiſſent, Cn. Manlius inuaſit. Mummius procōſule Galatas perſequutus eſt, & confugiētes partim in Olympum, partim in Megaram, de arduis eos in plana detruſit, & victos in perpetuam pacem redegit. Poſtea Galatiam Deiotarus tetrarches Romanis permittentibus tenuit: ad extremum ſub Caeſare Auguſto Galatia in formā prouinciae redacta eſt, eam primus M. Lollius pro praetore adminiſtrauit*

MACEDONIA PROVINCIA

P. Sulpicio Galba, C. Aurelio Cotta cos. paucis poſt ſecundam pacem Carthaginienſibus datam menſibus, cum Philippo Macedonum rege bellum initum, quod Philippicum ſiue Macedonicum primum dictum eſt. Vacuos enim pace Punica iam Romanos, & infenſos Philippo, quum ob infidam aduerſus Aetolos alioſque regionis eiuſdem ſocios pacem, tum ob auxilia cū pecunia nuper in Africam miſſa Hānibali Poeniſque, preces Athenienſium, quos agro peruaſtato in vrbem Philippus compulerat, excitauerunt ad renouandum Philippo bellum, quod decem ferme ante annis incoeptum, triennio prius depoſitum erat, quum Aetoli & belli, & pacis cauſſae fuiſſent. Vt ergo cū Poenis pro Mamertinis ſociis primum, deinde pro Saguntinis ſecundum bellum ſuſceptum eſt, ſic cum Philippo pro

Athenienſibus. Hoc bellum a P. Sulpicio coſ. inchoatum annos quattuor perdurauit. Nam T. Quinctius Flamininus conſul aduerſus Philippum miſſus cũ eo ad Cinoſcephalas acie victo debellauit. Quo tempore L. Quinctius frater eius Acarnanes, Leucade vrbe, quae caput eſt Acarnaniae, expugnata, in deditionem accepit. Legati a rege Philippo interim venerunt, qui quaecunque ſenatus cenſuiſſet, id regem facturum eſſe dixerunt. Decem legati more maiorum, quorum ex cõſilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti. Qui anno vrbis conditae DLVIII. ex decem legatorum ſententia pacem Philippo, Graeciae omni libertatem dedit. Atque ita primum Macedonicum bellum confectum eſt. Porro autem quum Philippus aegre ferens ſe iuſſu Romanorum foedus ac pacem habere, Baſtarnas ſedibus ſuis exciuiſſet, eorum auxiliis fretus ſecundum bellum Romanis clam comparauerat, in cuius belli apparatu mortuus eſt. Id a patre iam meditatum ac comparatum, Perſes eius filius ſuſcepit, quod Perſicum & Macedonicum ſecundum vocatum eſt. Perſes enim quum regnũ ſuſcepiſſet, quaſi hereditario ſibi a patre relicto aduerſus Romanos bello, ingenti pecunia comparata, multa praeter foedera geſsit. Quare bellum ei a S.P.Q.R. indictum eſt, quod aduerſus foedus cum Philippo patre ictum, & ſecum poſt mortem eius renouatum, ſociis populi Romani arma intuliſſet, quodque belli parandi aduerſus populum Romanum conſilia iniſſet, & arma, milites, claſſemque eius rei cauſſa comparaſſet. Hoc bellum P. Licinio Craſſo C. Caſsio Longino, inchoatum, quadriennio poſt L. Aemilius Paullus II conſul creatus III. Nonas Septembris collatis apud

Pindam ſignis confecit. Perſem enim xx. millibus peditum occiſis,equitatu cum ipſo rege integro fugiente, vicit, caſtris exuit, atque omnes Macedoniae vrbes in deditionem XL. diebus accepit. Rex ab amicis deſertus,poſtea apud templum Samothracum a Cn. Octauio claſsis praefecto captus eſt. Paullus Macedoniam tunc prouinciam non fecit,ſed tum ex ſentẽtia X. legatorum quos ad componendam Macedoniã ſenatus de more miſit,Macedonas omnes liberos eſſe iuſsit,& vt ſuis legibus viuerent, ſuas vrbes & agros haberent, magiſtratus annuos crearent, permiſit,veteris etiam ſtipendij,quod regibus pependerãt, dimidia parte releuauit,alteram dimidiam populo Romano pendere iuſsit, leges Macedoniae dedit tanta cum cura,vt non hoſtibus victis,ſed ſociis benemeritis dare videretur. Inde in Epirum cum traieciſſet,oppidorum quae Perſen iuuerant circa LXX. muros diruit, praedam vendidit,atque de ea ſumma militi numerauit. Inde Romam veniens per triduum ex Macedonia de rege Perſe triumphauit anno vrbis conditae DXXCVII. Ceterum poſtremo hanc ob cauſſam Q. Metellus Macedonicus Macedoniã anno vrbis DCVII. prouinciam fecit. L.Marcio & M'.Manilio cos. Andriſcus qui Philippi nomine ſumpto, ſe Perſis Macedoniae regis filium ingenti aſſeueratione mentiebatur, contracto exercitu totam Macedoniam aut voluntate incolentium,aut armis occupauit. Theſſalia quum & illam inuadere armis atque occupare vellet,per Romanos legatos auxiliis Achaeorum defenſa eſt. Aduerſus eum Q. Caecilius Metellus praetor miſſus, xxv. millibus hominum occiſis eum vicit, & in poteſtatem redegit,Macedoniam recepit, vnde & Mace-

donicus dictus eſt. Hoc bellum Macedonicum tertiũ vocatum eſt,quo confecto Macedonia in prouinciae formam redacta eſt,vt tradit Florus

ILLYRICVM. ET. DALMATIA

Illyrij & Liburni qui ſub extremis alpium radicibus inter Arſiam Lycumque flumina agunt, longiſsimeque per totum maris Hadriatici littus effuſi ſunt,muliere Teuta regnante populationibus non contenti, & rapinis quas in mari agebant, alterum quoque ex legatis Romanis,qui miſsi fuerant de acceptis iuiuriis conqueſtum,occiderunt. Quare bellum iis L. Poſtumio & Cn. Fuluio cos. primum indictum eſt. Quos breui cos. Apollonia capta debellarunt. Atque cum regina Teuta his conditionibus pax facta eſt,vt Teuta quotannis tributum pẽderet, ac omni fere Illyrio excederet,neque ei extra Liſſum, niſi cũ duobus iiſque inermibus lembis nauigare liceret. Quieuerũt Illyrij vſque ad bellum Perſicum, vel Macedonicum ſecundum. In quo quum Perſeus vltimo belli diſcrimine a Romanis vrgeretur,Gentium Illyriorum regẽ ad belli ſocietatem magnae pactione pecuniae per legatos attraxit. Aduerſusquem L.Anicius Gallus praetor a Romanis miſſus, Illyricum omne gentis capite Scodra capta,intra triginta dies ſubegit, ac Gentium ipſum regem cepit; Illyriumque,& Dalmatiam eodẽ anno, quo Macedoniam Paullus, idem L. Anicius debellauit,& vnã prouinciã fecit. Triũphauitque poſt Paullũ aliquot diebus,rege Illyriorũ Gẽtio, cũ fratre, cõiuge,& liberis ante currũ ducto. Quod bellũ(vt inquit Florꝰ)ante finitũ eſt,quã geri Romae nũtiaretur.

Aduerſus Dalmatas aliquot annis poſt rebellantes C. Marcius cos. primum parum proſpere, poſtea feliciter pugnauit. Eandem vero gẽtem P. Scipio Naſica Corculum cos. anno DXCIX. Delminio vrbe expugnata domuit, & de iis triumphauit. Poſtremo eos etiam tumultuantes L. Caecilius Metellus Dalmaticus omnino ſubegit

AFRICA. PROVINCIA

In Africam pro defenſione Siculorum Mamertinorum Romana primum tranſmiſſa ſunt ſigna, primumque Punicum bellum xxiiii. annorum interuallo geſtum. Iterum cum Poenis pro Saguntinorum defenſione bellum xiix. annorum ſuſceptum, quod a Poenis Hannibalis ductu geſtũ; eo victo a Scipione Africano confectum eſt, paxque a P. Scipione his cõditionibus Carthaginienſibus conceſſa eſt. Vt liberi ſuis legibus viuerent, quas vrbes, quoſque agros, quibuſque finibus ante bellum tenuiſſent, tenerent. Perfugas, & fugitiuos, & captiuos omnes, & naues roſtratas praeter decem triremes traderent, elephãtoſque quos haberẽt domitos; neque domarent alios. Bellum neque in Africa, neque extra Africam iniuſſu populi Romani gererent. Maſsiniſſae res redderent, foeduſque cũ eo facerent. Decem millia talentum argenti deſcripta penſionibus aequis in annos L. ſoluerent, obſides cẽtum arbitratu Scipionis darent. Ita Liuius, Appianus, & alij. Atque hac ratione ſecunda pax Punica fuit. Quae annis prope quinquaginta duobus perdurauit. Nam anno vrbis DCV. L. Marcio, & M'. Manilio cos. bellum tertium non ſolum Poenis indictum, ſed etiã initum

initum eſt, quod poſt intra quadriennium, Carthaginis ipſius excidio a P.Scipione Africano minore eſt terminatum. Belli cauſſae erant, quod contra foedus naues haberent, & extra fines exercitum duxiſſent, quodque ſocio populi Romani & amico Maſsiniſſae arma intuliſſent, & quod filium eius Guluſſam, qui cũ legatis Romanis erat, in oppidum nõ recepiſſent. Bellum per quadriennium geſtum eſt. Quod poſtremo Carthagine a P.Scipione expugnata DCC. anno quã erat condita, confectum eſt. vrbem per decem & ſeptem dies arſiſſe omnes commemorant. Carthagine exciſa Scipio victoriae nuntium Romam miſit, ſacrificia, & ludos fecit, transfugas omnes beſtiis obiecit, & praedam militibus omnem, praeter aurum, argentũque, & inſignes ſtatuas diſpertiuit. Romae Scipionis victoria cognita gaudium ingẽs ortum, ſacrificia, ſupplicationes, & ludi diis facti. Decem legati ex more in Africam miſsi, qui cum Scipione Africam prouinciam conſtituerent. His mandatum eſt, vt ſi quid ſupereſſet vrbis diſturbarent, quae ciuitates rebus Poenorum ſtuduiſſent, eorum oppida diruerent, quae pro Romanis ſtetiſſent, praemiis agriſque donarent. Quibus rebus perfectis, Scipio Romam rediens nobiliſsimum triumphum egit: argẽti quater millia quadraginta, & ſeptuaginta millia põdo tuliſſe, tradit Plinius libro xxxiii. Ita Carthagine, Africaque in poteſtatem redacta, Africani cognomẽ ſibi, vt auus eius etiam fecerat, vendicauit. Hac victoria Africae tributum impoſitum, & vt quotannis eo praetor mitteretur, tradit Appianus. Velleius etiam, & Strabo vltimo Carthaginenſium regionem tum in prouinciae formã redactã tradunt. Rufus: *Ter Africa*

rebellauit, ad extremum deleta per Africanum Scipionem Carthagine, prouincia facta eſt. Africam autem prouinciã intelligo regionem vniuerſam, quam Carthaginiẽſes poſſederant. Nam Numidia, & ipſa pars Africae non niſi Iugurtha victo, item Mauritania mortuo Ptolemaeo a C. Caligula, & Cyrenaica, quae liberae gentes in Africa erant, ab Auguſto prouinciae factae ſunt. Africa prouincia a praetoribus primum, deinde anno DCXXXVI. a conſulibus, poſt Auguſti tempora a proconſulibus, poſtremo a conſularibus adminiſtrata eſt

PROVINCIAE. ACHAIA. ET GRAECIA

Scipione Africano minore, C. Liuio Druſo cos. anno vrbis DCI. bellum in Achaia excitatum eſt. cauſſam huius belli tradit in epitoma Florus, quod legati populi Romani ab Achaeis pulſati ſunt. Corinthũ miſsi fuerant, vt eas ciuitates quae ſub ditione Philippi fuerant, ab Achaico concilio ſecernerent. Qua de re plenius Iuſtinus libro XXXIIII. ſic tradit: *Quaerentibus* (inquit) *Romanis cauſſas belli aduerſus Achaeos, tunc ſolos ex vniuerſa Graecia nimis potentes, tempeſtiue fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achaei propter mutuum odium populabantur. Spartanis a ſenatu reſponſum eſt, legatos ſe ad inſpiciendas res ſociorum, & ad iniuriam demendam in Graeciam miſſuros. ſed legatis occulta mandata data ſunt, vt corpus Achaeorum diſſoluerent, ſingulaſque vrbes proprii iuris facerent. Igitur legatis omnibus ciuitatis principibus euocatis Corinthum, decretum ſenatus recitant, quid conſilij habeant aperiunt: Expedire omnibus dicunt, vt ſingulae ciuitates leges ſuas & ſua iura habeant. quod vbi omnibus innotuit, veluti in furorem verſi, vniuer-*

uerſum peregrinum populum trucidant, legatos quoque ipſos Romanos violaſſent, niſi audito tumultu, trepidi fugiſſent. Florus Critolaum Achaeorum ducem dubium an manu, oratione certe legatos Romanos violaſſe ait. Pauſanias Critolaum ducem ab iis lectum, bellum contra Romanos ſuaſiſſe ſcribit. Pythiam item, qui Thebis magiſtratum gerebat, Boeotos ad arma, quod a Metello praetore Macedoniae magna pecunia mulctati fuerant, concitaſſe. Quibus rebus Romam nunciatis, Romanos Achaeis bellum indixiſſe. Quod a Q. Metello Macedoniae praetore inchoatum, anno ſequenti L. Mummius conſul, qui Metello ſucceſſerat, cum Corinthi excidio cōfecit. Florus. Cum Achaeis, qui in auxilium Boeotos & Chalcidenſes habebant, Q. Caecilius Metellus ad Thermopylas bello conflixit. Quibus victis eorum dux Critolaus veneno ſibi mortem conſciuit. In cuius locum Diaeus Achaici motus primus auctor, ab Achaeis dux creatus, a L. Mummio conſule victus eſt, qui omni Achaia in deditionē accepta, Corinthū ex S.C. diruit, quia ibi Romani legati violati eſſent. Thebae quoque, & Chalcis dirutae. Ipſe abſtinētiſsimū egit triumphum. Ita Florus. Corintho exciſa, L. Mummius omnibus Graecis arma ademit, & ex decem legatorum, quos ſenatus miſerat, ſententia prouincia conſtituta eſt, tributum Graeciae impoſitum, concilia ſublata, inſtitutumque vt eo quot annis praetor mitteretur, qui non Graeciae, ſed Achaiae praefectus appellaretur, quod Graeciam Romani per Achaeos tum Graeciae principes ſubegerunt. Hoc etiam bello Epirotas cum Achiuis, & Theſſalis, & Macedonibus in prouinciae formam redactos produnt Iornādes, & Rufus

ita: *Graecis in noſtram fidem confugientibus ad Achaiam acceſsimus. Athenienſes aduerſum Philippum Macedonũ regem auxilium noſtrum petierunt. Libera diu ſub amicis noſtris Achaia fuit, ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum violatis, per L. Mummium conſulem capta Corintho, Achaia omnis obtẽta eſt. Epirotae, qui aliquando cũ rege Pyrrho in Italiam venire praeſumpſerant victi, atque Theſſali ſimul cum Achiuorum & Macedonum regionibus nobis acceſſerunt.* Atque ita eodem anno Macedonia, Africa, & Achaia tres prouinciae factae. Prouinciã tamen Macedoniam poſtea cum Achaia coniũxit, eque duabus vnam fecit rogatione perlata P. Clodius tribunus plebis, & vtranque L. Piſoni, quaſi premium, quod in Cicerone eiiciendo conſenſiſſet, dedit adminiſtrandam

PROVINCIA . GALLIA NARBONENSIS

M. Plautio Hypſaeo, & M. Fuluio Flacco cos. anno vrbis DCXXIIX. primum cum Gallis trans alpes dimicatum eſt. Salyes populi huius auctores belli fuerunt, quum Maſsilienſium ſociorum populi Romani fines inuaſiſſent. Salybus acceſſerũt Aruerni, Ruteni, & Allobroges, quibus quadriennij ſpatio ſubactis bellum finitum eſt, quod ab iis Allobrogicum eſt appellatũ. Res aduerſus eos proſpere imperatores Romani geſſerunt M. Fuluius Flaccus anno vrbis DCXXIX. C. Sextius Caluinus an. DCXXX. & DCXXXI. Cn. Domitius Ahenobarbus an. DCXXXII. & Q. Fabius Maximus Aimiliani filius, qui poſtea Allobrogicus dictus eſt, anno DCXXXIII. Florus: *Prima trans Alpes arma noſtra ſenſere Salyes, quum de incurſionibus eorũ fidiſsima, atque ami-*

ciſsima ciuitas quaereretur Maſsilia. Allobroges deinde, & Aruerni, quū aduerſus eos ſimiles Aeduorum querelae, opē & auxilium noſtri flagitarent. Et in epitoma LX. *Fuluius Flaccus primus omnium tranſalpinos Ligures bello domuit, miſſus in auxilium Maſsiliēſibus aduerſus Salyos Gallos, qui fines Maſsilienſium populabantur.* Marcellinus libro decimoquinto: *Gallorum regiones praecipuae, quae Italicis confines, primo tentatae per Fuluiū, quaſſatae per Sextium, ad vltimum per Fabium Maximum domitae.* Fuluio igitur Sextius, qui Salyos deleuit, ſucceſsit. Sextio Ahenobarbus, qui Allobroges & Aruernos vicit, & de iis triumphauit. Huic Q. Fabius Allobrogicus, qui Gallis Aruernis, Rutenis, & Allobrogibus ingēti proelio ſuperatis, & hoſtium rege Bituito capto, bellum confecit, vt his verbis tradit Florus: *Q. Fabius Maximus cōſul Paulli nepos aduerſus Allobrogas, & Bituitum Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu caeſa millia hominum CXX. Allobroges in deditionem accepti.* Eadē referunt Strabo libro quarto, Oroſius, Plinius libro ſeptimo, Appianus, Velleius, & Marcellinus. Addit Caeſar libro primo de bello Gallico: Aruernos, & Rutenos a Fabio Maximo ſuperatos, iisque P. R. ignouiſſe, neque in prouinciam redegiſſe, neque ſtipendiū impoſuiſſe. Galliam vero Narbonenſem hoc bello in prouinciae formam redactam, atque vt quotannis in eam, vt praetores mitterentur, inſtitutum, & Pomponius de origine iuris referre videtur, & ex ſequentiū annorum hiſtoria patet, tum maxime & Critognati Aruerni apud Caeſarem oratione libro ſeptimo, quū ait: *Quod ſi ea quae in longinquis regionibus geruntur ignoratis, reſpicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta, iure & legibus cōmutatis, ſecuribus ſubiecta, perpetua*

premitur ſeruitute. Poſt Allobrogicum aliquot Romani duces, de iiſdem Gallis, & praeſertim Alpinis tumultuantibus, & victis triumpharunt. Poſtremo eam C. Marius ab impetu Cimbrorum egregie defendit, atque Cimbris caeſis, pacem & quietem eius conſeruauit. C. Pōtinius Allobroges tumultuantes cōpeſcuit. Quam poſtremo prouinciam, quum C. Caeſar obtinuiſſet, vniuerſam Galliam nouem annorum interuallo in P.R.ditionem redegit

INSVLAE . BALEARES VICTAE

Q.Caecilio & T.Quinctio coſ. dum res cum Allobrogibus geruntur, bellum Balearicum exortum eſt. Cuius hanc cauſam exponit Florus: *Baleares* (inquit) *inſulae piratica rabie corruperant maria, aſcendere etiam inconditas rates, & praeternauigantes ſubinde inopinato metu terruere. Sed quum venientem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent, praedam putantes auſi etiam occurrere, et primo impetu ingenti lapidum, ſaxorumque nimbo claſſem operuere: ſed non diu. nam poſtquam cominus ventum eſt, expertique roſtra & pila venientia, pecudum in morem clamore ſublato petierunt littora fuga, dilapſique in proximos tumulos quaerendi fuerunt, vt vincerentur.* Metelli Macedonici filij auſpicio res geſta, Balearici ei cognomen impoſuit. Strabo libro tertiodecimo. *Quum ex Balearibus pauci quidam improbi, cum maris praedonibus conſpiraſſent, vniuerſos criminatus Metellus cognomento Balearicus inuaſit, idemque colonias condidit.* De his victis & ſubactis triumphauit

PROVINCIA . THRACIA

M'.Acilio Balbo, C. Catone coſ. anno vrbis DCXL. bellum cum Thracibus Macedoniae finitimis geſtum

eſt,quod non in proximam modo prouinciam Macedoniam incurrerent, ſed Theſſaliam, atque Dalmatiam,vſque ad Hadriaticum mare praedando perueniſſent. Contra quos primus conſul miſſus eſt C. Cato cũ praetore T.Didio.Conſul male aduerſus Thracas,praetor bene pugnauit,&de iis triumphauit.Hoc bellum multis annis continuatum eſt, de quo ſic ſcribit Rufus:*In Thracias Macedonici belli occaſione tranſcurſum eſt;ſaeuiſsimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thracum regionibus Scordiſci habitauerunt pariter crudele & callidum genus.Saepe per eos caeſus eſt Romanus exercitus.T.Didius vagantes Thracas repreſsit,M. Liuius Druſus intra fines proprios continuit, M. Minucius Rufus in Hebri fluminis glacie vaſtauit.L. Sulla dictator Dardanos, atque alios Thracum populos Macedoniam incurſantes proelio profligauit. Cn. Dolabella poſt Sullam contra Thraces res proſpere geſsit. Per Ap. Claudium proconſulem hi, qui Rhodopen & Caucaſum incolunt,victi ſunt. Europae maritimas vrbes ante Romana claſsis obtinuit. Dardanos, & Moeſos Curio proconſul ſubegit,& primus Romanorum ducum ad Danubium vſque peruenit. M. Lucullus per Thraciã cum Beſsis primus pugnauit,ipſamque caput gentium Thraciam vicit.Hemimontanos vicinos ſubegit,Olympiadã,quae nunc Philippopolis, & Muſcadoniam, quae modo Hadrianopolis dicitur,in ditionem noſtram redegit. Caubilem cepit: ſupra Pontum poſitas ciuitates occupauit, Apolloniam, Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Iſtrum, ad Danubium vſque perueniens Romana Scythis arma monſtrauit.* Triumphauit vero procos.de Thracibus,Dardanis,& Beſsis ex Macedonia

PROVINCIA · CYRENEICA

Anno vrbis DCLX. C. Coelio & L. Domitio cos. Ptolemaeus Cyrenarum rex cui cognomen Appioni fuit, mortuus heredem populum Romanum reliquit, & eius regni ciuitates ſenatus liberas eſſe iuſsit. Cyrene autem Africae regio eſt Aegypto contermina. De hac re ita ſcribit Rufus: *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyae Pentapolis Ptolemaei antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo Appionis regis arbitrio ſumus aſſequuti.* Libera haec regio diu fuit. Poſtremo eam in prouinciae formam redegit Auguſtus, Cretaeque adminiſtrationi coniunxit , vt Dio & Strabo auctores ſunt

PROVINCIA . CILICIA

Aduerſus Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & maritimis praedonibus iunxerant, mareque omne, quod inter Cretam, atque Cyrenas, Piraeum , & Achaiam, ſinumque Maliacum eſt, latrociniis vexabant, P. Seruilius Vatia proconſul miſſus, eos Phaſelide , Coryco , Olympo, Iſauroque ipſa Ciliciae arce captis , ſubegit, atque Iſauricus appellatus eſt. Hoc bello P. Seruilius Pamphiliam, Lyciam, Icariam, Iſauriam , Phrygiae & Ciliciae partem in prouinciae formam redegit , (nam Cilicia poſt Mithradatico bello tota fere a Pompeio in poteſtatem redacta eſt) primuſque omnium Romanorum ducum per Taurum duxit exercitum , ac limitē itineris fecit. Vnde Rufus ita ſcribit: *Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & praedonibus maritimis iunxerāt, Seruilius proconſul ad praedonum bellum miſſus ſubegit, & viam per Taurum montem primus inſtituit. Pamphyliam, Phrygiā,*

Icariam idem obtinuit.iſque de Cilicibus & Iſauris triũphauit, atque Iſauricus cognominatus eſt. Triumphauit autẽ anno vrbis DCXXC. De hoc bello multa Eutropius, Oroſius,Florus ex Liuio,& Marcellinus libro XIIII. qui ſic loquitur:*Cilicia & Iſauria prouinciae bello quondam piratico cateruis mixtae praedonum , a Seruilio procos. ſub iugum miſſae,factae ſunt vectigales.* Iuſtinus libro XL. *Creta Ciliciaque piratico bello perdomitae in formam prouinciae rediguntur.* Et Iornandes:*Seruilius proconſul bello piratico obtinuit Pamphyliam,Ciliciam;Piſidiam deuicit ,fecitque prouincias*

PROVINCIA . BITHYNIA

Bithyniae rex Eumenes Romanorũ ſocius , qui bello Macedonico ſecundo Romanis contra regem Perſen ſubſidia tulit,filium Pruſiam reliquit. Hic filium Nicomedem ſucceſſorem regni habuit.Poſt quẽ alius Nicomedes Bithyniae rex , amicitia Caeſaris dictatoris notus,cognomine Philopator.Hic eodem tempore quo P. Seruilius Iſauros & Cilices domuit, ſine liberis moriens , vt antea Attalus Aſiam , ſic ipſe Bithyniam populo Romano teſtamento reliquit. Cuius regnũ in prouinciae formam redactum eſt, quae paulo poſt vna cum Põti parte in qua Mithradates regnauit,eo mortuo,vna prouincia facta eſt , Bithyniaeque nomine appellata. vtramque vero in prouinciae formam redegit Cn.Pompeius Magnus pro conſule,Põti rege Mithradate victo,atque occiſo. Altera porro Põti pars Boſphorũ verſus Pharnaci Mithradatis filio regi ceſsit. Bithynis & Ponticis Pompeius leges &iura conſtituit;de quibus Plinius meminit ad Traianum

PROVINCIA. CRETA

Primus in Cretam inſulam bello Antiocheno Romanum exercitum deportauit Q. Fabius Labeo praetor, rebuſque in ea proſpere geſtis naualem triumphũ egit. Longo tempore poſt, quum Cretenſes praedonibus piratiſque ſe adiunxiſſent, atque Mithradati ſtuduiſſe a P.R. inſimulati eſſent, aduerſus eos primo miſſus eſt M. Antonius III. viri pater, qui in Creta, vbi parum proſpere pugnauerat, mortuus eſt. Poſt quem iterum aduerſus Cretenſes miſſus eſt Q. Metellus conſul, qui totã inſulam igni ferroque vaſtauit. Gnoſſum, Lyctum, Eleuthram, Lappam & Cydoniã vrbes cepit, ſaeue in captiuos animaduertit, poſtremo victis Laſthene & Panare Cydoniae ducibus victor rediit, nec quicquam amplius de tam famoſa victoria quam Cretici cognomen reportauit. Domitis igitur Cretenſibus, liberae in id tempus inſulae leges dedit. Nam anno ſequẽti X. legatis a ſenatu miſsis Creta in prouinciae formam redacta eſt. Vnde Velleius: *Creta Metelli ductu longiſsimae libertatis fine mulctata eſt.* Et Rufus: *Creta per Metellum conſulem prouincia facta eſt.* Iuſtinus quoque libro XL. *Creta & Cilicia bello piratico perdomitae, in prouinciae formam redactae ſunt.* Cretam poſtea cũ Cyreneica vnam prouinciam fecit Auguſtus

PROVINCIA. PONTVS

Pontus pars maior per Pompeium Magnum victo Mithradate rege Ponti, prouinciae formam accepit. Nam altera pars ſub Nerone, Polemone Ponti

rege mortuo, eandem fortunam eſt conſequuta. Paphlagoniam Ponto finitimam prouinciam Pylaemenes rex amicus populi Romani vi tenuit, ſaepe a Mithradate pulſus ex regno, a Romanis eſt reſtitutus: quo mortuo poſtea Paphlagones prouincia facta. Bello hoc Mithradatis ea Ciliciae pars quae nondum imperio Romano ſubiecta erat, item Aſia quae ad Pergamum eſt, Pontus, Bithynia, Phrygia, finitima Myſia, Lycaonia, Pamphylia, Galatia, Lydia, Caria, Ionia, Helleſpontus, Lycia, Icaria, Piſidia, Armenia minor, atque ipſa Graecia partim recuperatae, partim tunc primum in poteſtatem populi Romani redactae, vt tradit Appianus. Quarum prouinciarum diſpoſitionem paulo poſt referam

PROVINCIA. SYRIA

Syria Pompeij Magni virtute vltimo bello Mithradatico victa leges accepit, prouinciarumque populi Romani numerum auxit. Cn. enim Pompeius aduerſus Mithradatem Ponti regem, qui diuturno bello populum Romanum Sulla & Lucullo ducibus fatigauerat, quamquam ante a Lucullo fractum, miſſus, ipſum ſaepe vicit, & in vltimas & incognitas terras fugauit. Aliquot proeliis Tigranem Armeniorum regẽ, quod Mithradati auxilia contra Romanos praeſtitiſſet, victũ in deditionem accepit, eique Cappadociam, Ciliciae partem, Armeniam minorem, & Meſopotamiam, ac Syriam cum Phoenice & Sophene, quas regum Syriae ſtirpe deficiente, vi interceperat, vſque ad Euphratẽ ademit, pecuniam ingentem imperauit, regnumque Armeniae maioris ei tantum conceſsit. Albanorum, Colchorum, & Iberiae reges proelio victos, obſidi-

bus acceptis,dimiſit liberos. Nouiſsime Mithradatem ſaepe deuictum veneno ſibi mortem aſciſcere coegit. Qui deinde in Syriam transgreſſus, Aretam Arabum regem qui Syros populatus erat, in deditionem accepit; in Palaeſtinam profectus Iudaeos debellauit, vrbem Hieroſolymam cepit,atque Hyrcano rege cõſtituto in Pontum reuerſus eſt: vbi vrbibus in fidem acceptis,in Aſiam traiecit,quum Orientem omnem vſque ad Euphratem debellaſſet. Ex regionibus victis Pontum,Bithyniam, & Phrygiam ;Aſiam cum Lydia, Caria,Ionia, Helleſponto , & Myſia;item Ciliciam; Syriam quoque ac Meſopotamiam, prouincias populi Romani quattuor,vel de nouo fecit,vel reſtituit. Regibus amicis & foederatis,vt Tigrani Armeniã maiorem,Pharnaci Mithradatis filio Boſphorum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Comageno Seleuciam,Deiotaro atque aliis tetrarchis cũ Armenia minore Galatiam,& Lycaoniam, Pylaemeni Paphlagonum,Ariſtarcho Colchidem,Palaeſtinã Hyrcano permiſit:Rhodios, Piſidiam,& Lyciam ſuis legibus liberas reliquit. Deinde in vrbem reuerſus ex Aſia, Ponto,Cilicia,Paphlagonia,Cappadocia,Syria,Scythis,Iudaea,Albanis,Iberia,inſula Creta,Baſternis,Armenia, pirateis, & regibus Mithradate atque Tigrane nobiliſsimum triumphum per biduum III. & prid. cal. Octobris egit,anno vrbis DCXCIII. cuius triumphi titulus hic fuit: *Cn.Pompeius Magnus bello* XXX. *annorũ confecto,fuſis,fugatis,occiſis,in deditionem acceptis hominũ vicies ſemel centenis* LXXXIII. ∞. *depreſsis aut captis nauibus* DCCCLXVI. *oppidis,caſtellis* ∞ DXXXVIII. *in fidẽ acceptis, terris a Maeoti lacu ad Rubrum mare ſubactis, votum merito Mineruae*

PROVINCIA. CYPRVS

Inſula Cyprus vltima ſtante Rep. in prouinciae formam more maiorum eſt redacta, miſſo in eam M. Catone quaeſtore, cum iure praetorio, lege P. Clodij tribuni plebis, Cn. Lentulo & L. Philippo cos. vt rege Ptolemaeo pulſo, inſulam prouinciam faceret, ac bona regis publicaret. Is in inſulam quũ nauigaſſet, per Canidium quem praemiſerat, regi, qui ſibi vim inferri non eſt paſſus, perſuaſit, vt ſponte Cypro cederet: cuius morte percepta, quam rex veneno hauſto ipſe ſibi Rhodi conſciuerat, in Cyprum profectus, inſula conſtituta regiam ſupellectilem omnem, quae praecioſiſsima erat, Romam cum magna ſenatus ac magiſtratuum occurrentium voluptate ac plauſu, per Tiberim deuexit. Qua de cauſſa ſenatus ei praeturam citra comitia decreuit, quem ille honorem repudiauit. Hãc rem ita memorat Rufus: *Cyprus famoſa diuitiis paupertatem populi Romani vt occuparet ſolicitauit. Eam rex foederatus Ptolemaeus regebat: ſed tanta fuit penuria aerarij Romani, & tam ingẽs fama opum Cypriarum, vt lege lata per P. Clodium tribunum plebis Cyprus confiſcari iuberetur, quo accepto nuntio, rex Cyprius venenum ſumpſit, quo vitam prius quam diuitias amitteret. Cato Cyprias opes nauibus deuexit, ita vt ius eius inſulae auarius magis quam iuſtius Romani ſint aſſequuti.* Et Velleius: *Cyprus S.C. miniſterio Catonis, regis morte facta prouincia eſt.* Haec poſtea ſimul cũ Cilicia tanquam vna prouincia S.C. tradita eſt P. Lẽtulo proconſuli: quod haec verba Ciceronis ad ipſum ſignificant: *Te poſſe perſpicere qui Ciliciam Cyprumque teneas, quid efficere, quid conſequi poſsis.* Poſtea quaeſtores in eam miſsi cum iure praetorio: quod ab eodem Ci-

cerone didicimus,qui ad C. Sextilium Rufum ſic ſcribit:*Tuae laudi conducere arbitror,quum primus in eam inſulam quaeſtor Veneris,ea inſtruere quae ſequantur alij*

PROVINCIA GALLIA TRANSALPINA

Bellum Gallicum Tranſalpinum, quod Caeſar per nouem annos geſsit,L.Piſone, A.Gabinio cos.ſuſceptum eſt,non Gallorum magis culpa quam Caeſaris, qui gloriae cupidus omnem belli occaſionẽ arripuit. Is enim in conſulatu quem anno ante geſſerat,Craſſo & Pompeio & L. Piſone cos.ſuffragantibus Illyricum ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus a populo,vlteriorem cum legione vna in quinquenniũ a ſenatu obtinuerat. Qui in prouinciam profectus, efferis & fortiſsimis gentibus laceſsitis,nouem annis quibus in imperio fuit omnem Galliam , quae a ſaltu Pyrenaeo alpibuſque,& in monte Gebenna, fluminibus Rheno, ac Rhodano continetur,patetque circuitu ad bis,& tricies centum millia paſſuum, praeter ſocias ac benemeritas ciuitates in prouinciae formam redegit, eique in ſingulos annos ſtipendij nomen impoſuit. Germanos qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum fabricato ponte aggreſſus, maximis affecit cladibus. Aggreſſus eſt Britannos , ignotos anteà, ſuperatiſque pecunias & obſides imperauit. Velleius: *Gallias primum Domitio & Fabio nepoti Paulli, qui Allobrogicus appellatus eſt, intratas cum exercitu, magna mox clade noſtra ſaepe & adſectauimus,& admiſimus: ſed fulgentiſsimum C. Caeſaris opus in his conſpicitur. quippe eius ductu auſpiciiſque infractae paene,idẽ quod to-*

tus terrarum orbis ignauum conferunt ſtipendium. Et Rufus: *Ceterum Caeſar cum decem legionibus Gallias per annos nouem ſubegit, cum Gallis vltra Rhenum poſitis conflixit, ab alpibus Britanniam vſque tranſiuit, decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit*

Hae itaque ſunt regiones omnes, populi, regna, & gentes, quae ab vrbe condita vſque ad annum eiuſdem vrbis DCCV. conſulatumque L.Lentuli & M.Marcelli, in quo Caeſar dictator primum creatus, libertatẽ oppreſsit, in ditionem populi Romani venerunt. Quarũ triplex conditio fuit. Etenim aut liberi populi ſuis legibus viuere permiſsi; aut regna amicis & foederatis regibus conceſſa; aut prouinciae populi Romani fuerunt, in quas quotannis vel proconſules, vel propraetores mitterentur. Prouinciarum enim quaedam cõſulares, quaedam praetoriae erãt, ideſt, quaedam a pro conſulibus, quaedam a pro praetoribus regebantur. Verum ne quis erret, neutrum perpetuum fuit: non enim haec aut illa prouincia ſemper aut cõſularis, aut praetoria; ſed ita nomen mutabat, vt variae modo a cõſularibus, modo a praetoriis adminiſtrabatur. Quã poteſtatem non populus, ſed ſenatus habebat, vt quos vellet, in quas vellet mitteret adminiſttatione annua: quod lege Sẽpronia a C.Graccho tribuno plebis ſancitũ erat. Quã legẽ C.Caeſar nõ obſeruauit, cui prouinciae per quinquennium decretae ſunt. Erat igitur eadem prouincia ex volũtate ſenatus modo conſularis, modo praetoria. Vt (exempli gratia) Macedonia, quã Cn.Dolabella, C.Curio, M'.Lucullus, L. Torquatus, C. Antonius omnes conſulares adminiſtrarunt, tum C. Octauius praetorius Auguſti naturalis pater,

pater,rurſus conſularis L.Piſo,& Piſone reuocato Q. Ancharius praetorius, idemque patet in ceteris. Nouiſſimis autem reip.temporibus paulo ante Pharſalicam pugnam, qua libertas populi Romani concidit, prouinciarum populi Romani adminiſtratio in xv. dioeceſes diuiſa erat,ſeptem conſulares, & octo praetorias:quod ex Coelij epiſtola ad Ciceronem eo tempore ſcripta apparet, vbi ſic ſcribit: *Senatui placere in Ciliciam prouinciam, in que octo reliquas praetorias mitti.* Regebantur porro octo prouinciae, quae in eo S. C. praetoriae vocantur,a magiſtratibus octo praetoriis, Cypro excepta,quam quaeſtor, vt ſupra oſtendi, cum iure praetorio adminiſtrabat. Verum poſtea inter praetorias numerata fuit. Prouinciae autem populi Romani,quas xv.fuiſſe ex ea Coelij epiſtola liquet, tũ conſulares,tum praetoriae,hae erant

Sardinia & Corſica prouinciae factae inter primum & ſecundum bellum Punicum a T.Manlio Torquato, & C.Papirio Maſone

Sicilia,cuius partem prouinciam fecit bello Punico primo C. Lutatius Catulus, totam vero bello Punico ſecundo M.Valerius Laeuinus

Gallia Ciſalpina prouincia facta a M. Claudio Marcello V.conſule

Gallia Tranſalpina a Q.Fabio Maximo Allobrogico

Hiſpania citerior } Scipionis Africani victoria prouinciae factae
Hiſpania vlterior }

Illyricum, Dalmatia,Iſtri, & Liburni in prouinciae formam redacti victoria L.Anicij Galli

Africa & Numidia prouinciae factae a Scipione Africano minore,& C.Mario vii. cos

Macedonia , Achaia, Thracia , Graecia , Aetolia, Theſſalia , Boeotia, Acarnania, Epirus prouinciae factae Q. Metelli Macedonici , L. Mummij Achaici , M. Terẽtij Luculli, & M. Fuluij Nobilioris victoriis, omnes enim hae prouinciae lege P. Clodij ab eo qui Macedoniae praeerat, regebantur

Aſia , Lydia , Ionia , Caria, Helleſpontus , Myſia , & Phrygiae pars, prouinciae factae M. Perpernae , & M'. Aquilij victoriis

Pontus, & Bithynia, & Propontidis pars, a Cn. Pompeio Magno prouinciae factae

Cilicia, Pamphyliae, Lycaoniae, & Phrygiae pars, victoriis P. Seruilij Iſaurici , & Cn. Põpei Magni. Phrygiam in duas iuriſdictiones diſpertitam fuiſſe , vt vna pars Ciliciae, altera tribueretur Aſiae, itemque Pamphyliae & Lycaoniae partem ſub regibus , partem ſub Ciliciae procos. fuiſſe, Cicero & Dio auctores ſunt

Suria omnis vſque ad Euphratem, & Meſopotamiae pars in prouinciam a Cn. Pompeio Magno redactae

Creta inſula Q. Metelli Cretici victoria prouincia facta

Cyprus inſula a M. Catone in prouinciae formam compoſita

Quod autem eſſet annuum vectigal , quod populus Romanus ex his omnibus prouinciis, tam ante , quam poſt bellum Mithradaticum capiebat, quantumque id Cn. Pompeius primum , deinde libertate ſublata ſequentes Romani imperatores auxerint, vſque ad Traiani Auguſti principatum, ſub quo imperium Romanum, ad ſummum quod peruenire potuerit , auctum, ſenſim deinceps labare coepit, haud multo poſt commodius ex inſtituto exponam

Harum prouinciarum hae conſulares hoc tempore erant

Hiſpania citerior } Cn. Pompeio procos, per legatos adminiſtratae
Hiſpania vlterior }

Gallia Ciſalpina } quas vnus Caeſar procos, obtinebat
Gallia Tranſalpina }
Illyricum, & Dalmatia }

Cilicia &c. a M. Cicerone pro cos } adminiſtratae
Suria &c. a M. Bibulo pro cos }

Hae vero VIII. praetoriae prouinciae erant

Sicilia
Sardinia, & Corſica
Africa, & Numidia
Macedonia, Achaia, Graecia, &c
Aſia, Lydia, Caria, Ionia, Myſia, &c
Pontus, & Bithynia
Creta inſula
Cyprus inſula

Hoc tempore ſocij, vel foederati reges erant

Ptolemaeus Aegypti }
Iuba Mauritaniae }
Pharnaces Boſphori, & Ponti }
Ariobarzanes Cappadociae }
Tigranes Armeniae maioris } Ex Dione, Cicerone, Rufo, &
Antiochus Comagenae }

Deiotarus,& tres alij Armeniae mimoris, Galatiae, & Pāphyliae } Strabone
Pylaemenes Paphlagoniae
Ariſtarchus Colchidis
Hyrcanus Iudaeae Palaeſtinae

Liberi vero populi erant

Rhodij. Tranquillus in Veſpaſiano
Cyreneici in Africa. Liuius, & Dio
Piſidae & Lycij } in Aſia. Cicero in epiſtolis ad Atticum

Haec porro eſt Romanae ditionis prouinciarum ab Hiſpania vlteriore extrema ad occidentem prouincia, vſque ad Euphratem, qui terminus ad orientem imperij fuit, deſcriptio. Quod populi Romani extremo libertatis tempore imperium erat. In quas omnes prouincias ibant, vel conſulares cum duodecim faſcibus, vel praetorij cum ſex, totidem vtrique quot in vrbe habebant: interdum etiam praetorios cum iure conſulari, & duodecim faſcibus, ſenatus in prouincias mittebat, vt Q. Ciceronem in Aſiam. De quo Tranquillus in Auguſto: *Extant* (inquit) *Ciceronis epiſtolae, quibus Quinctum fratrem parum ſecunda fama proconſulatum Aſiae adminiſtrantem hortatur & monet, imitetur in promerendis ſociis vicinum ſuum Octauium*, vbi proconſulatum vocat hominis praetorij adminiſtrationem. Eadem ratione titulus eſt Q. Metello Celeri pro cos. in duabus epiſtolis. Qui tamen conſulatum non geſſerat, ſed ex praetura in Galliam Ciſalpinam profectus erat. Item alibi: *Cum prouinciam Aſiam proconſulari imperio obtineres*, &c. de homine praetorio loquitur.

Primis temporibus quum prouinciae tuendae armis eſſent,& in diſcrimine verſarentur exibant in eas inito ſtatim magiſtratu conſules, & praetores; vel vt quaeque cuique ſorte obtigerat, vel etiam quandoque conſulibus inter ipſos comparātibus: ſic enim loquebantur quum inter eos de duabus conſularibus prouinciis conueniſſet, nam inter praetores comparandi conſuetudinem non fuiſſe opinor. quod ſi bellum produceretur,imperium in iiſdem prouinciis procōſulibus,aut propraetoribus a ſenatu prorogabatur in annum,& aliquando in biennium. Donec C. Gracchus tribunus plebis Tiberij frater legem tulit, vt cōſulares prouinciae quotannis per ſenatum decernerentur,& imperium conſulare,non niſi annuum eſſet. Poſt conſtitutas vero quaeſtiones perpetuas, quod Cicero anno vrbis DCV. factum fuiſſe tradit L. Marcio Cenſorino,M.Manilio cos.praeturae iuriſdictionis forma paulo etiam mutata eſt,nam quum ſex praetores eſſent,duo tantum vrbanus & peregrinus in vrbe manebant,reliqui quatuor inito magiſtratu ſtatim in prouincias quas ſingulis ſors dederat, ibant,in quibus annum praeturae explerent : poſt conſtitutas vero quaeſtiones perpetuas omnes deinceps ſex praetores toto magiſtratus ſui tempore in vrbe retenti. Ex his duo more veteri ius dicebant, vrbanus, & peregrinus; reliqui quattuor publica iudicia exercebāt, de quibus non videbatur extra ordinem quaerendum eſſe, vt repetundarum,ambitus,maieſtatis,& peculatus. Poſtremo L.Sulla dictator aucto perpetuarum quaeſtionum numero,vt de falſo,de periurio,& de iniuriis, & quattuor tantum praetores publicis iudiciis praeeſſent, duos alios praetores adiecit,vt ex Cicerone intelligi-

tur, atque ita coeperunt octo praetores Romae eſſe, quorum duo vrbanus & peregrinus priuatis potiſsimum iudiciis, reliqui publicis quaeſtionibus praeerant; annua praeturae in vrbe adminiſtratione finita, tum pro praetoribus in prouincias, quas ſenatus praetorias eſſe decreuerat, exibant. Quorum adminiſtratio Cornelia lege tantum annua erat. L. enim Sulla dictator lege cauit, ne quis plus anno prouinciae praeeſſet qui viderit opinor, in rep. diuturnis imperiis aſſueſcere, tutum non eſſe. Itaque Galliarum decennis illa Caeſaris adminiſtratio libertatis exitiũ fuit. Huiùs legis meminit Cicero in epiſtolà ad Appium. Poſt Sullam Caeſar dictator legem tulit, ne praetoriae prouinciae pluſquam annum, nec pluſquam bienniũ conſulares obtinerentur: tulit autem hanc legem victo Pompeio, quum ipſe iam per decem annos Galliam contra C. Gracchi & L. Sullae leges obtinuiſſet, cõſequutus id quod nemo ante, & S.C. & lege. Legis vero, quae rectoribus prouinciarum imperiũ dabant, duae fuerunt. Curiata dabat imperium populus, vt Liuius indicat libro nono, Cornelia ſenatus. Nam quũ S. C. factum eſſet, vt prouincias magiſtratus ſortirẽtur, aut compararent inter ſe, tum ſi ij vel ſine lege curiata in prouincias proficiſcerentur, imperium habere dicebentur, donec in vrbem reuertiſſent. Quod in epiſtola Ciceronis ad Lentulum intelligi poteſt. Quod autem in agraria II. ſcriptum eſt, Rem militarem ſine curiata lege attingere non licere: id intelligi debet de iis magiſtratibus, qui ſumptu publico ibant in prouincias, quibus publica pecunia opus eſſet alendis militibus, belloque gerendo. his enim imperium dabatur lege curiata, quo rem militarem attingere poſſent.

verum quum bellum gerendum non eſſet, neque milites in prouinciam iam pacatam educendi, id ſolo S. C. fieri, & ſine lege curiata in prouinciam ire poterāt. Hic autem ſtatus reip. & adminiſtrandarum prouinciarum ratio libertatis tempore, ante remp. a Caeſare occupatam fuit. Nam ab Auguſto Caeſare poſt bella ciuilia confecta, reip. longe diuerſa forma, vt mox referam, conſtituta eſt

PROVINCIAE. A. CAESARE DICTATORE. FACTAE

Bello ciuili ad Pharſalum geſto, in quo caeſa optimatum factione, Caeſar qui victoriam obtinuerat, rerum potitus eſt, ipſe poſtea fugientem Pompeium Alexandriam eſt perſequutus. Quem vt occiſum deprachendit, cum Ptolemaeo Aegypti rege, a quo ſibi quoque inſidias tendi videbat, bellum difficillimum geſsit. Regnum Aegypti victor Cleopatrae fratrique eius minori permiſit, veritus prouinciam facere, ne quandoque violentiorem praeſidem nacta, nouarum rerum materia eſſet. Ab Alexandria in Syriam, & inde in Pontum tranſiit, vrgentibus de Pharnace nuntiis. Hic enim Mithradatis magni filius, quum a Pompeio bello Mithradatico Boſphori Cimmerij rex conſtitutus eſſet, captato tempore quo Romani inter ſe armis contendebant, patrij recuperandi regni cupidus, Colchida & Armeniam, Cappadociae & Ponti partem occupauit, Cn. Domitium Caluinum a Caeſare ad eius opprimendos conatus miſſum, profligauit; qua victoria ferox expugnata Amiſo reliquam Ponti partem inuaſit. Hunc Caeſar intra

quintum quam adfuerat diem, quattuor quibus in cõſpectum venit horis, ad Zeliam vna profligauit acie: qui cum in Boſphorum profugeret, ab Aſandro Boſphorani tumultus auctore occiſus eſt. quo factum eſt, vt merito Caeſar gloriatus ſit, ſe ita cum Pharnace pugnaſſe, vt eadem hora venerit, viderit, & vicerit. Atque hac victoria Boſphorus, Ponti & Bithyniae prouinciis adiunctus eſt

MAVRITANIA. PROVINCIA

Mauritanias duas Sitifenſem & Caeſarienſem Bocchus rex & populi Romani amicus, quo auctore Iugurtha Numidarum rex in poteſtatem Romanam venerat, diu obtinuit. Boccho ſucceſſit Iuba, qui bello ciuili quum ſe Pompeianis partibus addixiſſet, proelio a Caeſare in Africa victus, ſe ipſe interfecit. Itaque ſubacta omni Africa, Mauritaniae quoque a Caeſare prouincia factae ſunt. Iubae filius Iuba alter admodũ puer Romam a Caeſare in triumphum eſt ductus. Is fuit qui poſtea ſcripſit hiſtoriam, quam ſaepe Plinius citat, ſingulari ingenio & doctrina praeditus, & Auguſti liberalitate demum ad regnum paternum remiſſus. Is ſucceſſorem Ptolemaeum ex Antonii & Cleopatrae filia natum habuit, quo a Caligula interfecto, Mauritania in duas eſt prouincias redacta, vt infra aperiam

PROVINCIAE. PANNONIA
MOESIA. ET. CET

L. Sempronio & L. Scribonio cos. anno vrbis DCCxx victo in Sicilia Sex. Pompeio, Lepido III. virali poteſtate exuto, quum M. Antonius in Aegypto

cum Cleopatra luxuriaretur, Caeſar Octauianus qui occidentem tenebat, bellum in Illyrico quod Dalmaticum a Tranquillo, Illyricum in Faſtis municipalibus Petri Appiani appellatur, adhuc aduleſcens gerere coepit, quod multis annis cum Noricis, Pannoniis, Rhetis, Illyris, Dalmatis, Iapygibus, Liburnis, Tauriſcis, Moeſis, Thracibus, Vindelicis, Getis, Baſtarnis, Germanis, & ceteris quae ad Danubium & Rhenum erant gentibus, partim ſuo, partim Agrippae, Vibij, Aſinij Pollionis, M. Craſsi, L. Piſonis, L. Lentuli, Neronis, Druſi, & Ti. Caeſaris ductu geſsit. Harum gentium pleraeque bellorum ciuilium tempore in Romanas prouincias incurſiones fecerant. Quo bello domuit partim ductu, partim auſpiciis ſuis Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni, item Rhetias, & Vindelicos, Moeſos, ac Thracas. Coercuit Dacorũ & Sarmatarum incurſiones, tribus eorum ducibus cum magnis copiis caeſis. Germanos citra Album fluuiũ ſubmouit, ex quibus Vbios & Sicãbros dedentes ſe tranſduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias item nationes male quietas ad obſequium redegit, nec vlli genti ſine iuſtis & neceſſariis cauſsis bellum intulit. Ita Tranquillus. Florus libro CXXXII. *C. Caeſar in Illyrico Dalmatas domuit.* Rufus vero: *Alpes Rhetiae, Noricus, Pannoniae Moeſiae, & omnis ora Danubij, Pontus omnis, Armenia minor ab Auguſto in prouinciam redactae ſunt.* Item alibi: *Dardanos & Moeſios Curio pro coſ. ſubegit, & primus Romanorũ ducum ad Danubium vſque peruenit: ſub Iulio & Octauiano Caeſaribus per Alpes Iulias iter factũ eſt. Alpinis omnibus victis, Noricorum prouinciae acceſſerunt. Bathone Pannoniorum rege ſubacto, in ditionem Romanorum Pannoniae venerunt.*

Amãtinis inter Sauum & Drauu proſtratis, regio Sauenſis, ac ſecundorum loca Pannoniorum obtenta ſunt. Marcomani & Quadi de locis Valeriae quae ſunt inter Danubium & Drauum, pulſi ſunt, & limes inter barbaros & Romanos ab Auguſto per Vindelicium, Noricum, Pannoniam, & Moeſiam eſt conſtitutus

PROVINCIA. AEGYPTVS

Antonio & Cleopatra Aegyptiorũ regina ad Actiũ proelio victis, & interemptis, Aegyptum quam ad id tempus ſocij & foederati reges tenuerant, Caeſar Auguſtus in prouinciae formam redegit: quam vt feraciorem habilioremque annonae vrbicae redderet, foſſas omnes in quas Nilus exaeſtuat oblimatas lõga vetuſtate, militari opera deterſit. & Velleius: *Auguſtus praeter Hiſpanias aliaſque gentes quarum titulis forum eius praenitet, paene idem Aegypto ſtipendiaria facta, quantum pater eius ex Gallia in aerarium redditum contulit.* Et Rufus: *Aegyptus omnis ſub amicis regibus fuerat, ſed victa cũ Antonio Cleopatra prouinciae formam Caeſaris Auguſti temporibus accepit, & primus apud Alexandrinos Cornelius Gallus adminiſtrauit.* Eam Caeſar equitibus Romanis, non ſenatoribus regendam tradidit, cuius praeſes praefectus, & Iuridicus Aegypti appellabatur

PROVINCIAE. HISPANIAE ET. ALPES

Poſt bellum Actiacũ Antonio deuicto, Caeſar Auguſtus Cantabricum bellum geſsit, in quo partim ductu, partim auſpiciis ſuis Cantabriã, Aſturicam, Aquitaniam, Salaſſos gentem alpinam, Alpes maritimas a Liguribus Comatis cultas, multis feriſque nationibus

frequentes domuit,& prouincias Romanas fecit, Vnde Rufus: *In Hiſpania ad extremũ a Caeſare Auguſto Cantabri,& Aſtures, qui freti montibus imperij immunes adhuc reſiſtebant, deleti ſunt.* Quo tempore quum ille conuentum Narbonae ageret, cēſus a tribus Galliis Aquitania, Lugdunenſi,& Belgica, quas pater Caeſar dictator ſubegerat, actus. Velleius: *Poſt bella ciuilia Dalmatia rebellis ad certam confeſſionẽ pacata eſt imperij, Alpes multis feriſque nationibus celebres perdomitae, Hiſpaniae nunc ipſius praeſentia, nunc Agrippae multo varioque Marte pacatae*

AFRICA. DOMITA

Haec in Europa a Caeſare geſta. In Africa autem tumultuatum magis quam bellatum. Caeſar enim Muſulamios, atque Getulas accolas Syrtium, Coſſo duce compeſcuit, vnde illi Getulici cognomen. Marmaridas atque Garamantas Furnio ſubigendos dedit. Ita Florus. Bellatum autem diu hoc tẽpore in Africa fuiſſe, indicant T. Statilij Tauri, L. Autronij, L. Sempronij Atratini, L. Cornelij Balbi ex Africa triumphi in tabulis Capitolinis exarati

PROVINCIAE. IN. ORIENTE. FACTAE

Tanta virtutis & moderationis Auguſti Caeſaris fama fuit, vt is Indos etiam ac Scythas auditu modo cognitos pellexerit ad amicitiam ſuam, populique Romani vltro per legatos petendam. Parthi quoque & Armeniam vendicanti facile ceſſerunt, & ſigna militaria quae M. Craſſo & M. Antonio ademerant, repoſcenti reddiderunt, obſideſque inſuper obtule-

runt, denique pluribus quondam de regno concertãtibus, non niſi ab ipſo electum comprobauerunt. Velleius: *Diuus Auguſtus praeter Hiſpanias, aliaſque gentes, quarum titulis forum eius praenitet, paene idem facta Aegypto ſtipendiaria, quantum pater eius Gallia in aerariũ redditum contulit. At Caeſar quam certam Hiſpanis parendi confeßionem extorſerat, tam parem Illyriis Dalmatiſque extorſit: Rhetiam autem, ac Vindelicos, & Noricos, Pannoniãque, & Scordiſcos nouas imperio Romano ſubiunxit prouincias, & vt has armis, ita auctoritate Cappadociam fecit ſtipendiariam. & cet.* Idem Auguſtus Pylaemene rege Paphlagoniam, item Amynta rege mortuis Galatiam, & Lycaoniam, Pamphyliamque ditionis regiae ad id tẽpus, item Piſidas quoque & Lycios liberas gentes in prouinciae formam redegit, vt auctor eſt Dio. Cyrenẽ quae antea libera fuerat, cum Creta prouincia coniunxit. His tot tantiſque rebus geſtis, imperio conſtituto, pace terra marique parta, Ianum geminum bis ante clauſum, ipſe tertius clauſit. Rebus itaque ſic compoſitis, omnibuſque prouinciis in certam formam redactis, Auguſtus cognominatus eſt, & menſis Sextilis in honorem eius eſt appellatus

PROVINCIAE. AB. AVGVSTO ADDITAE

Aſtures, & Cantabri in Hiſpania prouinciae Hiſpaniae additi
Aquitania Galliis prouincia addita
Pannonia, Noricũ, Vindelicia, Rhetia prouincia vna
Moeſia, Thracia, & Dardani prouincia vna
Pamphilia, Lycaonia, Galatia, Pyſidia, Lycia prouincia vna

Armenia minor vſque ad Euphratem Suriae addita
Aegyptus,& Arabiae pars prouincia vna
Cyreneica Cretae prouinciae addita
Paphlagonia Bithyniae addita
Illyrici & Dalmatiae pars Danubium verſus vna prouincia facta
Getuli & Garamantes Africae additi
Salaſsi,Alpes maritimae, & gentes Alpinae prouincia vna

Hae autem ſunt gentes quae ab Auguſto victae, vel regibus mortuis, populi Romani prouinciae factae fuerunt, quibus ceteris quae reip. tempore factae fuerant additis, in duas partes eas omnes diuiſit, vt aliae eſſent ſenatus populique Romani, aliae Caeſaris: quod cur fecerit, & quae ſenatus, vel Caeſaris prouinciae fuerint, nunc exponam

PROVINCIAE. S.P.Q.R. ET IMP. CAESARIS. AVG

Anno vrbis cōditae DCCXXVII. imp. Caeſare Auguſto VII. & M. Agrippa III. cos. Quum Caeſar Auguſtus ex S.P.Q.R. voluntate imperium ſingulare, quod minus ante legitimum videbatur, ſibi vni ſtabiliſſet, vt ipſe popularis videretur, tyrannidiſque ſuſpicionem a ſe amoueret, nequaquā totius imperij curam ſibi vni depopoſcit, ſed prouinciarum omnium populi Romani quas ſupra retuli, adminiſtrationem, vna cum ſenatu & populo communicauit. Quae enim pacatae erant & imbelles, atque a terminis Romani imperij longe aberant, militumque praeſidiis non indigebāt,

populo tradidit. Eas vero prouincias, quae militaribus copiis inſtructae eſſent, vt exercitus omnes in poteſtate ſua haberet, ſibi retinuit adminiſtrandas, tanquam eas quoque pacaturus, pacataſque populo reddituros. Prouinciae autem quas ſenatui populoque Romano tradidit adminiſtrandas, hae fuerunt, ſic noua diuiſione, & adminiſtratione in XII. dioeceſes ab ipſo diſtinctae

Africa, Numidia, & Lybia proconſularis
Aſia cis Halim, & montem Taurum, in qua Lydia, Ionia, Caria, Myſia, Phrygia, & Helleſpontus proconſularis
Hiſpania Baetica praetoria
Gallia Narbonenſis praetoria
Sicilia praetoria
Sardinia, & Corſica praetoria
Illyricum, & Epiri pars praetoria
Macedonia, & Graeciae pars praetoria
Achaia, Theſſalia, Boeotia, Acarnania, Epeirique pars praetoria
Creta, Cyreneica, & Libyae pars praetoria
Cyprus praetoria
Bithynia, Paphlagonia, Propõtidis, & Ponti pars praetoria

Hae porro fuerunt XII. prouinciae in quas S. P. Q. R. more veteri ſuos rectores mittebat, quorũ qui Africae & Aſiae praeerant, hi ſemper proconſules appellati ſunt, quamquam conſulatum non geſsiſſent; qui reliquis decem, praetores. Caeſar vero ſuas prouincias ita diuiſit, vt in quaſdam mitteret legatos propraetoribus, hi proconſulum locum obtinebant, atque le-

gionibus praeerant; in quaſdam vero proprocuratores, qui propraetoria dignitate eas prouincias in quibus tantum momenti non erat, adminiſtrarent. Ceterum omnes vno communi vocabulo rectores appellabantur. Caeſaris autem prouinciae in XIIII. dioeceſes diſtinctae, fuerunt hae

Hiſpania Luſitania
Hiſpania Tarraconenſis
Gallia Aquitania
Gallia Lugdunenſis, alias Celtica
Gallia Belgica, & Germania
Pannonia, Noricum, Vindelicia, & Rhetia
Moeſia, in qua Dardani, Thraces, & Daci
Dalmatia, & Illyrici pars
Alpes maritimae
Cilicia, Iſauria, & Lycaonia
Galatia, Pamphylia, & Piſidia. Lycios enim liberos reliquit
Suria, Armenia minor, Meſopotamia, & oriens omnis vſque ad Euphratem
Aegyptus, & Arabiae pars
Italia omnis a freto Siculo ad Alpes

Reges omnes ſocij & foederati, in his erant praecipui

Iuba Mauritaniae
. . . . . Hiberiae
. . . . . Albanorum
Rhaemetalces Thracum
Herodes Paleſtinae Reges
Aretas Arabum
Antiochus Comagenae

Archelaus Cappadociae
Philopator Cilicum,& alij multi

Has omnes prouincias validiſsimis legionibus, quarum ſeriē mox enumerabo, muniuit, atque in eas legatos ſuos procuratoreſque mittebat. Vt autē omnem de ſe monarchiae ſuſpicionem eximeret, poteſtatem reip. conſtituendae, & harum prouinciarum ordinandarum in decennium tantum aſſumpſit. hoc enim temporis ſpatio ſe remp. conſtituturum affirmauit, addens ſi citius res compoſuiſſet, citius etiam imperium redditurum. Decennio tranſacto, quum adhuc res compoſitae non eſſent, tum in quinquennium, ac deinde in alterum quinquennium, poſt in decennium, poſt etiam in tertium decennium, & petiit & impetrauit. Ita vt ſucceſsione quinquenniorū & decenniorum perpetuo imperium adminiſtrauerit

De legionibus populi Romani

Quamdiu libera vrbs Roma egit, atque a Senatu P. Q. R. belli duces eligebantur, fuere in armis ſemper Italiae populi, quibus Graecis & barbaris ſubactis, terrae ſibi mariſque imperium pepererunt. Neque enim vlla orbis terrarum pars, aut caeli tractus fuit, quo nō vires ſuas Romanorum arma protulerint. Poſtea vero quam Caeſar Auguſtus bellis ciuilibus confectis, rerū potitus eſt, & laborem Italicis omnibus ademit, & arma detraxit. Militum vero legiones multas legit, eaſque certis auctoramentis habuit mercenarias, quae Romanum a barbaris tuerentur imperium: tum fluuiorum magnitudine, atque foſſarum, montibuſque

aſperrimis,

aſperrimis,deſertiſque locis atque imperuiis circumſeptos imperij limites communiuit. Ex his praecipuũ robur Rhenum iuxta, commune in Germanos Galloſque ſubſidium,octo legiones erant, in duos exercitus ſuperiorem, inferioremque diſtinctae. Hiſpaniae recens perdomitae tribus habebantur, Africa per vnam legionem, Aegyptus per duas tenebantur. Dehinc initio a Suria vſque ad flumen Euphraten, quantum ingenti terrarum ſinu ambitur, quattuor legionibus coercitum. Thraciam, ripamque Danubij legiones ſeptem, tres in Pannonia, duae in Moeſia, totidemque in Dalmatia locatae tuebantur: quae poſitu regionis a tergo illis, ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haud procul accirentur, quamquam inſideret vrbem proprius miles, tres vrbanae, tres vigilum, nouẽ praetoriae cohortes, Etruria ferme, Vmbriaque delectae, aut vetere Latio, & colonis antiquitus Romanis. Italiam vtroque mari duae claſſes, Miſenum apud & Rauennam, proximumque Galliae littus roſtratae naues praeſidebant, quas Actiaca victoria captas Auguſtus in oppidum Foroiulienſe miſerat valido cum remige. At apud idonea prouinciarum ſociae triremes, alaeque & auxilia cohortum. ita Tacitus libro quarto. Quibus verbis, quae fuerit imperij Romani forma ab Auguſto conſtituta, intelligi poteſt. Porro autem quum Romanas legiones, quae imperio tuendo ab Auguſto & ceteris imperatoribus inſtitutae ſunt, earundemque ſtationes enumerare decreuerim, non alienum ab hac tractatione erit, pauca quaedam de legione, eius partibus, inſtitutione, & varietate diſputare. Legio igitur erat certorum militum manus, in quas populi Romani exercitus diuidi ſole-

ctore Sex,Pompeio. Ceterum quum Romulus ipſe, deinde ceteri reges,poſtremo cõſules regionum numerum auxiſſent, poſterioribus tamen temporibus non plures quam quattuor legiones fieri ſolebant, quarum binas ſinguli conſules ad bellum profecturi ſortiebantur. Hae ſingulae modo quatternum milliũ, & ducentorum peditum, modo quinque millium, ſi quando maius aliquod videbatur periculum imminere. Trecentique equites in ſingulas legiones deſcribebantur. Vnde Liuius libro triceſimoſeptimo: *Romana acies vnius prope formae fuit, & hominum, & armorum genere. Duae legiones Romanae, duae ſocium, & Latini nominis erant, quina millia & quadragenos ſingula habebant. &c.* Merere autem in legione nemo poterat, qui ciuis Romanus non eſſet, atque in vnam quinque claſſium a cenſoribus relatus. nam ſocij nominis Latini, extra legionem militabant, quorum ſubſidia auxilia vocabantur: capite cenſi vero, & reliqui tenuioris fortunae homines, militia immunes erant. Singulis legionibus ſex tribuni militum praeerant populi ſuffragiis creati. Quod quando acciderit, nunc aperiam. Quum enim ab initio exercitus populi Romani, non niſi tria millia peditum haberet, tres tantum tribuni militum ſufficiebãt, poſt auctis Romani imperij opibus, tribuni ſex primum, & poſtea plures quam ſex, & diuerſi generis eſſe coeperunt. Nam (vt tradit Pedianus actione II. in Verrem:) Tribunorum militum duo erant genera, primum eorum, qui Rufuli dicebantur, hi in exercitu creari ſolebant, & comitiatorũ, qui Romae comitiis deſignabantur. De vtriſque Liuius libro ſeptimo ſic ſcribit: *Et quum eo anno primum placuiſſet tribunos militum ad legiones ſuffragio fieri: (nã &*

antea, ſicut nunc, quos Rufulos vocant, imperatores ipſi faciebant) T. Manlius, qui poſtea Torquatus appellatus eſt, ſecundum in ſex locis tenuit. Ex quibus verbis apparet Q. Seruilio II. & L. Genucio II. cos. anno vrbis CCCXCII. tribunos militum, qui ad ſex aucti fuerant, populi ſuffragiis creari ad legiones coeptos. Deinde plura tribunorum militum genera fuiſſe, & eos non omnes populi ſuffragij creatos, & hi qui creabantur, eo primum anno fieri coeptos. Poſt tribunorum militum numerus auctus, XVI. que facti, C. Iunio Bubulco III. Q. Aemilio Barbula II cos. Quam rem Liuius libro nono ita tradit: *Et duo imperia eo anno dari coepta per populum, vtraque ad rem militarem pertinentia; vnum, vt tribuni militum XVI. in quattuor legiones a populo crearentur, quae antea per quam paucis ſuffragio populi relictis locis, dictatorum & conſulum ferme fuerant beneficia. tulere eam rogationem tribuni L. Atilius & C. Marcius. alterum, vt duumuiros nauales idem populus iuberet.* Tribuni autẽ militum populi ſuffragiis creati ſinguli mille viris praeerãt, quum tum exercitus Romanus ex quattuor tantum legionibus, legio vero non niſi quattuor millium peditũ eſſet. Poſt quum legiones ipſae ad quinque millia & amplius militum augeri coepiſſent, vigintiquattuor tribuni a populo creari coepti, ſexque per ſingulas legiones diſtributi. Ex quibus quattuordecim annua ſtipendia ad minus quinque; reliqui decem ſaltem decem feciſſent. Hic tribunorum militum numerus vſque ad C. Marij tempus permanſit. Legiones porro ipſae (vt dixi) non niſi ex ciuibus Romanis legebantur, qui aetate militari eſſent: ea erat a XVII. ad XLVII. annum. Hi XX. annua ſtipendia merere ſolebant, equites vero decem. Omnibus autem, qui ad

honores euehi volebant, militare ante opus erat. Vrbanum namque magiſtratum nemini capere fas erat, priuſquam decem annua ſtipendia perfeciſſet. Militum porro legionariorum quattuor genera erant. Iuniores enim vel tenuioris fortunae homines, pilanos; his adultiores, haſtatos; aetate vero ac robore praeſtantes, principes; natu maximos triarios vocabant. De quibus Varro libro IIII. ſic ſcribit: *Haſtati dicti, qui primi haſtis pugnabant; pilani, qui pilis; principes, qui a principio gladiis; triarij, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur.* In vnaquaque autem legione triarij DC. principes ∞ CC. totidem haſtati, reliqui pilani veliteſue erant numero mille. Quod ſi maiore numero conſtaret legio, proportione diuiſionem faciebant, triariis exceptis, quorum idem ſemper erat numerus. Horum, vt varij ordinis erant, ita etiam varia armorum genera. In ipſis porro legionibus ſingula militum genera velitibus exceptis in tot centurias diuiſa erant, ſingulis vero centuriis primarij centuriones praeerant. Hae in triariis appellabantur primũ pilum, ſecundum pilum, tertium pilum, & ſic deinceps. In principibus primus princeps, ſecundus princeps, & cetera: in haſtatis primus haſtatus, ſecundus haſtatus, vt in aliis. Duces vero centuriarum appellabantur primi pili centurio, primi principis centurio, & primi haſtati centurio. Velites vero in has centurias pro rata parte diſtribuebantur. Hae centuriae erant plus, vel minus, quantus erat legionis numerus. Hinc in antiquis lapidibus ſaepe centurionum primi pili mentio eſt. item Cicero ad Brutum, *Naſennius* (inquit) *octauum principem,* id eſt octauã centuriã principũ, *duxit, Metello Imperatore.* Signa legionum erant,

ideoque cohors milliaria appellabatur. A prima cohorte auſpicari aciē mos erat. Haec aquilā praecipuū legionis ſignū, imperatorūque imagines cuſtodiebat. Secūda cohors DLV. pedites, equites vero LXVI. tertia pedites & equites, totidē. Quarta cohors eundem peditū & equitū numerū habebat, ſed in tertia cohorte validiores milites cōſtituebātur, quia in media acie conſiſtebat. Quinta eodem numero ſtrenuos milites deſiderabat, quia ſicut prima in dextro, ita quincta in ſiniſtro cornu conſtituebantur. Quippe cohortes quinque primam aciem inſtruebant. Reliquae quinque cohortes eundem militum numerum habebant, quem ſecunda, ſed robuſtiores etiam in ſexta collocabantur, quia in ſecunda acie poſt aquilam locum ſortiebatur. Octaua in ſecunda acie medium locum tenebat, decima in ſiniſtro cornu conſiſtebat. Sic legio decem cohortibus firmabatur, habebatque peditum ſex millia ducentos, & equitum ſeptingentos triginta. Vt autē legio in decem cohortes, ſic cohors in quinquaginta manipulos, & manipulus rurſum in vigintiquinque milites diuidebatur. Hunc autem fuiſſe ordinem earum legionum, quae ad tutelam Romani imperij ab Auguſto inſtitutae ſunt, ex Tacito aperte intelligitur. Quo tempore, is qui pluribus legionibus praeerat, legatus conſularis ſaepiſsime a Tacito, in antiquis vero epigrammatibus, legatus propraetore eius prouinciae in qua legiones erant, exempli cauſſa, Moeſiae, Dalmatiae, vel Germaniae, appellatur. Qui ſingulis legionibus praeerant, legati legionis; qui cohorti tribunus, vel praefectus; qui cētum militibus centurio; qui ducentis, ducenarius; qui manipulis,

manipularius vocabantur. Vniuerſi exercitus ſignum vel vexillum ante Hadriani tempora imago Caeſaris vel Auguſti dicebatur, poſtea vero Labarum vocitari coeptum eſt, legionis aquila, cohortium ſigna ſpeciali quodam ſignificato, manipulorum vexillum. Is qui locandis caſtris curam habebat, praefectus caſtrorum vocabatur: hi vero qui caedendorum lignorum ad palos faciendos, & ferramentorum curam habebant, praefecti dendrophororũ, & fabrum talis legionis dicebantur. Erant in vna quaque legione praeter hos, tubicines, euocatores, medici, & alij eiuſmodi miniſtri, quorum vocabulorum frequentiſſima mentio eſt in antiquis epigrammatibus, & in omni Taciti hiſtoria. Inſtituendi, ex auctorandi, locandi, mutandique legiones, arbitrium, ſummumque ius penes Romanum principem tantum erat. Is eas ex vna prouincia in aliam, prout neceſſitas exigebat, migrare iubebat, exauctorabat, ex duabus vnam coniungebat, earumdem rectores ipſe vnus cõſtituebat. Hae legiones & nomina, & plura cognomina a variis euentibus indita habuerunt. Ab ordine, quo vna quaeque earũ in aliquo loco primo conſtituta fuerat, nomina ſumebant, vt prima, ſecunda, tertia, decima, & viceſima; ſic milites primani, ſecundani, tertiani, decimani, & viceſimani appellabantur. Et quoniam plerunque vſu venit, vt duae vel tres variis in locis conſtitutae omnes primae, vel ſecundae, vel tertiae appellatae fuerint, vna quidem prima in Germanĩa, ex octo, quas ſupra dixi; altera vero prima ex ſeptem in Pannonia, alia autem prima ex quattuor in Suria erat) cognominibus inter ſe ſe diſtingui coeperunt, vt vna quidem eſſet prima Adiutrix, alia prima Mineruia, alia vero

prima Parthica:nam haec cognomina ad imperatorū arbitrium plerunque ſumere ſolebant;vel ab eorumdem nominibus qui eas inſtituerunt, vt Auguſta, Claudiana,Galbiana,Flauia, Vlpia,Traiana, Antoniniana;vel a prouinciis deuictis, vt Parthica, Scythica, Gallica,Arabica,Macedonica,Hiſpanienſis;vel a locis in quibus primo inſtitutae manſerunt,vt Italica, Fretenſis, Cyreneica;aut a nominibus Deorum quibus imperatores earumdem auctores addicti erant,vt Mineruia, Apollinaris , Veneria , aut poſtremo ab aliis euentibus,vt Gemina,Adiutrix,Marcia, Victrix, Ferrata,Fulminatrix,Alauda, Rapax,Primigenia, & alia eiuſmodi.Illud vero animaduerſione dignū, propter crebras & frequentes legionum mutationes, ſaepe earundem nomina confuſa videri, atque in eodem imperij limite aliquando duas vel tres legiones eſſe, quae primae,aut ſecundae vocentur. Nam quum primum inſtitutae fuerunt, non niſi vna prima, vel ſecunda,vel tertia,eodem in loco erat.vt vero eodem in loco plures primae,vel ſecundae legiones eſſent, frequens earumdem migratio cauſſa fuit. Primus autem omnium (vt dixi) Auguſtus Caeſar pace populo Romano terra marique parta,imperij limites verſus barbaras nationes ſtatuit flumina,aut montes, quae validiſsimis legionibus, quibus incurſiones barbarorum in Romanas prouincias prohiberet,muniuit. Horum praecipui amnes Rhenus, Danubius, & praerupti, aſperrimique montes a Septentrione, Euphrates ab oriente,Arabum & Africae ſolitudines ab occidente, & meridie fuerunt. Quae autem,aut quot legiones,& quibus limitibus,ab Auguſto primum factae, deinde aucto imperio a ceteris Romanis principibus additae

In Suria legiones IIII

Legio IIII. Scythica
Legio VI. Victrix
Legio X. Gemina pia fidelis
Legio XII. Fulminatrix

In Aegypto legiones II

Legio III. Cyreneica
Legio XXII. Primigenia pia fidelis

In Africa legio vna

Legio III. Auguſta

Mari ſupero

Claſſis Rauennas

Mari Infero

Claſsis Miſenas
Claſsis Actiaca in Gallia Narbonenſi, apud Forum Iulij

Romae

Cohortes vrbanae III
Cohortes vigilum III
Cohortes praetoriae IX

PROVINCIA. CAPPADOCIA

Duae tantum ſub Ti. Caeſare prouinciae Romanae factae ſunt, Cappadocia Archelao in vrbe, & Comagene Antiocho regibus mortuis. De Cappadocia ſic ſcribit Tranquillus cap. XXXVII. *Reges infeſtos ſuſpectoſque comminationibus magis & querelis quã vi repreſſit. Quoſdam per blanditias, atque per promiſſa extractos, ad ſe non remiſit, vt Marabodum Germanum, Rhaſcypolim Thracem, & Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in prouinciae formam redegit*, Rufus:

Cappadoces primo ſocietatem noſtram ſub Ariarathe rege per legatos petierunt, cuius deficiente ſtirpe lectus Ariobarzanes rex Cappadocum, qui a Mithradate pulſus, Romanorum armis eſt reſtitutus. Semper in auxilium Romanum fuere Cappadoces. Poſtremo iterum tertia deficiente prole ſub imp. Caeſare Auguſto Archelaus fauente Antonio rex factus eſt, quem Tiberius imperio potitus Romam blande quum euocaſſet, non remiſit, vbique diu detentus occubuit. Cuius regnum in prouinciae formam redactum eſt. Tacitus libro II. C. Coelio L. Pomponio coſ. *Rex Archelaus quinquageſimum annum Cappadocia potiebatur, inuiſus Tiberio, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluiſſet. Nec id Archelaus per ſuperbiam omiſerat, ſed ab intimis Auguſti monitus, quia florente C. Caeſare, miſſoque ad res orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Vt verſa Caeſarum ſobole, imperium adeptus eſt, elicit Archelaum matris litteris, quae non diſſimulatis filij offenſionibus clementiam offerebat, ſi ad precãdum veniret. Ille ignarus doli, vel ſi intelligere crederetur, vim metuens, in vrbem properat, exceptuſque immiti a principe, & mox accuſatus in ſenatu, non ob crimina quae fingebantur, ſed angore, ſimul feſſus ſenio, & quia regibus aequa, ne dum infima inſolita ſunt, finem vitae ſponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum eſt, fructibusque eius leuari poſſe centeſimae vectigal profeſſus Caeſar, ducenteſimam in poſterum ſtatuit.* Idem paulo poſt: Ti. Caeſare III. Germanico II. coſ. *Cappadoces in formam prouinciae redacti, Q. Veranium legatũ accepere, & quaedam ex regiis tributis diminuta, quo mitius Romanũ imperiũ ſperaretur.* Poſtea Veſpaſianus imperio potitus Cappadociae propter aſsiduos barbarorũ incurſus, legiones addidit, cõſularẽque rectorẽ impoſuit pro equite Romano. Tranquillus

ROMANVM PROVINCIA. COMAGENE

C.Coelio, L.Pomponio cos. Antiocho Comagenorum, & Philopatore Cilicum regibus defunctis, turbabantur nationes, pleriſque Romanum, aliis imperium regium cupientibus. Idem paulo poſt: Tiberio III Germanico Caeſare II cos. *Comagenis Q. Seruaeus praeponitur, tum primum ad ius praetoris tranſlatis*. Comagenem autem non omnem prouinciam a Tiberio factam, vel a ſequentium aliquo principum ditioni regiae reſtitutam indicat Tranquillus in Veſpaſiano, quum ait: *Tracheam, Ciliciam, & Comagenem ditionis regiae vſque ad id tempus, in prouinciarum formam redegit*

PROVINCIAE. MAVRITANIAE DVAE. TINGINTANA. ET CAESARIENSIS

Quum C.Caligula Ptolemaeum regis Iubae filium conſobrinum ſuum (erat enim & is M.Antonij e Selene filia nepos) interfeciſſet, Mauritaniam quae regnũ eius fuerat, in prouinciae formam redegit, atque in duas prouincias diuiſit Trigintanam, & Caeſariēſem, vt auctores ſunt Tacitus, Plinius libro v.cap.I. Dio libro LVIII. & in Caligula Tranquillus. Claudius poſtea imp. primus Romanorum principum Mauritanis per Suetonium Paullinum bellum intulit, omnibuſque iis regionibus vſque ad Africae ſolitudines ſubactis, multas in iis colonias, quas mox referam, deduxit

PROVINCIA. PONTVS

Nero Imperator augendi propagandique imperij neque volũtate vlla, neque ſpe motus vnquam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitauit, nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriae videretur, deſtitit. Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium defuncto Cottio, in prouinciae formã redegit. Tranquillus

PROVINCIA ALPES. COTTIAE

Eutropius libro VII. cap. VI. *Duo tantum regna ſub Nerone prouinciae factae ſunt, Pontus Polemoniacus concedente rege Polemone, & Alpes Cottiae rege defuncto*. Idem in Aureliani vita tradit Fl. Vopiſcus. Alpibus iis & maritimis ius Latij dedit idem Nero, vt tradit Tacitus libro XIII.

Hae ſunt prouinciae additae inter Auguſti, & Veſpaſiani principatum. Quibus explicatis, nunc quae aut quot legiones Ser. Galba Auguſto II. & T. Vinio cos. primo imperij Veſpaſiani anno erant, exponam: multae enim & frequentes legionum mutationes, poſt Auguſti exceſſum ad haec vſque tempora in Romano imperio factae fuerant. Quas breuiſſime ante ex Tacito potiſſimum exceptas aperiam

Mutationes legionum ab exceſſu Auguſti ad initium imperij Imperatoris Caeſaris Veſpaſiani Auguſti

Legionis I. . . . . . quae in Germania inferiore erat, pars in Italiã venit bello ciuili Vitelliano cõtra Othonẽ primũ, deinde Veſpaſianũ, a quo quũ victa eſſet, per Illyricũ diſperſa eſt. Reliqua eius pars ſub legionis I...

Romae in muſaeo Carpenſi vetus inſcriptio

C.SALLIO.MATERN.BVCINATORI. LEG . V
ALAVDAE . C. SALLIO . ARCINIO . CAESAR. N
TVBIC
C . SALLIO . SVESSVLA . N . PARIMION
CORNICVLAR
LEG.III. AVG.C.SALLIO.CAPONIO.CORNIC

Legio III. Cyreneica in Aegypto, quae eſt Arabiam verſus, ab Auguſto addita, poſt in Iudaeam bello Iudaico a Veſpaſiano primo principatus anno tranſducta. De hac Dio mentionem facit

Tibure ad S.Paullum vetus lapis

C.POPILLIO. C . F . QVIR . CARO. PEDONI
COS VII VIRO.EPVLON.SODALI.HADRIANALI
TRIB.LATICLAVIO.LEG . III . CYRENEICAE

Legio III. Gallica, quae ſub M. Antonio Parthos debellauerat, in Hiſpania ab Auguſto locata eſt, poſt in Germaniam ſub Claudio, deinde in Syriam a Nerone, poſtea in Armeniam ab eodem traducta, quo tēpore Armenos duce Corbulone vicit; item in Suriam ab eodem, poſtea in Moeſiam a Galba migrare iuſſa, quo tēpore Sarmatas contudit; poſtremo in Italiam contra Vitellium pro Veſpaſiano bello ciuili venit, quo victo Capuae hyemandi gratia locata, Veſpaſiano II. & Tito cos. ineunte vere ſequentis anni in Suriam remiſſa. De hac Dio libro LV. & *Romae in hortis Carpēſibus vetus inſcriptio*

DIS . MANIB
C.FICTORIO. VASCVLARIO
FICTORIA.EPITVSA.MATRI
C.FICTORIO. C.F. ATTICO
Ʃ. LEG . III . GALLICAE
FRATRI. VIX. ANN. XXV
FICTORIA.C. F.ATTICILLA
PARENTIBVS.SVIS . FECIT

Legio IIII. Scythica, alias Macedonica, ab Auguſto in Syria lecta, in Germaniam ſuperiorem a Claudio tráſportata, cuius pars quum in Italiam bello ciuili pro Vitellio contra Othonem & Veſpaſianum veniſſet, eandem fortunam habuit, quam prima . . . . Reliqua porro pars ex Galliis ſuppleta in eadem Germania ſuperiori relicta fuit. Hanc Spartianus in vita Seueri imp. commemorat

Vetus epigramma Tiferni in Tuſcia

C.ANNIVS.C.F.POM . GALLVS
DOMO.ARRETIO.Ʃ . LEG.IIII SCYTH
MILITAVIT.IN.PR.ANN. XVII
EVOC . AN . II
Ʃ.IN.LEG.IIII.SCYTH.AN.XVIIII
VIXIT.AN.LX.MERV.AN.XXXVIII
H.S.P.ATIMETVS.L.EX.TEST.F.C

Legio quinta Macedonia in Germania inferiore in caſtris apud Vetera ab Auguſto inſtituta, quae bello ciuili Vitelliano I . . . & IIII. Scythicae fortunam ſequuta eſt. Ex Gallis ſuppleta, in iiſdem Veteribus remanſit. Tacitus, & Dio libro LV

Firmi in Piceno vetus inſcriptio

L . VOLCATIO . Q . F . VEL . PRIMO
TRIB . MIL . LEG . V. MACEDONICAE
IN. MOESIA. PRAEF. ALAE . I . PANNONIOR

Legio VI. Ferrata R. F. C. in Hiſpania Galbam contra Neronem imperatorem fecit. Ex Hiſpania a Domitiano Caeſare, & Muciano primo imperij Veſpaſiani anno contra Germanos rebellantes in Germaniam traducta. Tacitus, & Dio. De legione Ferratà, aliquádo veterem inſcriptionem vidi, quae ad manus modo non eſt, in qua ita exaratum erat

TRIB. MIL. LEG. VI. FER. R. F. C

Legio VI. Victrix in Syria primum ab Auguſto locata, haec ſub Nerone in Armeniam, deinde iterum in Syriam, demum bello ciuili Vitelliano a Muciano in Italiam contra Vitellium ducta, quo caeſo in Germaniam miſſa, Batauos & Germanos, qui rebellauerant, oppreſſit duce Domitiano

Auximi vetus inſcriptio

Q. PLOTIO. MAXIMO. COL. TREBELLIO
PELIDIANO. EQVO. P TRIB . LEG . II . TRAIAN
FORT . TRIB . C O H . XXXII . VOLVNT
TRIB . LEG VI . VICTRICIS . PROC . A V G
PRO . MAGISTRO . X X . HEREDITATIVM
PRAEF . VEHICVLOR . Q.Q. ET . S V O . PONT
COLLEG . CENT . AVXIMAT . OB . EXIMIVM
IN. MVNICIPES. SVOS . AMOREM . L . D . D . D

Legio VII : . . . poſtea a Claudio imp. Claudiana pia felix & fidelis vocata ex Moeſia, vbi eam Auguſtus locauerat, a Veſpaſiani ducibus contra Vitellium adducta, eo occiſo ad ſua hyberna remiſſa. Dio libro LV

Via Ardeatina in antiqua baſi

DIS . MANIBVS
C. ANTONI. C.F. OVF.AEGRILLI . MIL . LEG
VII. CLAVDIAE . PIAE . FELIC . ET . FIDELIS
VIX . ANN . XXXIIX . M . VII . D . VIII
M . AEGRILLIVS.FRATRI . DVLCISSIMO.F . C

Legio VII. Gemina pia felix. Ex Dalmatia a Nerone in Syriam traducta. Tacitus

Vetus inſcriptio Brixiae

P . STATIO . P . F.FAB.PAVLLO. POSTVMIO
IVNIORI. X. VIRO . STLITIB . IVDIC . TRIB
MILIT.LEG. VII. GEM FELIC. VI. VIRO. EQVIT
ROMANOR. Q. PROVINC.AFRIC.TRIB.PLEB
PRAETOR. LEG. PRO. PR.PONT.ET.BITHYN
PRO.COS.PROVINC.BAETICAE.TITVL.V.V. .D.D

Item Fulginei vetus lapis

P . AELIO. P.F.PAPIR.MARCELLO . CENT
FRVM . SVB . PRINCIPE . PEREGRINOR
ADSTATO .ET.PRINCIPI.ET . PRIMIPILO
LEG.VII.GEM.PIAE FEL. ADLECTO. &c

Legio VIII. Auguſta ex Pannonia in Moeſiā a Claudio, deinde in Italiam bello ciuili cōtra Vitellium ducta, quo victo ad ſua hyberna remiſſa. De hac Dio, & Saepini in Samnio vetus inſcriptio ſic meminit

L.NERATIO.C. F . VOL . PROCVLO . X . VIR
STLITIBVS.IVDICAN. TRIB.MILITVM.LEGION
VII. GEMINAE. FELIC.ET . LEG . VIII . AVG
QVAEST AEDIL PLEB . CEREAL . PRAEF . LEG
LEG. XVI.FLAVIAE . FIDEL.ITEM MISSO . AB
IMP . ANTONINO . AVGVSTO . PIO . AD
DEDVCENDAS. VEXILLATIONES. IN
SYRIAM.OB . BELLVM PARTHICVM . PRAEF
AERARI . MILITARIS . COS . MVNICIPES
SAEPINATES

Legio IX. Hiſpanienſis,ex Pānonia vbi eam Auguſtus locauerat ,a Tiberio in Africam bello Numidico migrari iuſſa,quo confecto ad ſua caſtra remiſſa, a Claudio vero in Britanniam tranſportata. Cuius vexillarij bello ciuili Vitelliano a Veſpaſiani ducibus victi , per Illyricum diſperſi ſunt. Tacitus. Huius legionis mentionem fieri in vetuſto epigrammate ſic vidi

P . CORNELIO . LENTVLO
SCIPIONI . COS . PRAEF
AERARI . LEGATO . TI
CAESARIS. AVG.FIL.LEG
VIIII.HISPAN PONTIFICI
FETIALI. D. D

Legio X. Fretenſis ex Hiſpania primo imperij Veſpaſiani anno in Germaniam cōtra rebelles Batauos traducta.Huius meminit Marcellinus in fine libri XVIII

Romae in Vinea Carpenſi Vetus lapis

A ATINIO.A F . PAL . PATERNO
SCRIB.AEDIL.CVR. HON. VSVS. AB
IMP.EQVO.PVBL.HONOR.PRAEF.COH
II BR ACAR.AVGVSTAN. TRIB . MIL
LEG.X.FRETENS.A.DIVO . TRAIANO
IN.EXPEDICTION.PARTHICA. DONIS
DONAT.PRAEF. ALAE.VII . PHRYG
CVR KAL. FABRATERNOR. NOVOR
ATINIA . A . F . FAVSTINA.PATRI
OPTIMO.FECIT

Legio X. Gemina pia fidelis. Ex Syria ſub Nerone in Armeniam, iterumque in Syriam tranſportata, demū bello Iudaico in Iudaeam. Hanc Dio ideo Geminam appellatam ſcribit , quod ex duabus legionibus vna facta fuerit

Vetus lapis Brixiae

C.PONTIO.C. F. FAB. PELIGNO . TRIB . MIL
LEG.X.GEM.Q.CVRAT . LOCORVM . PVBLIC
ITERVM.AEDILI.CVRVL.LEGATO.PRO . PR
ITERVM . EX . S . C . ET. AVCTORITATE
CAESARIS.D.D

Item in antiquae inſcriptionis fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

TRIB.MIL.LEG.I.ADIVTR.P.F
ET.LEG . X . GEM.P. ::::::::::

Item Piſauri alia vetus inſcriptio

C.LVXILIO. C.F.POMPT.SABINO. EGNATIO
PROCVLO.CVR.RER.PISAVR.ET. FANESTR
LEG.LEG. X.GEM. GORDIAN. CVR.REG
TRANSPAD. CVR &c

Legio XI. poſtea Claudiana pia fidelis dicta, ex Moeſia in Dalmatiam ſub Claudio, & ex Dalmatia bello ciuili Vitellano pro Othone in Italiã contra Vitelliũ tranſducta. Othone victo ſuis caſtris reddita, occiſo Vitellio iterum in Italiam venit, & paulo poſt ad ſua hyberna remiſſa. Huius legionis meminit vetus hic lapis ſic

GENIO.CENT
A. SERGIVS . A . F
SVLPICIVS.MIL.LEG.
XI.CLAVD.PIAE.FIDEL
S A C R

Haec auctore Dione vna cum VII. legione Claudia ideo appellata eſt, quod Camillum Scribonianum qui bellum ciuile Claudio Imperatori intulerat, primae deſeruerint

Legio XII. Fulminatrix, ab Auguſto in Syria lecta, poſt bello Iudaico in Iudaeam a Veſpaſiano principe traducta. Dio

Romae ad S. Alexium in Auentino

C. VETTIO. C. F. COL. NIGRO
DOMO. ANTIOCHIA. SYRIA
VETERANO. LEG. XII. FVLMINAT
MILIT. ANN. XXVI. VIX. AN. LVII

Legio XIII. Gemina pia fidelis ex Germania ſuperiore in Pannoniam, exinde bello ciuili Vitelliano in Italiam pro Othone contra Vitellium profecta, Othone victo, quum ſuis hybernis reddita eſſet, iterũ pro Veſpaſiano contra ipſum Vitellium in Italiam venit, quo occiſo Poetouionem ad ſua caſtra remiſſa. De hac Dio mentionem fecit libro LV

In vetuſto fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

LEG. LEG. XIII. G. P. F. LEG. LEG....

Item Romae

HERCVLI. CONSERVATORI. PRO. SALVTE
L. RAGONII. L. F. PAP. VRINATII. LARTI
QVINTIAN. VIRI. CONS. SODAL. HADRIAN
LEG. LEG. XIII. GEM. DONAT. DONIS. MILIT

Legio XIIII. Gemina Martia victrix ex Germania ſuperiore a Claudio in Britãniam traducta (quum is Britanniam prouinciam fecit) cuius praecipue opera Britanniam in poteſtatem populi Romani redegerat. Quae quum a Nerone in Dalmatiam adducta eſſet, pro Othone in Italiam venit, quo occiſo a Vitellio in Britanniam remiſſa eſt. Poſtremo a

Domitiano & Muciano ex Britannia euocata, Batauos & Germanos rebelles domuit, quibus victis in Germania ſuperiori locata. Tacitus, & Dio

In eodem fragmento apud Gentilem Delphinium

LEG . LEG.XIIII. GEM
MARTIAE. VICTRICIS
SACERDOTI . TITIALI

Legio XV. Apollinaris ex Pannonia a Nerone in Syriã traducta, haud multo poſt ad bellum Iudaicum miſſa. Tacitus, Ioſephus, & Dio

Vetus inſcriptio Foro Sempronij

L.MAESIO.L.F.POL.RVFO. PROC.AVG
TRIB. MIL. LEG. XV . APOLLINARIS
TRIB . COH . MIL . ITAL. VOLVNT
QVAEST. IN. SYRIA. PRAEF. FABRVM

Legio XVI . . . . ex Germania ſuperiore in inferiorē a Claudio traducta, bello ciuili pro Vitellio contra Othonem & Veſpaſianum ſtetit. Vitellio occiſo primae : : : : IIII Scythicae, & V. Macedonicae fortunā ſequuta eſt, vt Tacitus libris XIIX. & XIX. tradit

Legio XIX. . . . . ex Germania inferiore in ſuperiorem a Claudio migrare iuſſa, iterum paulo poſt in inferiorem rediens caſtris Veteribus locata eſt. Videtur & ipſa in Italiam pro Vitellio veniſſe, atque ſuperioris legionis fortunam ſequutam eſſe, vt refert Tacitus ibidem

Legio XX. Valeria victrix ex Germania inferiore a Claudio in Britanniam tranſportata, cuius vexillarij bello ciuili victi, a Veſpaſiano per Illyricum diſperſi ſunt. Tacitus

Romae in domo Caeſia vetus inſcriptio

M.POMPEIO.M.F.ANI, ASPRO. 7. LEG
XV . APOLLINAR . 7. COH. III PR
PRIMOP.LEG.III.CYR.PRAEF. CASTR.
LEG.XX.VICTR.ATIMETVS.LIBERTVS
PVLLARIVS.FECIT.SIBI.ET. &c.

Item in ciuitate Caſtellana vetus lapis

Q.ALBIO.Q.F.HOR.ILLICI
7.LEG. XX.V.V
CORNICVLARIO, PR. PR
DONIS.DONATO.AB.DIVO
TRAIANO.AVGVSTO
TORQVIBVS . ARMILLIS
PHALERIS.BELLO.PARTHICO

Legio XXII. Primigenia Auguſta pia fidelis in Aegypto ab Auguſto conſtituta,quā poſtea Auguſtus Veſpaſianus in Iudaeam bello Iudaico migrare iuſſit. De hac Spartianus in Iuliano,& Tacitus mentionē faciūt

In Aequicolis vetus epigramma

C.VIBIO.Q.F.AIMILIA.VETENIO. EQVO
SEVERO . TRIB . SEMPR . PR . LEG
XXII.PRIM.AVG.P.F.SEMPRON

Item Romae in domo Caeſia

P.COELIO.P.F. BALBINO . VIBVLLIO. PIO
X VIRO STLITIBVS.IVDIC.VI.VIRO.EQVIT
ROMAN. TVRM. QVINT. TR. MIL . LEG
XXII.PRIMIG.P.F.ADLECTO &c

Legiones inter Auguſti obitum, & Veſpaſiani principatum ab imperatoribus additae, & earundem migrationes

Legones IIII. additae a Claudio imp.

Primus omnium poſt Auguſtum Claudius imp. Britannia victa, eaque in prouinciae formam redacta, IIII. nouas legiones veterib. addidit, quum ob barbarorum incurſiones Britanniam Romanam prouinciam triũ legionum praeſidio muniri neceſſe fuiſſet Harum prima fuit legio V. Claudia, quã in Moeſia locauit, haec poſtea a Nerone in Syriam, demũ bello Iudaico in Iudaeam traducta eſt

Fulginei vetus inſcriptio

CN·DOMITIO SEX·F·AFRO·TITIO
MARCELLO· CVRINO . LVCANO
MIL·LEG·V·CLAVD·IIII·VIR·VIARVM
CVRANDARVM·PATRONO

Legionem quoque XV . . . . in Germania Claudius imp. conſtituit: quae quum in Italiam contra Othonẽ & Veſpaſianum pro Vitellio veniſſet, occiſo Vitellio primae . . . . cõditionem ſequuta eſt. Pars enim per Illyricum diſperſa, pars in Germania remãſit, ex Gallis ſuppleta. Tacitus

Legio XIIX. Victrix in Germania ſuperiore a Claudio lecta, quum & ipſa contra Veſpaſianum pro Vitellio bello ciuili pugnaſſet, necato imperatore ſuo, victa ſuis hybernis ob tumultuantes Batauos reddita eſt. Tacitus

Legio XXI. Rapax. Haec in Germania ſuperiore ab eodem Claudio inſtituta eſt, quae bello ciuili Vitelliano, in Italiam quum veniſſet, poſt Vitellij caedẽ

a Muciano &Domitiano ob Batauorum rebellionem ad ſua caſtra remiſſa eſt. Ex Tacito libris X VII. XV-III. & XIX. Huius legionis mentionẽ extare vidi in vetuſto epigrammate, quod modo ad manus nõ eſt

Legiones III. additae a Nerone imp.

Legio I. Italica a Nerone imp. Dione auctore, facta eſt, atque in Galliis prope Lugdunum locata. Quae bello ciuili a Vitellio in Italiam ducta, quũ victa fuiſſet a Veſpaſiano, per Illyricum diſperſa eſt, videtur tamen a poſterioribus principibus Romanis reſtituta

Vetus elogium Brixiae

C·MAESIO·C·F·PLACATIANO
X·VIRO·STLITIB·IVDIC
TRIB·MIL· LEG· I · ITALIC
Q·PROV·AFRIC·ALLECT·INTER
TRIBVN· AB· IMPERATORE
HADRIANO·ANTONINO·AVG·P
PRAETORI·PATRONO· D· D

Legio I. Claſſica Romae a Nerone inſtituta, bello ciuili ab Othone in Galliam Narbonenſem miſſa, poſtea victo Vitellio in vrbem reuocata, Veſpaſiani legionibus ſe coniunxit. Tacitus libro XVII. & vetus inſcriptio

Legio Hiſpana a Nerone Romae facta, & a Galba exauctorata. Tacitus libro decimoſeptimo

Legiones a Galba imp. factae

Legio I. Adiutrix victrix pia fidelis a Galba, Tacito, & Dione auctoribus, inſtituta, Romae pro Othone contra Vitellium ſtetit, Othone victo a Vitellio in Hiſpaniam miſſa, inde bello Germanico contra Batauos in Germaniam a Domitiano & Muciano accita

Romae apud Gentilem Delphinium in fragmento

TRIB.MIL.LEG.I.ADIVTR. P. F

Item Fulginei in vetere elogio

P.AELIO.P.F.PAPIR.MARCELLO
ADLECTO.AD.MVNERA.PRAEF
LEG.VII. CLAVD. ET. PRIMAE
ADIVTRICIS.V.F.FLAMINI

Legio ſeptima Galbiana in Pannonia a Galba conſtituta, quae quum in Italiam bello ciuili pro Othone veniſſet, eo mortuo ſuis hybernis a Vitellio eſt reddita, iterum contra Vitellium in Italia pro Veſpaſiano pugnauit, & eo occiſo iterum in Pãnoniam eſt remiſſa. De hac praeter Tacitũ libris XVII.XIIX. & XIX. meminit vetus inſcriptio

Veſpaſianus etiam imperator primo imperij anno legionem vnam fecit, quam II. (vt opinor) Flauiam vocauit, eamque in Germaniam cõtra Batauos rebelles miſit. Tacitus libro xx

Legiones XXXIII. populi Romani per orbem Romanum Ser. Galba imp. Caeſare Aug. II & T. Vinio cos. locatae

In Hiſpania legiones duae

Legio VI. Ferrata R.F.C
Legio X. Fretenſis

In Germania inferiore legiones IIII

Legio prima . . . . .
Legio V. Claudiana
Legio XV . . . . . .
Legio XVI. . . . .

In Germania ſuperiore legiones IIII
Legio IIII. Scythica,alias Macedonica
Legio XIIX. Victrix
Legio XIX
Legio XXI. Rapax

In Dalmatia legiones duae
Legio XI. Claudiana pia fidelis
Legio XIIII. Gemina Marcia victrix

In Pannonia legiones duae
Legio VII. Galbiana
Legio XIII. Gemina pia fidelis

In Moeſia legiones tres
Legio III. Gallica
Legio VII. Claudiana pia fidelis
Legio VIII. Auguſta

In Suria legiones quattuor
Legio II. Adiutrix pia fidelis
Legio VI. Victrix
Legio VII. Gemina pia fidelis
Legio XII. Fulminatrix

In Iudaea legiones tres
Legio V. Macedonica
Legio X. Gemina pia fidelis
Legio XV. Apollinaris

In Aegypto legiones duae
Legio III. Cyreneica,alias Cureneica
Legio XXII. Primigenia pia fidelis

In Africa legio vna
Legio III. Auguſta

In Britannia legiones tres
Legio II. Auguſta
Legio IX. Hiſpanienſis

conſulari, & Cornelio Fuſco praefecto cohortium praetorianarum, quibus belli ſummam Domitianus commiſerat, oppreſſis. Quare Decebalus rex metu & ignominia Domitiani ferocior factus, Romanas prouincias finitimas Moeſiam & Pannoniam Iſtro traiecto acriter vexare coepit. Interim occiſo Domitiano, Traianus rei militaris peritiſſimus dux imperij ſucceſſor a ſene Nerua, qui Domitiano ſucceſſerat, Caeſarque appellatus eſt. Is poſt patris mortem imperiū adeptus, Dacicae ignominiae abolendae cupidus, bellū ex S.C. Dacis & regi Decebalo indixit. Quos multis proeliis attritos, ad extremum rege Decebalo occiſo omnino debellauit, Daciamque eius regnum trās Danubium in ſolo barbarico primus omnium Romanorum prouinciam fecit, quae in circuitu habuit decies centena millia paſſuum. Daci autem Getis contermini populi ſunt montani, qui Daciam Pannoniae vicinam, quam hodie Valachiam appellamus, incolunt. De his Florus libro IIII. *Daci* (inquit) *mōtibus inhaerent, Cotiſonis regis imperio, quoties concretus in gelu Danubius iunxerat ripas, in Pannoniam & Moeſiam decurrere ſolebant, & vicina populari. Viſum eſt Caeſari Auguſto gentem aditu difficillimam ſubmouere. Miſſo igitur Cornelio Lentulo tres eorum duces cum magnis copiis deleuit, vltra vlteriorem repulit ripam, citra praeſidia conſtituit, ſatis victoriae putans poſſe illos prohibere. ſic hinc Dacia nō victa, ſed ſummota, atque dilata eſt.* Traianus inde Decebalū vicit, eius legatis ſeruilē in modū introductis pax duris conditionibus data. Iterum eum rebellantē oppreſſit, quo occiſo Daciā prouinciam fecit, theſauros regios ſubter vada Sargetiae fluminis inuenit; pōtem lapideum viginti pilarum ſuper Danubium miri

operis

operis, maximeque memorabilis fecit, legiones duas nouae prouinciae praeſidio addidit, colonias aliquot in ea deduxit, imperij limites abrupta montium Sarmatas verſus cõſtituit. Haec omnia accurate referuntur a Dione in vita Traiani imperatoris. Qui ita concludit: *At Decebalus quum capta regia, vicina omnis regio in poteſtatem populi Romani veniſſet, vſque ad captiuitatem periclitatus mortem ſibi conſciuit, cuius caput deinde Romam delatum eſt. ita Dacia iuris & ditionis Romanae facta eſt. Quam mox Traianus in prouinciam redegit, vrbes condidit, & colonos deduxit.* Legiones autem duae in Dacia prouincialium praeſidio additae ſunt, V. Macedonica & XIII. Gemina. Victoriae Traiani Dacicae mentio eſt in eiuſdem nummis ita: DACIA. CAPTA. Item: PROVINCIA. DACIA. AVGVSTI. Item: GERMANIA. VICTA. Item: GERMANIA. SVBACTA. Item trophaea quaedã cum inſcriptione: DE. SARMATIS ET. DE. GERMANIS

PROVINCIAE. TRANSEVPHRATEM

Prouinciae Armeniae duae, Meſopotamia, & Aſſyria

Per confinia Armeniarum primum ſub L. Lucullo Romana tranſtaurum ſigna tranſmiſſa ſunt. Idem Lucullus Mithradatem regno Ponti exutum ad Armeniam perſequutus eſt, Tigranem Armeniorum regem cum ſeptem millibus clypeatorum, & centum viginti millibus ſagittariorum, ipſe cum decem & octo millibus Romanorum vicit, Tigranocertam maximam Armeniae ciuitatem expugnauit, Madenam optimam Armeniorum regionem obtinuit. Per Mele-

thenam ad Meſopotamiã deſcendit. Niſibin cũ fratre regis cepit. Tendere in Parthos paratus ſucceſſorẽ accepit Cn. Póp. Qui ad Mithradaticũ bellũ miſſus, Mithradatẽ in Armenia minore nocte agreſſus proelio ſuperauit, caeſis duobꝰ & quadraginta millibus hoſtiũ, caſtra eius inuaſit. Mithradates in Boſphorum fugiẽs ſumma rerũ deſperatione ſe ipſe interfecit. Pompeius auxiliatorem Mithradatis Tigranem Armeniorum regem perſequutus eſt, ille ſe oblato diademate apud Artaxata dedit, receptae ſunt ab eo Meſopotamia, Syriae, & aliquanta pars Phoenicis, atque intra Armeniam regnare permiſſus eſt. Idem Pompeius Boſphoranis & Colchis Ariſtarchum regem impoſuit, cum Albanis conflixit, Orchodo Albanorum regi ter victo pacem dedit, Hiberiã cum Arſace rege in deditionem accepit, Sarracenos, & Arabes vicit, Iudaea capta Hieroſolyma obtinuit, cum Parthis foedus fecit. Poſt Tigranem diu ſub regibus Armenia fuit, ex quibus Tigranis ſucceſſor Artauaſdes ab Antonio occiſus eſt. Poſt quem Artaxias, Tigranes alius, Artauaſdes alius, Ariobarzanes, Vono Parthus, & Zeno Ponticus ab Auguſto & Tiberio Caeſaribus reges Armeniis impoſiti ſunt. Armeniaque diu ſub amicis regibus in Romanorum fide permanſit. Nero quem turpiſsimũ imperatorem Romana reſp. paſſa eſt, amiſit Armenias duas, rege iis Tyridate a Parthis impoſito. Ac ſub regibus iterum Armenia vſque ad Traiani tempora fuit. Qui Dacia victa expeditionem in Armenos, Parthos, Orientemque parauit, belli praetextum faciens, quod Armeniorum rex diadema & cetera regni inſignia, atque iura non ab ſe, ſed a Parthorum rege, velut illi obnoxius ſumpſiſſet, re autem vera cupidine magis

gloriae impulſus eſt. Qui ſimul ac Armeniae fines ingreſſus eſt, Armeniae regem & ſatrapas regionis obuios habuit, cum muneribus equum ducentes ita edoctum, vt Traianum anterioribus pedibus in modum ſupplicantis flexis, adoraret. Tum cauſſa cognita Parthamaſiri Armeniae regi ſublato diademate regnum ademit. Quam impoſito legato conſulari Romanam prouinciam fecit; limitem orientalis imperij ab Euphrate ad Tigrim amnem tranſtulit, Hiberos poſt haec, Sauromatas, Boſphoranos, & Colchos in fidem Romanae ditionis accepit, Oſroenorũ loca occupauit, Carduenos & Marcomedos obtinuit, Albanis regem dedit, omni deinceps belli molle in Parthos verſa, Niſibin & Ecbatanas cepit, Parthicusque ob id a ſenatu appellatus eſt. Euphrate traiecto Adiabenos ſubegit, Arbela & Gaugamela, in quorum campis olim Alexander debellauerat Darium, vi cepit Antemuſium opimam Perſidis regionem, Seleuciamque, & Cteſiphontem, Edeſſam ac Babylonem occupauit, & tenuit. Vſque ad Indiae fines primus poſt Alexandrum acceſsit, in mari rubro claſſem inſtituit, qua Indiae fines vaſtaret. Armeniam omnem, Meſopotomiam, & Aſsyriam, quae inter Trigidem & Euphratem ſitae, irriguis amnibus inſtar Aegypti foecundantur cum his gentibus quae Madenam attingunt, tres Romanas prouincias fecit. Atque inter Romanos & Parthos imperij limitem fluuium Tigrim eſſe voluit. Parthis iam victis defectionemque molientibus, apud Cteſiphontem patentibus campis, coram Romanorum & Parthorum procerum multitudine, regem diademate impoſito deſignauit Parthenaſpatem, atque ita rebus oriẽtalibus compo

ſitis in Arabiam profectus eſt. Ex Dione, Rufo, Eutropio, & Oroſio. Harum omnium rerum mentionem in Traiani nummis aureis, argenteis, aeneiſque mentionem fieri animaduerti. Nam de Armenia & Meſopotamia prouinciis factis extat nummus ſic inſcriptus: ARMENIAE. ET. MESOPOTAMIA. IN. P. P. R. REDACTAE. Item in alio ARMENIA. SVBACTA. IMP. VICOS. VI. De regibus a Traiano variis nationibus datis alius nummus ſic meminit: REGNA. ADSIGNATA. De rege vero Parthis dato, & triumpho Parthico hos praeterea nummos Traiani ſic inſcriptos vidi: REX. PARTHIS. DATVS. Item: TRIVMPHVS. PARTHICVS. Quae autem regiones, aut quo in loco hae fuerint, quas Traianus prouincias Romanas fecit, aperte libro 1. de bello Perſico indicat Procopius: *Regio* (inquit) *quae eſt Samoſatis, iuxta Euphratem eſt, iam dudum Comagene, nunc autem ex fluuij nomine Euphrantia vocata eſt. Quae autem intra vtrunque fluuium exiſtit, Meſopotamia ex argumento nominis dicitur. Cuius pars non ſolum hac appellatione, ſed aliis quibuſdam dicitur nominibus, vt ea quae ad Autidam pertinet ciuitatem, Armenia a nõnullis vocatur, Edeſſa vero cum ipſius circa locis Oſroene.* Meſopotamia igitur ea regio eſt quae inter Euphratem & Tigrim amnes eſt ſita, cuius praeſidio cum eam in prouinciae formam Traianus primus redegiſſet, duas legiones addidit, duoſque nouos imperij limites fecit Dacicum, & ſuper Tigrim

Bello Parthico confecto, Traianus in Arabiam regreſſus, Agarenos rebellantes obtriuit, quumque magnam eius regionis partem occupaſſet, eam prouinciam Romanam, vt tradit Sex. Rufus, fecit. Ita enim ait: *Sub imperatoribus Romano imperio acceſſerunt Pontus omnis, Armenia minor, oriens totus cũ Meſopotamia; Aſſyriaque, & Arabia, cum Aegypto ſub Romani imperij iura tranſiuit.* Item alibi: *Agareni, & Iudaei in Palaeſtina a Cn. Pompeio victi ſunt. Ad extremum ſub Traiano principe regi maioris Armeniae diadema ſublatum eſt, & per Traianum Armenia, Meſopotamia, Aſſyria, & Arabia prouinciae factae ſunt, ac limes orientalis ſupra ripam Tigridis fluminis inſtitutus.* Arabiae prouinciae a Traiano factae mentio eſt in eiuſdem vetuſto nummo ſic: ARABIA AD QVISITA. Eutropius vero: *Arabiam* (inquit) *Traianus in prouinciae formam redegit.* Eam prouinciam poſtea nouis gentibus victis, & imperio Romano adiunctis nouam prouinciam fecit Seuerus imperator, bello Parthico confecto, quo Parthos, & Adiabenos, Arabeſque interiores grauibus proeliis & cladibus afflixit, vt tradunt Eutropius, & Rufus

De prouinciis orientalibus a Traiano imp. adquiſitis

Hadrianus qui poſt Traianum imperium Romanũ adeptus eſt, quum vt aliis multis, ita gloriae Traiani inuideret, tres illas nobiliſsimas prouincias Armeniam, Meſopotamiam & Aſſyriam, illico nulla ductus neceſſitate, ſed ſponte ſua Perſis reddidit, quas Romano imperio, vt oſtendi, Traianus adiunxerat,

reuocatiſque legionibus, inter Romanos & Perſas veterem imperij limitem Euphrâtem amnem eſſe voluit. Idem de Dacia facere conatum amici deterruerunt, ne multi ciues Romani barbaris traderentur, propterea quod Traianus victa Dacia, ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum tranſtulerat ad agros & vrbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali fuerat exhauſta. Quidam huius rei hanc potiſsimum cauſſam fuiſſe ſuſpicati ſunt, quod antiquis vatum reſponſis ferebatur, infauſtum fore ac infelix imperatori populi Romani, qui exercitus armatos trans Euphratem amnem, vrbemque Cteſiphontem promouiſſet: exitium hoc fuiſſe M. Licinio Craſſo, ipſumque Traianum proxime in Italiam cum Parthica victoria non rediiſſe, Valerianum captum, Carum ictu fulminis abſumptum, Iulianum poſtremo occiſum. Ex quibus prouinciis Aſsyria & Armenia recuperatae ſunt a L. Vero, Seleucia Vrbe nobiliſsima cum D. millibus hominum, & Artaxatis harum prouinciarum primariis vrbibus captis, Capitolino, Eutropio, Rufo, & Iornande auctoribus. Meſopotamia vero quatter amiſſa eſt, & quatter recuperata, vt ait Rufus. Eam enim primo ab Hadriano relictam recepit cum Aſſyria & Armenia L. Verus. Commodus iterum perdidit, recuperauit Seuerus; tertio a Perſis Valeriano imperatore capto cum Armenia occupatam, tertius Romano imperio reſtituit Odenatus decurio Palmyrenus, Gallieni auſpiciis. Quarto ſub Caro deperditam, Diocletiani temporibus, victis prima congreſsione Romanis, ſecundo vero conflictu profligatis Perſis, ſuperatoque rege Narſeo, & vxore eius ac filiabus captis, pace facta, Galerius Maximianus

imperio reſtituit, Armeniaque omni etiam recepta, ſuper ripā Tigridis imperij limes olim a Traiano cōſtitutus,& ab Hadriano translatus, iterum eſt reformatus. Ad haec quinque trans Tigrim a Galerio Romanae prouinciae factae, Azarſauena, Mozena, Zabdicena, Rhenumena, & Carduena. Quas prouincias poſtea ignominioſo quidem ſed neceſſario foedere, adiuncta Singarena, Niſibi, & Meſopotamiae ſuperioris parte Iouianus Perſis reddidit, vt paulo poſt exponam, & ita termini imperij occidentem verſus quarto mutati ſunt

Haec autem ſunt omnium prouinciarum nomina quae a populo Romano ab Vrbe condita vſque ad imperij excidium in poteſtatem redacta ſunt. Quas quāta potui diligentia ex antiquis ſcriptoribus collegi, quibus accurate digeſtis, nunc reliquum eſt vt earum legionum ſeriem, inſtitutionem, & mutationes ex vetuſtis lapidibus, & Dione libro LV. potiſsimum referā, quae poſt Veſpaſiani imperiū, vel inſtitutae ſunt, vel imperij limitibus locatae, atque ab ipſo Veſpaſiano imperatore incipiens, quae ab aliis quoque Auguſtis additae ſunt, perſequar

Legiones populi Romani inter Veſpaſiani & Alexandri Auguſtorum imperia additae

Legiones additae ab imp. Caeſare Veſpaſiano Aug.

Legio II . . . in Germania. Tacitus libro xx. & xxI
Legio III. Flauia felix fidelis in Suria

Huius legionis mentio eſt in hiſce vetuſtis inſcriptionibus.
Romae in hortis Carpenſibus

D. M
C. ANNIO. VALENTI .
VET. EX. NVM.FRVM
LEG. IIII. FL.
C. ANNIVS. HERACLA
FECIT. PATRONO.B.M

Item Piſauri

C. LVXILIO. C. F. POMPT. SABINO
EGNATIO. PROCVLO. CVR. RER
PISAVR. ET. FANESTR. TRIB
LATICL.LEG.IIII FLAV.PATRONO
COLONIARVM.PISAVR.ET.FANESTR

Paulo extra vrbem Reatinam

SEX. TADIVS. SEX F. VOL. LVSIVS
NEPOS.PAVLLINVS. TR.MIL. LEG
IIII. F. F. X. VIR. STLIT. IVDIC

Item Auximi in Piceno

C.OPPIO.C. F. VEL.BASSO.P.P.P. C
PR. I. D.AVX.7. LEG. IIII. FL. FEL
ET.LEG.II. TR. FORT. EVOK. AVG

Hanc legionem Dio libro LV. commemorat

Legio XVI. Flauia fidelis in . . . .

De hac legione mentionem extare vidi in hac vetuſta inſcriptione, Saepini in Samnio

L.NERATIO. C. F. VOL. PROCVLO
X. VIRO. STLITIBVS. IVDICANDIS
TRIB.MILIT LEGION.VII.GEMINAE
FELIC.ET.LEG. VIII AVG. QVAEST. AEDIL
PLEB . CEREAL . PRAEF . LEG . LEG . XVI
FLAVIAE. FIDEL. ITEM . MISSO. AB. IMP.
ANTONINO . AVG . PIO. AD DEDVCEN
DAS. VEXILLATIONES. IN. SYRIAM. OB
BELLVM. PARTHICVM . PRAEF . AERARI
MILITARIS.COS.MVNICIPES.SAEPINATES

Legio I. Mineruia pia fidelis in Germania inferiore addita a Domitiano Auguſto

Hanc legionem Spartianus in Hadriano,& vetus haec Beneuentana inſcriptio commemorat

M. MARIO. M. F. STEL. TITIO
RVFINO. COS. LEG. LEG. I
MINER. P.F. CVR. COL
CLAVD.AVG.ARIPPINENSIVM
PRO.COS.PROV.SICILIAE.CVR
AMITERNOR.PRAEF.TR.PL. Q
PROV.MACED.SEVIR.TVRMAR
EQ ROM.TRIB. LATICL. LEG.I
ADI.P.F.IIII.VIRO.STLITIB.IVDIC

Legiones additae a Traiano imperatore

Legio II.Traiana fortis in Aegypto

Huius legionis Dio libro LV. *& vetuſtae hae inſcriptiones Auximates meminerunt*

Q. PLOTIO. MAXIMO. COLLIN
TREBELLIO.PELLIDIAN.EQ.PVB
TRIB. LEG. II. TRAIAN. FORT
TRIB. COHORT.XXXII.VOLVNT
TRIB. LEG. VI. VICTRIC. *et cet.*

Item ibidem

C. OPPIO. C. F. VEL. BASSO
OMNIBVS. OFFICIIS IN. CALIGA
FVNCTO. CENTVRIONES LEG.
II. TRAIANAE.FORTIS. OPTIMO
ET, DIGNISSIMO

Legio iii.Italica in Rhetia

Huius meminerunt Dio, & vetuſtum hoc epigramma

CN.LAVDIVS. CN.F. FAL. THALLVS
MIL. COH. X. PR. 7. LIMI
ITEM. TESSERARIVS. IN. LEG.III
ITALICA. AN. VI. TRAIECTVS. IN
COH. XI. PR. 7. P. SATRI Q. MIL
ANN. IIX. VIX. AN. LXII. H. F. S. CA

Legiones additae a Seuero imperatore

Legio I. Parthica in Meſopotamia

Hanc Dio libro LV. & Marcellinus libro XX. commemorant

Legio II. Parthica in Italia

Hanc praeter Dionem libro LV. vetus quoque haec Praeneſtina inſcriptio profitetur

DIIS. MANIBVS
L.IVNIVS.L.F.PONTINA.OCVLNIVS
MIL. LEG. II. PARTH. ANN. IIX
VIX. AN. XXXXVI. H. F. C

Legio III. Parthica in Meſopotamia

Vt tradit libro LV. De qua vetus etiam hic lapis Romae via Ardentina mentionem facit

L. AVRELIO. L. F. PAP. FAVORI
VETERAN. LEG. III. PARTHIC. P. F
ET. A. LOCIS. AEGRIS. CVST
LEG. EIVSDEM

Nomina legionum, quae ex ſuperioribus deſunt, vel ſunt eaedem cum his, mutatis nominibus, inter Veſpaſianum, & Alexandrum Impp

Legio I. . . . . ab Auguſto
Legio I. Claſs ica a Nerone
Legio II. . . . . . a Veſpaſiano
Legio V. Claudiana a Claudio
Legio VII. Galbiana a Galba
Legio IX. Hiſpanienſis ab Aug. } additae
Legio XV. . . . . a Claudio
Legio XVI. . . . . ab Auguſto
Legio XVIII. Victrix a Claudio
Legio XIX. . . . ab Auguſto
Legio XXI. Rapax a Claudio

Nomina XXXIII. legionum populi Romani ſub Imp. Caeſare M. Aurelio Alexandro Auguſto XIII. *limitibus diſpoſitarum*

In Italia legio I
Legio II. Parthica

In Britannia legiones III
Legio II. Auguſta in Britannia ſuperiore
Legio VI. Victrix in Britannia inferiore
Legio XX. Valeria victrix in Britannia ſuperiore

In Germania inferiore legiones IIII.
Legio I. Mineruia pia fidelis
Legio II. Adiutrix pia fidelis
Legio VII. Gemina pia fidelis
Legio XVI. Flauia fidelis

In Germania ſuperiore legiones IIII
Legio X. Fretenſis
Legio VIII. Auguſta

Legio XXII. Primigenia pia fidelis

Legio XXX. Vlpia victrix

In Rhetia legio I

Legio III. Italica

In Norico legio I

Legio II. Italica

In Pannonia legiones III.

Legio I. Adiutrix pia fidelis in Pannonia inferiore

Legio X. Gemina Gordiana pia fidelis in Pann. ſup

Legio XIIII. Gemina Martia victrix

In Moeſia legiones III

Legio I. Italica in Moeſia inferiore

Legio VII. Claudiana pia fidelis in Moeſia ſuper.

Legio XI. Claudiana pia fidelis in Moeſia inferiore

In Dacia legiones II

Legio V. Macedonica

Legio XIII. Gemina pia fidelis

In Cappadocia legiones II

Legio XII. Fulminatrix

Legio XV. Apollinaris

In Meſopotamia legiones II

Legio I. Parthica

Legio III. Parthica

In Suria legiones IIII

Legio III. Gallica in Phoenice

Legio IIII. Scythica

Legio IIII. Flauia felix fidelis

Legio VI. Ferrata R.F.C. in Iudaea

In Aegypto legiones II

Legio II. Traiana fortis

Legio III. Cyreneica in Arabia

In Africa legio I
Legio III. Auguſta in Numidia
In Vrbe
Cohortes vigilum VII
Cohortes vrbanae XIIII
Cohortes praetoriae XII

Cohortium vigilum primae,ſecundae, & cetera vſque ad vij.Item praetorianarum vſq; ad xij. & Vrbanaeum vſque ad XIIII. in his antiquis epigrammatibus mentionem ſic fieri animaduerti

In muſaeo Carpenſi Romae
L. AVFVSTI L. F. SVBVRA. RVFINI
CEN.COH. VII. VIGIL. ROM. & cet
Item Romae in aede D.Pudentianae
C.ACILIO. C. F. VOL. MARTIALI
VASIONE.VETER.EX COH.XII.PR
MILITAVIT. ANNIS. XVII. VIXIT
ANNIS. LV. M. I. Q. DOMITIVS
ADIVTOR.HERES.CONSORTI SVO
BENE. MER. FECIT. ET. SIBI
Romae in aedibus Bubalorum
M. ANTONI. M. F FAB. PHOEBI
MIL.COH.XIV VRBANAE.7.PERENNI
STIPENDIORVM.IIII.SECVTOR.TRIB
VIX. ANN. XX. M. V. D. XX. H. III
EPICTETVS.ET.PHOEBE.PARENTES
INFELICISSIMI. FECERVNT

Claſſis Praetoria Miſenas

Claſsis praetoria Rauennas

In his claſsibus aliquot cohortes conſcriptae erãt, de quibus etiam vetuſtae inſcriptiones mentionem faciunt

Romae in Quirinali in hortis Reuerendiſsimi Carpenſis

D . M

MAGIA.IANVARIA.TATAE.SVO
BENEMERENTI. FECIT
C. ANTONIO.ANTARINO
MILITI. EX. CLASSE. PRAE
TORIA. MISENATIVM. VIX
ANN. XL. MIL. XXIV

Item Romae in aedibus Laur. Vellei

D . M

T. FLAVI. VALENTIS. MIL
CLASS. PR. MISENIESIS
AGRADIESIS.VIX.ANN.XXVII
MIL.ANN. VI

De claſſe vero praetoria Rauennatae Firmi in Picino eiuſmodi extat inſcriptio

T. APPAEIO. T. F. VEL. ALFINIO
SECVNDO. PROC. AVG. XX. HERED
PROC.ALP.ATRECTIANAR.PRAEF
VEHICVL.SVB. PRAEF. CLASS
PRAET. RAVENN. PR. ALAE. I
AVG.THRAC.TRIB. COH.I. AELIAE
BRITTON.PRAEF.COH.IIII.GALLOR
PATRONO. COL

Hae erant omnes populi Romani legiones & cohortes ſuis limitibus imperio tuendo, ita vt expoſui, ſub Alexandro imp. diſtinctae, vt ex Dione, & vetuſtis epigrãmatibus accurate examinatis collegi. Quarum omnium nomina eo ordine quem ſubiiciam, in fragmento columnae ſub Palatij radicibus, verſus templum Pacis, aliquot annis ante repertae, ita exarata erant

NOMINA. LEG

II.AVG	II.ADIVT	IIII.SCYTH
VI.VICTR	IIII.FLAV	XVI.FLAV
XX.VICTR	VII.CLAVD	VI. FERRA
VIII.AVG	I.ITALIC	X.FRETE
XXII.PRIM	V.MACED	III. CYREN
I.MINER	XI.CLAVD	II. TRAIAN
XXX.VLP	XIII.GEM	III.AVG
I.ADIVT	XII.FVLM	VII. GEM
X.GEM	XV.APOL	II.ITALIC
XIIII GEM	III.GALLIC	III. ITALIC
I.PARTHIC	II.PARTHIC	III.PARTHIC

Dio qui ſub Alexandro imp. vixit, libro LV. hiſtoriarum omnium fere harum populi Romani legionũ, quae etiam ſuo tempore erant, nomina, auctores, limiteſque in quibus commorabãtur, accurate enumerat. Ex quo praecipue eas ego quoque concinnaui. Is quum neget poſt Seuerum imperatorem, qui tres vltimas legiones Parthicas inſtituit, alias additas vſque ad ſua tẽpora fuiſſe, in eam ego deueni ſententiam vt hae omnes legiones ſub Alexãdri potiſsimũ imperio,

ſub

ſub quo ipſe hiſtoriam ſuam conſcripſit,fuerint. Poſt cuius tempora,pleraſque harum vel exauctoratas, vel nomina mutaſſe, pleraſque etiam vetera nomina retinuiſſe,quaſdam in plures legiones diſtinctas fuiſſe,atque omnino harum ſeriem immutatam fuiſſe ſatis ex eo libro patet, cui Notitia vtriuſque imperij nomen inditum eſt. In quo diligenter inter cetera omnes illae legiones enumerantur quae poſt Alexandri tempora inſtitutae a ſequentibus imperatoribus fuerunt, de quibus ob eam potiſsimum cauſſam amplius diſſerere ſuperuacaneum eſſe exiſtimaui. Nam in eo libro ita accurate omnes traduntur vt nihil diligentius fieri poſſe exiſtimem. Ego porro,ne quid eorum quae huius libri conſtituendi cauſſa collegi, omittam, earum omnium legionum nomina hic ſuggeram,quas ex vetuſtis tantum inſcriptionibus collegi, quarum nulla praeterea aut ab auctoribus,aut a me ſupra facta mentio fuit, quum earum auctores, tempora, & limites ignorarim.Sunt autem hae

Legio II. . . . .

Legio III. . . . .

Legio III.Felix. . . . .

Legio IIII.Gallica

Huius legionis mentio eſt in vetuſto fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

...T. LEG. IIII· GALLICAE
PRAEF·COH.IIII. LINGONVM

Legio IIII.Italica

Alia etiam vetus inſcriptio hanc legionem ſic commemorat

TI.CLAVDIO.QVIR.FRONTINO
NICERATO·CL.FRONTINI.COS.F
X·VIR.STLIT.IVD.TRIB.LATICLAVIO
LEG.IIII.ITALICAE.QVAESTORI.PRO·PR
PROVINCIAE·ACHAIAE

Legio v .....

Legio v. B......

Legio v. Alauda pia felix. Haec a Caeſare dictatore inſtituta eſt, auctore Tranquillo, de qua vetuſtum hoc epigramma Romae via Caſſia ſitum meminit

DIIS · MANIBVS . SACRVM
VLPIAE. PYRALLIDI. CONIVGI
ET.SIBI. HILARVS . AVG . LIB
TIBICIN . LEG . V . ALAVD
P.FEL.VIVVS.FECIT

Legio V.Auguſta

Et huius legionis meminit hic lapis

ISIDI . SACRVM
SEX.POMPEIVS.SEX.L.SYRVS
MIL.LEG.V.AVG. V. S. L. M

Legio VII....

Legio VIII.....

Legio VIII. Antoniniana

Et de hac legione in antiqua hac inſcriptione mentionem extare vidi

GENIO . SANCTO
M. AVR . CL . POMPEIANVS
MIL.LEG.VIII.ANTONINIANAE
AVG. B. F. COS. K . IANVAR

Legio X.Auguſta

De hac legione mentionem facit vetus hic lapis

IOVI . VICTORI
K AIMILIVS . K. F . QVIR
ARRINVS.MIL.LEG.X. AVG
S. P. P. D. D

Legio X.Vener
Legio XI.....
Legio XIII......
Legio XIIII......
Legio XVI......
Legio XVII.Mil......
Legio XIIX--....
Legio XX.Hered
Legio XXII.Deiotariana

Hanc etiam legionem vetuſta inſcriptio ſic profitetur

L BAEBIVS.L.F.GAL. IVNIANVS
PRAEF.FABR.PRAEF. COH. IIII
RHETORVM.TRIB.MIL. LEG
XXII. DEIOTARIANAE
PRAEF . ALAE . ASTYRVM
PRAEF . VEHICVLORVM
IVRIDICVS.AEGYPTI

De quibuſdam praeterea alis, & cohortibus, quarum in vetuſtis inſcriptionibus mentio eſt

Poſt legiones, multae praeterea militum cohortes ab imperatoribus inſtitutae ſunt ex variis gentibus, quae vel vna cum legionibus limitibus Romani imperij tuendis incubabãt, vel variis in locis collocatae in praeſidiis erant. Harum praecipuae ex antiquis inſcriptionibus a me collectae, hae erant

Cohors I.Aelia Brittonum
Cohors I.Aquitanorum
Cohors I.Noricorum
Cohors II.Africanorum

Cohors II. Aquitanorum
Cohors II. Bracar
Cohors II. Claſs
Cohors II. Pannoniorum
Cohors II. Thracum
Cohors II. Thracum Syriaca Claudiana pia fidelis
Cohors III. Alpin
Cohors III. Aug. Thracum
Cohors III. Illyriorum
Cohors IIII. Gallorum
Cohors IIII. Lingonum
Cohors IIII. Rhetorum
Cohors VI. Thracum
Cohors VII. Thracum
Cohors VIII. Voluntariorum
Cohors XV. Voluntariorum
Cohors XXXII. Voluntariorum
Erat & praefectus ripae Danubij

Alarum quoque in vetuſtis monumentis multa mentio eſt. Alae autem equitum manus erant legionum praeſidio conſtitutae, vt ſupra oſtendi. in his praecipuas fuiſſe animaduerti
Ala Aſtyrum
Ala I. Aug. Thracum
Ala Flauiana
Ala Indiana
Ala I. Pannoniorum
Ala VII. Phrygum

DE.COLONIIS.EXTRA.ITALIAM

Prouinciis omnibus populi Romani,legionibuſque per eas conſtitutis expoſitis, nunc ſupereſt, vt quo liber omni ex parte perfectus ſit, eas etiã colonias breuiſſime referam, quae per omnes orbis Romani prouincias extra Italiam deductae ſunt. Quarum ſeriem commodius tradere poſſe exiſtimaui prouinciarum ordine ſeruato. Nam quum multae ex iis incertos habuerint deductores, temporis rationem, quemadmodum ſupra feci in his quae intra Italiam factae fuerãt, habere non potui. Prouinciarum igitur ordinem ſequar, quarum in hac mea digeſtione Britanniam primam ſtatui

COLONIAE.POPVLI.ROMANI.EXTRA ITALIAM

In Britannia coloniae V

Colonia Camalodunum, de qua meminit Tacitus libro XII

colonia Diuana legio xx. Victrix;cuius meminit Ptolemaeus

colonia Eboracum legio VI. Victrix, de qua Ptolemaeus

colonia Londinum,de qua Tacitus libro XIIII

colonia Victricenſis, cuius mentio eſt in vetuſta inſcriptione

In Hiſpania Luſitania coloniae V

Colonia Auguſta Emerita, hodie appellatur Merida, cuius & quattuor ſequentium meminit Plinius libro quarto,capite XXII. De ea vero tantum Tacitus libro XVII. & Paullus in digeſtis mentionem faciunt

colonia Metallinenſis, hodie Medellin. Plinius ibidē
colonia Norbenſis Caeſariana, alias Norba Caeſarea, hodie Alcantara. Plinius ibidem
colonia Pacenſis, alias Pax Iulia, hodie Badaioz. Paullus in digeſtis L. XV. VIII
colonia Scalabis, ſiue Praeſidium Iuliū, hodie Trugillo. Plinius, Ptolemaeus

In eadem prouincia erat municipium
Oliſſipo, alias Felicitas Iulia. Plinius ibidem

In Hiſpania Baetica coloniae VIII

Colonia Aſta regia, cuius & ſeptem ſequentium meminit Plinius libro hiſtoriae naturalis III. cap. primo
colonia Aſtigitana, ſiue Auguſta firma, hodie Eziia
colonia Atubi, ſiue claritas Iulia. Plinius ibidem
colonia Corduba Patricia, hodie Cordoua
colonia Hiſpalis Romulenſis, hodie Seuiglia. Tacitus libro decimo octauo
Col. immunis Ituci, ſiue Virtus Iulia, Plinius
colonia immunis Tucci, ſiue Auguſta Gemella
colonia immunis Vrſo, ſiue Gemina vrbanorū. Plinius
In eadem prouincia erant municipia octo. Plin. ibidē

In Hiſpania Tarraconenſi coloniae XII

Colonia Acci, ſiue Accitana, hodie Guadix, cuius & XI. ſequentiū meminit Plinius hiſt. nat. libro tertio cap. tertio
colonia Aſturia, hodie Aſtorga
Colonia Barcino, olim Fauentia, hodie Barcellona. Paullus

colonia Caeſarea Auguſta immunis, olim Salduba, hodie Sarragozza. Plinius ibidem
colonia Carthago noua, hodie Cartagena
colonia Celſa, hodie Xelſa
colonia Clunia, hodie Cruna. Ptolemaeus
colonia immunis Ilce, hodie Elche. Paullus
colonia Iulia Obrica Flauia. Plinius
colonia Salarienſis. Plinius ibidem
colonia Tarraco, hodie Tarragona. Tacitus libro primo
colonia Valentia, hodie Valenza. Paullus, Florus lib. LV
In eadem prouincia erant municipia XIII. Plinius

Coloniae in Hiſpania extra harum numerum

Colonia Emporiae, hodie Empurias. Ex Liuio
colonia Gracchuris. Ex Liuio
colonia Italica. Ex Gellio libro XVI. cap. XIII
colonia Marcia, hodie Marchena. Ex antiqua baſi

In Aquitania coloniae II

Colonia Ludunius ſub Pyrenae. Ptolemaeus
colonia Ruſcino ſub Pyrenae. Tacitus

In Gallia Belgica coloniae VII

Colonia Agrippina Vbiorum. Vetus lapis, Plinius libro IIII. capite decimoſeptimo. Tacitus libro duodecimo. Paullus libro digeſtorum quinquageſimo. XV. VIII. Antoninus Pius in Itinerario
colonia Auguſta Rauracorum, hodie Baſilea. Vetus lapis, Plinius ibidem

colonia Auguſta Teruirorum. Vetus lapis

colonia Auguſta Vlpia Traiana. Ptolemaeus, & Antoninus

colonia Equeſtris. Plinius libro quarto, cap. decimoſeptimo

colonia Iuhonum. Vetus lapis, Tacitus libro tertiodecimo

colonia Lutarburgium Tarbelliorum. Vetus lapis

In Gallia Lugdunenſi coloniae II

Colonia Lugdunum. Vetus lapis, Plinius libro quarto, capite decimooctauo. Tacitus

colonia Vienna. Tacitus, Paullus L.XV.XVIII

In Gallia Narbonenſi coloniae XIIII

Colonia Ancuſio. Ptolemaeus

colonia Aquae Sextiae Salyorum. Paterculus. Plinius libro tertio, cap. quarto. Florus libro LXI. Ptolemaeus

colonia Arauſio Secundanorum. Plinius ibidem

colonia Arelatae Sextanorum. Plinius ibidem. Ptolemaeus

colonia maritima Auanticorum. Ptolemaeus

colonia Auenio. Ptolemaeus

colonia Biterae Septumanorum. Plinius libro tertio, capite quarto

colonia Cabillonum. Ptolemaeus

colonia Narbo Martius Decumanorum. Cicero pro Fonteio, Idem in Bruto. Caeſar in commentariis. Paterculus libro ſecundo. Plinius libro tertio, cap. quarto. Ptolemaeus

colonia Nemauſum Arecomicorũ. Strabo libro quarto, Ptolemaeus, antiquus nummus

colonia Pacenſis claſſica Forum Iulij Octauanorum. Plinius libro tertio cap. quarto. Tacitus libris II. & XIX

colonia Tholoſa. Ptolemaeus

colonia Valentia. Ptolemaeus

colonia Vienna Allobrogum. Tacitus

In Corſica Cyrno inſula coloniae II

Colonia Mariana deducta a C. Mario. Plinius libro tertio, capite ſexto

colonia Aleria deducta a Sulla dictatore. ibidem

In Sardinia inſula coloniae II

Colonia Turres Libyſonis. Plinius libro tertio cap. ſeptimo

colonia Veſtipolis. Ptolemaeus

In Sicilia inſula coloniae V

Colonia Catina. huius & quattuor ſequentium meminit Plinius libro tertio, cap. octauo. De ea vero item Ptolemaeus

colonia Syracuſae. Plinius, Ptolemaeus

colonia Taurominiũ, ante Naxos dicta. Ptolemaeus

colonia Thermae. Plinius

colonia Tyndaris. Plinius ibidem

In Rhetia coloniae V

Colonia Auguſta Quinctanorum Vetus lapis

colonia Auguſta Tiberij, hodie Reginob. Vetus lapis

colonia Auguſta Rhetorum. Vetus lapis

colonia Conſtantia. Vetus lapis

colonia Curia. Vetus lapis

In Vindelicia colonia I

Colonia Auguſta Vindelicorum. Vetus lapis

In Norico coloniae VI

Colonia Aureliana Laureacenſis
colonia Carnutum
colonia Celeia — Vetuſta
colonia Oiulabis Aurelia Antoniniana — epigram-
colonia Sabaria deducta a Claudio imp. Plin — mata
colonia Soluēſis. Plinius li. tertio ca. XXIIII

In Pannonia coloniae V

Colonia Aemona. Plinius libro tertio capite XXV
colonia Murſia. Ptolemaeus
colonia Poetouio. Tacitus lib. XIX Vetus lapis
colonia Siſcia. Plinius libro tertio, cap. XXV
colonia Syrmium. Vetus lapis

In Dacia coloniae quattuor

Colonia Apulum, hodie Alba Iulia. Vetus lapis
Colonia Aquae viuae. Vetus lapis
colonia Perendaneſiorum. Ptolemaeus
colonia Vlpia Traiana Auguſta Dacica Zarmis. Dio in Traiano, Vetus lapis

In Thracia coloniae quattuor

Colonia Apros. Plinius lib. tertio, cap. XI. Ptolemaeus
colonia Deueltus. Ptolemaeus
colonia Flauiopolis. Plinius libro quarto, cap. XI
colonia Philippi. Plinius ibidem, Vlpianus, Celſus Digeſtorum libro L. XV. VI

In Illurico colonia I

colonia Iadera. Ptolemaeus

In Liburnis coloniae quattuor

colonia Aequum. Ptolemaeus

colonia Epidaurum. Plinius libro quarto, cap. IX

colonia Narona. ibidem Plinius

colonia Salona deducta a Claudio imp. Ptolemaeus

In Epeiro coloniae duae

colonia Buthrotum. Plinius libro quarto, cap. primo

colonia Nicopolis ad Actium ab Auguſto deducta. Plinius lib. quarto, cap. primo. Tacitus, & nummus argenteus

In Macedonia prouincia coloniae ſex

colonia Bullida. Ptolemaeus

colonia Caſſandria. Plinius libro quarto, cap. X. Vlpianus

colonia Epidamnum, alías Dyrrhachium. Plinius lib. tertio, cap. XXIII. Vlpianus

colonia Oreſtias. Plinius libro quarto, cap. X

colonia Pella. Plinius ibidem

In Graecia coloniae duae

colonia Marcilaida. Antoninus Pius in Itinerario

colonia Megara in Attica. Plinius libro quarto, cap. ſeptimo

In Achaia coloniae tres

colonia Iulia Corinthus deducta ab Auguſto. Feſtus, Nummus, Plinius libro quarto, cap. quarto

colonia Dyme. Plinius libro quarto, cap. v

colonia Auguſta Patrenſis, deducta ab Auguſto. Nũmus, Plinius ibidem

colonia Epiropia inſula in mari Aegaeo, Plinius libro quarto, cap. duodecimo

In Aſia coloniae Romanae XI

Colonia Synope in Ponto. Plinius lib. VI. cap. II. Vlpianus

colonia Apamena in Bithynia. Plin. lib. V. cap. XXXII. Vlp

Colonia Ancyra in Galatia. Plinius lib. quinto, cap. XXXII

colonia Germa. Ptolemaeus

col. Caeſarea Antiochia in Piſidia. Plin. lib. V. c. XXVII. Vlp

colonia Gremna in Pamphylia. Ptolemaeus

colonia Troas Antigonia Alexandria in Phrygia. Plinius lib. quinto, cap. xxx. Vlpianus

colonia Parium, alias Pariana in Aſia. Plinius li. quinto, cap. XXXII. Vlpianus

colonia Adramyttium Aeolum in Aſia. Plin. lib. V. cap. xxx.

colonia Selinus, alias Traianopolis in Cilicia. Vlpianus

colonia Archelais Caeſarea in Cappadocia, deducta a Claudio imperatore. Plinius libro ſexto, cap. tertio

In Suria coloniae XX

Colonia Antiochia ad Orontem Suriae Metropolis deducta ab Antonino Caracallo imperatore. Vlpianus Digeſtorum libro L. titulo XV

colonia Aemeſena in Phoenice ded. a Caracallo. Vlpianus

colonia Aelia Capitolina in Iudaea Palaeſtina deducta ab Hadriano imperatore. Vlpianus ibidem

colonia Apulenſis. Vlpianus ibidem

colonia Auguſta Berythus Felix Iulia in Coeleſuria Pli.lib.v.capite vigeſimo.Vlpian.L.XV.I.Nummus argenteus

colonia Turris Stratonis,alias Felix Auguſta Caeſarea Flauia prima deducta a Veſpaſiano imperatore. Plin.lib.quinto,cap.tertiodecimo. Vlpianus

colonia Capitulum deducta a Tito Caeſare imp. Vlpianus

colonia Damaſcus Metropolis. Nummus argenteus

colonia Hel . . . . Nummus argenteus

colonia Iul.Sert.Sac.Aug.Felix. Nummus

colonia Iulia Germanicia ſacra Auguſta Felix. Nummus

colonia Laodicia.Vlpianus

colonia Miſena ab Antonino Caracallo deducta. Vlpianus

colonia Naconenſis. Vlpianus

colonia Palmyra a Caracallo imp.deducta. Vlpian

colonia Paraniſenſis deducta a Seuero imp. Vlpianus

colonia Ptolemais Phoenica in Palaeſtina deducta ab imp.Claudio.Plinius lib.V.cap.XIX. Vlpianus

colonia Sebaſtena deducta a Seuero imp. Vlpianus

colonia Sydo in Phoenice ded.a Caracallo. Vlpianus

colonia Tyrus in Phoenice deducta a Seuero.Vlpian

colonia Zarme Tigetuſa.Vlpianus L.xv.I

colonia Melitene in Armenia maiore. Ptolemaeus

colonia Niſibis iuxta Euphraté. Marcellin.lib. XXV

colonia Sinis iuxta Euphratem.Ptolemaeus

colonia Heliopolis in Aegypto a Seuero ded. Vlpian

colonia Pharus Caeſaris dictatoris in Aegypto. Plin

colonia Boſtra in Arabia Nummus

colonia Indicia Cyrenenſium deducta a Traiano.Vlp

In Africa,coloniae LVII

In prouincia Caeſarienſi coloniae IX

colonia Abilis.Ptolemaeus

colonia Babba Auguſta Iulia campeſtris. Plinius libro quinto cap.I.& Antoninus

colonia Banaſa Valentia. Plinius ibidem

colonia Lixos a Claudio imp.deducta. Plinius ibidem

colonia Ruſardir. Antoninus in Itinerario

colonia Silda. Ptolemaeus

colonia Tingi,alias Traducta Iulia,deducta a Claudio imp. Plinius ibidem

colonia Volubilis.Antoninus,& Ptolemaeus

colonia Tubil,alias Zili Auguſta Conſtantia. Plinius ibidem,Antoninus,& Ptolemaeus

In Mauritania Caeſarienſi coloniae XIX

colonia Aquae calidae. Ptolemaeus

colonia Arſenaria.Ptolemaeus

colonia Bida.Ptolemaeus

colonia Carcenna Auguſta legio II.Plinius lib.V. ca. II. Antoninus,& Ptolemaeus

colonia Gilua.Antoninus in Itinerario

colonia Gunugi Auguſti cohors praetoria.Plinius ibidem

colonia Icoſio deducta a Veſpaſiano.Antoninus.Ptolemaeus

colonia Igilgi. Antoninus. Ptolemaeus

colonia Iol Caeſarea,Iubae regia a Claudio imp.deducta.Plin.ibidem,& Antoninus

colonia Oppidoneum.Ptolemaeus

colonia Quiza appellatur a Ptolemaeo, ab Antonino vero municipium
colonia Ruſazus Auguſti. Plinius ibidem. Antoninus
colonia Ruſconiae Auguſti. Plinius lib. quarto, cap. ſecundo. Antoninus in Itinerario, & Ptolemaeus
colonia Ruſcurium deducta a Claudio imperatore. Plinius ibidem, Antoninus, & Ptolemaeus
colonia Saldis Auguſti. Plinius ibidem, Antoninus, & Ptolem.
colonia Siga appellatur a Ptolemaeo, ab Antonino vero municipium
colonia Sitifi. Ptolemaeus, & Antoninus
colonia Succabar Auguſta. Plinius ibidem
colonia Tipaſa. Antoninus, Ptolemaeus

In eadem prouincia municipia VII. *ex Antonino*

Munic. Bidil Munic. Ciſi Munic. Coba
Munic. Ioniū Munic. Ruſaxis Munic. Saua
Municipium Tegauda

In Numidia coloniae ſeptem

colonia Afrodiſium. Ptolemaeus
colonia Cyrtha Sittianorū. Plinius libro quinto, cap. tertio, Antoninus in Itinerario
colonia Hipporegius. Antoninus in Itinerario
colonia Ruſicade. Ptolemaeus
colonia Sica. Plinius ibidem
colonia Simitu. Antoninus
colonia Tabracha. Ptolemaeus
Municipium Culli. Antoninus in itinerario

In prouincia Valeria ByZacena coloniae VIIII

Colonia Cuina. Ptolemaeus

Colonia Hadrumentum. Ptolemaeus, Antoninus

Colonia Lares. Antoninus, & Ptolemaeus

Colonia Ocea. Antoninus

Colonia Sabrata. Ptolemaeus, Antoninus

Colonia Tacape. Ptolemaeus, Antoninus

Colonia Aelia Auguſta Mercurialis Thaenitis, alias Thaenae Antoninus. vetus inſcriptio

Colonia Thebeſte. Ptolemaeus

Colonia Aelia Auguſta Zama regia. Plinius libro v. cap. III. Ptolemaeus, Vetus tabula aenea

Municipia Giti, & Pontezita. Antoninus

In Africa veteri coloniae V

Colonia Admedera. Antoninus

Colonia Carthago prima extra Italiam deducta. Plinius libro v. cap. v. Vlpianus, Paterculus, Florus, Appianus, & alij

Colonia Maxula. Plinius ibidem

Colonia Neapolis. Plinius ibidem. Ptolemaeus

Colonia Vtica. Gellius libro XVI. cap. XIII

In Africa noua coloniae VIII

Colonia Culcua. Ptolemaeus

Colonia Leptis magna. Ptolemaeus, Antoninus, Vlpianus

Colonia Thuſdrum. Antoninus

Colonia Tiba. Ptolemaeus

Colonia Tuburnica. Ptolemaeus

Colonia Tuburbis, Ptolemaeus

Colonia Tynidrumum. Ptolemaeus

Colonia Vtina. Ptolemaeus

DE

DE. VECTIGALIBVS POPVLI. ROMANI

Prouinciis, coloniis, & legionibus omnibus populi Romani expeditis, locus hic me admonet, vt quod paulo ante de vectigalibus imperij Romani me ſcripturum pollicitus ſum, nunc afferam. Ante bellum igitur Mithradaticum, quod Cn. Pompeius geſſit, in quo Romano imperio tres nouas prouincias, Bithyniam, Ciliciam omnem, & Syriam adiũxit, tributis & vectigalibus populum Romanum ex annuis earũ quae cõmemoraui prouinciarum, quinque millia myriades drachmarum Atticarum cepiſſe, in Pompeij vita auctor eſt Plutarchus. Nam ante ea tempora quod annuum vectigal reip. Romanae fuerit, incompertũ eſt. Poſt bellum vero Mithradaticũ iis prouinciis per Cn. Pompeium Romano imperio adiunctis, annui redditus aucti tribus millibus & quingentis myriadibus, atque omnino factae octo millia & quingentae myriades drachmarum Atticarum. Quam ſummam quo ad noſtri temporis pecuniae vſum facilius redigam, pauca quaedam de antiquorum tam apud Romanos, quam apud Graecos nummorum ratione diſputabo, eaque in hac re tradenda afferã, quae ego Romae apud Gentilem Delphinium, & ipſe vidi, & manibus attrectaui. Ac primum quidem de Romanorum pecunia, poſt Graecorum, quantum ad rem propoſitam explicandam attinet, diſſeram. Apud Romanos tria erant praecipua nummorum argenteorum genera, id eſt denarius, quinarius, & ſeſtertius. Denarius ab vno latere vrbis Romae galeatum caput cum numeri nota X. habebat: ita dictus, quod pro decem aſſibus in ſolutionẽ cedebat, quo ad perpetuis bellis exhauſto aerario, pla-

cuit denariũ ſexdecim aſſibus permutari, quod contigit quum Hannibal perpetuos ſexdecim annos totam Italiam crudeliſſime vexabat. Qui quamquam ex decem in ſexdecim aſſes permutatus eſſet, antiquum tamen denarij nomen & notã X. retinuit. Qui quod ab alio latere bigas & quadrigas circenſium excuſas haberet, bigatus, & quadrigatus dictus eſt. Pendebat autem argenti ſil. quas XXIIII. ſex denarij vnciam conficiebant, vt tradit Priſcianus, & ego ipſe expertus ſum. Denarij dimidium quinarium appellabant, nota V. inſignitum, qui quum Victoriae, quae in circo erat, ſignum excuſum haberet, etiam Victoriatus appellatus. Quinarij autem dimidium ſeſtertium vocabant. valebat enim ſeſtertius quartam denarij partem, qui alio nomine nummus dicebatur. Interdum vtrunque coniungentes nummum ſeſtertium dicebãt. dictus eſt autem ſeſtertius, quaſi ſemis tertius, eo quod in ſe continebat aſſes duos, & tertium dimidiatum: vocabaturque apud veteres per geminum II. & litteram S. quae prima eſt in dictione *ſemis*, interueniente linea tranſuerſa, qua tres hae litterae coniungerentur ad hunc modum H-S. Veteris conſuetudinis fuit, vt ſemis in compoſitione ante poneretur, vt ſemis quartus, ſemis quinctus, ſemis tertius, vnde ſublatis duabus litteris dictus eſt ſeſtertius. Vt autẽ ſeſtertium nummum ad noſtratis pecuniae aeſtimationem reducam, dicam quod ego ipſe menſurando veteres ſeſtertios, quinarios, & denarios obſeruaui. Diligẽtiſſime itaque collegi ſeſtertium tantundem valere, quantum apud Venetos valet id nummi genus, quod groſſum appellãt, ideſt quadrantes duodecim monetae Venetae, ita vt quinarius eiuſdem monetae XXIIII. quadrãtibus, de-

narius vero octo & quadraginta aeſtimabitur. Monetae vero Romanae haud ita facile aequari poteſt, ſed quum res ad paulo grandiorẽ ſummam redigitur, pecunia Romana cum Veneta omnino cõuenit. Romae ſeſtertium tantundem valere ego diligentiſſima trutina examinaui, quãtum quadrantes fere quatuordecim, ideſt vt vocant baiocos tres & ſemis, ita vt quatuordecim fere baiocis denarius antiquus aeſtimari poſſit. Ideo autem fere dixi, quia non omnino ad quatuordecim baiocorum ſummam denarius aſcendit, ſed vnus quadrans, vel paulo plus eximendum eſſet. Quod tamen quum ad paulo grãdiorem ſummam perueneris, parum officit. Quae omnia vt facilius ab omnibus intelligantur totius rei breuem hanc deſcriptionem ſubiiciam

Monetae Romanae

Seſtertij quattuor valent	baioc. xiiii
H-S octo valent	baioc. xxviii
H-S decem valent	baioc. xxxiii
H-S viginti valent	baioc. lxvi
H-S triginta valent	baioc centum
H-S xxxiiis valent	baioc. cx
Seſtertij c valent	ſcutos aureos coronatos 3
H-S 200	Δ6
H-S 300	Δ9
H-S 400	Δ12
H-S 500	Δ15
H-S 600	Δ18
H-S 700	Δ21
H-S 800	Δ24
H-S 900 valent	Δ27
H-S mille valent	Δ30

H-S 2000		60
3000		90
4000		120
5000		150
H-S decem millia valent	△	300
20. millia		600
30.millia		900
40.millia		1200
H-S 50.millia valent	△	1500
H-S 100.millia valent	△	3000
H-S 200.millia valent	△	6000
300.millia		9000
400.millia		12.millia
500.millia		15.millia
H-S decies centena millia	△	30.millia
H.S vicies		60.millia
H-S tricies		90.millia
quadragies		120.millia
quinquagies		150.millia
H-S centies decies centena mil.	△	300. millia
ducenties		600.millia
tricies		900.millia
quadringenties		12.centena millia
H-S quingenties	△	15.centena millia

H-S millies decies centena millia valent tricies centena millia ſcutorum aureorum,ideſt, vt nunc dicitur,tres auri milliones

H-S bis millies	6. milliones
H-S ter milles	9. milliones
H-S millies decies centena millia	30.milliones
H-S vicies millies	60.milliones

H-S tricies millies	90. milliones
H-S quinquagies millies	150. milliones

Seſtertiis igitur in maſculino genere omnem, quáquam magnam ſummam, veteres expediebant. Erat enim & ſeſtertium in neutro genere, & in plurali numero ſeſtertia, quae ſingula valebāt mille nummos ſeſtertios. Habetque ſeſtertium in neutro genere, eandē proportionem ad libram Romanam, quae & mina, & pondo dicitur, quam habet nūmus ſeſtertius ad aſſem, hoc eſt ad libram aeris grauis; continent enim ſingula ſeſtertia in ſe libram Romanam, & ſemiſſem; ſingulae autem librae drachmas, vel denarios centum, hoc eſt ſeſtertios quadringentos, ideſt, duodecim aureos noſtratis monetae. duae itaque librae, & dimidia, vt clarum eſt, valebant ſeſtertios nummos mille, idque vno nomine ſeſtertium dicebant, in neutro genere. decem ergo ſeſtertia valebāt decem milla nummorum ſeſtertiorum. quod ſi hunc numerum per aduerbium extuleris ad hunc modum, decies ſeſtertiū, iam reddideris hanc ſummam centuplo maiorem: idem enim eſt dicere decies ſeſtertium, quod decies centena millia nūmorum ſeſtertiorum, vt in exemplo a me relato intelligi poteſt: ex quo tanquam fonte omnes veterum nūmorum ſummae hauriri poſſunt, eaeque noſtrati pecuniae commodari

De drachma vero illud eſt ante omnia animaduerſione dignū, Graecos ſcriptores quotieſcunque drachmarum mentionem faciunt, ſemper drachmas Atticas intelligere, quas quidem quum de rebus Romanis loquuntur, denariorum loco accipere ſolent, non quod drachma Attica tantum idem omnino valeret

quod denarius, ſed quia nullum nummi genus Graeci habuere, quod denario Romano magis conuenire poſſet. Nam quum denarius Romanus penderet argẽt. ſiliquas XXIIII. duodeuiginti ſiliquae drachmam conficiebant: tres itaque denarij pendebant drachmas quattuor, octo drachmae vnciam cõficiebãt, vncia ſex denariis conſtat, auctore Priſciano. Si igitur denarius Romanus valebat (vt dixi) XLVIII. quadrãtes venetos, drachma Attica non niſi XLII. aeſtimabitur. Budaeus vero in libro de Aſſe, oſtendit drachmam Atticam, & denarium Romanum eiuſdem fuiſſe ponderis & pretij. Quod & ipſum non obſcure indicare videtur Plin. lib. XXI. cap. vltimo: *Drachma* (inquit) *Attica denarij argentei habet põdus, eademque ſex obolos pendere efficit &c.* Vt vt autem id ſit, illud ſatis manifeſtum eſt, Graecos ſcriptores & praeſertim Plutarchũ, vbi de rebus Romanis loquuntur, pro drachma Attica Romanum denarium intelligere. Si Romanus vero denarius tantũdem valet ac XLVIII. quadrantes Veneti, vel XIIII. baiocci Romanae monetae, vna drachmarum ideſt denariorum myrias, coliget XL. millia nummum, hoc eſt vt ex mea ſumma intelligi poteſt, mille ducẽtos aureos coronatos. Decem vero myriades valebunt duodecim millia coronatos aureos. Centum myriades centum viginti millia aureos; mille myriades duodecies cẽtena millia aureorum, ideſt vt vocant, auri millionem vnum, & ducenta millia aureorum. Quinque igitur millia myriades, quae ſumma vectigalium Romanorũ erat ante bellum Mithradaticum a Cn. Pompeio confectum, vt auctor eſt Plutarchus, ſex auri milliones erant. Bello Mithradatico cõfecto, vectigalia populi Romani tribus millibus & quingentis myriadibus, vt

idem Plutarchus refert, Cn. Pompeius auxit, ideſt quattuor auri millionibus, & ducētis millibus aureorum. Quae ſumma priori addita, decem milliones, & ducenta millia aureorum reddet. Haec ſumma erat vectigaliorum & reddituum populi Romani ante tres Gallias a Caeſare domitas, & proelium Pharſalicum, hoc eſt extremo libertatis tempore. Quo vectigalia ipſa non niſi quinque ex centum reddebant. Nouiſſima igitur reddituum & vectigaliorum populi Romani annua ſumma ante libertatē oppreſſam ex xv. quas ſupra commemoraui, prouinciis excepta, erat decem millionum, & ducentorum millium aureorum ad cōputationem noſtratis monetae redacta

Ceterum poſt bella ciuilia, Aegypto ſtipendiaria facta, cenſu a tribus Galliis exacto, multis prouinciis, vt ſupra expoſui, Romano imperio ab Auguſto additis, aliquot populis liberis vectigalibus factis, ad xv. vt opinor, auri milliones annui populi Romani redditus aucti. quod quamquam nuſquam quod ſciam aperte intelligatur, id tamen aliquot coniecturis ex ſcriptorū verbis elicui. Scribit Paterculus tantundem paene reddituum redegiſſe Auguſtum ex Aegypto capta, quantum Caeſar dictator ex tribus Galliis. Ex Aegypto autem duos auri milliones eum ſaltim exegiſſe, ex eo exiſtimo, quod tantumdē Syriae impoſitum eſt. Ex his omnibus Ti. Caeſar principatus ſui tempore H-S vicies ſepties millies, ideſt xxci. auri milliones praeter ordinarios ſumptus collectos, moriens reliquit. cuius rei ita meminit Tranquillus in Caligula: *Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totumque illud Ti. Caeſaris vicies ſepties millies ſeſtertium non toto vertente anno ab-*

ſumpſit. Veſpaſianus quoque, vt idem Tranquillus tradit, quum non contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe, noua & grauia addidiſſe, auxiſſę tributa prouinciis, nonnullis autem duplicaſſe, negotiationes quoque vel priuato pudendas exerceret, profeſſus eſt initio ſtatim principatus, quadringenties millies H-S opus eſſe, vt reſp. ſtare poſſet, ideſt millionum auri centum viginti. Appianus quoque in prooemio libri primi bellorum ciuilium Romani imperij, quae ſuo tempore erat, (vixit autem Romae ſub Hadriano imperarore) potentiam & copias deſcribens ita ait: *Noſtris autem temporibus, & quidem ſolis Romanis copiae ingentes adſunt peditũ ducenta, equitum quadraginta millia, elephantorum bellicorum trecentorum numerus. Curruũ praeterea ad proelia inſtructorũ duo millia, ac armorum in ſupplementũ trecenta millia. Et haec quidem terreſtribus copiis. Maritimis vero minorum nauium duo millia, triremiũ a ſexcuplis in quinqueremes mille quingentarũ claſſis, inſtrumentorum quoque naualium, numerus bis totidem. Ad haec naues partim auro proras, partim puppes exornatae, quas thalamegos appellant, ad belli põpam quibus iidem imperatores vehi conſueuere, octuaginta. Pecuniarũ praeterea in theſauris Aegyptorum talenttorũ quattuor & ſeptuaginta millia. Tanti apparatus ac rei militaris ſummam ab ipſis in vnum cumulatam, atque relictã, ex ipſis imperij breuiariis cognoſci facile poteſt.* ita Appianus Alexandrinus. In quibus verbis quũ omnia clara & manifeſta ſint, praeter talentorum Aegyptiorum ſummam, eam nunc explicabo, & ad noſtratis pecuniae rationem redigam. Sex. Pompeius: *Talentorum non vnum genus* (inquit). *Atticum eſt ſex millium denarium. Rhodium & ciſtoforum quattuor millium quingentorum. Alexandrinum* (quod idem cum Aegyptio eſt) *duodecim mil-*

lium. Neapolitanum ſex millium , Syracuſanum trium millium denarium. Rheginum victoriati. Si igitur talentũ Aegyptium eſt. XII. millium denarium Romanorum, octo & quadraginta millia nummum ſeſtertiorum, ideſt noſtratis pecuniae mille quadringentis quadraginta aureis, talentum Aegyptium aeſtimabitur, ita vt quinque talenta Aegyptia, ſeptem millibus & ducentis; decem, quattuordecim millibus, & quadringẽtis; centum talenta, centum quadraginta quattuor millibus aureorum; mille vero, vnum auri millionem, quadringentos, & quadraginta millia aureos valebũt. Septuaginta autem quattuor millia talenta Aegyptia erunt vnus & nonaginta auri milliones, centum & ſexaginta millia aurei coronati. qui theſaurus erat imperij tempore Hadriani imperatoris, ſub quo Appianus ipſe Alexandrinus hiſtoriam Romanam conſcripſit

Romani imperij diuiſio ab Hadriano imperatore facta

Quattuor omninò in vniuerſo Romano imperio fuere nouae reip. formae auctores. Quorum primus Romulus, ſecundus Auguſtus, tertius Hadrianus, & quartus Conſtantinus imperator fuit. Quam porro rempublicam Romulus & Auguſtus cõſtituerint, ſatis ſupra demonſtraui. Hadrianus primus poſt Auguſtũ nouam reip. formam fecit. Quod breuiſsime his verbis Sex. Aurelius Victor tetigit: *Officia ſane publica, & Palatina, necnon militiae, in eam formam Hadrianus ſtatuit, quae paucis per Conſtantinum immutatis, hodie perſeuerant.* Eam autem demonſtraturus operaepretiũ viſum eſt ante, totius imperij Romani breuiſſimam deſcriptionẽ ſuggerere, quam in prooemio librorum bel-

lorum ciuilium Appianus Alexandrinus, qui ſub eo vixit, affert; ita enim ait: *Romanam hiſtoriam ſcribere inſtituens, neceſſarium mihi in primis exiſtimaui terminos ponere, quibus nationibus imperent Romani. Ab Herculis igitur columnis in id mare, quod ad illas denuo circumque nauigatur, inſulae, littora, populi omnes Romano paret imperio. Horum primi in dextra Mauruſij quicunque circa mare, omniſque altera Libycorũ natio vſque ad Carthaginẽ. His ſuperiores Nomadae, quos Romani Numidas appellant, & regionem Numidiã. Altera autẽ Libyca natio, quae Syrtes, ac Cyrenẽ vſque incolit, & Cyrene ipſa, & Marmaridae, Hãmoniique, & qui paludem Mariã tenent; Alexãdria, Aegyptus vniuerſa ad Aethiopes orientales vſque a Romanis reguntur. Per Nilum autem nauiganti ad Peluſiũ vſque per mare, vertentique nauigationem, & colluſtranti littora Syriaca, occurrit Palaeſtina, & ſupra ipſam pars Arabum, finitimique Palaeſtinis Phoenices ſupra mare, & Phoenicibus vlteriores Coeleſyrij ad Euphratem vſque fluuium pertinentes. A mari ſuperius Palmyreni ſunt, eorumque harenae ſupra Euphratem. Cilices Syris propinqui, & Cappadoces Cilicum finitimi, Armeniorumque pars, quam Armeniam minorem vocant. Apud Euxinum Pontum omnia maritima Romanis parent. Syri quidem & Cilices ad mare proſpectant, Armeni autem & Cappadoces inter Ponticas gentes habitant. Per mediterranea vero ad Armeniam maiorem Romani non imperant ex tributo admodum, verum ipſorum regum auctores ſunt. A Cappadocia & Cicilia in Ioniam deſcendenti, magna adeſt Cheronneſus, cuius a dextra Euxinus pontus, Propontis, & Helleſpõtus, Aegeumque mare, a laeua Pamphylium & Aegyptium pelagus. Ambo enim maria Cheronneſum faciunt. Inſunt & Aegyptium mare proſpectantes Pamphylij, & Lycij, & poſt ipſos Cares vſque ad Ioniam. Qui autem ſuper Euxinũ pon-*

tum, Propontidem, & Helleſpontum, Galatae, Bithyni, Myſi, Phrygeſque, in mediterraneis Piſidae, & Lycij, quibus omnibus imperant Romani. Vlterius vero tranſeuntes aliis circa pontum imperant gentibus, & Moeſis qui in Europa ſunt, ac Thracibus quicunque circa Euxinum incolunt loca. Ab Ionia autem eſt maris Aegaei & Ionij ſinus, ac Siculum, Tuſcũque pelagus, vſque ad Herculeas columnas. Haec longitudo ab Ionia ad Oceanum. Et in hac iterum nauigatione tot Romanis ſubactae nationes, Graecia omnis, Theſſalia, Macedones, Thraces, Illyrij, Pannonij, & ipſa Italia omnium gentium domina, quae ab Ionio & Tuſco mari circundata ad Gallos vſque extenditur. Omnis etiam Gallorum gens, quorũ pars ad mare, pars ad Oceanum Septemtrionale reſpicit, & pars prope amnem Rhenũ incolit. Hiſpania omnis ſuper Heſperium & Borealem Oceanum ad Herculeas finiens columnas. Atque hae ſunt gentes quae mari alluuntur a Romanis poſſeſſae, nunc mediterraneas eorum iuris regiones, imperiique terminos exponam. Mauruſiorũ pars eſt quae ad Aethiopes occidentales ſpectat, ac calidiorem feriſque horrentem Libyam vſque ad orientales Aethiopes pertinet, qui Romani imperij in Africa terminus eſt. In Aſia autem Euphrates fluuius, & Caucaſus mons, maioriſque Armeniae principium, Colchi ad Euxinum põtum habitantes, huiuſque maris reliqua fines ſunt Romanae ditionis. In Europa fluuij duo Rhenus & Danubius Romanis fines imponunt. Quorum Rhenus in oceanum Germanicum ſeptemtrionalem, Danubius in Euxinum pontum influit. Vltra progreſſi nonnullis Gallorum qui ſupra Rhenum habitant gentibus, & iis qui trans Danubium ſunt, quos Dacos vocant, Romani imperant. Omnes praeterea inſulae quae in mediterraneo ſunt, vt Cyprus, Creta, Rhodus, Lesbus, Euboea, Sicilia, Sardinia, Corſica, & aliae omnes Romanae ditionis ſunt. In Oceano praeterea Septemtrio-

nali Britanniae inſulae maximam partem Romanam prouinciam fecerunt: nam altera parte non indigent, quum nec vtilis iis eſſe poßit, & infrugifera ſit. Harum tantarum innumerarumque nationum quum tanta ſit magnitudo, Italiã tamen magno labore, ac vix quingentis annis ſtabilem ſibi reddidere, quũ medio interim tẽpore regibus vſi, per reliquum bis exactis, nullos deinceps reges admittere voluerunt, ſed libertate ſibi vendicata, praeter quingentos illos quos dixi annos ducentis praeterea ſub annuis imperiis fuerunt, quo tempore rerum principatum adepti, externam omnem oppreſſere potentiam, quum vniuerſas ſibi nationes ſubegiſſent. C. Caeſar optimatibus bello victis, imperio ſuſcepto, reipublicae quidem nomen ſeruauit, re autem ipſa principem & rerum dominum ſe omnibus praeſtitit. Eſtque in hanc vſque aetatem eadẽ poteſtas ſub vno principe, quos imperatores, non reges vocant, vetere iureiurando aſtricti, ſe neminem Romae regnare paſſuros, ſed eos imperatores vetere ducum nomine vocauerunt, qui re ipſa vere reges ſunt. A quo ad aetatem vſque meam anni ducenti acti ſunt, quo tempore potißimum Romana res floruit, progreſſuſque ad maiora videtur adaugeri, omnibus populis in pace conſtitutis, amplißima ſummaque felicitate. Ac nonnullas ex prioribus nationibus iidem imperatores in principatu ſubegere, deficienteſque reſtituere, integritate cõſilij terrae marique dominantes, potiuſque augere dignitatem cupiunt, quam inter barbaros propagare imperium, gentem inopem, & minimae vtilitatis. Quorum ego nonnullos Romae vidi ob id miſſos, quo ſe ſuaque Romanis dederent, neque imperatorem admittentem, quos vt inutiles ſponte recuſabat. Plurimis etiam nationibus quarum infinita paene eſt multitudo, Romani reges ſtatuunt, quum nihil iis ad imperium indigeant. Ex nonnullis praeterea qui eorum imperio parent, plus detrimenti capiunt quam vtilitatis. Quos quamquam inuti-

les quum reijcere pudeat, imperium omne magnis legionum copiis, praeſidiisque circumquaque vallantes, tantum terrae, tantumque maris, quaſi fundum quendam ſeruant, ac continent. Nullum quippe in praeſentem diem tam paruo tẽpore, in tantum creuit ac ſurrexit imperium. Nam neque Aſſyriorum, aut Medorum, neque Perſarum, vel Macedonum, aut Graecorum imperia cum eo comparanda ſunt. Eorũ enim imperiorum magnitudo, nec ad dimidium Romanae potentiae, vt opinor, attigit. Qui imperij terminos orientem occidentẽque ſibi fecerunt, marique imperant vniuerſo. Quorũ magnitudo ac felicitas, maturitate conſilij, temporiſque diuturnitátae adauctae, virtute, patientia, & tolerantia eos ſuper omnes gentes extulere. Non enim proſperis rebus intumuerunt, quoad ſtabilem victoriam ſunt adepti, nec aduerſis vnquam animo fracti ſunt, quum vna die in proelio militum aliquãdo XX. aliquando XL. aliquando etiam quinquaginta millia amiſerunt. Vrbe etiam eodem tempore bello, peſte, & fame, ſeditioneque inteſtina vexata, nunquã ab animi magnitudine conſtantiaque deſciuere, donec per ſeptingentos annos, variis bellis, periculis, & ſeditionibus conflictati, ad eam poſtremo imperij maieſtatem ſaluberrimis conſiliis euecti ſunt, quam nunc tenent. Haec autem Appiani propemodum verba ſunt. Cuius imperij deſcriptio in Hadriani potiſſimũ principatum incidit. Qui omnium quas enumeraui, nationum ac prouinciarum nouam quandam diuiſionem fecit, imperiumque diſpoſuit longe diuerſa ratione ab ea quam Auguſtus conſtituerat. Quam prouinciarum diuiſionem, nouamque imperij conſtitutionẽ ex Sex. praecipuae Rufo hoc loco ſuggeram, atque ante omnia ab Italia rerum domina initium ſumã. Quae in xvii. dioeceſes, ſiue adminiſtrationes diſtincta eſt. Quibus qui praeerant, aliqui conſulares, aliqui corre-

XVII prou. Britannia prima maxima Caeſarienſis
XVIII prouincia Britannia ſecunda

In Illyrico prouinciae XVII

I Prouincia Noricorum prima
II prouincia Noricorum ſecunda
III prouincia Pannonia prima
IIII prouincia Pannonia ſecunda
V prouincia Valeria
VI prouincia Sauia
VII prouincia Dalmatia
VIII prouincia Moeſia
IX prouincia Dacia prima
X prouincia Dacia ſecunda.
XI prouincia Macedonia
XII prouincia Theſſalonica
XIII prouincia Achaia — prouinciae VII
XIIII prouincia Epeirus prima — in ditione Ma-
XV prouincia Epeirus ſecunda — cedonica
XVI prouincia Praeualitana
XVII prouincia Creta inſula

In Thracia prouinciae VI

I Prouincia Thracia
II prouincia Haemimontium
III prouincia Moeſia inferior
IV prouincia Scythonia
V prouincia Rhodope
VI prouincia Byzantium

In Africa prouinciae VI

Prouincia Africa, cuius metropolis eſt Carthago proconſularis
prouincia Numidia conſularis

prouincia

prouincia Byzacium conſularis
prouincia Tripolitana praeſidialis
prouincia Mauritania Sitifenſis praeſidialis
prouincia Mauritania Caeſarienſis praeſidialis

Aſiae diuiſio deeſt

OMNIVM. RECENTISSIMA. ROMANI. IMPERII. DIVISIO. AB IMP. CAESARE. FL. CONSTANTINO MAX. AVGVSTO. FACTA

Nouiſſimus omnium Romanorum principum imperij formam, adminiſtrãdi rationem, iura, & ſtatum mutauit imp. Cõſtantinus, quod & Zoſimus ſecũdo hiſtoriarũ libro tradit, & ex omni hiſtoria patet, egoque accurate in libro de comitiis imperij demonſtraui. Totum enim orbem Romanum denuo diuiſit, nouas dioeceſeum vel prouinciarum diſtinctiones fecit, nouos magiſtratus excogitauit, nouam vrbem Romae aemulam condidit Conſtantinopolim, quam orientalis imperij caput eſſe voluit, vt Romam occidẽtalis. Nam imperium omne Romanum ſuprema diuiſione in duas partes ſecuit, Orientale & Occidentale. Prouinciae omnes tranſmarinae orientales ab anguſto Propontidis freto ad Nili vſque oſtia, & Aegyptum, qua Africae continua eſt, Illyricus quoque Epeirus, Achaia, Graecia, Theſſalia, Macedonia, Thracia, Creta, Cyprus, Dacia omnis, & Moeſia, ceteraeque eius tractus prouinciae imperio orientali, vbique Conſtãtinopoli in plures dioeceſes diſtinctae, attributae. Hiſpania, Britannia, Galliae, & Noricum, Pannoniae, & ceterae Germaniae prouinciae, Dalmatia, Africa omnis, & Italia vrbis Romae, & occidentalis imperij

cuit denariũ ſexdecim aſſibus permutari,quod contigit quum Hannibal perpetuos ſexdecim annos totam Italiam crudeliſſime vexabat. Qui quamquam ex decem in ſexdecim aſſes permutatus eſſet, antiquum tamen denarij nomen & notã X.retinuit. Qui quod ab alio latere bigas & quadrigas circenſium excuſas haberet,bigatus, & quadrigatus dictus eſt. Pendebat autem argenti ſil.quas XXIIII. ſex denarij vnciam conficiebant,vt tradit Priſcianus,&ego ipſe expertus ſum. Denarij dimidium quinarium appellabant, nota V. inſignitum,qui quum Victoriae,quae in circo erat,ſignum excuſum haberet,etiam Victoriatus appellatus. Quinarij autem dimidium ſeſtertium vocabant.valebat enim ſeſtertius quartam denarij partem, qui alio nomine nummus dicebatur. Interdum vtrunque coniungentes nummum ſeſtertium dicebãt. dictus eſt autem ſeſtertius,quaſi ſemis tertius,eo quod in ſe continebat aſſes duos, & tertium dimidiatum: vocaturque apud veteres per geminum II. & litteram S. quae prima eſt in dictione *ſemis*, interueniente linea tranſuerſa, qua tres hac litterae coniungerentur ad hunc modum H-S. Veteris conſuetudinis fuit, vt ſemis in compoſitione ante poneretur, vt ſemis quartus, ſemis quinctus,ſemis tertius, vnde ſublatis duabus litteris dictus eſt ſeſtertius. Vt autẽ ſeſtertium nummum ad noſtratis pecuniae aeſtimationem reducam, dicam quod ego ipſe menſurando veteres ſeſtertios, quinarios, & denarios obſeruaui. Diligẽtiſſime itaque collegi ſeſtertium tantundem valere, quantum apud Venetos valet id nummi genus, quod groſſum appellãt, ideſt quadrantes duodecim monetae Venetae, ita vt quinarius eiuſdem monetae XXIIII.quadrãtibus, de-

narius vero octo & quadraginta aeſtimabitur. Monetae vero Romanae haud ita facile aequari poteſt, ſed quum res ad paulo grandiorẽ ſummam redigitur, pecunia Romana cum Veneta omnino cõuenit. Romae ſeſtertium tantundem valere ego diligentiſſima trutina examinaui, quãtum quadrantes fere quatuordecim, ideſt vt vocant baiocos tres & ſemis, ita vt quatuordecim fere baiocis denarius antiquus aeſtimari poſſit. Ideo autem fere dixi, quia non omnino ad quatuordecim baiocorum ſummam denarius aſcendit, ſed vnus quadrans, vel paulo plus eximendum eſſet. Quod tamen quum ad paulo grãdiorem ſummam perueneris, parum officit. Quae omnia vt facilius ab omnibus intelligantur totius rei breuem hanc deſcriptionem ſubiiciam

Monetae Romanae

Seſtertij quattuor valent	baioc. XIIII
H-S octo valent	baioc. XXVIII
H-S decem valent	baioc. XXXIII
H-S viginti valent	baioc. LXVI
H-S triginta valent	baioc centum
H-S XXXIIIs valent	baioc. CX
Seſtertij C valent	ſcutos aureos coronatos 3
H-S 200	Δ6
H-S 300	Δ9
H-S 400	Δ12
H-S 500	Δ15
H-S 600	Δ18
H-S 700	Δ21
H-S 800	Δ24
H-S 900 valent	Δ27
H-S mille valent	Δ30

H-S 2000		60
3000		90
4000		120
5000		150
H-S decem millia valent	Δ	300
20. millia		600
30.millia		900
40.millia		1200
H-S 50.millia valent	Δ	1500
H-S 100.millia valent	Δ	3000
H-S 200.millia valent	Δ	6000
300.millia		9000
400.millia		12.millia
500.millia		15.millia
H-S decies centena millia	Δ	30.millia
H.S vicies		60.millia
H-S tricies		90.millia
quadragies	-	120.millia
quinquagies		150.millia
H-S centies decies centena mil.	Δ	300. millia
ducenties		600.millia
tricies		900.millia
quadringenties		12.centena millia
H-S quingenties	Δ	15.centena millia

H-S millies decies centena millia valent tricies centena millia ſcutorum aureorum,ideſt, vt nunc dicitur,tres auri milliones

H-S bis millies	6. milliones
H-S ter milles	9. milliones
H-S millies decies centena millia	30.milliones
H-S vicies millies	60.milliones

H-S tricies millies	90. milliones
H-S quinquagies millies	150.milliones

Seſtertiis igitur in maſculino genere omnem, quãquam magnam ſummam, veteres expediebant. Erat enim & ſeſtertium in neutro genere, & in plurali numero ſeſtertia, quae ſingula valebãt mille nummos ſeſtertios. Habetque ſeſtertium in neutro genere, eandẽ proportionem ad libram Romanam, quae & mina, & pondo dicitur, quam habet nũmus ſeſtertius ad aſſem, hoc eſt ad libram aeris grauis; continent enim ſingula ſeſtertia in ſe libram Romanam, & ſemiſſem; ſingulae autem librae drachmas, vel denarios centum, hoc eſt ſeſtertios quadringentos, ideſt, duodecim aureos noſtratis monetae. duae itaque librae, & dimidia, vt clarum eſt, valebant ſeſtertios nummos mille, idque vno nomine ſeſtertium dicebant, in neutro genere. decem ergo ſeſtertia valebãt decem milla nummorum ſeſtertiorum. quod ſi hunc numerum per aduerbium extuleris ad hunc modum, decies ſeſtertiũ, iam reddideris hanc ſummam centuplo maiorem: idem enim eſt dicere decies ſeſtertium, quod decies centena millia nũmorum ſeſtertiorum, vt in exemplo a me relato intelligi poteſt: ex quo tanquam fonte omnes veterum nũmorum ſummae hauriri poſſunt, eaeque noſtrati pecuniae commodari

De drachma vero illud eſt ante omnia animaduerſione dignũ, Graecos ſcriptores quotieſcunque drachmarum mentionem faciunt, ſemper drachmas Atticas intelligere, quas quidem quum de rebus Romanis loquuntur, denariorum loco accipere ſolent, non quod drachma Attica tantum idem omnino valeret

quod denarius, ſed quia nullum nummi genus Graeci habuere, quod denario Romano magis conuenire poſſet. Nam quum denarius Romanus penderet argēt. ſiliquas XXIIII. duodeuiginti ſiliquae drachmam conficiebant: tres itaque denarij pendebant drachmas quattuor, octo drachmae vnciam cōficiebāt, vncia ſex denariis conſtat, auctore Priſciano. Si igitur denarius Romanus valebat (vt dixi) XLVIII. quadrātes venetos, drachma Attica non niſi XLII. aeſtimabitur. Budaeus vero in libro de Aſſe, oſtendit drachmam Atticam, & denarium Romanum eiuſdem fuiſſe ponderis & pretij. Quod & ipſum non obſcure indicare videtur Plin. lib. XXI. cap. vltimo: *Drachma* (inquit) *Attica denarij argentei habet pōdus, eademque ſex obolos pendere efficit &c.* Vt vt autem id ſit, illud ſatis manifeſtum eſt, Graecos ſcriptores & praeſertim Plutarchū, vbi de rebus Romanis loquuntur, pro drachma Attica Romanum denarium intelligere. Si Romanus vero denarius tantūdem valet ac XLVIII. quadrantes Veneti, vel XIIII. baioci Romanae monetae, vna drachmarum ideſt denariorum myrias, colliget XL. millia nummum, hoc eſt vt ex mea ſumma intelligi poteſt, mille ducētos aureos coronatos. Decem vero myriades valebunt duodecim millia coronatos aureos. Centum myriades centum viginti milla aureos; mille myriades duodecies cētena millia aureorum, ideſt vt vocant, auri millionem vnum, & ducenta millia aureorum. Quinque igitur millia myriades, quae ſumma vectigalium Romanorū erat ante bellum Mithradaticum a Cn. Pompeio confectum, vt auctor eſt Plutarchus, ſex auri milliones erant. Bello Mithradatico cōfecto, vectigalia populi Romani tribus millibus & quingentis myriadibus, vt

idem Plutarchus refert, Cn. Pompeius auxit, ideſt quattuor auri millionibus, & ducētis millibus aureorum. Quae ſumma priori addita, decem milliones, & ducenta millia aureorum reddet. Haec ſumma erat vectigaliorum & redditũum populi Romani ante tres Gallias a Caeſare domitas, & proelium Pharſalicum, hoc eſt extremo libertatis tempore. Quo vectigalia ipſa non niſi quinque ex centum reddebant. Nouiſſima igitur redditũum & vectigaliorum populi Romani annua ſumma ante libertatē oppreſſam ex xv. quas ſupra commemoraui, prouinciis excepta, erat decem millionum, & ducentorum millium aureorum ad cōputationem noſtratis monetae redacta.

Ceterum poſt bella ciuilia, Aegypto ſtipendiaria facta, cenſu a tribus Galliis exacto, multis prouinciis, vt ſupra expoſui, Romano imperio ab Auguſto additis, aliquot populis liberis vectigalibus factis, ad xv. vt opinor, auri milliones annui populi Romani reditus aucti. quod quamquam nuſquam quod ſciam aperte intelligatur, id tamen aliquot coniecturis ex ſcriptorũ verbis elicui. Scribit Paterculus tantundem paene redditũum redegiſſe Auguſtum ex Aegypto capta, quantum Caeſar dictator ex tribus Galliis. Ex Aegypto autem duos auri milliones eum ſaltim exegiſſe, ex eo exiſtimo, quod tantumdē Syriae impoſitum eſt. Ex his omnibus Ti. Caeſar principatus ſui tempore H-S vicies ſepties millies, ideſt xxci. auri milliones praeter ordinarios ſumptus collectos, moriens reliquit. cuius rei ita meminit Tranquillus in Caligula: *Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totumque illud Ti. Caeſaris vicies ſepties millies ſeſtertium non toto vertente anno ab-*

ſumpſit. Veſpaſianus quoque, vt idem Tranquillus tradit,quum non contentus omiſſa ſub Galba vectigalia reuocaſſe , noua & grauia addidiſſe, auxiſſe tributa prouinciis,nonnullis autem duplicaſſe,negotiationes quoque vel priuato pudendas exerceret , profeſſus eſt initio ſtatim principatus, quadringenties millies H-S opus eſſe , vt reſp.ſtare poſſet , ideſt millionum auri centum viginti. Appianus quoque in prooemio libri primi bellorum ciuilium Romani imperij , quae ſuo tempore erat, (vixit autem Romae ſub Hadriano imperarore) potentiam & copias deſcribens ita ait: *Noſtris autem temporibus, & quidem ſolis Romanis copiae ingentes adſunt peditũ ducenta, equitum quadraginta millia, elephantorum bellicorum trecentorum numerus. Curruũ praeterea ad proelia inſtructorũ duo millia, ac armorum in ſupplementũ trecenta millia. Et haec quidem terreſtribus copiis. Maritimis vero minorum nauium duo millia, triremiũ a ſexcuplis in quinqueremes mille quingentarũ claßis, inſtrumentorum quoque naualium, numerus bis totidem. Ad haec naues partim auro proras, partim puppes exornatae, quas thalamegos appellant, ad belli pōpam quibus iidem imperatores vehi conſueuere, octuaginta. Pecuniarũ praeterea in theſauris Aegyptorum talenttorũ quattuor & ſeptuaginta millia. Tanti apparatus ac rei militaris ſummam ab ipſis in vnum cumulatam, atque relictã, ex ipſis imperij breuiariis cognoſci facile poteſt.* ita Appianus Alexandrinus. In quibus verbis quũ omnia clara & manifeſta ſint, praeter talentorum Aegyptiorum ſummam, eam nunc explicabo, & ad noſtratis pecuniae rationem redigam. Sex. Pompeius: *Talentorum non vnum genus* (inquit). *Atticum eſt ſex millium denarium. Rhodium & ciſtoforum quattuor millium quingentorum. Alexandrinum* (quod idem cum Aegyptio eſt) *duodecim mil-*

lium. Neapolitanum ſex millium, Syracuſanum trium millium denarium. Rheginum victoriati. Si igitur talentũ Aegyptium eſt XII. millium denarium Romanorum, octo & quadraginta millia nummum ſeſtertiorum, ideſt noſtratis pecuniae mille quadringentis quadraginta aureis, talentum Aegyptium aeſtimabitur, ita vt quinque talenta Aegyptia, ſeptem millibus & ducentis; decem, quattuordecim millibus, & quadringẽtis; centum talenta, centum quadraginta quattuor millibus aureorum; mille vero, vnum auri millionem, quadringentos, & quadraginta millia aureos valebũt. Septuaginta autem quattuor millia talenta Aegyptia erunt vnus & nonaginta auri milliones, centum & ſexaginta millia aurei coronati. qui theſaurus erat imperij tempore Hadriani imperatoris, ſub quo Appianus ipſe Alexandrinus hiſtoriam Romanam conſcripſit

Romani imperij diuiſio ab Hadriano imperatore facta

Quattuor omnino in vniuerſo Romano imperio fuere nouae reip. formae auctores. Quorum primus Romulus, ſecundus Auguſtus, tertius Hadrianus, & quartus Conſtantinus imperator fuit. Quam porro rempublicam Romulus & Auguſtus cõſtituerint, ſatis ſupra demonſtraui. Hadrianus primus poſt Auguſtũ nouam reip. formam fecit. Quod breuiſsime his verbis Sex. Aurelius Victor tetigit: *Officia ſane publica, & Palatina, necnon militiae, in eam formam Hadrianus ſtatuit, quae paucis per Conſtantinum immutatis, hodie perſeuerant.* Eam autem demonſtraturus operaepretiũ viſum eſt ante, totius imperij Romani breuiſſimam deſcriptionẽ ſuggerere, quam in prooemio librorum bel-

lorum ciuilium Appianus Alexandrinus, qui ſub eo vixit, affert; ita enim ait: *Romanam hiſtoriam ſcribere inſtituens, neceſſarium mihi in primis exiſtimaui terminos ponere, quibus nationibus imperent Romani. Ab Herculis igitur columnis in id mare, quod ad illas denuo circumque nauigatur, inſulae, littora, populi omnes Romano parēt imperio. Horum primi in dextra Mauruſij quicunque circa mare, omniſque altera Libycorū natio vſque ad Carthaginē. His ſuperiores Nomadae, quos Romani Numidas appellant, & regionem Numidiā. Altera ante Libyca natio, quae Syrtes, ac Cyrenē vſque incolit, & Cyrene ipſa, & Marmaridae, Hāmoniique, & qui paludem Mariā tenent; Alexādria, Aegyptus vniuerſa ad Aethiopes orientales vſque a Romanis reguntur. Per Nilum autem nauiganti ad Peluſiū vſque per mare, vertentique nauigationem, & colluſtranti littora Syriaca, occurrit Palaeſtina, & ſupra ipſam pars Arabum, finitimique Palaeſtinis Phoenices ſupra mare, & Phoenicibus vlteriores Coeleſyrij ad Euphratem vſque fluuium pertinentes. A mari ſuperius Palmyreni ſunt, eorumque harenae ſupra Euphratem. Cilices Syris propinqui, & Cappadoces Cilicum finitimi, Armeniorumque pars, quam Armeniam minorem vocant. Apud Euxinum Pontum omnia maritima Romanis parent. Syri quidem & Cilices ad mare proſpectant, Armeni autem & Cappadoces inter Ponticas gentes habitant. Per mediterranea vero ad Armeniam maiorem Romani non imperant ex tributo admodum, verum ipſorum regum auctores ſunt. A Cappadocia & Cilicia in Ioniam deſcendenti, magna adeſt Cheronneſus, cuius a dextra Euxinus pontus, Propontis, & Helleſpōtus, Aegeumque mare, a laeua Pamphylium & Aegyptium pelagus. Ambo enim maria Cheronneſum faciunt. Inſunt & Aegyptium mare proſpectantes Pamphylij, & Lycij, & poſt ipſos Cares vſque ad Ioniam. Qui autem ſuper Euxinū pon-*

ium, Propontidem, & Helleſpontum, Galatae, Bithyni, Myſi, Phrygeſque, in mediterraneis Piſidae, & Lycij, quibus omnibus imperant Romani. Vlterius vero tranſeuntes aliis circa pontum imperant gentibus, & Moeſis qui in Europa ſunt, ac Thracibus quicunque circa Euxinum incolunt loca. Ab Ionia autem eſt maris Aegaei & Ionij ſinus, ac Siculum, Tuſcũque pelagus, vſque ad Herculeas columnas. Haec longitudo ab Ionia ad Oceanum. Et in hac iterum nauigatione tot Romanis ſubactae nationes, Graecia omnis, Theſſalia, Macedones, Thraces, Illyrij, Pannonij, & ipſa Italia omnium gentium domina, quae ab Ionio & Tuſco mari circundata ad Gallos vſque extenditur. Omnis etiam Gallorum gens, quorũ pars ad mare, pars ad Oceanum Septemtrionale reſpicit, & pars prope amnem Rhenũ incolit. Hiſpania omnis ſuper Heſperium & Borealem Oceanum ad Herculeas finiens columnas. Atque hae ſunt gentes quae mari alluuntur a Romanis poſſeſſae, nunc mediterraneas eorum iuris regiones, imperijque terminos exponam. Mauruſiorũ pars eſt quae ad Aethiopes occidentales ſpectat, ac calidiorem feriſque horrentem Libyam vſque ad orientales Aethiopes pertinet, qui Romani imperij in Africa terminus eſt. In Aſia autem Euphrates fluuius, & Caucaſus mons, maioriſque Armeniae principium, Colchi ad Euxinum põtum habitantes, huiuſque maris reliqua fines ſunt Romanae ditionis. In Europa fluuij duo Rhenus & Danubius Romanis fines imponunt. Quorum Rhenus in oceanum Germanicum ſeptemtrionalem, Danubius in Euxinum pontum influit. Vltra progreſsi nonnullis Gallorum qui ſupra Rhenum habitant gentibus, & iis qui trans Danubium ſunt, quos Dacos vocant, Romani imperant. Omnes praeterea inſulae quae in mediterraneo ſunt, vt Cyprus, Creta, Rhodus, Lesbus, Euboea, Sicilia, Sardinia, Corſica, & aliae omnes Romanae ditionis ſunt. In Oceano praeterea Septemtrio-

nali Britanniae inſulae maximam partem Romanam prouinciam fecerunt:nam altera parte non indigent,quum nec vtilis iis eſſe poßit,& infrugifera ſit. Harum tantarum innumerarumque nationum quum tanta ſit magnitudo,Italiā tamen magno labore,ac vix quingentis annis ſtabilem ſibi reddidere,quū medio interim tēpore regibus vſi,per reliquum his exactis,nullos deinceps reges admittere voluerunt,ſed libertate ſibi vendicata,praeter quingentos illos quos dixi annos ducentis praeterea ſub annuis imperiis fuerunt,quo tempore rerum principatum adepti,externam omnem oppreſſere potentiam,quum vniuerſas ſibi nationes ſubegiſſent. C. Caeſar optimatibus bello victis,imperio ſuſcepto,reipublicae quidem nomen ſeruauit,re autem ipſa principem & rerum dominum ſe omnibus praeſtitit. Eſtque in hanc vſque aetatem eadē poteſtas ſub vno principe,quos imperatores,non reges vocant, vetere iureiurando aſtricti,ſe neminem Romae regnare paſſuros,ſed eos imperatores vetere ducum nomine vocauerunt, qui re ipſa vere reges ſunt. A quo ad aetatem vſque meam anni ducenti acti ſunt,quo tempore potißimum Romana res floruit,progreſſuſque ad maiora videtur adaugeri, omnibus populis in pace conſtitutis, amplißima ſummaque felicitate. Ac nonnullas ex prioribus nationibus iidem imperatores in principatu ſubegere,deficienteſque reſtituere, integritate cōſilij terrae marique dominantes,potiuſque augere dignitatem cupiunt,quam inter barbaros propagare imperium, gentem inopem,& minimae vtilitatis. Quorum ego nonnullos Romae vidi ob id miſſos,quo ſe ſuaque Romanis dederent,neque imperatorem admittentem,quos vt inutiles ſponte recuſabat. Plurimis etiam nationibus quarum infinita paene eſt multitudo,Romani reges ſtatuunt, quum nihil iis ad imperium indigeant. Ex nonnullis praeterea qui eorum imperio parent,plus detrimenti capiunt quam vtilitatis. Quos quamquam inuti-

les quum reijcere pudeat, imperium omne magnis legionum copiis, praeſidiiſque circumquaque vallantes, tantum terrae, tantumque maris, quaſi fundum quendam ſeruant, ac continent. Nullum quippe in praeſentem diem tam paruo tẽpore, in tantum creuit ac ſurrexit imperium. Nam neque Aſſyriorum, aut Medorum, neque Perſarum, vel Macedonum, aut Graecorum imperia cum eo comparanda ſunt. Eorũ enim imperiorum magnitudo, nec ad dimidium Romanae potentiae, vt opinor, attigit. Qui imperij terminos orientem occidentẽque ſibi fecerunt, marique imperant vniuerſo. Quorũ magnitudo ac felicitas, maturitate conſilij, temporiſque diuturnitatae adauctae, virtute, patientia, & tolerantia eos ſuper omnes gentes extulere. Non enim proſperis rebus intumuerunt, quoad ſtabilem victoriam ſunt adepti, nec aduerſis vnquam animo fracti ſunt, quum vna die in proelio militum aliquãdo XX. aliquando XL. aliquando etiam quinquaginta millia amiſerunt. Vrbe etiam eodem tempore bello, peſte, & fame, ſeditioneque inteſtina vexata, nunquã ab animi magnitudine conſtantiaque deſciuere, donec per ſeptingentos annos, variis bellis, periculis, & ſeditionibus conflictati, ad eam poſtremo imperij maieſtatem ſaluberrimis conſiliis euecti ſunt, quam nunc tenent. Haec autem Appiani propemodum verba ſunt. Cuius imperij deſcriptio in Hadriani potiſſimũ principatum incidit. Qui omnium quas enumeraui, nationum ac prouinciarum nouam quandam diuiſionem fecit, imperiumque diſpoſuit longe diuerſa ratione ab ea quam Auguſtus conſtituerat. Quam prouinciarum diuiſionem, nouamque imperij conſtitutionẽ ex Sex. praecipuae Rufo hoc loco ſuggeram, atque ante omnia ab Italia rerum domina initium ſumã. Quae in XVII. dioeceſes, ſiue adminiſtrationes diſtincta eſt. Quibus qui praeerant, aliqui conſulares, aliqui corre-

ctores,aliqui praeſides vocabantur. Conſulares VIII. correctores II. praeſides vero VII. fuerunt. Qui vero hi fuerint,paulo poſt exponam

Noua imperij populi Romani diuiſio,prouinciarumque omnium in plures dioeceſes diſtinctio ab imp. Caeſare Traiano Hadriano Auguſto facta

Prouinciae vel dioeceſes in Italia & tribus eius inſulis XVII

I	Venetia,& Hiſtria	Hae octo dioeceſes habebant conſulares
II	Aemilia	
III	Liguria	
IIII	Flaminia,& Picenum	
V	Tuſcia,& Vmbria	
VI	Picenum ſuburbicarium	
VII	Campania	
VIII	Sicilia Inſula	
I	Apulia , & Calabria	Hae duae habebant correctores
II	Samnium, & Bruttij	
I	Alpes Cottiae	Hae ſeptem dioeceſes habeba nt praeſides
II	Rhetia prima	
III	Rhetia ſecunda	
IV	Samnium	
V	Valeria	
VI	Inſula Sardinia	
VII	Inſula Corſica	

In Hiſpania prouinciae ſex

I Prouincia Tarraconenſis praeſidialis
II prouincia Carthaginienſis praeſidialis
III prouincia Luſitania conſularis
IIII prouincia Callaecia praeſidialis

V prouincia Baetica conſularis

VI prouincia Transfretenſis in Africa, quae Tingintania Mauritania appellatur, praeſidialis

In Gallijs, Aquitania, & Britannia prouinciae XVIII

I Prouincia Alpes maritimae

II prouincia Maſſilienſis, cuius metropolis eſt Maſſilia

III prouincia Ambianenſis, cuius metropolis eſt Ambianum

IV prouincia Viennenſis, cuius metropolis eſt Vienna

V prouincia Narbonenſis, cuius metropolis eſt Narbo Martius

VI prouincia Nouem populonia

VII prouincia Aquitania prima, cuius metropolis eſt Biturigum

VIII prouincia Aquitania ſecunda, cuius metropolis eſt Burdegala

IX prouincia Alpes Cottiae

X prouincia Maxima Sequanorum

XI prouincia Germania prima

XII prouincia Germania ſecunda

XIII prouincia Belgica prima cuius metropolis eſt Treueris

XIV prouincia Belgica ſecunda, cuius metropolis eſt vrbs Remorum

XV prouincia Lugdunenſis prima, cuius metropolis eſt Lugdunum

XVI prouincia Lugdunenſis ſecunda, cuius metropolis eſt Rothomagum

XVII prou. Britannia prima maxima Caeſarienſis
XVIII prouincia Britannia ſecunda

In Illyrico prouinciae XVII

I Prouincia Noricorum prima
II prouincia Noricorum ſecunda
III prouincia Pannonia prima
IIII prouincia Pannonia ſecunda
V prouincia Valeria
VI prouincia Sauia
VII prouincia Dalmatia
VIII prouincia Moeſia
IX prouincia Dacia prima
X prouincia Dacia ſecunda.
XI prouincia Macedonia
XII prouincia Theſſalonica
XIII prouincia Achaia
XIIII prouincia Epeirus prima
XV prouincia Epeirus ſecunda
XVI prouincia Praeualitana
XVII prouincia Creta inſula

prouinciae VII in ditione Macedonica

In Thracia prouinciae VI

I Prouincia Thracia
II prouincia Haemimontium
III prouincia Moeſia inferior
IV prouincia Scythonia
V prouincia Rhodope
VI prouincia Byzantium

In Africa prouinciae VI

Prouincia Africa, cuius metropolis eſt Carthago proconſularis
prouincia Numidia conſularis

prouincia

prouincia Byzacium conſularis
prouincia Tripolitana praeſidialis
prouincia Mauritania Sitifenſis praeſidialis
prouincia Mauritania Caeſarienſis praeſidialis

Aſiae diuiſio deeſt

OMNIVM. RECENTISSIMA. ROMANI. IMPERII. DIVISIO. AB IMP. CAESARE. FL. CONSTANTINO MAX. AVGVSTO. FACTA

Nouiſſimus omnium Romanorum principum imperij formam, adminiſtrãdi rationem, iura, & ſtatum mutauit imp. Cõſtantinus, quod & Zoſimus ſecundo hiſtoriarũ libro tradit, & ex omni hiſtoria patet, egoque accurate in libro de comitiis imperij demonſtraui. Totum enim orbem Romanum denuo diuiſit, nouas dioeceſeum vel prouinciarum diſtinctiones fecit, nouos magiſtratus excogitauit, nouam vrbem Romae aemulam condidit Conſtantinopolim, quam orientalis imperij caput eſſe voluit, vt Romam occidẽtalis. Nam imperium omne Romanum ſuprema diuiſione in duas partes ſecuit, Orientale & Occidentale. Prouinciae omnes tranſmarinae orientales ab anguſto Propontidis freto ad Nili vſque oſtia, & Aegyptum, qua Africae continua eſt, Illyricus quoque Epeirus, Achaia, Graecia, Theſſalia, Macedonia, Thracia, Creta, Cyprus, Dacia omnis, & Moeſia, ceteraeque eius tractus prouinciae imperio orientali, vrbique Conſtãtinopoli in plures dioeceſes diſtinctae, attributae. Hiſpania, Britannia, Galliae, & Noricum, Pannoniae, & ceterae Germaniae prouinciae, Dalmatia, Africa omnis, & Italia vrbis Romae, & occidentalis imperij

ditioni relictae. Vt autem vrbem a ſe cōditam in omnibus antiquae Romae aequalē redderet, duos ad minus imperatores eſſe procurauit, quorum alter in occidente, alter in oriente rerū potirentur, ſenatū quoque diuiſit. quum enim vniuerſo orbi Romano ciuitas diu ante ab Antonino Caracallo imp. data fuiſſet, ſenatores omnes lecti ex occidentalis imperij prouinciis Romae remanſerūt, ex orientalis vero Conſtantinopoli. Eadem etiam de conſulibus ratio fuit, quorū alterum Cōſtantinopoli deſignari mos erat. Vrbis deinde praefectus vt Romae, ita etiam Conſtantinopoli factus eſt. Nullum poſtremo priuilegiū, ſeu dignitas, aut immunitas Roma habuit, quae non eadem ratione Conſtantinopoli etiam communicata non fuerint. Atque haec de Conſtantinopoli, nunc de magiſtratibus nouis dicamus. Poſt exauctoratos milites praetorianos, & caſtrum praetorium Romae exciſum, Conſtantinus imperator, vniuerſum orbem Romanum in quattuor dioeceſes ſiue adminiſtrationes diuiſit, ideſt Italiam, Gallias, Illyricum, & orientem, atque his omnibus prouinciis quattuor rectores dedit, quos praefectos praetorio, vetere quidem & vſitato vocabulo, ſed noua adminiſtrādi ratione, vocauit. Quorum primus praefectus praetorio Italiae dicebatur, hic Italiā omnem, & Africam, cum Illyrici parte regebat; alter vero praefectus praetorio Galliarum appellatus, Hiſpaniam, Gallias, Britanniam, & Germaniam ſub ſui iuris adminiſtratione habebat. Atque hi duo praefecti praetorio occidentalis imperij erant, atque imperatori occidentis, poſt quem primi erant, parebant. In orientali vero imperio praefectus praetorio Illyrici, reliquas omnes Europae prouincias Romani iuris ad-

miniſtrabat; praefectus praetorio orientis Aſiae omni eadem auctoritate praeerat. Atque hi duo primum poſt imperatorẽ in oriente locum obtinebant in ſuis vnuſquiſque adminiſtrationibus. Sub his quattuor praefectis praetorio omnes magiſtratus Romani erãt, variis nominibus appellati, dignitatibuſque, & adminiſtrationibus diſtincti, qui tam prouinciis, quã rei militari praeerant. Quae omnia nunc accurate deſcribam initio ab occidentalis imperij magiſtratibus, dignitatibuſque tam ciuilibus quam militaribus facto

MAGISTRATVVM. ET. PROVINCIARVM IMPERII. OCCIDENTALIS DESCRIPTIO

Imperator Caeſar Auguſtus

Conſul occidentalis

Praefectus praetorio Italiae

Praefectus praetorio Galliarum

Praefectus vrbis Romae

Magiſter peditum in praeſenti. Sub huius diſpoſitione erant ſex comites rei militaris. Duces militum duodecim. Legiones Palatinae XII. Auxilia Palatina LXV. Legiones comitatẽſes XVIII. omnes claſſes, id eſt Veneta, Rauennas, Comenſis, Miſenas, Viennenſis, Bracaria, Maſſilienſis, Ararica, Anderetiana cum earum praefectis. tribuni omnes cohortium, & militum praefecti per occidentem

Magiſter equitum in praeſenti. Sub huius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae, & comitatenſes omnes in occidente

Magiſter equitum per Gallias

Praepoſitus ſacri cubiculi

Magiſter officiorum
Quaeſtor ſacri palatij
Comes ſacrarum largitionum
Comes rerum priuatarum
Comes domeſticorum equitum
Comes domeſticorum peditum
Primicerius ſacri cubiculi
Primicerius notariorum
Caſtrenſis ſacri palatij
Magiſter ſcriniorum
Magiſtri memoriae, epiſtolarum, & libellorum
Proconſul Africae, cuius Vicarij ſex
Vicarius vrbis Romae — Italiae
Africae — Hiſpaniarum
Septem prouinciarum — Britanniarum

Comites rei militaris ſex

Comes Italiae — Africae — Tingitaniae
Tractus Argentoratenſis — Britanniarum
Littoris Saxonici per Britannias

Duces limitum duodecim

Dux limitis Mauritaniae Caeſarienſis
Dux limitis Tripolitani
Pannoniae primae, & Norici ripenſis
Pannoniae ſecundae, & Valeriae ripenſis
Rhetiae primae, & ſecundae
Dux Sequanicae
Dux Tractus Armoricani
Dux Tractus Neruicani
Dux Belgicae ſecundae
Dux Germaniae primae
Dux Britanniae
Dux Moguntiacenſis

Conſulares xx

Conſularis Pannoniae	
conſularis Venetiae,& Hiſtriae conſularis Aemiliae conſularis Liguriae conſularis Flaminiae, & Piceni annonarij conſularis Tuſciae,& Vmbriae conſularis Piceni ſuburbicarij 10 conſularis Campaniae conſularis Siciliae inſulae	In Italia octo
conſularis Byzacij conſularis Numidiae	In Africa II
conſularis Baeticae conſularis Luſitaniae conſularis Callaeciae	In Hiſpania III
conſularis Viennenſis conſularis Lugdunenſis primae conſularis Germaniae primae 20 conſularis Germaniae ſecundae conſularis Belgicae primae conſularis Belgicae ſecundae	In Gallia VI

Correctores III

Corrector Apuliae,& Calabriae
corrector Lucaniae,& Bruttiorum
corrector Sauiae in Pannonia

Praeſides XXXI

Praeſes Dalmatiarum	
praeſes Pannoniae primae 30 praeſes Norici mediterranei praeſes Norici ripenſis	In Illyrico IIII

Praeſes Alpium Cottiarum praeſes Rhetiae primae praeſes Rhetiae ſecundae praeſes Samnij praeſes Valeriae praeſes inſulae Sardiniae praeſes inſulae Corſicae.	In Italia VII
praeſes Mauritaniae Sitifenſis praeſes Tripolitanae	In Africa II
praeſes Tarraconenſis praeſes Carthaginienſis praeſes Tingitaniae praeſes Inſularum Balearium	In Hiſpania IIII
praeſes Alpium maritimarum praeſes Alpium Poeninarum, & Graiarum praeſes Maximae Sequanorum praeſes Aquitaniae primae praeſes Aquitaniae ſecundae praeſes Nouempopulanae praeſes Narbonenſis primae praeſes Narbonenſis ſecundae praeſes Lugdunenſis tertiae praeſes Lugdunenſis Senonicae	In Galliis XI
praeſes Britanniae primae praeſes Britanniae ſecundae praeſes Britanniae Flauiae Caeſarienſis	In Britannia III

PROVINCIAE . QVAE . ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI PRAETORIO . ITALIAE

Italia, Illyricum, Africa, & earundem tam ciuiles, quam militares magiſtratus

In Italia prouinciae octo

Prouicia Venetia,& Hiſtria
pſouincia Aemilia
prouincia Liguria
prouincia Flaminia,& Picenũ annonariũ
— Conſulares ſub Vicario Italiae

prouincia Tuſcia,& Vmbria
prouincia Picenum ſuburbicarium
prouincia Campaniae
prouincia Siciliae
— Conſulares ſub Vicario vrbis Romae

prouincia Apuliae, & Calabriae
prouincia Lucaniae,& Bruttiorũ
— Correctoriales ſub Vic. Vrbis Romae

prouincia Alpium Cottiarum
prouincia Rhetia prima
prouincia Rhetia ſecunda
— Praeſidiales ſub Vicario Italiae

prouincia Samnium
prouincia Valeria
prouincia Sardinia
prouincia Corſica
— Praeſidiales ſub Vicario vrbis

In Illyrico prouinciae VI

prouincia Pannoniae ſecundae conſularis
prouincia Sauiae correctorialis
prouincia Dalmatiarum praeſidialis
prouinciae Pannoniae primae praeſid
prouincia Norici mediterranei praeſid
prouincia Norici ripenſis praeſidialis

In Africa prouinciae VI

Africa vbi erat Carthago proconſularis
prouincia Byzacena conſularis
prouincia Mauritania Sitifenſis preſid
prouincia Mauritania Caeſarienſis praeſ
prouincia Tripolitana praeſidialis
— Sub Vicario Africae

PROVINCIAE . QVAE . ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI. PRAETORIO.GALLIARVM

Hiſpania,Galliae,Britannia,& ipſarum tam ciuiles quam militares magiſtratus

In Hiſpania prouinciae VII

Prouincia Baetica conſularis	
prouincia Luſitania conſularis	Sub Vicario
prouincia Callaecia conſularis	
prouincia Tarraconenſis praeſidialis	
prouincia Carthaginienſis praeſid	
prouincia Tingitania praeſid	
prouincia Baleares inſulae praeſidialis	

In Galliis prouinciae XVII

Prouincia Viennenſis conſularis	Sub diſpoſitione Vicarij ſeptem prouinciarum
prouincia Lugdunenſis prima conſularis	
prouincia Germania prima conſularis	
prouincia Germania ſecunda conſularis	
prouincia Belgica prima conſularis	
prouincia Belgica ſecunda conſularis	
prouincia Alpes maritimae	
prouincia Alpes poeninae & Graiae	Reliquae XI. praeſidiales
prouincia Maxima Sequanorum	
prouincia Aquitania prima	
prouincia Aquitania ſecunda	
prouincia Nouem populana	
prouincia Narbonenſis prima	
prouincia Narbonenſis ſecunda	
prouincia Lugdun nſis ſecunda	
prouincia Lugdunenſis Turonica	
prouincia Lugdunenſis Senonica	

In Britannia prouinciae V

Prouincia Maxima Caeſarienſis conſularis
prouincia Valentia conſularis
prouincia Britannia prima praeſidialis
prouincia Britannia ſecunda praeſidialis
prouincia Flauia Caeſarienſis praeſidialis

Sub Vicario Britanniarũ

SVB.DISPOSITIONE.PRAEFECTI.VRBIS ROMAE.ERANT

Praefectus annonae
Praefectus Vigilum
Comes formarum
Comes riparum aluei Tiberis,& cloacarum vrbis
Comes portus
Magiſter cenſus
Rationalis vinorum
Tribunus fori Suari
Conſularis aquarum
Curator operum maximorum
Curator operum publicorum
Curator ſtatuarum
Curator horreorum Galbianorum
Centenarius Portus
Tribunus rerum nitentium
Tribunus voluptatum

MAGISTRATVVM. ET. PROVINCIARVM IMPERII. ORIENTALIS DESCRIPTIO

Imp. Caeſar Auguſtus
Conſul orientalis
Praefectus praetorio orientis
Praefectus praetorio Illyrici
Praefectus vrbis Conſtantinopolis
Magiſter militũ in praeſenti. Sub cuius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae V. Comitatenſes VII. Legiones Palatinae VI. Auxilia Palatina XVIII
Magiſter equitum in praeſenti. Sub cuius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae VI. Comitatẽſes VI. Legiones Palatinae VI. Auxilia Palatina XVII
Magiſter equitum, & peditum per orientem. Sub quo erant vexillationes Comitatenſes decem. Legiones Comitatenſes IX. & pſeudocomitatenſes X
Magiſter equitum & peditum per Thracias. Sub quo erant vexillationes Palatinae tres, Comitatenſes quattuor, & legiones Comitatenſes XXI
Magiſter equitum & peditum per Illyricum. Sub quo erant vexillationes Comitatenſes II. Legio Palatina I. Auxilia Palatina VI. Legiones Comitatenſes octo. Pſeudocomitatenſes nouem
Praepoſitus ſacri cubiculi
Magiſter officiorum
Quaeſtor ſacri palatij
Comes ſacrarum largitionum
Comes rerum priuatarum diuinae domus
Comes domeſticorum peditum
Comes domeſticorum equitum

Primicerius ſacri cubiculi
Primicerius notariorum
Caſtrenſis ſacri palatij
Magiſtri ſcriniorum, memoriae, epiſtolarum, & libellorum Graecorum
Proconſul Aſiae
Proconſul Achaiae
Comes orientis
Praefectus Auguſtalis
Vicarius dioeceſeos Aſianae
Vicarius dioeceſeos Ponticae
Vicarius dioeceſeos Thraciarum
Vicarius dioeceſeos Macedoniae
Comes rei militaris Aegypti
Comes rei militaris Iſauriae

Duces limitum XIII

Dux Libyae Dux Thebaidos	per Aegyptum
Dux Phoenices Dux Euphratenſis Dux Suriae Palaeſtinae Dux Oſroenae Dux Meſopotamiae Dux Arabiae	per Oriẽtem VI
Dux Armeniae	
Dux Moeſiae ſecundae Dux Scythiae	per Thracias
Dux Daciae ripenſis Dux Moeſiae primae	per Illyricum

Conſulares XV

Conſularis Palaeſtinae	per Orientem V
conſularis Phoenices	
conſularis Suriae	
conſularis Ciliciae	
conſularis Cypri	
conſularis Pamphyliae	per dioeceſim Aſianam III
conſularis Helleſponti	
conſularis Lydiae	
conſularis Galatiae	per Ponticam II
conſularis Bithyniae	
conſularis Europae	per Thracias II
conſularis Thraciae	
conſularis Cretae	per Illyricum III
conſularis Macedoniae	
conſularis Daciae mediterraneae	

Praeſides prouinciarum XL

Praeſes Libyae ſuperioris	per Aegyptum V
praeſes Libyae inferioris	
praeſes Thebaidos	
praeſes Aegypti	
praeſes Arcadicae	
praeſes Palaeſtinae Salutaris	per Orientem octo
praeſes Palaeſtinae ſecundae	
praeſes Phoenices Libani	
praeſes Euphrateníis	
praeſes Syriae Salutaris	
praeſes Oſroenae	
praeſes Meſopotamianae	
praeſes Ciliciae ſecundae	

praeſes Piſidiae	
praeſes Lycaoniae	
praeſes Phrygiae Pacatianae	
praeſes Phrygiae Salutaris	per Aſiam dioeceſim ſeptem
praeſes Lyciae	
praeſes Cariae	
praeſes inſularum	
praeſes Honoriados	
praeſes Cappadociae primae	
praeſes Cappadociae ſecundae	
praeſes Hellenoponti	per Ponticā octo
praeſes Ponti Polemoniaci	
praeſes Armeniae primae	
praeſes Armeniae ſecundae	
praeſes Armeniae Salutaris	
praeſes Haemi montis	
praeſes Rhodopes	
praeſes Moeſiae ſecundae	per Thracias IIII
praeſes Scythiae	
praeſes Theſſaliae	
praeſes Epeiri veteris	
praeſes Epeiri nouae	
praeſes Daciae ripenſis	per Illyricum VIII
praeſes Moeſiae primae	
praeſes Praeualitanae	
praeſes Dardaniae	
praeſes Macedoniae Salutaris	
Corrector Augūſtanicae	
Corrector Paphlagoniae	

PROVINCIAE. QVAE. ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI PRAETORIO.ORIENTIS

Dioeceſes Oriens, Aegyptus, Aſiana, Pontica, Thracia cum ſuis magiſtratibus ciuilibus, & militaribus

In oriente prouinciae XV

Prouincia Palaeſtina conſularis	Sub comite Oriētis
prouincia Phoenices conſularis	
prouincia Syria conſularis	
prouincia Cilicia conſularis	
prouincia Cyprus conſularis	
prouincia Arabia ſub duce	
prouincia Iſauria, & reliquae praeſidiales	

prouincia Palaeſtina ſalutaris	Sub comite oriētis
prouincia Palaeſtina ſecunda	
prouincia Phoenix Libani	
prouincia Euphratenſis	
prouincia Suria Salutaris	
prouincia Oſroena	
prouincia Meſopotamia	
prouincia Cilicia ſecunda	

In Aegypto prouinciae VI

Prouincia Libya ſuperior	quinque praeſidiales ſub praefecto Auguſtali
prouincia Libya inferior	
prouincia Thebais	
prouincia Aegyptus	
prouincia Arcadica	
prouincia Auguſtanica correctorialis	

In Aſia prouinciae X

Prouincia Pamphylia conſularis
prouincia Helleſpontus conſ. ſub procos
prouincia Lydia conſularis
prouincia Piſidia, & reliquae praeſidial
prouincia Lycaonia
prouincia Phrygia Pacatiana
prouincia Phrygia Salutaris
prouincia Lycia
prouincia Caria
prouincia Rhodus, & inſulae ſub procos

Sub proconſule duae Vicario vero Aſiae reliquae octo

In Ponto prouinciae XI

Prouincia Paphlagonia correctorialis
prouincia Galatia conſularis
prouincia Bithynia conſularis
prou. Honorias, & reliquae praeſidial
prouincia Cappadocia prima
prouincia Cappadocia ſecunda
prouincia Pontus Polemoniacus
prouincia Hellenopontus

Sub Vicario Ponticae

prouincia Armenia prima
prouincia Armenia ſecunda
prouincia Galatia Salutaris

Sub Vicario Pōticae

In Thracia prouinciae VI

Prouincia Europa conſularis
prouincia Thracia conſularis
prou. Haemus mōs, & reliquae praeſidiales
prouincia Rhodopes
prouincia Moeſia ſecunda
prouincia Scythia

Sub Vicario Thraciarum

PROVINCIAE. QVAE. ERANT. SVB DISPOSITIONE.PRAEFECTI PRAETORIO.ILLVRICI

Dioeceſes Macedonia & Dacia,cum earundem magiſtratibus,tam ciuilibus quam militaribus

In Macedonia prouinciae VI

Prouincia Achaia proconſularis	Sub proconſule
prouincia Macedonia conſularis	
prouincia Creta conſularis	
prouincia Theſſalia, & reliquae praeſidiales	Sub Vicario Macedoniae reliquae omnes V
prouincia Epeirus noua	
prouincia Macedoniae Salutaris pars	

In Dacia prouinciae V

Prouincia Dacia mediterranea conſularis	Sub Vicario Macedoniae
prouincia Dacia ripẽſis praeſidialis	
prouincia Moeſia prima praeſidialis	
prouincia Dardania praeſidialis	

prou. Praeualitana, & pars Macedoniae Salutaris praeſidialis

Haec eſt nouiſſima imperij & magiſtratuũ Romanorum diſtinctio ab imp.Conſtantino facta. Cui poſtea quum ſequentes principes aliquid addidiſſent,vel detraxiſſent,eam paulo variarunt, quamquam totius rei ſumma in hanc rationem conſeruata ſit vſque ad obitum Theodoſij imperatoris, & imperij excidium: quod qua ratione, quo tempore,& a quibus barbaris factum fuerit,paulo poſt accurate exponam

Quum ſoli omnium orientalium Parthi Romanam vim non timuerint ſolum, ſed ſaepe fregerint etiam, vnique ab omni Romanorum ſubiectione ſuum per per multa ſaecula imperium integrum conſeruarint; nũc Romani imperij rebus expeditis, qui nam ipſi, vel quod eorum imperium fuerit, exponere potiſſimum conſtitui, quod iis reges aliquando a Romanis imperatoribus dati, inter praecipua imperij geſta celebrẽtur, qui aliquando inteſtinis diſcordiis & domeſticis ſeditionibus attritis, a Romanis paene debellati, parũ abfuit quin cum oriente toto in Romanorũ venerint ditionem. Poſt Parthos Perſarum qui iis ſucceſſerunt, imperium, & poſtremo Sarracenorum vim, qui Perſarum imperio fracto, rerum in oriente potiti ſunt, exponam: ita enim totius orbis terrarum geſta breuiſſime deſcripta cognoſci poterũt, liberque omni ex parte abſolutus in publicum prodibit. Parthi igitur penes quos velut diuiſione orbis cum Romanis facta, orientis imperium erat eo tempore, quo Romani toto occidente potiti, cum iis de ſumma rerum decertabant, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipſorum vocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur. Hi Aſſyriorum & Medorum tẽporibus, qui primi Aſiae imperio potiti ſunt, inter orientales populos obſcuriſſimi fuere. Poſtea quoque cum imperiũ orientis Medis ad Perſas tranſlatum eſt, veluti vulgus ſine nomine praeda victorum fuere. Poſtremo Macedonibus triumphato oriente ſeruierunt, vt cuiuis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem prouectos, vt imperent gẽtibus. ſub quarum imperio

veluti ſeruile vulgus fuere. Poſt mortem Alexandri magni quum inter ſucceſſores eius orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium Satagenori externo ſocio traditur. Hi poſtea ſeductis Macedonibus in bellum ciuile cum ceteris ſuperioris Aſiae populis Eumenem ſequuti ſunt, quo victo ad Antigonum tranſiere, poſt hũc a Seleuco Nicanore, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus eius poſſeſſi, ab Antiochi pronepote Seleuco primũ defecere, primo Punico bello, C. Atilio Regulo II. L. Manlio Vulſone Longo II. cos. anno vrbis conditae D IIII. Cuius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum Seleuci & Antiochi diſcordia dedit, qui dum ſibi inuicem eripere regnum volũt, perſequi defectores omiſerũt. Defectionis auctor fuit ARSACES quidã, vir ſicut incertae originis, ita virtutis expertae. hic ſolitus latrociniis & rapto viuere, accepta opinione Seleucum in Aſia victum, ſolutus regis metu cum praedonum manu Parthos ingreſſus, praefectum eorum Andragoram oppreſſit, ſublatoque eo imperium gentis inuaſit. Non magno deinde tempore poſt Hyrcanorum etiam regnum occupauit, cum Theodoto mille vrbium Bactrianorũ rege foedus ac pacem fecit, Seleucum regem contra defectores venientem proelio vicit, & fugauit. Quem diem Parthi veluti ſolemnem & initium libertatis obſeruabant. Reuocato in Aſiam Seleuco, regnum Parthicum formauit, milites legit, caſtella muniuit, ciuitates firmauit, vrbéque maximam Claram nomine in mõte Thabroteno condidit. Sic Arſaces quaeſito ſimul cõſtitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Perſis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Ro-

mulus, matura ſenectute deceſſit. Cuius memoriae hunc honorem Parthi tribuerũt, vt omnes exinde reges ſuos Arſacis nomine nuncuparent, ſicut Romani Caeſares, Auguſtoſque principes ſuos cognominarũt. Huius filius, & ſucceſſor regni ARSACES & ipſe nomine aduerſus Antiochum Seleuci filium cẽtum millibus peditum, & xx. millibus equitum inſtructũ mira virtute pugnauit. Ad poſtremum in ſocietatẽ eius adſumptus eſt. Tertius Parthis rex PAMPACIVS fuit ARSACIS & ipſe cognomine ornatus, qui quum XII imperij anno deceſſiſſet, duos filios Mithradatem atque Pharnacem reliquit. Quorum maior PHARNACES more gentis heres regni, Mardos validam gentẽ bello domuit. Poſt quem quintus Parthorum rex fuit frater MITHRADATES teſtamento a Pharnace relictus. Hic Medos & Elimos ſubegit, imperiũque Parthorum a monte Caucaſo, multis populis in ditionem redactis, vſque ad flumen Euphratem protulit. Poſt cuius mortem, ſextus Parthorũ rex PHRAHARTES eius filius conſtitutus eſt. Hic primus regum Parthorum amicitiam Romanam per legatos a L. Sulla Felice pro coſ. tum bellum Mithradaticum in Aſia gerente, petiit, & impetrauit. Quo in bello cum Scythis geſto occiſo ARTABANVS patruus eius rex VII. ſubſtitutus eſt. Cui MITHRADATES filius ſucceſſit, a rerum geſtarum magnitudine Magnus cognominatus. Multa enim bella cum finitimis magna virtute geſſit, multoſque populos Parthico regno addidit, ſed & cum Scythis aliquoties proſpere dimicauit, vltorque parentum iniuriae fuit. Bellum Armenis intulit. Poſt quod propter crudelitatem a ſenatu Parthico regno pulſus, frater eius

ORODES imperio potitus eſt. Hic bella cum Romanis geſſit, Craſſumque imperatorem cum filio, & omni fere Romano exercitu deleuit. Huius filius Pacorus miſſus ad perſequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria geſtis, in patriã patri ſuſpectus reuocatus, quo abſente exercitus Parthorum in Suria relictus a C. Caſſio quaeſtore Craſsi cũ omnibus ducibus caeſus eſt. Bellis ciuilibus Romanis Parthi Põpeio contra Caeſarem, item Bruto & Caſſio aduerſus Auguſtum & Antonium auxilia miſere. Poſt belli finem rurſum Pacoro duce, & Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, & bello victus ad Parthos trãſfugerat, Syriam inruperunt, ac totam occupauere prouinciam. Quos P. Ventidius Baſſus Romanus dux proelio commiſſo ad internicionem vſque Pacoro & Labieno occiſis cecidit, nec vllo bello Parthi maius vnquam vulnus acceperũt. Illud cognitu dignum, Pacorum Orodis regis filium eo potiſſimũ die interfectum fuiſſe, quo antea Craſſus victus fuerat, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Nõ longe poſt id proelium, quo Parthorum vires concidere, Orodes rex a filio Phraharte per ſummum ſcelus occiſus eſt, regnum eius vi inuaſit PHRAHARTES. Huic M. Antonius III. vir propter auxilium aduerſus ſe & Caeſarem latum, bellum cum XVI. validiſſimis legionibus intulit, ſed grauiter multis proeliis, fame, peſtilentia, tempeſtatibuſque vexatus, ex Parthia magna exercitus parte amiſſa, refugit. Hac victoria Phrahartes inſolentior factus, quum multa crudeliter ageret, in exilium a Parthis pellitur, regnumque eius Tyridati cuidam traditur. Phrahartes Scytharum praeſidio adiutus, Tyridate fugato regnum recuperauit. Cui

quum Auguſtus Caeſar, bello Hiſpano confecto, metum inieciſſet, ſe bellum Parthis inferre velle, tunc tota Parthia captiui ex Craſſiano ſiue Antonij exercitu collecti, ſignaque cum his militaria erepta, Auguſto remiſſa, ſed & filij nepoteſque Phrahartis obſides Auguſto dati, pluſque Caeſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet. Poſt Phrahartem XII. Parthorū rex fuit eius filius PHRAHARTES appellatus, poſt quem ORODES rex fuit. Quo occiſo, legati Parthorū in vrbem properant, qui Vononem vetuſtiſſimum liberorum Phrahartis ad regnum paternum accirent, quem olim Phrahartes pater Auguſto obſidem dederat. Is a Ti. Caeſare rerum potiēte miſſus, haud multo poſt regno vi exactus, Artabanum ſucceſſorem accepit. Vononi victo Armenia rege tunc vacua profugium fuit. ARTABANVS autem regno potitus multas popularium inſidias paſſus eſt. Quum enim bellum cum Romanis ſuſcepiſſet, his potiſſimum adiuuantibus, auctore Vitellio Suriae legato a Tyridate regij Arſacidarū ſanguinis bello petitus, regno pulſus eſt. TYRIDATES XVI. Parthorū rex factus, haud multo poſt ab Artabano Hyrcanorū & Caramanorum praeſidiis adiuto, regno mulctatus, in Suriam ad Romanos fugit, Artabanus regnum Parthicum recepit: quod quum Sinnacis proditione iterū perdidiſſet, tertio etiam paulo poſt caeſo Sinnace recuperauit. Ad extremū multis fortunae procellis exagitatus, cum vxore & filio a fratre Gotharze interfectus eſt. GOTHARZES XVIII. Parthicum imperium tenuit. Hunc etiam more gentis fratris Bardanis inſidiae fatigauerunt, a quo regno exactus, paulo poſt Bardane interfecto reſtitutus eſt. Hic cum Me-

herdate a Claudio imp. ad Parthicum regnum obtinendum miſſo pugnauit, quem proelio victum, captumque, auribus praeciſis incolumem ſeruauit. Quo deinde morbo decedente, in regnum accitus eſt XX. VONONES Medis tum praeſidens. Nulla huic proſpera aut aduerſa fuere, breui & inglorio imperio perfunctus, regnum Parthorum filio VOLOGESI reliquit, qui rerum geſtarum magnitudine in Romanis annalibus notiſſimus eſt. Hic enim diuturnum aduerſus populum Romanum bellum geſſit, & non ſolum par, verum etiam aliquando victor fuit. Ipſe Armeniã Romanis Nerone imperãte ademit, duas Romanas legiones ſub iugũ miſit, extremo Romani nominis dedecore. Eius geſta Cornelius Tacitus libris XIII. XIIII. & XV. accurate deſcribit. Poſtremo rerum geſtarum gloria illuſtris iam ſenex deceſſit Vologeſe filio regni Parthici ſucceſſore relicto. Cuius regis geſta apud omnes annalium memorias interciderunt. Poſt eum rex Parthorum XXI. CHOSDROES fuit. Cui quum Traianus imp. bellum intuliſſet, Armeniã primum deinde Meſopotamiam omnẽ, & Aſſyriam ademit: ipſum vero proelio victũ fugauit, atque ſine ſummo regis imperio Parthi aliquot annis fuerunt. Verum Parthis ad defectionem ſpectantibus, Traianus regem xxv. conſtituit Parthenaſpatem, quo pulſo Choſdroes auitum recepit imperium. Poſt quem Vologeſes regnum Parthicum diu tenuit. Cum hoc Marcus & L. Verus Romani principes multa bella geſſere, eique Aſſyriam & Armeniam ab Hadriano relictas eripuere. Poſt Vologeſem nouiſsimus omnium Arſacidarum Parthorũ imperium tenuit ARTABANVS. Qui cum Romanis Seuero, Antonino Caracallo, &

Macrino imperantibus multa bella vario Marte geſſit. Quem poſtremo Alexandro Romanis imperante Artaxerſes Perſa triplici proelio victum, non ſolum Parthorum regno, ſed vita etiam priuauit. Imperiique orientis ſummam a Parthis iterum ad Perſas tranſtulit, anno a primo Arſace CCCCLXXIII. Artaxerſes orientis regno potitus, ſe regem Magnum primus appellauit, duplicique diademate vtens, orientis imperiũ Perſis reſtituit. Tunc Parthi Perſarũ, vt paulo ante Perſae Parthorum, mancipia fuere. Quare deinceps non amplius in antiquis hiſtoricis legimus Romanos cum Parthis, ſed cum Perſis bella geſſiſſe

DE . IMPERIO . PERSICO

Perſae orientis populi nobiliſſimi fuere, Cyro & Cambyſe regibus celebrati, qui a Macedonibus Alexãdro rege orientis imperio deiecti, ſub eius ſucceſſorũ primum, deinde Parthorum imperio diu fuere. Poſtremo anno vrbis C∞ LXXVII. Alexãdro Romanis imperante, Artaxerſes quidam Perſa quamquam obſcuro loco inter ipſos natus, ingentis tamen animi & ſpiritus vir, veterem Perſarum gloriam inſtauraturus, Perſarũ gẽtibus ad rebellionem ſollicitatis, a magno Parthorũ rege Artabano defecit. Artabanũ ad ſeditionem ſedandam ingentibus copiis inſtructũ veniẽtẽ, tripliciproelio victũ regno & vita exuit. Orientiſque imperio Perſas iterum impoſuit. Quibus rerũ ſucceſſibus elatus, ſubigere vicinos barbaros, qui imperium eius detrectabant, incredibili virtute & celeritate, ac ſibi vectigales facere coepit; omnibus orientis populis qui ſub Parthorum imperio quondam fue-

rant, in deditionem acceptis, neque iam amplius intra fluuium Tigrim tenere ſeſe, ſed ſuperatis ripis ac Romani finibus imperij, excurrere per Meſopotamiam, Syriaeque minitari, omnemque Europae oppoſitam continentem, quae mari Aegaeo fretoque Propontidis terminatur, Aſiaeque nomen habet, ceu veterē Perſarum poſſeſſionem ſibi vendicare, quod iā inde a Cyro, qui primus imperium a Medis in Perſas tranſtulit, ad Darium vſque extremum Perſarum regem, a Perſarum Satrapis Aſia omnis gubernaretur. Quare ſui muneris eſſe curare tunc iactitabat, vt vetus atque integrū imperium Perſis reſtitueretur. Vt igitur Arſaces Parthorum, ita hic Perſarū regnum inſtaurauit. Qui multis rebus bello praeclare geſtis, initi regni anno xv. decedens imperium pacatum filio Sapori reliquit. Hic Romanis paene exitialis fuit. Quibus in Meſopotamia ingenti proelio profligatis, & Meſopotamiam eis eripuit, & imperatorem ipſorum Valerianum viuum cepit. Poſt Saporem Ormiſda annum i. & Vararanes ii. annos xvi. & Vararanes iii. cognomine Seganeſna menſes quattuor Perſarum imperiū tenuere. Poſt hos annis octo Perſarum rex vii. regnauit NARSES, quo a Galerio proelio victo, Meſopotamia, Armenia, & quinque Trāſtigrim prouinciae bello receptae ſunt. Poſt Narboſem Miſdates annis viii. & Sapores ii. annis lxx. in Perſis regnarunt. Cum hoc Sapore Conſtātinus Magnus, Cōſtantius, & Iulianus imperatores Romani cōtinua bella geſſerunt. Cū hoc reddita Niſibi & Meſopotamiae parte, turpe foedus fecit Iouianus Auguſtus imperij quam gloriae cupidior. Poſt longaeuum Saporem, Artaxerſes II. annis IIII.

Sapor III. annis V. Vararanes IIII. cognomento Cermaſat annis vndecim, Iſdigerdes annis XXI. in Perſis regnarunt. Iſdigerdem Perſarum regem moriens Arcadius imp. tutorem infantis filij Theodoſij iunioris teſtamento reliquit. Poſt eum XIIII. Perſarum rex fuit Vararanes V. qui annis viginti, item Vararanes VI. qui annis XVII. Poſt Perozes, qui annis viginti tres, Valens deinde, qui annis quattuor, & Cauades Perozis filius, qui annis XLI. regnauit. Hunc Cauadem quum Zambaſes quidam regno eieciſſet, ipſeque annos quatuor regnaſſet, a Cauade regno & vita priuatus eſt. Cum Cauade Perſarum rege ea bella auſpiciis Iuſtiniani imperatoris geſſit Beliſarius, quae a Procopio in libris de bello Perſico deſcribuntur. Poſt Cauadem Perſarum XX. rex fuit Choſdroes, qui annos XLVIII. regnauit. Choſdroi ſucceſſit filius Ormiſda, cui anno imperij decimo mortuo, ſuffectus eſt filius Cauades iunior. Hic regni initio Vararanis inſidiis regno exactus, Tiberij Mauricij Romani imperatoris ope, caeſo tyranno Vararane, regnum paternũ recuperauit, anniſque xxxiix. regnauit. Qui quũ Mauricij imperatoris amiciſſimus eſſet, eo a Phoca occiſo, bellum Romanis intulit, iiſque Syriam omnẽ ademit. Phoca occiſo Heraclius contra Perſas profectus bello ſeptem annorum eos vicit, Syriam recepit, veteres imperij limites ſuper Euphratem reſtituit, Choſdroẽ captum occidit, dominicae crucis partem, quam Choſdroes Hieroſolymis expugnatis ſuſtulerat, reportauit, vnde exaltationis S. Crucis dies feſtus inſtitutus eſt. Occiſo Choſdroe, & rebus Perſicis compoſitis, ex auctoritate Heraclij, Perſarum xxiiii. rex factus eſt filius eius Syrrhois, cum quo Romanus imperator pa-

cem & foedus fecit. Extincto intra annum Syrrhoi ſucceſſit Adeſir, qui regnauit menſibus VII. poſt quē Sarabraſas menſibus II. deinde XXVII. Vararanes mēſibus VII. Poſt quem nouiſſimus Perſarum rex fuit Ormiſda, quo anno regni nono, a Sarracenis duce Haomaro regno pulſo, regnum Perſarum in oriente defecit, anno a primo Artaxerſe CCCCXIIII. Chriſtiani vero natalis DCXXXIX. Quo tempore rerum orientalium ſumma penes Sarracenos eſſe coepit. Quorum Mahometh Arabs primus rex & propheta fuit, ſecundus Eubocaras, tertius Haomar, quo rege Sarraceni Arabia egreſſi, Aegyptum, Syriam omne vſque ad Antiochiam & Euphratēm Romanis primum ademerūt, poſt bello in Perſas conuerſo, eos bello Romano attritos, deuicerunt, Perſarumque toto oriēte celebratum imperium ſibi ipſis, religione mutata vendicarūt. Quod ad noſtra vſque tempora inſigni rerum geſtarum gloria adhuc ſub eorum rege Pſophi poſſident

PARTHORVM. REGVM. EPILOGVS

I Arſaces primus Parthorum rex, creatus anno vrbis cōditae DIIII. regnauit annos XXXVIII
II Arſaces II. regnauit annos XXXVI
III Pampacius Arſaces regnauit annos XL
IV Phrahartes Arſaces regnauit annos XVII
V Mithradates Arſaces regnauit annos XXXII
VI Phrahartes II. regnauit annos XXIIX
VII Artabanus regnauit annum I
VIII Mithradates II. regnauit annos IIII
IX Orodes regnauit annos XIIX

X Phrahartes I I I regnauit annos X I
XI Tyridates regnauit annum I
Phrahartes I I I.iterum regnauit annos XXX
XII Phrahartes I I I I. regnauit annos II
XIII Orodes I I. regnauit annos I I
XIV Vonones regnauit annos V
XV Artabanus regnauit annos XIX
XVI Tyridates II. regnauit annum I
Artabanus iterum regnauit annos VIII
XVII Sinnaces regnauit annum I
Artabanus tertio regnauit annum I
XIIX Gotarzes,& Bardanes vna regnarunt annum I
XIX Bardanes ſolus regnauit menſes IIII
Gotarzes ſolus regnauit annos II
XX Vonones I I.regnauit annum I
XXI Vologeſes regnauit annos XXX I I I I
XXII Volegeſes I I regnauit annos XX I I
XXIII Choſdroes regnauit annos V
XXIV Imp.Caeſar Traianus Auguſtus regnauit annos I I I
XXV Parthenaſpates regnauit annos I I I I
Choſdroes iterum regnauit annos XXX I I I I
XXVI Vologeſes III.regnauit annos XL
XXVII Artabanus II.regnauit annos XXXIIII

REGVM. PERSARVM. EPILOGVS

Anni Chriſti *Artabano ab Artaxerſe Perſa caeſo, Parthorũ regnum in oriente finitũ eſt anno Vrbis conditae* CIↃ LXXIIX. *Chriſti vero* CCXXVI. *Quo anno primus in Perſis regnare coepit*

226 I Artaxerſes magnus, qui regnauit annos XIII menſes X
240 II Sapores regnauit annos XXXI
272 III Ormiſda regnauit annum I. dies x
273 IV Vararanes regnauit annos v
278 V Vararanes II. regnauit annos XVI
294 VI Vararanes III. Seganeina regnauit menſes IIII
294 VII Narſes regnauit annos VII. menſes IX
302 VIII Miſdates regnauit annos VII menſes IX
310 IX Sapores II. regnauit annos LXX
380 X Artaxerſes II. regnauit annos IIII
384 XI Sapores III. regnauit annos V
389 XII Vararanes IIII. Cermaſat regnauit annos XI
400 XIII Iſdigerdes regnauit annos XXI
421 XIIII Vararanes v. regnauit annos xx
441 XV Vararanes vi. regnauit annos xvii. menſes iiii
458 XVI Perozes regnauit annos xxiii
482 XVII Valens regnauit annos iiii
486 XIIX Cauades Perozis F. regnauit annos xi
497 XIV Zambaſes regnauit annos iiii
501 Cauades iterum regnauit annos xxx
531 XX Choſdroes Cauadis filiꝰ regnauit an. xlviii
579 XXI Ormiſda ii. regnauit annos x
589 XXII Choſdroes ii. regnauit menſes iii
589 XXIII Vararanes vii. regnauit annum i
590 Choſdroes ii. iterũ regnauit annos xxxviii
628 XXIV Syrrhois regnauit annum i
629 XXV Adeſir regnauit menſes vii
629 XXVI Sarabarzas regnauit menſes ii
390 XXVII Vararanes viii. regnauit menſes vii.
631 XXIIX Ormiſda iii. regnauit annos ix

Anno Domini DCXXXIX . exacto Perſarũ rege Ormiſda ab Haomaro tertio Sarracenorum Amyra, orientis regnũ ad Sarracenos tranſlatum eſt. Quorum primus fuit Mahometh

REGES. SARRACENORVM ARABVM

Anno Domini DCXXI

621 I. Mahometh Abdallae F. Abdalmutalif nepos Arabs pſeudopropheta Sarracenis leges dedit,a quo anni Arabum computantur. Is regnauit annos XI

632 II Eubokara Abdallae F. Odmen N.regnauit annos II.menſes VI.dies XIII

634 III Haomar Alhata F. Alphail N. regnauit annos XI menſes VI. Hic Aegyptum, Suriam, & Meſopotamiam cum Armenia Romanis ademit, Perſarum regn exciũdit,orientiſque imperium ad Sarracenos tranſtulit, quorum ipſe primus rex fuit

646 IIII Huthman Alpnen filius. Alaci N. regnauit annos X

Poſt Huthman ſchiſma fuit in Arabũ imperio,in Perſide enim & Arabia regnauit

656 V Halim filius Abitalif,annos IIII.menſes IX

656 VI Moaxias vero Cephã F. regnauit in Aegypto & Suria an.XXIIII

660 VII Alhatem Halim filius regnauit in Perſide menſes V.dies XXII

662 Quo mortuo Moaxias omnia obtinuit,quẽ annum Sarraceni Alema ideſt congregationis vocant

680 VIII Hirid F.Moaxiae regnauit annos i i i
683 IX Muthar regnauit annos vi. in Perſide
683 X Abdellas regnauit in Aegypto &Arabia annos ii
683 XI Murhuam F.Moaxiae regnauit in Suria mēſes ix
684 XII Abimelech F.Murhuam regnauit in Syria anno xxi.menſes vi
690 Abimelech ſolus tyrañis occiſis regnauit annos xv. menſes vi
705 XIII Vhalid F. Abimelech regnauit annos ix
704 XIV Sulchimam F.Vhalid regnauit annos iii
717 XV Ahomar ii F. Vhalid regnauit annos iii
720 XVI Hirid ii. F.Haomari regnauit annos i i ii
724 XVII HiſamF.Haomari regnauit annos xviii
743 XIIX Vhalid ii. F.Hiſam regnauit annos ii
745 XIX Murhuan ii.F.Hiſam regnauit annos vi
750 XX Mahometh ii.Abubalas F. Echin regnauit an. v
755 XXI Abdellas F.Echin regnauit annos xxi
776 XXII Abdellas ii.Mahometh Madi F. Abdellae regnauit annos ix
785 XXIII Moſes Madi F.regnauit annum i
786 XXIIII Aaron Madi F.regnauit annos xxiii
809 XXV Mahometh iii. Aaron filius regnauit an. iiii
813 XXVI Abdellas iii. filius Aaron regnauit an.vii
820 Poſt Abdellam iii. in quatuor tetrarchas imperium Arabum Sarracenorum diuiſum eſt:nam in Perſide,Meſopotamia,Suria,& Aegypto quattuor reges per vim creati,eá monarchiá quae annos prope ducētos perdurauerat,cōuulſerunt.Ex Theophane Iſauro,Anaſtaſio Bibliothecario,& Sigeberto excepta

Qua ratione Romanum imperium exciſum ſit

Dacia prouincia amiſſa

Romanam potentiam vſque ad Traiani principatũ ſemper auctã,eiuſque imperij terminos ſub ipſo principe longiſſime propagatos fuiſſe, ſupra demonſtraui. Poſt quem imperij Romani limites ab Hadriano mutatos,a ſequentibus vero Auguſtis reſtitutos etiam vidimus. Nec vnquam prouincia vlla vel vi,vel ſponte amiſſa,quae non magno etiam cum foenore recuperata fuerit. Primum omnium ſub Gallieno, quem ignauiſſimum & perditiſſimum imperatorem Romana reipublica paſſa eſt,prouinciae non amplius receptae,amiſſae ſunt. Nam eo imperante Dacia transdanubiana a Scythis occupata eſt,Romanoque imperio erepta,quam quum paene recuperaſſet qui ei ſucceſſit Aurelianus,deſperans teneri poſſe, omnem Daciam tranſdanubium,ſublato exercitu prouincialibus reliquit, abductoſque ex ea populos in Moeſia collocauit, appellauitque ſuam Daciam, quae duas Moeſias diuideret. ita Vopiſcus in Aureliano. Prima autem & ſecunda Dacia dictae, quod a duobus praeſidibus regerentur: qua ratione Moeſia, Armenia, Germania, Belgica, Lugdunenſis, & omnes fere prouinciae diuiſae erant. Vnde Iornandes in annalibus: *Aurelianus* (inquit) *imperator euocatis ex Dacia legionibus, in Moeſia collocauit, ibique aliquã partem Daciam mediterraneam, Daciamque ripenſem coſtituit, & Dardaniã iunxit.* Et Rufus: *Sub Gallieno imperatore Dacia amiſſa eſt, & per Aurelianũ tanſlatis exinde Romanis, duae Daciae regionibus Moeſiae & Dardaniae factae ſunt*

Prouinciae Tranſtigrim, Niſibis & Meſopotamia amiſſae

Conſtantio imperatore Magni Conſtantini filio mortuo, Iulianus qui ex Caeſare Auguſtus in Galliis ab exercitu appellatus fuerat, redacta ad ſe vnum orbis terrarum adminiſtratione, gloriae nimis cupidus, in Perſas expeditionem parauit. Perſarum fines Euphrate traiecto ingreſſus, Aſſyriã populatus eſt, multa oppida partim vi, partim deditione cepit, apud Cteſiphontem caſtra ſtatiua aliquandiu habuit. Hanc adeptus victoriam, a militibus de reditu admonitus, non obtemperauit, ſed exuſtis nauibus, a transfuga quodã in inſidias deductus, quum eum hinc inde Perſae vrgerent, e caſtris iam poſitis arrepto tantum clypeo, incõſultius procurrit. Vbi dum nititur ordines ad proelium componere, ab ignoto hoſtium equite cõto per ilia traiectus eſt. Inter effuſionẽ nimij ſanguinis, quũ ſuorum ordines quamquam ſaucius inſtauraſſet, labore & vulnere debilitatus, medio ſequentis noctis defecit. Eo mortuo Iouianus primicerius domeſticorum, genitus patre Varroniano, incola agri Singidonienſis, e prouincia Pannonia, qui tunc modeſtius militabat, ad obtinendum imperium cõſenſu exercitus, proelio quidem ſuperioris, ſed morte imperatoris cõfuſi, electus eſt, commendatione patris quam ſua notior. Quum commeatu deficiente, exercitus inopia laboraret, & via in reditu prolixior immineret, res omnes turbatae eſſent, Perſaeque crebris excurſibus, nũc a fronte, nunc a tergo, mediorumque latera incurſantes, agmina morarentur, conſumptis aliquot diebus,

& vno

& vno atque altero proelio victus, tanta reuerentia Romani nominis fuit, vt a Perſis iã victoribus de pace primus ſermo haberetur, conditionibus (quod nunquam antea acciderat) Romano imperio duris impoſitis. Cupidior enim imperij quã gloriae Iouianus, & imperio adhuc rudis, pacem cum Sapore Perſarum rege neceſſariam quidem, ſed ignobilem in xxx. annos fecit, redditis quinque Trãſtigritanis prouinciis, quas Galerius Perſarum victor fecerat, cum caſtellis quindecim cis Tigrim, Niſibi & Singara vrbibus, & parte Meſopotamiae. Quod ante eum, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam acciderat. Hanc rẽ ita tradit Agathias libro IIII. *Niſibis ciuitas quae Romanorum fuit, in Perſarum ditionem peruenit, Iouiano imperatore eam tradente. Is nanque in ipſis mediterraneis Perſarum locis, eorumdem ditionis & iuris Iuliano repente deperdito, per milites imperator mox declaratus eſt. Et quoniã ſibi nuper delatum imperium fuerat, perturbatis, vt par erat, iam rebus, & in hoſtili praecipue, haud quaquam in praeſentia poterat lentius vt decuiſſet, res ipſas diſponere, praeſertim abſcedere cupidus, ne in aliena moram diutius traheret, ſed ad ſua, imperij aemulũ verẽs, quam primum rediret, ignominioſe & turpiter cum Perſis pacem fecit, iis cõditionibus, quibus in id tempus iacturam non mediocrem Romana reſpublica fecit; & nouis quibuſdam terminis Romanũ retraxit imperium, idque quũ porrectius eſſet, & vltra fuiſſet antea propagatum, ſtolide nimis intercidit.* Hanc eãdem rem Rufus, Eutropius, Oroſius, Iornãdes, & omniũ accuratiſſime Marcellinus libro xxv. qui ei bello interfuerat, referunt. Tunc autem imperij termini ab oriente ſuper Euphratem iterum reformati ſunt. Quos ipſos D. Auguſtinus libro IIII. de ciuitate dei ſuo tempore fuiſſe

ſexaginta paene annis poſt, ſcriptum reliquit. Orientalis imperij limites a Iouiano ignominioſo foedere ſtatutos,diu permanſerunt : nō enim ante Phocae imperatoris tempora mutati ſunt,quum egregie orientis imperatores Romani imperij Perſas verſus fines ſemper tutati ſint. In occidente vero longe diuerſam & acerbiorem fortunam Romanum imperium, quam nunc exponam,paſſus eſt

OCCIDENTALIS . IMPERII EXCIDIVM

Saepe expoſui praecipuam imperij caſus cauſſam fuiſſe,nouam illam quam Conſtantinus imperator fecit imperij cōſtitutionem,qua auctore Zoſimo, Rheni & Danubij ripas XV. legionum praeſidio ſpoliauit,& quod vnum firmiſſimum ac ſtabile erat, quum in duo diuiſiſſet,infirmum & imbecille reddidit.Quāuis non inficias eam, imperium ipſum malis inſtitutis in praeceps labens, eorum qui poſt Theodoſium fuerunt imperatorum fatali ignauia & ſocordia omnino corruiſſe, vt non minus in eo perdēdo laboraſſe videantur,quam veteres illi duces in eius magnitudine aſſerēda.Quid enim Romano imperio pernicioſius accidere potuit Honorio & Valentiniano III. imperatoribus?Sub quorum principatibus vix quinquaginta annorum interuallo,id cōcidit & euerſum eſt, in quo acquirendo, mille fere annorum praeſtantiſſimorum ducum labores & vigiliae conſumptae erant. Omniū malorū & ruinae ab eius regionis populis initium ortum eſt, qui Rheno & Danubio Romani imperij clauſtris olim firmiſſimis claudebantur. Hi fuerunt

Getae,id eſt Gothi in Viſegothos & Oſtrogothos diſtincti,Hunni,Alani,Vandali,Franci, Burgundiones, Heruli,Longobardi,& multi alij,qui regiones frigidas & incultas obtinentes,in eam aliquando excreſcebant multitudinē,vt natalę ſolum ſaepe relinquere coacti, ad nouas quaerendas ſedes flumina Danubiū & Rhenum tranſierint.Hinc Cimbri,Teutones, Ambrones, Daci,Getae, Scythae quum ſaepe exiiſſent, Romanū imperium etiam ante Conſtantini tempora acriter vexauerunt. Quorum vim quum Auguſtus prouidentiſſimus princeps praeſenſiſſet, eam validiſſimis legionibus ſuper amnium ripas collocatis reprimere poſſe exiſtimauit. Cuius inſtitutis a ſequentibus Romanis principibus conſeruatis,& auctis, imperium Romanū integrum,atque a barbarorum furore illaeſum cuſtoditum eſt. Verum legionibus a fluminibus tanquam foribus a portis remotis, quum legionū timore amoto,barbari in Romanas prouincias inruere coepiſſent, iis acriter Romani aliquot imperatores reſtiterunt. Quorum nouiſſimus Theodoſius Imperator fuit. Hic barbaros Valentis imperatoris caede, & magna Romano nomini clade illata audaciores factos, ingentibus praeliis obtriuit, atque intra ſuos terminos coercuit. Quo mortuo quum filios Arcadium & Honoriū pueros adhuc tāti imperij ſucceſſores, treſque his tutores Gildonem,Rufinum,& Stiliconem praeſtantiſſimos rei militaris duces reliquiſſet, haud ita multo poſt,ob eas quas referam cauſas,imperium quod ad ea tempora integrum perductū fuerat, corruere coepit, barbaris non prohibitis ſolum,ſed vltro etiam dolis & proditione aut euocatis, aut in Romanas prouincias inruentibus non compreſſis

VRBS.ROMA.A.GOTHIS.PRIMVM CAPTA

Septentrionalis regio quanto magis ab aeſtu ſolis remota eſt, & magnis frigoribus vexata, tanto ſalubrior corporibus hominum, & propagandis conſeruandiſque gentibus eſt commodior, perinde ac e contra, meridies omnis, quo Solis eſt ſeruori propinquior, eo morbis & infirmitatibus eſt magis obnoxius, & hominibus educandis minus aptior. Hinc factum eſt, vt tot gentium manus iis in regionibus ortae ſint, quae Rheno & Danubio fluminibus continentur. Ex quibus multae & innumerabiles gẽtes ſaepe egreſſae, quae non ſolum Aſiam, ſed Europam & Africam afflixere, praeſertim quum terras aſperas, incultas, & infrugiferas colerent: quare iis ſaepe neceſſe erat diuiſione facta patrias regiones relinquere, & ad nouas quaerendas ſedes commigrare. Hinc hi barbari egreſſi, qui Romanum imperium exciderunt. Quorũ praecipui fuere antiquis temporibus Scythae, & Getae, recentioribus vero Gothi appellati, quorum qui orientales regiones tenebãt Oſtrogothi, qui occiduas Viſegothi vocati. Praeter eos fuerunt omniũ ſaeuiſſimi Hunni, Vandali, & Alani, Franci, Burgundiones, Gepidae, Heruli, & Longobardi. Primi omnium Gothi, quos cũ aliis barbaris flumina tranſire auſos Conſtantinus imperator primum, dein Iulianus Caeſar, tũ Valentinianus magnis affecerant cladibus, atque intra ſuos fines continuerant, ſub Valente bellum cum Romanis diu intermiſſum hanc ob cauſſam repararunt. Haud multo tẽpore ante Valentis imperatoris obitũ, Gothi trans Iſtrum conſtituti, bello ciuili ob agrorũ fines exorto inter ſe conflictabantur. Eorum parti al-

terae Fritigernus Arrianae religionis,alteri vero Athanaricus adhuc gentilis praeerant. Quũ Athanarici factio praeualuiſſet,Fritigernus auxilia ab imp. Valente petiit. Valens ſtatim Thraciarum ducibus imperauit, vt Fritigerno contra Athanaricum praeſto eſſent, qui a Romanis cũ ſua Gothorum factione victus, his poſtremo conditionibus ex Imperatoris Valentis auctoritate pacem cum Fritigerno fecit, vt vterque eas regiones obtinerent,ipſeque orientalem partem, Fritigernus vero occiduam agrorum, quos trãs Iſtrum habebant,poſſiderent: hinc Oſtrogothorum & Viſegothorum,hoc eſt orientalium & occidẽtalium Gothorum nomen ortum. Viſegothi poſt haec a bello quieti,pacem cum Romanis habebãt.Haud multo poſt ciuiles Gothorum ſeditiones ſedatas Hunni diu in propriis,& inacceſſis clauſi montibus, repentina rabie & furore perciti, palude Maeotide egreſſi,relicto patrio ſolo,Gothis bellum intulerũt,in quo Oſtrogothis vectigalibus factis, Viſegothorũ quos aliquot proeliis vicerant,& patriis ſedibus agriſque eiecerant, trãſdanubianas regiones ſibi ipſis vẽdicauere.Viſegothi natali ſolo ab Hunnis pulſi,Danubio traiecto,a Valente ſine vlla foederis pactione & armorum depoſitione intra imperij Romani limites ſuſcepti ſunt. Qui eis Thraciae partem ad habitandum conceſſit, arbitratus ſe eorum opera in reliquis barbaris oppugnandis vſurum. Gothi per auaritiam Maximi Thraciarum ducis,fame ad rebellandum coacti, Thraciae finibus nõ contenti,vt erãt animo & moribus inmites, vicinas ſibi regiones & vrbes populari coeperunt:qui a Valẽte admoniti,quum nec a rapinis quieſcere vellent, nec de his quae contra imperatorem geſſerãt, ſatis facere,

bellum iis Valens indixit. Superatis autem prima congreſſione Romanis, Gothi per omnem Thraciam diffuſi ſunt. Imp. Valẽs exercitu aduerſus eos educto, lacrimabile in Thracia bellum geſſit, in quo ad primum Gothorum impetum perturbatis Romanorum equitum alis, Romanae legiones equitum praeſidio denudatae, & a Gothis cinctae, vſque ad internicionẽ caeſae ſunt. Valens imp. quum ſagitta ſaucius fugeret, & ob dolorem nimium ſaepe equo laberetur, ad cuiuſdã villulae caſam deportatus eſt. Vbi ſuperuenientibus Gothis, domo incenſa, viuus quoque crematus eſt anno imperij XIIII. vitae L. Cõtigit haec clades, qua nulla poſt Cannenſem Romano nomini exitiabilior fuit, VI. Idus Auguſti, anno Chriſti CCCLXXVIII. Valẽte VI. & Valentiniano iuniore II. Augg. coſſ. Occiſo Valente Theodoſius dux rei militaris peritiſſimus a Gratiano occidẽtali imperatore Auguſtus appellatus, atque orientali imperio praepoſitus eſt. Gothi interim Valentis caede ſuperbiores facti, omnem Thraciã igni ferroque vaſtarunt, Conſtantinopolim aggreſſi, eam aliquot menſibus obſederunt. Hũni quoque, qui Viſegothos expulerãt, & cum iis Oſtrogothi & Alani audita Romanorum clade, traiecto Iſtro Pannoniam, Moeſiã, & Daciam deuaſtabant. Theodoſius imperio orientali ſuſcepto, ſumma felicitate, multis atque ingẽtibus proeliis Gothos vicit, & e Thracia eiecit. Alanos, & Hunnos bello aggreſſus fregit, eiſque trans Iſtrũ effugatis, Romanas prouincias omnes liberauit. Poſtremo ne paruam Romani exercitus manum aſſiduis bellis conſumeret, pacem cũ Athanarico rege Viſegothorum fecit, eumque Conſtantinopolim euocauit, vbi quum XV. die poſtquam aduenerat obiiſſet,

Gothorũ vniuerſa gens rege defuncto, Theodoſio ipſi, Romanoque imperio ſe dediderunt, quorum opera duobus aſperrimis bellis ciuilibus Maximi, & Eugenij, itẽ in multis externis vſus eſt. Theodoſio mortuo, cuius metu omnes barbarae nationes intra ſuos quaeque fines quieuerãt, Viſegothi, qui quindecim fere annis ſine rege Romanis ſeruierant, puerorũ imperatorum aetatem negligentes, cõtra foedus regem ſibi elegerunt Halaricum, qui ſtrenue ſub Theodoſio inter Gothos militauerat. Iniuriam imperio factam diſſimulare coactus eſt imp. Honorius: nã Hunni & Alani audita Theodoſij morte, Iſtro iterum traiecto Panoniam, Moeſiam, & finitimas regiones occupauerant. Pace enim cum Halarico rege facta, magiſter militiae ab imperatore creatus eſt, atque contra Hunnos miſſus. Quibus a Gothis intra Pãnoniae fines compulſis, quum in Italiam victor reuerſus eſſet, ſedes ſibi agroſque ab imperatore petiit, tot pro Romani imperij dignitate tuenda laborum praemium. Honorius timore Gothorum perterritus, Gallias his cõceſſit, quas paulo ante Vandali, Sueui & Alani clam a Stilicone inuitati, occupauerant. Qui quum in Gallias ire pergerẽt, & ad portanda itineris neceſſaria apud Pollentiam reſediſſent, Stilico in perniciẽ Romani nominis Gothis nihil ſuſpicãtibus, die ſancto Paſchali bellũ intulit, nõ vt extingueret, quod in manu eius erat, ſed vt laceſſeret. Quibus tumultuantibus rerũ nouandarum materiã haberet. Sed antequam coepta perficeret, Honorij iuſſu, quũ eius inſidias cognouiſſet, occiſus eſt. Gothi vero Stiliconis perfidia exagitati, coeptum in Gallias iter deſerentes, Romam citato greſſu contendunt, vrbem IX. Kal. Septembris capiunt, incendunt,

& populantur, Varrone & Tertullo cos. Anno Chriſti CDXI. imperatorem per ludibrium Atallum quẽdam ſenatorem creant. Vrbe egreſſi Campaniam, Lucanos, Bruttios, & magnam Graeciam ferro, incẽdiis, & rapinis acerbe vexarunt. Mortuo vero apud Conſentiam Halarico, Athaulphus rex in eius locum conſtitutus, in vrbem reuerſus, quae ſuperfuerant locuſtarum more Gothi abradunt, Gallam Placidiam ſororẽ imp. Honorij vrbe adductam Athaulphus vxorẽ duxit. Atque in Gallias Halarico olim deſtinatas ab Honorio ſedes profectus eſt. Quae vero bella in Galliis primum, deinde in Hiſpaniis Viſegothi contra Vandalos & Alanos geſſerint, & quomodo poſtremo Frãci & Burgundiones Gallias, Viſegothi Hiſpanias, Vãdali Africam, & Oſtrogothi Italiam occupauerint, paulo poſt exponam

PANNONIA. NORICVM. RHETIA. MOESIA THRACIARVM. ET. ILLVRICI. PARS AB. HVNNIS. OCCVPATAE

Theodoſio imp. mortuo, eiuſque virtutis metu amoto, Romanum imperiũ vndique partim vi, partim ducum Romanorum perfidia vexatum & attritum eſt. Tunc enim gens omnium ſaeuiſſima Hunnorum, quam Theodoſius per Pannoniam ſe diffundentem deuicerat, & tranſdanubium eiecerat, iterum Iſtro traiecto Pannoniam omnem, Daciam, Moeſiam, Noricum, Rhetias, Illyrici & Thraciae partem ſub eius rege Balamber occupauit, quas prouincias diu ante a Caeſare Auguſto Romano imperio adiunctas, quum eas Hunni inuaſiſſent, diu poſſederunt. Huius gentis reges fuerunt Supthar, Rufila, Bleda, & gentium orbiſque flagellũ Atila, qui Romano im-

perio ſub Valentiniano tertio ingentes intulit calamitates,vrbes excidit,prouincias deuaſtauit, & omnia igni ferroque conſumpſit, Thracias & Illyricum ſaeuiſſima populatione vexauit,omnia praeter Perinthũ & Hadrianopolim cepit. Macedoniã poſt haec,Moeſiam,Achaiam,Graeciam omnem populatus eſt. Non contentus his prouinciis quas maiores ſui Romano imperio eripuerant, fortiſſimarum gentium quas debellauerat praeſidio fretus, animum ad occupandum totum occidentis imperium intendit. In Gallias primo trãſgreſſus memorabili proelio in campis Catalaunicis ab Aetio patricio, adiuuantibus Merouco Frãcorum & Theoderico Viſegothorum regibus,victus, in Pãnoniam redire coactus eſt: reparatis viribus,quũ expeditionem in Italiam edixiſſet,& Aquileia capta, & diruta,Venetiam omnem deuaſtaſſet, dũ vltra progredi pararet,obuium habuit Leonem papam pro pace a Valentiniano imperatore miſſum, cuius precibus exoratus,relicta Italia in Pãnoniam reuerſus eſt. Vbi dum iterum in Italiam redire pararet,morte repentina deceſſit. Poſt cuius obitum Hũnorum imperiũ, quod toti orbi formidabile erat,paulatim labefactari cepit, quum Oſtrogothi,Gepidae,Heruli,Marcomani, Toringi,Sueui,Quadi,Rugi,& Septentrionales alij populi ab eo defeciſſent. Quibus rerum tumultibus Hunni ab Oſtrogothis victi, Pannonia & finitimis regionibus,quas Romanis antiquitus ereptas lõgo tempore tenuerant, eiecti ſunt,& in Scythiam fugati. Pãnoniam & Hunnorum regiones Oſtrogothi primũ,mox Longobardi,deinde Hunni a Longobardis vocati,iterum vſque ad Caroli magni tempora tenuerunt: quibus, quum ab Vngaris Septẽtrionalibus populis bel-

lo petiti eſſent, omnes fere ad nihilum redacti ſunt, Pannoniaque & antiquae Hunnorum ſedes ab Vngaris ſunt occupatae. Qui rege ſibi creato ad noſtra vſque tempora Pannoniam poſſedere, in quibus a Turcis eius maiori parte ſpoliati ſunt

GALLIAE. AMISSAE

Theodoſio imperatore vita functo, a quo tempore imperij Romani exitium inchoatum, veluti rapidiſſimo torrente in praeceps tractum eſt, quum eius filij adhuc pueri eſſent, barbari a Theodoſio domiti vndique laceſcerent, diſſenſiones ciuiles de repente ad omnium miſeriarum cumulum exortae ſunt. Certamen enim inter tres tutores de rerum adminiſtratione ortum, eo tandem proceſſit, vt Gildoni & Rufino proditionis, & ſecretorum cum barbaris foederum, quae contra imperium inierant, reis occiſis, ſolus ſuperfuerit omnium peſſimus & callidiſſimus, Romanique imperij exitio natus Stilico. Qui cõtra affinitatis & amicitiae ius (erat enim Honorij imp. ſocer) quũ Honorio g nero inſidias aſtruere, filioque ſuo imperiũ parare ſtuderet, Romanis copiis & fidei diffidẽs, Hũnos ante omnes, Vãdalos, Sueuos, Alanos, Burgundiones, & alios immanes barbaros, in Romanas prouincias clã euocauit, euocatos fouit, & quũ eos delere poſſet, cõſeruauit, quorũ beneficio & praeſidio, Honorio occiſo, imperiũ filio cõpararet. Ipſe poſt Theodoſij mortẽ Hunnos in Pannoniam euocauit, ipſe Gothis rebellare, & vt Halaricum regem crearent, perſuaſit, cũ ſaepe concluſum incolumem dimiſit, illum vt cõtra Honorium inſurgeret impulit, & poſtea nihil tale ſuſpicantem, quum ad Gallias ab Honorio ſibi deſtinatas

pergeret, vltro laceſſiuit, vnde irati barbari Romam populati ſunt. Ipſe Rhadagaiſum Scytham cum ducẽtis millibus hominum in Italiam acciuit, qui poſtea in montibus Feſulanis concluſus, victus & occiſus eſt. Ipſe poſtremo Vandalos, Sueuos, Alanos, & Burgundiones immaniſſimos barbaros, vt Gallias inuaderẽt, clam ſollicitauit. Qui cum ingenti multitudine Arcadio VI. & Probo coſs. anno Chriſti CCCCVI. Rheno traiecto prid. Kal. Ianuarias Gallias Croſco duce ingreſſi eſſent, omnia ferro, flammis, vi, & rapinis ſubuerterunt, epiſcopos plurimos, & alios ſacerdotes occiderunt, & nihil relictum eſt, quod nõ impietate defoedarint. Dum haec in Galliis geruntur, Halarichus Gothorum rex ab expeditione Hũnica reuerſus Gallia Vandalorum furori expoſitas, ab imperatore Honorio obtinuit, verum iniuriis Stiliconis laceſſitus, Galliarum expeditione omiſſa, Italiam omnem vrbe capta vaſtauit. Huius ſucceſſor Athaulphus Gallicanam militiam aggreſſus, Vandalos, & Sueuos magnis proeliis victos, ex Galliis eiecit. Qui in Hiſpaniã migrantes, eam omnem obtinuerunt. Poſt Ataulphum Viſegothorum rex in Galliis fuit Sigericus, poſt quẽ Vallia. hic pace cũ Honorio imperatore facta, Galliã omnẽ Romanis reſtituit, Aquitania tantũ, in qua Gothi habitarent, obtenta. Rebus Galliarũ ita cõpoſitis, haud multo poſt Hũni Atila rege, qui occidentis imperiũ affectabat, Gallias hoſtiliter ingreſsi, omnia deuaſtabant. Galliarũ praeſidio Aetius miſſus, adiuuãte Theoderico Viſegothorũ, & Meroueo Francorũ regibus, Atilã memorabili proelio in cãpis Catalaunicis vicit, atque eo fugato Gallias omnes liberauit. Nõ lõge poſt Aetius patricius clarus virtute occidẽtis im-

perium hactenus conſeruatum fuerat,a Valentiniano imperatore occiſus eſt,cum cuius morte etiam imperium concidit. Nam eius caede cognita , barbari qui eius virtutem veriti,intra ſuos fines quieuerant,vndique excitari coeperunt. Si quidem Hũni reparatis viribus Italiam inuaſerunt,Frãci & Burgundiones Gallias,quae Rhenum verſus ſunt, Gothi eas Galliarum partes,quae Aquitaniae propinquae erant occuparũt, atque ita Romanorum breui in Galliis defecit imperium. Mortuo Valentiniano,quum Romani imperij dignitas ita defeciſſet, vt omnia in barbarorum poteſtate iam eſſent, Gothi & Franci cum Burgundionibus bello inter ſe decertare coeperunt. Gothi a Frãcis ex Gallia exacti Hiſpanias oçcuparũt. Vandali qui a Gothis ex Hiſpania eiecti in Africã tranſierant,Carthagine capta, Africam Romanis eripuere. Franci & Burgundiones Gallias in deditionem redactas diuiſerunt,vt Burgũdiones propinquas Rheno regiones tenerent,Franci vero interiorem Galliam,quam barbarorum nouiſſimi ad noſtra vſque tempora poſſident. Obtinuerunt vero Gallias omnes pacifice Franci ſub eorum regibus Childerico , & Clodoueo, circa annũ Chriſti CDLXXX

HISPANIAE.A. VANDALIS. SVEVIS.ET GOTHIS.OCCVPATAE

Vandali,Sueui, & Alani a Stilicone in Gallias euocati ,Rheno traiecto,eas paene omnes occuparunt; in quibus dum more immanium barbarorũ debaccharẽtur a Gothis Ataulpho & Vallia regibus ab Honorio imperatore ad liberandas Gallias miſſis , Galliis exacti tranſito Pirenaeo , Honorio VIII. & Thodoſio

III. Augg.coſ. anno Chriſti CDX. Hiſpaniam Romanis ereptam multis annis obtinuerunt. Quum Gothi,qui Galliam incolebant,a Francis bello vrgerentur, Gothi in Vandalos verſa vice bellum mouent, Franci Gothos ex Galliis,Gothi Vandalos & Alanos ex Hiſpania eiecerunt, Sueuos vero ad internicionem cecidere. Quo tempore Vãdali,& Alani a Bonifacio, qui pro imperatore Africae praeerat,in Africam euocati,Hiſpanias Gothis poſſidendas reliquerunt, Gothi Hiſpaniam Romanis praeſidiis omnino expulſis, quum ſui iuris feciſſent, ea ſub ipſorum regibus longo tempore potiti ſunt. A Sarracenis Arabibus, qui Africam occupauerant, ingenti bello profligati, rege Roderico occiſo, Hiſpaniam fere omnem,quam Arabes occuparunt,amiſerũt. Gothi,qui bello ſuperfuerant,quum in Aſturum,Cantabrorum,& Gallaecorũ mõtibus ſe ſe muniiſſent,paulatim amiſſas regiones, vrbes, & caſtella recuperare coeperunt, & poſtremo quum Sarracenorum res in Baetica Hiſpania ſe cõtraxiſſent,omnemque Hiſpaniam Gothi recuperaſſent, iis etiam a Catholico Ferdinando rege victis, atque omni Hiſpania expulſis, vniuerſa regio antiquis dominis eſt reſtituta

AFRICA . A . VANDALIS OCCVPATA

Valentiniano imperante, Africam Bonifacius pro Romano imperatore obtinebat,qui inimicorũ calumniis apud imperatorem exagitatus,quũ eius irãverteretur,vitaeque ſuae partim aperta vi,partim proditione inſidiari cognouiſſet, Vandalos & Alanos,qui tunc in

Hiſpaniis cum Gothis bello decertabant,vno aut altēro proelio victos, ex Hiſpaniis in Africam vocauit,vt eam prouinciā pacifice & ſine repugnantia obtinerēt. Barbari a Bonifacio inuitati ſub eorum regibus Guntharico & Genſerico mediterraneo freto traiecto, Hierio & Ardaburio coſs. anno Chriſti CDXXVII. Africae partem primum, cum imperatoris conſenſu, deinde Carthagine capta, omnem inuaſerunt, atque Romano imperio eripuere. Africae occupatione non cōtenti piraticam in mari exercentes,Siciliam, Sardiniam,Corſicam,& Italiam ipſam latrociniis & praedis vexarunt,vrbemque ipſam captam omnibus ornamētis,quae XIIII. dierum interuallo auferre potuerunt, expoliauere. Africam Vandali annos plus minus LXXVII. obtinuerunt, vſque ad Iuſtiniani imperatoris tempora,a quo quum Vandalis bellum illatum eſſet, capto rege eorum Gilimere, & Vandalis ad internicionem caeſis,Africa omnis imperio orientali reſtituta eſt,fuitque Africa ſub imperatorum orientis iure, vſque ad Leontij imperium, quo tēpore ab Arabibus Sarracenis Romano imperio erepta, ab eis ad noſtra vſque tēpora in plures regulos diſtincta poſſeſſa eſt

BRITANNIA.AMISSA

Poſt Theodoſij imperatoris mortem,quum occidēs omnis bellis barbaricis quateretur, multi in Britannia ex Romana ipſa militia tyrannidem arripuerunt, atque bellis potius inteſtinis, quam externis inſula conflictata eſt, vſque ad Aetij obitum, cuius praeſidio Romano imperio adhuc conſeruata fuerat. Eo occiſo, quum occidentis imperium a variis barbaro-

rum gentibus hinc inde vexatum eſſet , communium malorum Britanni expertes eſſe non potuerunt. Nam ipſa Romana prouincia,quae in ea inſula erat,a Pictis, Scotis,Anglis,& Saxonibus populis, qui littora Germanici Oceani incolebant,occupata eſt ipſius Valentiniani imperatoris principatu. Fuitque primo ſub quattuor vel quinque regibus Britannia : quot enim gentes fuerunt, quae eam diripuere, tot etiam reges erant. Proceſſu temporis in duo redacta eſt regna inſula omnis. Nam is qui antiquae Romanorũ prouinciae praeeſt,Anglorum rex; qui antiquis barbaris, Scotorum appellatur

ITALIA A BARBARIS . GOTHIS OCCVPATA

Valentiniano imperatore occiſo,quum Alani & Vãdali Africam;Viſegothi Hiſpaniam; Franci & Burgũdiones Gallias; Hunni reliquas occidentalis imperij prouincias obtinerent,ſola in Romanorum principum poteſtate reliqua erat Italia. In qua, in rerum confuſione,& tumultu intra xx.annorum interuallum,decẽ imperatores fuerunt,variis & ipſi bellis , & ſeditionibus a barbaris conflictati,& occiſi. Quo tẽpore Hunnorum & Atilae vniuerſae Italiae rabie imminente, Romani Scythas,Alanos,&Gothicas quaſdã nationes in Italiam ſui praeſidio euocatas, in ſocietatem adſciuerant. Vnde ab Halarico Antalaque Gothorum tunc ducibus ingentia ſunt mala perpeſsi,barbarorum praeſertim florentibus in Italia rebus. Nam Romanorum adeo principum ea tempeſtate defecerat dignitas , vt ſub decente ſocietatis & foederis nomine , a peregrinis & barbaris vim paſsi , ita violarentur , vt im-

pudenter ac nefarie ad pleraque cogerentur inuiti, & non obtemperantes a barbaris necarentur, quum illi aequum iam ducerent omnibus Italiae agris, vt ſibi concederetur, quorum tertiam antea partem Auguſtuli tunc imperantis patrē Oreſtem iuſſerant impertiri. Nam Valētiniano imperatore occiſo Maximus, Auitus, Maiorianus, Seuerus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Nepos, & poſt hunc Auguſtus occidētis imperium tenuere. Auguſtum Romani idcirco Auguſtulum vocabāt, quia puer admodum imperium ſuſceperat, quod vtique Oreſtes pater, vir quidem ſapientiſſimus gubernabat. Quum Oreſtes tertiae agrorum partis, quam Gothi poſcebant, cōceſſionem ſe facturum eſſe omnino negaſſet, a Gothis interfectus eſt. Quo tempore Odouacer quidā natione Herulus, inter Italicos milites Oreſtis quondam armiger erat, qui Gothis omnia pro eorum arbitrio ſe executurum obtulit, ſi Romanorum principem ſe conſtituerent. Hac ratione quum ſibi tyrannidem comparaſſet, Auguſtulo ipſo imperatore ſine offenſione alia vlla permiſſo, in priuati hominis morem vitam vt duceret, ac tertia Italici agri parte barbaris contributa, ad decimum annū tyrannidem ſtabiliuit

Per idem tēpus Oſtrogothi, qui paulo ante poſt Atilae mortem cui ſeruierant, Iſtro traiecto imperatoris permiſſu Thraciam incolebant, aduerſus Romanos orientales Theoderico duce, viro tunc quidem Zenonis Byzantij imperantis beneficio patricio & conſulari, arma ſuſtulerant. Imperator Zeno qui optime diſponere praeſentia percallebat, Theodericū potius vt Italiam peteret monet, & Odouacre tyrāno eiecto, Italiae principatum ſibi Oſtrogothiſque pararet; illi

id longe

id longe plurimum conducturum affirmans, praeſtanti ac ſenatorio viro, vt tyrãno deuicto, Romanis & Italicis ceteris imperitaret, quã ſecum vt imperatore inconſideratius velit armis decernere, ac tantũ inire dubiae belli fortunae diſcrimẽ. Theodericus imperatoris perſuaſione & conſilio delectatus, e Thracia Italiã verſus iter cum vniuerſo Oſtrogothorum populo ſuſcepit. Quum in Italiam veniſſet, Odouacrem triplici proelio victum, poſtremo interfecit. Tũ omnibus ſibi conciliatis, Gothorum ſolus & Italicorum imperium tenuit, Romani tamen imperatoris nec inſignia quidem, nec nomen ſibi deſumpſit, ſed quoad vixit rex appellatus eſt. Qui quum XXXIIII. annis regnaſſet, vitam finiuit, Athalarico nepote, regni Italici herede relicto. Quo mortuo res Gothorum in Italia ad Theodahatum redacta eſt. Qui regno potitus Amalaſuntham Theoderici filiam a qua rex factus fuerat, interfecit. Cum hoc bellũ ſuſcepit Iuſtinianus Auguſtus, quod Gothicum Italicum vocatum eſt, annis XIIX. cõtinuatum, a Beliſario & Narſe praeſtantiſſimis ducibus geſtum. Bello confecto, & Gothis Italia omni exactis, ipſa cum inſulis Sicilia, Sardinia, & Corſica, imperio orientali attributa eſt, atque in victoriae praemium Narſi ab imperatore adminiſtranda conceſſa. Qui Romanorum procerum inuidia exagitatus, a quibus apud Iuſtinum imp. accuſatus fuerat, quum ex Italia reuocatus eſſet, contumeliis Sophiae Auguſtae irritatus, Longobardos qui tunc cum Hunnis Pannoniam incolebant, quorum praecipue auxilio Gothos Italia expulerat, in Italiam euocauit, & non longe poſt mortuus eſt. Longobardi Italiam ingreſſi, eam fere omnem occuparunt, Graeci impe-

ratoris praeſidiis pulſis. Vrbs ſola ſupererat Roma in deditionem a Lõgobardis redigenda, quo toti Italiae imperitarent, quam quum acriter vrgerent, nec ab orientis imperatoribus praeſidium aliquod ſperaretur, Romani pontifices ad Francorum longe lateque per totam Europam patentes opes cõfugere, qui Catolo Magno rege Italiam ingreſſi, Longobardis proelio victis, & eorum rege Deſiderio capto, Lõgobardorum regnum exciderunt, quo tempore Italia fere omnis in Francorum ditionem peruenit. Quae vero poſt ea tempora Italiae conditio fuerit, ex meo de comitiis imperij libro cognoſci poterit. Sicilia, Sardinia, & Corſica inſulae, quae adhuc in orientalis imperatoris ditione permanſerant, haud multo poſt a Sarracenis totum orbem vexantibus, Africa omni ab iis in poteſtatem redacta, occupatae ſunt. Siciliam ex eorum manu Nortmanni; Sardiniam, & Corſicam Hiſpani eripuerũt. Quae omnia ex multis noſtrorum temporum hiſtoriis facile intelligi poſſunt. Atque hoc eſt totius occidentalis imperij excidium: nunc idem de orientali demonſtrare conabor

ORIENTIS. IMPERII. CASVS

Meſopotamia, Armenia, Syria, & Aegyptus amiſſae

Res Romana in oriente vſque ad Tiberij Mauricij imperium incolumis manſit. Is quum Choſdroen Perſarum regem ſeditionibus inteſtinis regno exactũ reſtituiſſet, firmiſſimam cum Perſis pacem fecit. Mauricio a Phoca occiſo, Perſarum rex eius caedẽ vlturus, fracto foedere in Romanas prouincias excurſiones fecit, Euphrateque trãſgreſſo Meſopotamiae reliquũ, Armeniam minorem, & Suriam Romanis ademit.

Interim occiſo tyranno Phoca, quum Heraclius qui ei ſucceſſerat, bellum aduerſus Perſas ſuſcepiſſet, illis multis Proeliis bello ſeptem annorũ victis, Romanas omnes prouincias, quas Perſae inuaſerãt, recepit. Perſarum fines ingreſſus multa oppida & vrbes occupauit, Perſas omnino attriuit, regeque Choſdroe interfecto, filio eius Adheſir regnum ſub certis cõditionibus conceſſit. Hoc bello ita Romanorum & Perſarum vires attritae ſunt, vt vtriuſque imperij ruina haud lõge poſt ſequuta ſit. Nam ſtatim pace inter Romanos & Perſas facta. Sarraceni Arabiae populi duce Mahometh pſeudopropheta, quum tumultuari coepiſſent, quicquid Romani in Arabia poſſidebant, eis ademerunt, Boſtraque colonia deuaſtata, in Syriam & Aegyptum praedas agere, & finitimas regiones quae Romanis parebant, vexare coeperũt. Poſt Mahometh Eubokaras qui ei ſucceſſit, breuitate imperij haud multa egiſſe memoratur, in ipſo belli initio quod Romanis inferre parauerat, occiſus eſt. Tertius Arabũ princeps Haomar fuit, qui bellum ab Eubokara comparatũ ſuſcipiens, cum infinita Arabum multitudine Aegyptum primo intrauit, quã Alexandria capta Romanis ademit, mox Syriã omnẽ, & Palaeſtinam peruagatus, Hieroſolymis, Damaſco, & magna Antiochia in poteſtatẽ redactis, Romanis aliquot proeliis fuſis, omnes Romanas prouincias in deditionem accepit, quae ab Aegypto, & Nili oſtiis, ad Antiochiam vſque Syriae, proximamque Ciliciam terminantur: in his Palaeſtina, & Phoenices fuere. In interioribus vero regionibus ad Euphratem vſque, vt Armeniam, Meſopotamiam, ceteraque omnia ſi quae tunc eo Romani poſſidebant, Edeſſa metropoli capta, vi eis eripuit, quum Ro-

manorum vires recentiſſimo Perſico bello attenuatae, Sarracenorum potentiae impares eſſent. Romano imperio ita aliquot prouinciis truncato, Sarraceni bellũ Perſis intulerunt, quorum tunc rex erat Ormiſda, quo ab his aliquot proeliis victo, Perſarum omne imperiũ occupauere, orientemque omnem quèm Aſſyrij primum, deinde Medi, poſt Perſae, ad haec Macedones, mox Parthi, iterũ Perſae occupauerant, nouiſſimè his imperio mulctatis Sarraceni duce Haomaro obtinuerũt. Memorabilis admodũ apud Arabes Haomar fuit, ab iis nõ minus celebratus, quam a Romanis Caeſar, a Macedonibus Alexander, & a Perſis Cyrus. Tãti enim imperij conditor fuit, infinitas gentes bello domuit, duo potentiſſima imperia laceſſiuit, alterũ ex iis funditus excidit, alterum magna imperij parte priuauit, quae omnia hoc vno magis admirabilia redduntur, quod intra ſex annorum ſpatium, tot tantaque geſſit, quae cuiuſuis praeterea praeſtantiſſimi ducum vitam omnem fatigare potuiſſent. Aegyptus autem & Suria a Sarracenis occupatae ſunt annis Chriſti DCXXXV. DCXXXVI. & DCXXXIIX. Heraclio Romanis imperante. Imperiũ oriẽtis penes Sarracenos annos paene CCCCXX. fuit. Nam circa annum Chriſti ∞ LXX. a Turcis bello victi, his cõditionibus ipſis imperij ſummam reliquerunt, vt Mahomet ſectam relicta idololatria ſuſciperent, Sarracenorumque ſacris initiarentur; quod a gente barbara & dominandi auidiſſima haud difficulter impetratum eſt. Atque ita quum Turcae Sarracenorum ſuperſtitionem ſuſcepiſſent, eis cedentibus Orientis imperium ad ſe poſtremo tranſtulerunt.

CYPRVS. RHODVS. ET. CRETA INSVLAE. A. SARRACENIS OCCVPATAE

Poſt Haomarum dux Arabum fuit Othmē, quo rege Sarraceni Africae Cyrenaicae partem, quae Aegypto contermina eſt, inuaſere, mox ingenti claſſe comparata, duce Mahuia Cyprum inſulam Romanis ademerunt anno Chriſti DCXLIIX. Ab iiſdem haud multo tempore poſt Creta, & Rhodus occupatae. Ex quibus Cyprum ab imperatoribus Graecis recuperatam Reges Hieroſolymorū Latini a Salhadino Palaeſtina pulſi, ſub regni nomine eam multis annis tenuerunt, donec mortuo ſine maſcula prole nouiſſimo eorum rege, inſula Venetis ceſſit. Cretam item a Baſilio Graeco imperatore receptam, Veneti ſorte obtinuerunt, quū ipſi cum Francis orientis imperium Comnenis imperatoribus exactis, ſibi vendicauere. Rhodum milites Hoſpitalarij ceperunt, multiſque annis ſumma cū rerum geſtarum gloria & felicitate obtinuerunt. Qui quū Turcis infinita inferrent damna, a Solimano Turcarum imp. bello cum ingenti apparatu petiti, proditione magis quam vi, imperio inſulae exacti ſunt, eaque a Turcis hactenus poſſidetur

ASIA. MINOR. AMISSA

Poſt Suriae, Phoenicis, Palaeſtinae, Aegypti, Meſopotamiae, & Armeniae amiſſionem, Sarraceni proximae Ciliciae, Cappadociae, & reliquis minoris Aſiae prouinciis inhiare coeperunt. Quamquam autem variis bellis multae Graecorum ciuitates eorum prouinciis finitimae amiſſae, multae etiā recuperatae,

Arabum tamen vis ſuperior ſemper viſa eſt. Hi paulatim ſerpendo, latiuſque eorum virus diffundẽdo, ſenſim Cappadociam, Ciliciam, & Galatiam Graecis imperatoribus longo tempore ademerunt. Eorum vero vis in dies ſemper aucta eſt, donec imperium orientis penes Arabes Sarracenos fuit. Quibus a Turcis bello ſuperatis, & in ſeruitutẽ redactis, vt ad noua imperia fere ſemper vſu venit, quae qui obtinent, initio ſibi famam & gloriam comparare ſtudent, Turcae ſub eorũ primo rege Selduch bellum Graecis intulerunt. Conſtantinopoli tum imperium obtinebat Romanus cognomine Diogenes. Qui ingenti comparato exercitu in Aſia Turcis occurrit. Proelio commiſſo Graecorũ exercitus a Turcis ad internicionẽ fere caeſus eſt, Imperator captus, & tunc Aſia omnis, ideſt Põtus, & Bithynia, Phrygia, Lydia, Caria, Lycia, Pãphylia, Lycaonia, Piſidia, & reliquae omnes tranſmarinae prouinciae, quae ſub Graecorũ imperio adhuc reliquae fuerant, a Turcis occupatae. Cõtigit Chriſtiano nomini funeſtiſſima clades VIII. Kal. Octobris, anno Chriſti ∞ LXXXI. Aſiae maiorem partẽ a Turcis poſſeſſam, aliquot annis poſt ſacra militia, quae toto occidẽte collecta in Palaeſtinam profecta eſt, recuperauit, eamque ex fœdere vſque ad Antiochiam Syriae Conſtantinopolitano imperatori reſtituit, circa Annũ Chriſti ∞ C. Quam Graecis iterum Turcae ſub Othomano, Orcane, Amurate, Paizete, Mahomete, & ceteris Othomanicae gentis regibus cum omni imperio orientis eripuerunt

RELIQVAE. EVROPAE. PROVINCIAE DEPERDITAE

Iſtriam, Dalmatiam, Illyricum, & Epeirũ, quae mari alluuntur, Veneti Graecis imperatoribus paulatim, harum vero regionum partem Venetis Turcae poſtea ademerunt. Ipſarum autem regionum mediterranea verſus Drauum & Sauum, Iſtrumque flumina Hunni primum, mox receptas Hungari inuaſerunt, Moeſiam & Thraciae partem Pannoniã verſus Bulgari, & Turcae ſub imperatoribus Comnenis occupauere. Macedonia, Achaia, Graecia, & reliqua Thraciae pars in qua Conſtantinopolis ſita eſt, cum orientis imperio concidere, quamquam eas prouincias & ſaepe amiſerint, & ſaepe etiam Graeci imperatores recuperauerint. Orientis imperium quod a magno Conſtantino Auguſto fundatum, inſigni rerum geſtarum gloria mille & amplius annos perdurauerat, Conſtantinopoli IIII. Kal. Iunij, anni ∞ CCCLIII. capta, occiſo Conſtantino xv. Palaeologo imperatore, Mahometes Turcarũ rex vi occupauit. Hic praeter Cõſtantinopolim, Trapezuntem in Ponto cepit. XII. regna Chriſtianis ademit, CC. vrbes occupauit, Chalcim armis, Scodrã deditione Venetis abſtulit, bello maritimo Capham expugnauit, Italiae Hidrunte capta arma intulit, Peloponneſum & alias orientalis imperij in Europa prouincias obtinuit, & ſi quod veteris illius Romani imperij reliquum fuerat, omnino extinxit. Cuius veſtigia ſucceſſores eius Baiazetes, Selymus, & Solimanus ſequuti, maximas Chriſtianis clades intulerunt. Ita igitur quanta maxime breuitate potui, imperij Romani excidium, prouinciarumque omnium amiſſionem

ſingillatim expoſui: quae omnia quo facilius memoriter mandentur, breuem omnium quae dixi epilogum ſuggeram

IMPERII. ROMANI. PROVINCIAE QVOQVE. TEMPORE. AMISSAE

Italia ab Oſtrogothis occupata, iis exactis a Longobardis primum, deinde a Francis ſub rege Carolo magno

Sicilia, Sardinia, & Corſica ab Oſtrogothis; ab imp. orientalibus receptae, a Sarracenis obtentae. Quibus Siciliam Nortmanni

Corſicam & Sardiniam Hiſpani eripuerunt

Britanniam Scoti, Picti, Angli & Saxones inuaſere

Hiſpaniam Vandali & Alani, iis pulſis Viſegothi primum, deinde Sarraceni, mox Sarracenis exactis, iterum Viſegothi obtinuerunt

Gallias Vandali, & Alani primum; iis eiectis Viſegothi, poſt quos Franci, & Burgundiones

Dacia Tranſdanubium ab Aureliano imperatore relicta fuit

Pannonia, Moeſia, Noricum, & Rhetia ab Hunnis, Oſtrogothis, Longobardis, & Hungaris occupatae

Illyricum, & Dalmatia ab Hunnis, receptae ab imp. poſt a Venetis, Hungaris, & Turcis

Thracia a Gothis, Hunnis, Bulgaribus, & Turcis

Macedonia, Graecia, &cet. a Turcis cũ imperij excidio

Africa ab Alanis, & Vandalis, recuperatae ab imperatore, a Sarracenis occupata

Inſula Cyprus a Sarracenis, recepta ab imp. a regibus, deinde a Venetis obtenta

Inſula Creta a Sarracenis;recuperata ab imp.a Venetis occupata

Inſula Rodus a Sarracenis;recuperata a militibus Hoſpitalis,a Turcis per vim occupata

Prouinciae Tranſtigritanae, & Meſopotamiae pars a Perſis

Aegyptus,Syria,Phoenices,Palaeſtina,Armenia,Meſopotamiae reliqua pars a Sarracenis primum,deinde a Turcis

Aſia minor omnis a Turcis obtenta,recuperata a Gallis,iterum a Turcis occupata

Reliquae maris mediterranei inſulae fere omnes a Sarracenis occupatae fuerant,multae ex his a Chriſtianis receptae,denuo a Turcis obtentae ſunt

IMPERATORES. ROMANI

Quum ego ſaepe multorum Romanorum principum in hiſce meis commentariis mētionem fecerim, qui vel nouas prouincias acquiſierint, vel amiſerint, aut amiſſas recuperauerint, res poſtremo deſiderare videtur,vt queādmodum de regibus Parthorum, Perſarum,&Sarracenorum feci,ita etiāRomanorum principum ſeriem hic ſubiiciam, vt quo tēpore vnuſquiſque eorum vel quo ordine res ab ipſis geſtae fuerint, facilius intelligatur

Anni C.Iulius Caeſar dictator imperauit annis IIII
Chriſti Imp. Caeſar Auguſtus imperauit annis LVI
15 Ti.Iulius Caeſar Aguſtus imperauit annis XXIII
38 C.Iulius Caeſar Auguſtus Caligula annis IIII
42 Ti.Claudius Caeſar Auguſtus annis XIIII
55 Nero Claudius Caeſar Auguſtus annis XIIII
69 Ser.Sulpicius Galba imp.Caeſ.Aug.menſ.VII

70 Imp.M.Saluius Otho Caeſar Aug.menſes iii
70 A Vitellius imp.Auguſtus imperauit menſes viii
70 Imp. Caeſar Veſpaſianus Auguſtus annis x
80 Imp.T.Caeſar Veſpaſianus Auguſtus annis ii
82 Imp.Caeſar Fl. Domitianus Auguſtus annis xv
97 Imp. Nerua Caeſar Auguſtus annos ii
99 Imp.Caeſ.Nerua Traianus Auguſtus annos xx
118 Imp.Caeſar Traianus Hadrianus Aug. an.xxi
139 Imp.Caeſar T.Ailius Hadrianus Antoninus Pius Aug.imperauit annos xxiii
162 Imp. Caeſar M.Aurelius Antoninus Aug. annos xix
162 Imp.Caeſar L.Aurelius Verus Aug.annos ix
181 Imp.Caeſ.M.Aurelius Commodus Aug.an. xiii
194 Imp.Caeſ.P.Heluius Pertinax Auguſtus menſ.iii
194 Imp.Caeſar M.Didius Iulianus Aug. menſ.ii
194 Imp.Caeſar L.Septimius Seuerus Auguſtus an. xviii
212 Imp.Caeſ.M.Aurelius Antoninus Caracallus Auguſtus imperauit annos vi
218 Imp.Caeſ.M.Opelius Macrinus Auguſtus annū i
219 Imp.Caeſar M.Aurelius Antoninus Alagabalus Auguſtus imperauit annos iii
223 Imp.Caeſ.M.Aurelius Alexander Aug.an.xiii
236 Imp.Caeſ.C.Iulius Maximinus Aug.annos iii
238 Imp.Caeſar D.Coelius Balbinus Auguſtus annū i
238 Imp.Caeſar M.Clodius Max. Pupienus Aug.an.i
239 Imp.Caeſ.M.Antonius Gordianus Aug.ann.vi
245 Imp.Caeſ.M.Iulius Philippus Auguſtus annos v
250 Imp.Caeſ.Cn.Meſſius Decius Auguſtus an.ii
252 Imp.Caeſ.C.Vibius Trebon. Gallus Aug.an.ii
252 Imp.Caeſ.C.Vibius Hoſtilianus Auguſtus an.ii

254 Imp.Caeſ.P.Licinius Valerianus Auguſtus an.vi
254 Imp.Caeſar.P.Licinius Gallienus Auguſtus an.xv
269 Imp.Caeſ.Fl.Claudius Auguſtus annos II
271 Imp.Caeſ.L.Domitius Aurelianus Aug.annos v
176 Imp.Caeſar M.Flauius Tacitus Aug.menſes vi
277 Imp.Caeſ.M.Aurelius Probus Auguſtus annos v
282 Imp.Caeſ.M.Aurelius Carus Auguſtus annos II
283 Imp.Caeſar M.Aurelius Carinus Auguſtus an. II
283 Imp.Caeſar M.Aurelius Numerianus Aug.annũ I
284 Imp.Caeſ.C.Valerius Diocletianus Aug.ann.xx
286 Imp.Caeſ.M.Aurelius Maximianus Aug.an.xviii
304 Imp.Caeſ.Fl. Valerius Conſtantius Aug. an. II
304 Imp.Caeſ.C.Galerius Maximianus Aug.an. viii
306 Imp.Caeſ.Fl. Valerius Conſtantinus Maximus Auguſtus imperauit annos xxxi
337 Imp.Caeſ.Fl.Iulius Conſtantius Auguſtus an.xxv
337 Imp.Caeſ.Fl.Valerius Conſtans Aug.annos xiii
361 Imp.Caeſar Fl.Claudianus Iulianus Aug.ann. II
362 Imp.Caeſ.Fl.Iouianus Auguſtus menſ.viii

IMP. ROMANI. OCCIDENTALES

364 Imp.Caeſar Fl.Valentinianus Auguſtus an.xII
375 Imp.Caeſar Fl.Gratianus Auguſtus an.viii
383 Imp.Caeſar Fl.Valentinianus Iunior Aug.ann. Ix
392 Imp.Caeſar Fl. Theodoſius Auguſtus an.II
395 Imp.Caeſar Fl.Honorius Auguſtus an.xxix
424 Imp. Caeſar Fl.Ioannes Auguſtus an.I
425 Imp.Caeſ.Fl.Placidius Valentianus Aug.an. xxx
455 Imp.Caeſar Fl.Maximus Aug.menſ.III
456 Imp.Caeſar Fl.Auitus Auguſtus menſ.x
457 Imp.Caeſar Fl.Valerius Maiorianus Aug.an.IIII
461 Imp.Caeſar Fl.Vibius Seuerus Auguſtus an.IIII
467 Imp.Caeſar Fl. Anthemius Auguſtus an.v

473 Imp.Caeſar Fl.Anicius Olybrius Aug. menſes IIII
474 Imp.Caeſar Fl.Glycerius Auguſtus annum I
474 Imp.Caeſar Fl.Iulius Nepos Aug.annum I
475 Imp.Caeſar Fl.Momyllus Auguſtus menſes X
476 Hoc,quum ab Odouacre coactus eſſet, abdicãte, imperium occidentale populi Romani defecit,Gothis Italiam & vrbem ſub regio nomine obtinẽtibus.Fuitque in occidente interregnum annorum CCCXXV. vſque ad Caroli Magni Francorum regis imperium

Poſt Auguſtum Momyllum cognomine Auguſtulum,Italiae reges fuerunt Odouacer, Theodericus, Athalaricus, Theodahatus, Vitiges, Araricus, Hildebrandus, Totilas, & Theias. Quo bello victo,& Gothis pulſis,Italia imperio orientis attributa eſt. Quam quum Longobardi occupaſſent, Francorum armis ducenteſimo anno poſt in libertatem vendicata eſt

IMPERATORES. ROMANI. ORIENTALES

364 Imp.Caeſar Fl.Valens Auguſtus annos XIIII
379 Imp.Caeſar Fl.Theodoſius Auguſtus annos XVI
395 Imp.Caeſar Fl.Arcadius Auguſtus an.XIII
408 Imp.Caeſar Fl.Theodoſius Iunior Aug.an. XLII
450 Imp.Caeſar Fl.Marcianus Auguſtus an.VI
457 Imp.Caeſar Fl.Leo Auguſtus an.XVII
474 Imp.Caeſar Fl.Zeno Auguſtus an.XVII
491 Imp.Caeſar Fl.Anaſtaſius Auguſtus an.XXVII
518 Imp.Caeſar Fl.Iuſtinus Auguſtus annos IX
527 Imp.Caeſ.Fl.Iuſtinianus Magnus Aug.an.XXXIX
565 Imp.Caeſar Fl.Iuſtinus Iunior Auguſtus an.XI
576 Imp.Caeſ.Fl.Tiberius Conſtantinus Aug. an.VII

583 Imp. Caeſar Fl. Mauricius Auguſtus annos xx
603 Imp. Caeſar Fl. Phocas Auguſtus annos VIII
611 Imp. Caeſar Fl. Heraclius Auguſtus annos xxx
641 Imp. Caeſ. Fl. Conſtans Iunior Auguſtus annos XXVII
669 Imp. Caeſar Fl. Conſtantinus Auguſtus annos XVII
686 Imp. Caeſ. Fl Iuſtinianus Iunior Auguſtus an. x
696 Imp. Caeſ. Fl. Leontius Auguſtus an. III
699 Imp. Caeſ. Fl. Tiberius Habſimarus Auguſtus an. VII
706 Imp. Caeſar Fl. Iuſtinianus Iunior Aug. iterum an. VI
712 Imp. Caeſar Fl. Philippicus Bardanes Aug. an. III
715 Imp. Caeſar Fl. Artemius Anaſtaſius Aug. an. I
716 Imp. Caeſ. Fl. Theodoſius Adramyttenus Aug. menſ. VII
717 Imp. Caeſar Fl. Leo Cono Auguſtus an. XXIIII
741 Imp. Caeſ. Fl. Conſtantinus Copronymus Aug. an. XXXV
775 Imp. Caeſar Fl. Leo IIII. Auguſtus an. V
780 Imp. Caeſ. Fl. Conſtantinus Porphyrogenitus Aug. an. X

Ceteros orientis imperatores ideo omiſi, quod ad eorum quae ſcripſi cognitionem haec ipſorum ſeries ſufficiat: quod ſi quis reliquos cognoſcere voluerit, qui tam in oriente quam in occidente vſque ad noſtra tempora fuerunt, is faſtos noſtros, eorumque commentarium conſulat

FINIS

DE IIS. QVORVM. PRAECIPVE *opera in his commentariis ſcribendis vſus ſum*

NON ſum ignarus, quin haec omnia, quae tribus his cõmentariorum libris cõplexus ſum, potuerint multo elegantiore dicẽdi ratione pro eorũ dignitate tractari: ego enim exiguam meam in dicendo facultatem ſatis perſpicio, quippe qui nullum vnquã in hac arte, quae vniuerſam hominis aetatem occupare poteſt, me tẽpus poſuiſſe ſciã. Illud autem omnes intelligãt velim, me in indagãda rerum veritate, eaque hominibus demõſtranda, quantũ in me fuit elaboraſſe, qua in re nulli me animi aut corporis labori peperciſſe profiteor; quod idcirco ſcripſi, quia intelligo nõnullos fortaſſe futuros, qui ea, quae ego diuturno ſtudio vndique cõquiſiui, atque ſine vllis verborum ornamẽtis tradidi, ſibi ipſis meo nomine ſuppreſſo vendicabũt, cum ea pro ſua dicendi facultate ſe ornatius aut illuſtrius tractaturos eſſe non diffidant: quod ſi vnquã euenerit, diligẽtem lectorem oratum velim; vt ab vtro res, ab vtro verba effluxerint, accuratius conſideret, atque meritas vtrique ſui laboris gratias habeat. Antiquitatis enim & ceterarũ

diſciplinarum cognitio,non verborum ſplendore,ſed rerum geſtarumveritate continetur; quod ſi quis ad res ipſas a ſe inuẽtas orationis etiam elegantiam adiicere poterit,is nimirum ſingularis,ac prope diuinus homo iudicandus erit.Ego quam potui in hoc opere fidẽ ac diligentiã praeſtiti,in quo conficiẽdo;multis antiquarum inſcriptionum,multis omnium veterum ſcriptorum teſtimoniis vſus ſum,quorũ praecipui,praeter Varronem,Ciceronẽ,Dionyſium,Liuiũ,Valerium, Paterculũ, Solinũ, Strabonem,Plinium,Plutarchum, Tacitum, Tranquillũ,Appianum,Dionem,Feſtũ,Ouidium,Zoſimum,Eutropiũ,Proſperũ, & Procopium,ob argumenti ſimilitudinem fuerũt L.Annaeus Florus T.Liuij abbreuiator, Sex. Rufus,P.Victor,& incerti auctoris liber , cui vtriuſque imperij notitia nomen eſt

Ex recentioribus vero ANTONII AVGVSTINI.EPISCOPI ALLIFANI. in primis opera,& conſilio cũ in toto opere,tum praeci pue in ſecũdo & tertio libro,vbi de tribubus, coloniis,municipiis, & eorundẽ iure diſputaui,multũ adiutus ſum,nihil enim paene de his rebus ſcripſi quod non cũ eo contulerim; qui incredibili humanitate de his omnibus rebus, de quibus dubitabã,& acutiſſime reſpõdit, & grauiſſime diſputauit,ita vt illi vni non minus

quã mihi hunc laborẽ acceptum referre antiquitatis ſtudioſi debeãt. Poſt cũ CAROLVS SIGONIVS MVTINENSIS, cuius de laudibus alio loco pluribus ſcripſi, maxima mihi ad ſecundũ etiam & tertiũ librum adiumenta ſubminiſtrauit, hũc enim vnũ vt ingenio ſingulari, & in tota Romana antiquitate, ſciẽtia, ac iudicio prope incredibili praeditum, ſic eximia humanitate ornatum ex iis qui non Romae habitent, eſſe cognoui. Is igitur cum forte eodem tempore, quo ego hunc librũ Venetiis excudebam, vetera ciuium Romanorum, atque priſcorum Italicorum iura, in iis libris quos de antiquo ciuium Romanorum, & Italiae iure inſcripſit, literis ac memoriae commendaret, praeclara mihi ſaepe ſua conſilia communicauit, quibus, vt nihil ad veterem illuſtrandam Italiam aptius eſſe iudicaui, ſic ea ſaepe ad has inſtitutiones meas Romani imperij conſcribendas adhibui.

NICOLAI GRVCCHII RHOTOMAGENSIS GALLI viri doctiſſimi, & Romanae antiquitatis peritiſſimi libro quoque de comitiis vſus ſum; in quo vniuerſam veterum comitiorum rationẽ accuratiſſime explicuit. Ei multum Galliam, quae eſt natale ſolum, ſed plus Italiam, & vrbem Romam debere exiſtimo, a quo elegantibus & eruditione plenis commentariis,

commentariis, hoc noſtro tempore multum decoris, & in rebus obſcuriſſimis ſplendoris acceperunt

Quum ad propoſiti mihi operis finem tandem peruenerim Caeſar Auguſte, quod dum honeſtiſſimo ocio ab optimo & grauiſſimo viro ALEXANDRO FARNESIO Cardinale ampliſſimo patrono meo, mihi liberaliſſime conceſſo fruor, abſolui; nunc reliquum eſt, vt quod initio precatus ſum, iterum Maieſtati tuae ſuggeram, vt laborem hunc meũ Auguſto numine ſuo comprobet, meque inter eorum numerum eſſe intelligat, qui eam, eiuſque incredibiles virtutes obſeruant, colunt, & venerantur

FINIS

Vu

INDEX
IN IMPERIVM ROMANVM.

ABella colonia 95, 6
Abellinum colonia 79, 10
Abilis colonia 222, 5
Aboriginum colonia 49, 15, 21.
Acarnania prouincia 146, 2
Acci, ſeu Accitana colonia 214, 25
Acerrae colonia 91, 1
Acerrae municipiũ 106, 1
Achaia prouincia 130, 11. 146, 1
Achaiae coloniae 219, 26
Actiaca claßis 171, 16
Admedera colonia 224, 15
Adramyttium Aeolum colonia 220, 18
Aegyptus prouincia 154, 8. amiſſa 290, 23
Aegypti legiones 171, 6. praefectus & Iuridicus 154, 24. prouinciae 254, 26
Aelia Auguſta Mercurialis Thaenitis colonia 224, 7
Aelia Capitolina colonia 220, 30
Aemeſena colonia 220, 28
Aemona colonia 218, 13
Acqui ſubacti 19, 24. 20, 10
Aequum colonia 219, 5
Aeſernia colonia 66, 8
Aeſis colonia 95, 10
Aeſulum colonia 66, 24
Aetas militaris 164, 31
Aetolia prouincia 123, 1. 146, 1
Africa domita 155, 12. prouincia facta 128, 10. 145, 31. a Vandalis occupata 285, 25
Africae coloniae 222, 1. legiones 171, 10. pro cõſules 158, 28. prouinciae 240, 28. 247, 27
Afrodiſiũ colonia 223, 22
Agrippina Vbiorum colonia 215, 26
Alae quid 162, 17. 212, 21
Alarum praecipuarum index 212, 20
Alatrum colonia 91, 6
Alba colonia 61, 1

Alba Iulia colonia 218,20
Alba Pōpeia colonia 80,22
Albanorū colonia, 49, 28. 50,10,15
Aleria colonia 217,13
Alexādria colonia 220,14
Alpes prouinciae 154, 26
Alpes Cottiae prouinciae 175,9
Alſium colonia 66,19
Ameria municipiū 110,3
Anagnia colonia 94, 27. *municipium* 107,5
Ancon, ſeu Ancona colonia 95,21
Ancus Marcius rex 12,30
Ancuſio colonia 216,16
Ancyra colonia 220, 8
Antemnae colonia 49,21
Antiochia colonia 220,25
Antiochia Caeſarea colonia 220,11
Antiochus Comagenae rex 147,32.159,32
Antium colonia 53,25
Auxur Tarracinae colonia 57,18
Apamena colonia 220,6
Apros colonia 218,27
Apulenſis colonia 220,32
Apuleſium colonia 95,28
Apulum colonia 218,20
Aquae calidae colonia 222, 19
Aquae Sextiae colonia 216,17
Aquae viuae colo. 218,21
Aquila legionum, ſignum 166,1
Aquileia colonia 74,21
Aquinum colonia 88, 22. *municipium* 110,1
Aquitaniae coloniae 215, 21. *prouinciae* 239,5
Arabia prouincia 197, 1
Arauſio Secūdanorum colonia 216,20
Ardea colonia 54,29
Archelais Caeſarea colonia 220,22
Archelaus Cappadociae rex 160,1
Arelatae Sextanorum colonia 216, 21
Aretas Arabū rex 159, 31
Aricia colonia 79,1. *municipium* 103,1
Ariminum colonia 64, 11
Ariobarzanes Cappadociae rex 147,30
Ariſtarchus Colchidis rex 148,4
Armeniae duae prouinciae 193,21. *amiſſae* 290,23

Arpinũ municipiũ 107,25
Arretium colonia 84,7
Arſaces Parthici *regni auctor* 258,15
Arſaces ii. Parthorum *rex* 259,5
Arſenaria colonia 222,20
Artabanus Parthorum *rex* 259,25
Artabanus II. Parthorũ *rex* 261,16
Artabanus iii. Vltimus Parthorum *rex* 262,31
Artaxerſes Magnus 263,6. 22
Aſculum colonia 96,1. *municipium* 110,1
Aſia prouincia 120,1. 146,7
Aſia minor amiſſa 293,25
Aſiae coloniae Rom. 220,3. *proconſules* 158,28. *prouinciae* 255,1
Aſiae praetorio praefectus 243,1
Aſſyria prouincia 193,22
Aſta colonia 96,12
Aſta regia colonia 214,12
Aſtigitana colonia 214,14
Aſturia colonia 214,28
Atella *colonia* 91,16. *municipium* 108,14
Ateſte *colonia* 83,10
Atila 280,32
Atina *colonia* 94,23
Atubi *colonia* 214,15
Auanticorum *colonia maritima* 216,24
Auenio *colonia* 216,25
Aufidena *colonia* 87,7
Auguſta Berythus Felix *Iulia colonia* 221,1
Auguſta *Emerita* 213,29
Auguſta *firma* 214,14
Auguſta *Gemella* 214,20
Auguſta Patrenſis 219,31
Auguſta *praetoria* Salaſſorũ 91,29
Auguſta *Quinctanorum colonia* 217,28
Auguſta *Rauracorum col.* 215,29
Auguſta Rhetorum *col.* 217,31
Auguſta Taurinorum *colonia* 91,20
Auguſta Tiberii *colonia* 217,30
Auguſta Treuirorum 216,1
Auguſta *Verona colonia* 81,11
Auguſta *Vindelicorum colonia* 218,2
Auguſta *Vlpia* Traiana *colonia* 216,2

Aureliana Laureacenſis colonia 218,5

Aurunci domiti 15,29

Auſonum colonia 57,6

Auxilia 163,17

Auximum colonia 76,3

B

Babba Auguſta Iulia campeſtris colonia 222,6

Baleares inſulae victae 134,11

Banaſa Valentia colonia 222,8

Barcino colonia 214,29

Baſilea 215,29

Beneficiarii milites 33,19

Beneuentum Concordia colonia 64,27

Berythus Auguſta colonia 221,1

Bida colonia 222,21

Bidi municipium 223,17

Bigatus 226,7

Biterae Septumanorum colonia 216,25

Bithynia prouincia 146,10 138,13

Boeotia prouincia 146,2

Bononia colonia 72,26

Boſphorus prouincia factus 152,7

Boſtra colonia 221,31

Bouianum vetus colonia 86,22

Bouianum Vndecumanorũ colonia 92,1

Bouilla colonia 84,29

Bouillae municipiũ 110,2

Britannia prouincia 174,1 amiſſa 286,24

Britanniae coloniae 213,18. prouinciae 239,5. 249,1

Brixia colonia 83,16

Brixillum colonia 96,15

Brunduſium colonia 67,1

Bruttii ſubacti 23,1

Bullida colonia 219,16

Buthrotum colonia 219,11

Buxentum colonia 71,3

C

Cabillonum colonia 216,27

Caedicia colonia 96,21

Caenina colonia 49,15

Caere municipium 100,13

Caerites 37,25. 100,3

Caeſarea Antiochia colonia 220,11

Caeſarea Auguſta immunis colonia 215,1

Caeſarienſis Mauritania prouincia 173,15

Calagna colonia 95,1
Calatia colonia 87,19
Cales Auſonum colonia 57,6
Camalodunum colonia 213,20
Cameria colonia 50,10
Campani equites 108,24
Campani in deditionem accepti 17,15
Capis colonia. 96,29
Capitulum colonia 221,7
Cappadocia prouincia 171,25
Capua 46,3. *praefectura* 111,2
Capua Iulia Felix colonia 85,21
Carcenna Auguſta colonia 222,22
Caria prouincia 146,7
Carnutum colonia 218,6
Carſeoli colonia 61,9
Carthago colonia 224,16
Carthago noua colonia 215,5
Caſilinum colonia 87,9
Caſſandria colonia 219,17
Caſsinum colonia 60,6
Caſtrorum praefectus 168,6
Caſtrum nouum colonia 65,29
Catina colonia 217,21
Celeia colonia 218,7
Celſa colonia 215,4
Centuriones 165,20.167,32
Choſdroes Parthorum rex 262,19
Cilicia prouincia 137,15. 146,12
Circei colonia 52,22
Ciſi municipium 223,17
Ciues Romani varij generis 31,21.36,6.45,25
Ciuium Romanorum coloniae 53,25.56,1.69,25.70,24.71,3,12,21,30.72,6,12.73,28.74,7,12.75,23.79,1
Ciuium Romanorum priuilegia 33,11.35,30
Ciuium & Quiritium iuris diſcrimen 44,29
Ciuitatis Romanae ius 31,6
Ciuitatem Rom. Latini quot modis conſequi potuerint 42,27
Ciuitates foederatae 47,3. 111,30
Claritas Iulia colonia 214,15
Claſſes praetoriae 206,29
Claſſes Romanae 161,18. 171,13

Clunia colonia 215,5
Coba municipium 223,17
Coenomanorum colonia 83,16
Cohors 166,14
Cohors milliaria 167,1
Cohors prima 166,25
Cohortes praecipuae Romanorum 211,20.171,18
Cohortes praetoriae ix. 171,21. praetoriae xij. 190,13.206,6
Cohortes vigilū III. 171,20.190,11. Cohortes vigilum vij. 206,4
Cohortes vrbanae 190,12. vrbanae III.171,19. vrbanae xiiij. 206,5
Coloni 37,1
Coloniae Latinae 40,7.55,19.57,6 vide Latina colonia
Coloniae pop.Rom. extra Italiam 213,1
Coloniae pop.Rom. fideles 52,1
Coloniarum genera 35,2.39,25. ius 38,24. magiſtratus 39,12,23
Coloniarum deducendarum mos 39,1.
Coloniarum omnium ſeries 49,3
Comagene prouincia 173,1
Comites rei militaris 244,16
Commercium 35,13
Comparatio conſulum 149,5
Comum colonia 83,25
Concordia colonia 64,27.97,1
Connubiorum ius 35,21
Conſa colonia 63,15
Conſtantia colonia 217,32
Conſtantinopolis a Turcis occupata 294,10
Conſtantinopolis conditor 241,20
Conſtantinus imp. formae reip.nouae auctor 241,13
Conſulares 245,1.252,2
Copiae colonia 92,5
Corduba patricia colonia 214,16
Corinthus colonia 219,28
Correctores prouinciarum 245,24.253,28
Corſica prouincia 115,1.145,17. a Sarracenis occupata 290,12
Corſicae coloniae 217,10
Cortona colonia 92,10
Coſſa colonia 63,15

Cottiae alpes prouinciae 175,9
Cremona colonia 69,1
Creta prouincia 139,2. 146,20. *a Sarracenis occupata* 293,1
Croton colonia 72,12
Cruſtumeriũ colonia 49,28
Cuina colonia 224,2
Culcua colonia 224,23
Culli municipium 223,30
Cumae colonia 92,13. *municipium* 105,10
Curia colonia 217,32
curiae 36,14
Cyprus prouincia 141,1
Cyprus prouincia 146,21. *a Sarracenis occupata* 293,1
Cyrēneica prouincia 137,1
Cyrenēici 148,10
Cyrtha Sitianorum colonia 223,13

D

Daciā prima & ſecunda 271,22
Dacia prouincia 191,30. *amiſſa* 271,3
Daciae coloniae 218,20. *prouinciae* 256,16
Dalmatia prouincia facta 127,4. 145,29
Dalmatiae legiones 170,23
Damaſcus colonia 221,9
Danubii ripae praefectus 212,18
Deiotarus Armeniae rex 148,1
Denarius quid 225,29
Denarius eiuſdem pretii cũ drachma 230,10
Dendrophororum praefectus 168,9
Deueltus colonia 218,28
Dioeceſes ſingularum prouinciarum 238,10
Diuana colonia 213,21
Drachma 229,27
Ducenarius 167,32
Duces limitum 251,16. 244,20
Dyme colonia 219,30
Dyrrhachiũ colonia 219,19

E

Eboracum colonia 213,23
Ecetrae colonia 52,30
Emporiae colonia 215,16
Epidamnum colonia 219,19
Epidaurum colonia 219,6
Epiropia inſula col. 220,1
Epirus prouincia 146,2
Epeiri coloniae 219,10
Eporedia colonia 80,8
Equeſtris colonia 216,4

Etruſcorum colonia 89,4
Euocatores 168,11
Europae prouinciae Rom. deperditae 295,1
Exercitus vniuerſ. ſignum 168,1

F

Fabrateria colonia 76,16
Fabrum legionis praefectus 168,9
Faliſca Iunonia colonia 89,4
Fanum Fortunae colonia 92,19
Fauentia colonia 214,29
Felicitas Iulia municipium 214,9
Felix Auguſta Caeſarea Flauia 221,4
Felix Iulia colonia 221,1
Ferentinum colonia 79,24
Feroniae lucus colonia 97,19.
Feſulae colonia 84,24
Fidenae colonia 50,15
Fidenates domiti 15,29. 16,4
Firmum colonia 65,22
Flauiopolis colonia 218,19
Florentia colonia 89,11
Foedaturae colonia 89,15
Foedera variis conditionibus inita 25,5
Foederatae ciuitates 47,3. 111,30
Foederati reges 147,23. 159,20
Formiae colonia 89,19. municipium 105,5
Forum Iuli colonia 88,1
Forum Iulij Octauanorum colonia 217,3
Fregellae colonia 58,1
Fregenae colonia 66,27
Fundi municipium 104,17
Fundi populi 47,15

G

Gabii colonia 97,5, municipium 110,2
Galli Aſiatici victi 123,27
Galli Senones in deditionem accepti 21,18
Gallia Ciſalpina quo tempore prouincia facta fuerit 25,26. 145,24
Gallia Tranſalpina prouincia 143,5. 145,26
Gallia Narbonenſis prouincia 130,16
Galliae Belgicae coloniae 215,25. Galliae Lugdunenſis 216,11. Galliae Narbonenſis 216,15
Galliae amiſſae 282,7

Galliarum prouinciae 239, 5.248,15
Galliarum praetorio praefectus 242,26
Gemina Vrbanorum colonia 214,21
Germa colonia 220,10
Germaniae inferioris & ſuperioris legiones 170, 14,19
Gilua colonia 222,24
Giti municipium 224,13
Gotharzes Parthorum rex 261,29
Gothi duplices 276,20
Gothi Hiſpanias occupauerunt 284,25. *& Italiã* 287,14. *Romam capiũt* 276,1
Gracchuris colonia 215,17
Graecia prouincia 130,11. 146,1
Graeciae coloniae 219,23
Gremna colonia 220,13
Grauiſcae colonia 75,5
Gunugi Augusti cohors praetoria 222,25

H

Hadria colonia 63,12
Hadrianus imp. nouã reip. Rom. formam fecit 233, 25
Hadrumentum colonia 224,3
Haomar Arabibus memorabilis 291,10
Haſtatus primus, ſecundus 165,6.23
Hel. . . . . colonia 221,10
Heliopolis colonia 221,29
Helleſpontus prouincia 146,7
Hereditatẽ ſolus ciuis Rom. capiebat 34,2
Hernici ſubacti 19,24,20,5
Herodes Palaeſtinae rex 159,30
Hipporegius colonia 223,25
Hiſpalis Romulenſis colonia 214,17
Hiſpella colonia 88,6
Hiſpaniae duae prouinciae 117,2.145,27. *a Vandalis, Sueuis & Gothis occupatae* 284,25
Hiſpaniae legiones 170,10. *prouinciae* 154,26.238, 28.248,8
Hiſpaniae Luſitaniae coloniae 213,28. *Hiſpaniae Tarraconenſis* 214, 24. *Hiſpaniae Baeticae* 214, 11
Honorius & Valentinia-

nus iii. impp. pernicioſi Ro*mano imperio* 274, 25

Hynni Pannoni*am, Noricũ,* Rhe*tiam,* Mo*eſiam, Thraciarum & Illurici partẽ occuparunt* 280, 17

Hunnorum reges 280, 31

Hyrcanus Iudaeae Palaeſtinae rex 148, 5

I

Iadera colonia 219, 2

Icoſio colonia 222, 27

Igilgi colonia 222, 29

Ilie immunis colonia 215, 6

Illyricum & Dalmatia prouinciae factae 127, 4. 145, 29

Illyrici pars ab Hunnis occupata 280, 18

Illyrici prouinciae 240, 3. 247, 20

Illyrici praetorio praefectus 242, 32

Imperatores Romani *occidentales* 299, 20. *orientales* 300, 19

Imperatorum Romanorum ſeries 297, 16

Imperium rectorum prouinciarum 150, 19

Imperium auctum, quando triumphi ſunt acti 12, 17

Imperium Romanum qua ratione omnium maximũ euaſerit 6, 5. *quale ſub regibus fuerit* 10, 32. *quattuor nouae reip. formae habuit auctores* 233, 20. *qua ratione exciſum ſit* 271, 1

Imperium Orientis *a* Turca *occupatum* 295, 17

Imperii orientalis magiſtratus 250, 1. *taſus* 290, 22

Imperii occidentalis magiſtratus 243, 11. *excidiũ* 274, 10

Imperii Romani *deſcriptio* 233, 31. *diuiſio ab Hadriano imp. facta* 233, 18. 238, 4. *nouiſſima diuiſio a Conſtantino imp. facta* 241, 7

Imperii Romani *prouinciae quo quaeque tẽpore amiſſae* 296, 5

Indicia Cyrenenſium colonia 221, 32

Interamna colonia 59, 22

Io Caeſarea colonia 222, 30

Ionia prouincia 146,7
Ionium municipium 223,18
Iſtonium colonia 97,11
Italia adAlpes producta,& in xi. regiones diuiſa 30,8. *qua ratione in populi Rom. poteſtatem venerit* 15,10. *a Barbaris Gothis occupata* 287,14
Italiae dioeceſes ſeu prouinciae 238,10.247,1
Italiae praetorio praefectus 242,24
Italica colonia 215,18
Ituci immunis colonia 214,19
Iuba Mauritaniae rex 147,28.159,23
Iubonum colonia 216,6
Iulia colonia Corinthus 219,28
Iulia Dertona colonia 77,16
Iulia Faneſtris colon. 92,19
Iulia Germanicia ſacra Auguſta Felix 221,12
Iulia Hiſpella colonia 88,6
Iulia obrica Flauia colonia 215,7
Iulia Sert. Sac. Aug. Felix colonia 221,11
Iulia Sutrina colonia 56,6
Iunonia Faliſca colonia 89,4
Iunonis ſignum 17,8
Ius ciuitatis Romanae, Latii, & Italiae 31,4

L

Labarum 168,3
Labici municipium 110,1
Lanuuium colonia 87,25. *municipium* 102,3
Laodicia colonia 221,14
Lares colonia 224,4
Larinum municipium 110,2
Latii ius quid 40,1
Latinae coloniae 40,7.50,1.52,22.51,18.54,29.56,6,22,28.55,19.58,20.59,22.60,20.61,1,9,16.67,6.68,7.69,1.72,26.74,21.75,16
Latini in deditionem accepti 17,15
Latinorum iura 42,20.34,16
Latini Iuniani 44,20
Lauici colonia 55,22

Lauinium colonia 79,5
Laurolauinium colonia 97,14
Laus Pompeia 84,1
Legatus conſularis, ſeu propraetore 167,26
Legati legionis 167,30
Legio quid 161,31
Legiones populi Romani 160,19
Legio prima .... 170,15. 175,29.188,30.204,4 *Adiutrix pia fidelis* 190,6.205,8,208,19. *Adiutrix Victrix pia fidelis* 187,28. *Claſsica* 187,19,190,5.204,5. *Italica* 187,6.190,3.205,12.208,15. *Mineruia pia fidelis* 201,1,204,24. 208,15. *Parthica* 205,22.208,22.203,10
Legio II ... 199,30.204,6.209,20. *Adiutrix pia fidelis* 170,24.176,4. 189,17.204,25.208,12. *Augusta* 170,19.176,18.189.31.204,20,208 12. *Flauia* 188,18. 190,8. *Italia* 202,17.205,6.208,20. *Parthica* 203,13.204,18. *Traiana fortis* 201,16.205,30.208,17
Legio III ..... 209,21. *Augusta* 171,10.176,28.189.29.206,2.208,18. *Cyreneica* 171,8. 177, 10.189,26.205,31.208,16. *Felix* 209,20 *Gallica* 170,11.177,20.189,13.205 25.208,21. *Italica* 203,1.205,4.208,21. *Parthica* 203,20.205,23.208,22
Legio iiij. Flauia felix fidelis. 199,31.205,27. 208,13. *Gallica* 209,21. *Italica* 209,27. *Scythica, ſeu Macedonica* 189,2.178,10.205,26.208,12
Legio V .... 210,1. *Alauda pia felix* 210,3. *Augusta* 210,10. *B*... 210,2. *Claudia* 186. 11. *Claudiana* 188,31. 204,7. *Macedonica* 170,16.178,28. 189,22.193,12.205,16.208,16

Legio vi. Ferrata R. F. C. 170, 12. 179, 6. 188, 27. 205, 28. 208, 14. 171, 3. 179, 14. 189, 18. 204, 21. 208, 13

Legio vii . . . . 170, 31. 179, 29. 210, 15. *Claudiana pia fidelis* 189, 14. 205, 13. 208, 14. *Galbiana* 188, 10. 189, 10. 204, 8. *Gemina pia felix* 170, 25. 180, 8. *Gemina pia fidelis* 189, 19. 204, 26. 208, 19

Legio viij . . . . . 210, 16. *Antoniana* 210, 17. *Auguſta* 170, 27. 180, 19. 189, 15. 204, 30. 208, 15

Legio ix. Hiſpanienſis 170, 28. 181, 1. 189, 32. 204, 9

Legio x. Fretenſis 170, 13. 181, 15. 188, 28. 204, 29. 208, 15. *Auguſta* 210, 26. *Gemina Gordiana pia fidelis* 205, 9. 208, 20. *Gemina pia fidelis* 189, 23. 171, 4. 181, 28. *Vener.* 211, 1

Legio xi . . . . . . 170, 32. 182, 17. 211, 2. *Claudia na pia fidelis* 189, 7. 205, 14. 208, 17

Legio xii. Fulminatrix 171, 5. 183, 1. 189, 20. 191, 5. 205, 19. 208, 19

Legio xiii . . . . 211, 3. *Gemina* 193, 13. *Gemina pia fidelis* 189, 11. 170, 20. 183, 10. 205, 17. 208, 18

Legio xiiii . . . . . . 211, 4. *gemina Martia Victrix* 170. 21. 183, 26. 189. 8. 205, 10. 208, 21

Legio xv . . . . . . 186, 19. 188, 32. 204, 10. *Appollinaris* 170, 29. 184, 9. 189, 24. 191, 5. 205, 20. 208, 20

Legio xvi . . . . . . 170, 22. 184, 18. 188, 33. 204, 11. 211, 5. *Flauia fidelis* 200, 21. 204, 27. 208, 13

Legio xvii. Mil 211, 6

Legio xiix. . 211, 7. *victrix* 186, 25. 189, 3. 204, 12.

Legio xix 170, 17. 184, 23. 189, 4. 204, 13

Legio xx. Herod. 211, 8. *Valeria victrix* 170, 18.

184,29.190,1.204,22.
208,14
Legio xxi. Rapax 186.30.
189,5.204,14.
Legio xxii. Deiotariana 211,
9. *Primigenia pia fidelis*
171,9.185,18.188,27.
205,1.208,16
Legio xxx. Vlpia victrix
202,1.205,2.208,18
Legio Hiſpana 187,24
Legio quadrata 162,31
in Legione ſoli ciues merebāt
163,14
Legiones xxv. a Caeſ. Auguſto per Romanum orbem conſtitutae 170,6
Legiones inter Auguſti obitum & Veſpaſiani principatum ab impp. additae, & earundem migrationes 186,1. *iiii. a Claudio imp. additae* 186,5. *iii. additae a Nerone imp.* 187,5. *a Galba imp. factae* 187,27. *xxxiii. per orbem Romanum Ser. Galba imp.* 11. & *T. Viuio cos. locatae* 188,21. *in Cappadocia additae* 191,1. *inter Veſpaſiani & Alexandri augg. imperia additae* 199,24. *a Veſpaſiano imp. additae* 199,28. *a Traiano imp.* 201,15. *a M. Antonino auguſto* 202,16. *a Seuero imp.* 203,11
Legiones xxxiii. ſub imp. M. Aur. Alaxandro limitibus diſpoſitae 204,15.208,1
Legiones inſtituendi, exauctorandi mutandique ius penes quem 168,14
Legionum diuiſio 166,11. *nomina & cognomina* 168,20. *mutationes ab exceſſu Auguſti ad initium imperii Veſpaſiani* 175,26. *ſigna* 165,32
Leptis magna colonia 224,24
Lex Cornelia 150,21. *curiata* 150,20. *Seruilia* 44,1
Liburnorum coloniae 219,4
Ligures quando domiti 29,3
Linternum colonia 71,12
Lixos colonia 222,9
Londinum colonia 213,25
Longobardi in Italiam euocati 289,28

Luca colonia 75,23
Lucani ſubacti 23,1
Luceria colonia 58,8
L. Tarquinius Priſcus rex 13,11
L. Tarquinius Superbus rex 14,10
Lucus Feroniae colonia 97,19
Ludunius colonia 215,22
Lugdunum colonia 216,11
Lupia colonia 97,22
Luturburgium colonia 216,8
Lycaonia prouincia 146,12
Lycii 148,12
Lydia prouincia 146,7

M

Macedonia prouincia 124,17.146,1
Macedoniae coloniae 219,15. *prouinciae* 240,14.256,7
Maecia tribus 104,10
Magiſter equitum 243,28
Magiſter peditum 243,20
Magiſtratus noui facti a Cōſtantino imp. 242,2.15
Magiſtratus ſub diſpoſitione praefecti Vrbis Romae 249,11
Magiſtratus coloniarum 39,12
Magiſtratuum imperii occidentalis deſcriptio 243.11. *imperii orietalis* 350,1
Mahometh 266,10.269,9.291,11.295,21
Manipularius 168,1
Manipulus 167,20
Marcia colonia 215,19
Marcilaida colonia 219,24
Mariana colonia 217,11
Mauritania prouincia 152,9
Mauritaniae duae prouinciae 173,15. *coloniae* 222,18
Maxula colonia 224.19
Medici legionum 168,11
Medullia colonia 50,1
Megara colonia 219,25
Melitene colonia 221,27
Metallinenſis colonia 214,1
Meſopotamia prouincia 146,18.193.21.196,23. *amiſſa* 272,2.290,23
Militaris aetas 164,31
Milites beneficiarii 33,19
Militum legionariorum genera 165,3

Militum tribuni 163,20
Mineruium colonia 76,29
Minturnae colonia 62,9.
Miſena colonia 221,15
Miſenas claſsis 171,15. 206,29
Mithradates Parthorum rex 259,16
Mithradates ii. Parthorum rex 259,26
Monetae Romanae cum Italica comparatio 227,16
Moeſia prouincia 152,27. *ab Hunnis occupata* 280,17
Moeſiae legiones 170,30
Municipalia ſacra 36,16
Municipes 37,3
Municipum ius cum ſuffragio 36,4
Municipia 33,30. 223,16. *Italica* 110,8. *Tranſpadana* 110,5
Municipiorum enumeratio 99,30. 109,20. *genera* 37,20. 99,30
Murſia colonia 218.14
Mutina colonia 73,28
Myſia prouincia 146,7

N

Naconenſis colonia 221,17
Narbo Martius Decumanorum Colonia 216,28
Narnia Nequinum colonia 61,16
Narona colonia 219,7
Narſes Perſarum rex 264,23
Naxos colonia 217,24
Neapolis colonia 97,26. 224,20
Nemauſum Arecomicorũ colonia 217,1
Nepet colonia 56,28
Neptunia colonia 77,13
Niſibis amiſſa 272,1
Niſibis colonia 221,28
Nicopolis colonia 219,13
Nola colonia 77,24
Nomentum municipium 103,29
Norba colonia 53,16
Norba Caeſaria colonia 214,2
Noricum ad Hunnis occupatum 280,17
Norici coloniae 218,4
Nouocomum colonia 83,25
Nuceria colonia 93,6
Numidia prouincia 136,1 145,31
Numidiae coloniae 223,21
Nummus 226,15

Nummorũ argenteorũ tria praecipua genera 225,27

O

Ocea colonia 224,5
Onulabis AureliaAntoniniana 218,8
Olyſſipo municipium 214,9
Opici ſubacti 19,24.20,1
Oppidoneum col. 222,32
Orbetellum 63,32
Oreſtias colonia 219,21
Orientis prouinciae 254,9
Orientium colonia 93,17
Orodes Parthorũ rex 260,1
Orodes II. Partho. rex 261,9
Oſtia colonia 50,30

P

Pacenſis colonia 214,4
Pacenſis claſsica col. 217,3
Pacorus Parthorum regis f. 260,3
Paeſtus colonia 64,1
Palmyra colonia 221.19
Pampacius Parthorum rex 259,10
Pamphylia prouincia 146,12
Pampia colonia 98,5
Pannonia prouincia 152,27. ab Hunnis occupata 280,17
Pãnoniae coloniae 218,12. legiones 170,26
Paraniſenſis colon. 221,10
Pariana, ſeu Parium colonia 220,16
Parma colonia 74.7
Parthi id eſt exules 257,24
Parthi reges ſuos Arſacis nomine nuncupant 259,2
Parthorum imperium 257,1. reges 259,5
Parthorum regum epilogus 266,20
Pax Iulia colonia 214,4
Pediani locus reſtit. 81,21
Pedum municipium 104,1
Pella colonia 219,22
Perendaneſiorum colonia 218,22
Perſarũ reges 264,15,20
Perſarum regum epilogus 267,26
Perſicum imperium 263,14
Pharnaces Boſphori & Ponti rex 147,29
Pharnaces Parthorum rex 259,13
Pharus colonia 221,30
Philippi colonia 218,30
Philopator Ciliciũ rex 160,2
Phrahartes Parthorum rex 259,20
Phrahartes ii. Parthorum rex 260,23

Phrahartes iii. Parthorum rex 261,8
Phrygia prouincia 146,8.12
Picentes domiti 24,18
Pietas Iulia colonia 88,13
Pilani 165,5
Pilum i. ii. &c. 165,20
Piſae colonia 75,16
Piſaurum colonia 73,12
Piſidae 148,11
Placentia colonia 68,7
Plutarchi lapſus 162,22
Poetouio colonia 218,15
Pola colonia 88,13
Pollentia colonia 73,4
Pompei colonia 85,6
Pompeia alba colonia 80,22
Pontia colonia 59,16
Pontus prouincia 139,28. 146,10.175,1
Ponti prouinciae 255,15
Populi fundi 47,15
Populi liberi 148,7
Poſsidonia colonia 64,1
Potentia colonia 73,24
Praefecturae 45,28,110,18
Praefecturarum numerus 110,23
Praefectus caſtrorũ 168,6
Praefectus dendrophororum & fabrum 168,9
Praefecto Vrbis Romae ſubiecti magiſtratus 249,11
Praefecti praetorio imp. oriẽtalis et occident. 242,23
Praeneſte colonia 98,12
Praeſides prouinciarum 245,28.252,18
Praeſid. Iul. colonia 214,6
Praetores prouinc. 149,16
Princeps primus, ſecundus &c. 165,22
Principes legionis 165,7
Priuernum colonia 93,22. municipium 106,17
Priuilegia ciuium Rom. 33, 11.35,30
Proconſules Aſiae & Africae 158,28
Propontis prouincia 146,10
Proprocuratores 159,1
Prouincia transdanubiana 191,29
Prrouinciae Trans Euphratem 193,20
Prouinciae conſulares 147, 1. praetoriae 147,11
Prouinciae a Caeſare dictatore factae 151,11. ab Auguſto additae 156, 25. in Oriente factae 155,24
Prouinciae S.P.Q.R. & imp. Caeſaris Auguſti 157,19

Prouinciae Caeſaris in xiiii. dioeceſes diſtinctae 159,5
Prouinciae factae ab imp. Veſpaſiano 190,15. *à Traiano imp.* 191,13
Prouinciae oriẽtal. à Traiano imp. adquiſitae 197,24
Prouinciae imperii Romani quo quaeque tempore amiſſae 296,5
Prouinciae Europae deperditae 295,1
Prouinciae trãs Tigrim amiſſae 272,1
Prouinciae populi Rom. extra Italiam 112,6
Prouinciae ſub diſpoſitione praefecti praetorio Italiae 246,28. *ſub diſpoſitione praefecti praetorio Galliarum* 248,1. *ſub diſpoſitione praefecti praetorio Orientis* 254,1. *ſub diſpoſitione praefecti praetorio Illurici* 256,1
Prouinciarum adminiſtratio 145,5. *differẽtiae* 144,15
Prouinciarum populi numerus 145,14
Prouinciarum omnium in plures dioeceſes diſtinctio ab Hadriano im. facta 238,4
Prouinciarũ rectoribus imperium duabus legibus datum 150,19
in Prouincias qui exire ſolebant 148,17
Ptolomaeus Aegypti rex 147,27
Ptolomais Phoenica colonia 221,21
Puteoli colonia 69,25
Pylaemenes Paphlagoniae rex 148,3
Pyrgi colonia 72,18

Q

Quadrigatus 226,7
Quinarius 226,10
Quiritium et ciuiũ Rom. ius quid diſcrim. hab. 44,29
Quiza colonia 223,1

R

Rauenna colonia 93,28
Rauennas claſsis 171,13. 207,2
Rectores prouinciarũ 159,4
Rectores quattuor prouinciarum 242,20
Reges foederati pop. Rom. 147,23. 159,20
Regium Lepidi 98,23
Rhaetemalces thracum rex 159,28
Rhegium colonia 90,23

Rhetia ab Hunnis occupata 280,17
Rhetiae coloniae 217,27
Rhodii 148,9
Rhodus inſula in prouinciã redacta 190,19. *à Sarracenis occupata* 293,1
Roma à Gothis capta 276,
Romanae ciuitatis ius 31,6
Romani ciues varii generis 31,21.36,6.45,25
Romanum imperiũ qua ratione omnium maximum euaſerit 6,5. *quale ſub regibus fuerit* 10,32
Romulus rex 10,32. *ter triumphauit* 12,19
Romuli ager 11,7
Ruſuli 163,28
Ruſardir colonia 222,10
Ruſaxis municipiũ 223,18
Ruſazus Auguſti colonia 223,3
Ruſellana colonia 98,26
Ruſcino colonia 215,23
Ruſconiae Auguſti colonia 223,4
Ruſcurium colonia 223,6
Ruſicãde colonia 223,26

S

Sabaria colonia 218,9
Sabini 108,9 *victi* 20,15
Sabrata colonia 224,6
Sacra municipalia 36,16
Saepinum colonia 98,29
Salarienſis colonia 215,8
Sallaſſorum colonia 91,29
Saldis Auguſti col. 223,8
Salernum colonia 70,24
Sallentini domiti 24,18
Salpis colonia 98,30
Salona colonia 219,8
Samnites ſubacti 23,1
Samnitium colonia 58,8
Sapores Perſarum rex 264,15.25
Sarraceni ſumma rerũ potiti 266,9. *Cyprum, Rhodum, & Cretã inſulas occupãrunt* 293,1. *item Siciliam, Sardiniam & Corſicam* 290,12
Sarracenorum Arabum reges 269,5
Sardinia prouincia 115,1 145,17. *à Sarracenis occupata* 290.12
Sardiniae coloniae 217,15
Saticula colonia 59,6
Satricum colonia 56,1
Saturnia colonia 74,12
Saua municipium 223,18
Scalabis colonia 214,6
Scaptia tribus 104,13

Scylacium colonia 76,21
Sebaſtena colonia 221,23
Selinus colonia 220,20
Sena ciuitas 21,30
Sena colonia 62,31
Senones in deditionem accepti 21,18
Senuiſa colonia 99,3
Seruilia lex 44,1
Ser. Tullius rex 13,29
Seſtertius 226,13
Seſtertius & ſeſtertiũ quid differant 229,3
Setia, alias Setina colonia 56,22
Sica colonia 223,27
Sicilia quã ratione in prouinciã redacta 112,15,145,20. *a Sarracenis occupata* 290,12
Siciliae coloniae 217,20
Sidicinum colonia 94,10
Siga colonia 223,10
Signa exercitus, legionis, cohortiũ & 168,1.165,32
Signia Latina colo. 51,18
Silda colonia 222,11
Simitu colonia 223,28
Sinis colonia 221,28
Sinueſſa colonia 61,23
Sipontum colonia 71,35
Siſcia colonia 218,16
Sitiſi colonia 223,12
Socii pop. Rom. 147,23. 159,20
Soluenſis colonia 218,10
Sora colonia 60,20
Spoletium colonia 67,6
Succabar Auguſta colonia 223,13
Sueſſula colonia 85,1. *municipium* 109,1
Sueſſa Aurunca col. 58,20
Sueui Hiſpanias occuparunt 284,25
Suffragii ius an Latini habuerint 41,7
Sutrium colonia 56,6
Suria prouincia 146,18
Suriae coloniae 220,24. *legiones* 171,1
Sydo colonia 221,24
Synope colonia 220,4
Syracuſae colonia 217,24
Syria prouincia 140,15. *amiſſa* 290,23
Syrmium colonia 218,17

T

Tabracha colonia 223,29
Tabulae Caerites 100,7
Tacape colonia 224,6
Talentũ Aegyptiũ 232,30
Tarbelliorum colonia 216,8
Tarentum colonia 77,1

Tarentini ſubacti 23, 1
Tarquinii colonia 80,1. municipia 110,3
Tarracinae colonia 57,18
Tarraco colonia 215, 9
Taurinorum colonia 91,20
Taurominium col. 217,24
Tegauda municipiũ 223,19
Teleſia colonia 89,25
Tempſa colonia 72,6
Terentina tribus 246,26
Tergeſte colonia 94,1
Thaenae colonia 224,9
Theanum colonia 94,10
Thebeſte colonia 224,10
Thermae colonia 217,25
Theſſalia prouincia 146,2
Tholoſa colonia 217,6
Thracia prouincia 134,30. 146,1
Thraciae coloniae 218,26. prouinciae 240,22. 255,27
Thraciarum pars ab Hunnis occupata 280,18
Thurii colonia 92,5
Thuſdrum colonia 224,26
Tigranes Armeniae maioris rex 147,31
Tingi colonia 222,12
Tingintana Mauritania prouincia 173,15
Tipaſa colonia 223,14
Tolentinum colonia 99,11
Traducta Iulia 222,12
Traianopolis colo. 220,20
Trebula municipiũ 109,13
Triarii 165,7
Tribunus 167,32
Tribuni militum 163,20
Tributa pop. Rom. 225,1
Triũphi quoties acti, totties imperium auctum 12,17
Troas Antigonia Alexandria colonia 220,14
Tubicines 168,11
Tubil colonia 222,15
Tuburbis colonia 224,29
Tuburnica colonia 224,28
Tucci immunis col. 214,20
Tuder Fida colonia 89,29
Tullus Hoſtilius rex 12,22
Turcae 292,23. Aſiã minorem occuparunt 294,6
Turma equitum 162,13
Turres Libyſonis col. 217,16
Turis Sratonis col. 221,4
Tuſci debellati 22,18
Tuſculum 38,22. municipium 100,1
Tyndaris colonia 217,26
Tynidrumum col. 224,30
Tyridates Parthorum rex 261,21
Tyrus colonia 221,25

V

Valētia col. 215,11.217,7
Valentinianus iii. pernicioſus imperio imp. 274,25
Valeriae prouinciae coloniae 224,1
Vandali Africam occuparunt 285,25. *Hiſpanias* 284,25
Vectigalia populi Romani 225,1.230,31
Veii colonia 87,1
Veietes 11,30. *victi* 16,21
Velites 165.26
Velitrae colonia 53,4
Venafrum colonia 90,5
Venetorum colonia 83,10
Venuſia colonia 62,20
Verona colonia 81,11
Verulae colonia 92,18
Veſtipolis colonia 217,18
Vexillum 168.5
Vibo Valentia 67,24
Victoriatus 226,12
Victricenſis colonia 213,26
Vienna Allobrogum col. 217,8
Vienna colonia 216,13
Virtus Iulia colonia 214,19
Vitellia colonia 54,18
Vlubra colonia 90,19
Vmbri domiti 24,18
Vndecumanorum colonia Bonianum 92,1
Vngari 281,32
Volaterrae colonia 90,15
Vologeſes Parthorum rex 262,7
Vologeſes ii. Parthorum rex 262,26
Volſci ſubacti 19,24
Volſcorum colonia 58,1
Volubilis colonia 222,14
Vonones Parthorū rex 266,5
Vrſo immunis col. 214,21
Vtica colonia 224,21
Vtina colonia 224,31
Vulturnum colonia 71,12

Z

Zama colonia 224,11
Zarme Tigetuſa col. 221,26
Zarmis Vlpia Traiana Auguſta colonia 218,23
Zili Auguſta Conſtātia colonia 222,15

FINIS.